

Kauppa
politiikka

Kauppapoliittinen Katsaus 2011

Ulkoasiainministeriö
Kauppapoliittinen osasto

Hyvä Kauppapoliittisen katsauksen lukija,

Kädessäsi on vuodesta 2004 alkaen julkaistun UM:n Kauppapoliittisen katsauksen tuorein versio. Katsausta on saatavissa paitsi paperiversiona, myös pdf-muodossa ministeriön kotisivuilta osoitteesta <http://formin.finland.fi/ministerio/kpo/>. Julkaisu täydentää ulkoministeriön kauppaja taloussektorin julkaisujen sarjaa (Kauppapolitiikka -lehti ja Maailman markkinat -vuosikirja).

Katsaus sisältää aiempaan tapaan tietoa Suomen ja EU:n kauppasuhteista, maailman kauppajärjestelmästä sekä kauppapolitiikan soveltamisesta. Ajankohtaisinformaation ohella katsaukseen on kirjattu perustietoa kustakin teemasta. Katsausta päivitetään vuosittain. Otamme mieliihyvin vastaan sekä sisältöä että esitystapaa koskevia kommentteja ja parannusehdotuksia.

Helsingissä 2.5.2011

Jorma Korhonen
Osastopäällikkö

2.5.2011

Tekijät	Ulkoasiainministeriö: Afrikan ja Lähi-idän osasto Amerikan ja Aasian osasto Eurooppa-osasto Itäosasto Kauppapoliittinen osasto Kehityspoliittinen osasto	Julkaisun laji Ajankohtaiskatsaus
		Toimeksiantaja Kauppapoliittinen osasto
		Julkaisun teema Kauppapolitiikka
Julkaisun nimi	Kauppapoliittinen katsaus 2011	
Tiivistelmä	<p>Katsauksen tavoitteena on antaa läpileikkaus keskeisiin eri foorumeilla käsiteltäviin kauppapoliittisiin kysymyksiin. Se sisältää tietoa EU:n kahdenvälisistä kauppasuhteista sekä monenkeskisesti Maailman kauppajärjestössä käsiteltävistä asioista kuten palvelukaupasta, teknisistä kaupan esteistä ja WTO:n riitojenratkaisusta. Aineisto kattaa myös kaupan suojatoimet kuten polkumyyntitullit ja muut tuontijärjestelyt sekä kehitysmaiden tullietuudet. Suomen investointisuojausopimuksia, vienninedistämistä ja vientivalvontaa sekä OECD-kysymyksiä on myös käsitelty.</p> <p>Koottu materiaali on haluttu jakaa mahdollisimman laajalle joukolle hyödyttämään erilaisia eturyhmiä ja tiedon tarvisijoita. Tietopaketti toimitetaan viranomaisjakelun lisäksi kauppapolitiikan saralla toimiville erilaisille etujärjestöille.</p>	
Avainsanat		
Muut tiedot	<p>Verkossa saatavana osoitteessa: http://formin.finland.fi/kauppapolitiikka/katsaus</p> <p>978-951-724-934-8</p> <p>Ministeriön sähköpostikaava: etunimi.sukunimi@formin.fi</p>	
Sarjan nimi	Kauppapoliittinen katsaus, 978-951-724-933-1 (painettu).	
Sivumäärä	171	
Hinta	Maksuton	
Luottamuksellisuus		
Julkaisun tilaus	<p>Ulkoasiainministeriö Kauppapoliittinen osasto puh. (09) 160 55504 kpo-02@formin.fi</p>	

SISÄLTÖ

1. EU:N KAUPPOLITIikka	1
2. MULTILATERAALINEN KAUPPOLITIikka	3
2.1 WTO:n toiminta ja Dohan kauppaneuvottelukierros	3
2.2 Liittyminen WTO:hon	8
2.3 Maatalous	9
2.4 Teollisuustuotteiden markkinoillepääsy	15
2.5 Palvelukauppa	18
2.6 Tekniset kaupanesteet.....	22
2.6.1 WTO:n teknisiä kaupanesteitä koskeva sopimus	22
2.6.2 EU:n kolmansien maiden kanssa sopimat vastavuoroista tunnustamista koskevat sopimukset.....	24
2.6.3 Kasvinsuojelu, eläintaudit ja elintarvikkeet ml. biotekniikka ja muuntogeeniset organismit.....	26
2.7 Kaupan menettelyjen helpottaminen.....	29
2.8 Julkiset hankinnat	30
2.9 Kauppa ja investoinnit.....	33
2.10 Kauppa ja kilpailu	33
2.11 Kauppa ja ympäristö	35
2.12 Kauppa ja työelämän normit.....	37
2.13 Kauppa ja kehitys.....	38
2.14 Henkisen omaisuuden suoja.....	41
2.15 Riitojen ratkaisu	45
3. EU:N ALUEELLISET JA KAHDENVÄLISET KAUPPASUHTEET	49
3.1 EU:n kahdenväliset kauppaneuvottelut	49
3.2 Euroopan maat ja Välimeren alue	51
3.2.1 Kauppapolitiikka/Eurovälimeri yhteistyö.....	51
3.2.2 Egypti, Algeria ja Tunisia	53
3.2.3 Turkki.....	54
3.2.4 Länsi-Balkan	57
3.3 Pohjois- ja Keski-Amerikka	59
3.3.1 Yhdysvallat.....	59
3.3.2 Kanada	62
3.3.3 Meksiko.....	64
3.3.4 Keski-Amerikan maat.....	66
3.4 Etelä-Amerikan maat.....	67
3.4.1 Etelän yhteismarkkinat Mercosur-taloualue	67
3.4.2 Andien yhteisön ja EU:n assosiaatiosopimusneuvottelut.....	69
3.4.3 Chile	70
3.4.4 Brasilia	71
3.5 Aasia.....	73
3.5.1 Japani.....	73
3.5.2 Kiina	76
3.5.3 Etelä-Korea	78
3.5.4 Intia.....	80
3.5.5 Iran.....	82

3.5.6	Irak.....	83
3.5.7	GCC-maat.....	85
3.6	IVY-maat.....	86
3.6.1	Venäjä.....	86
3.6.2	Muut IVY-maat ja Georgia.....	88
3.7	AKT-maat.....	95
3.7.1	Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maat.....	95
3.7.2	Etelä-Afrikka.....	97
3.7.3	Angola.....	99
3.7.4	Nigeria.....	100
4.	OECD, TALOUDELLISEN YHTEISTYÖN JA KEHITYKSEN JÄRJESTÖ	102
5.	TALOUSKRIISI JA KAUPPOLITIikka.....	104
6.	VIENNIN JA KANSAINVÄLISTYMISEN EDISTÄMINEN (VKE).....	105
6.1	Yleistä.....	105
6.2	EU:n markkinoillepääsystrategia.....	108
6.3	Kaupanesteasetus.....	110
6.4	Tuontipolitiikka ja kehitysmaatuonnin helpottaminen.....	111
6.5	Yleinen tullietuusjärjestelmä (Generalised System of Preferences, GSP).....	112
6.6	VKE-matkat.....	115
7.	KAUPPOLIITTISET INSTRUMENTIT.....	115
7.1	Polkumyynti- ja tasoitustullit.....	115
7.2	Alkuperäsäännöt.....	117
8.	SEKTORIKOHTAISET KYSYMYKSET	119
8.1	Tietoyhteiskunta.....	119
8.2	Metsä.....	121
8.3	Ilmasto ja energia.....	122
8.4	Teräs.....	124
8.5	Kemia.....	125
8.6	Tekstiili- ja vaateustuotteet.....	126
8.7	Raaka-aineet.....	127
9.	INVESTOINTISUOJASOPIMUKSET	128
10.	VIENTIVALVONTA.....	130
10.1	Ajankohtaista.....	130
10.2	Vientivalvonnan tavoitteet ja käytännöt.....	131
11.	LIITTEET	135
11.1	LIITE 1; WTO-JÄSENYYSNEUVOTTELUT.....	136
11.2	LIITE 2; WTO:N PALVELUKAUPPAA KOSKEVA GATS-SOPIMUS.....	143
11.3	LIITE 3; AJANKOHTAISTA EU:N RIIDOISTA WTO:SSA.....	150
11.4	LIITE 4; POLKUMYYNTI- JA TASOITUSTULLIT EU:SSA.....	152
11.5	LIITE 5; KANSAINVÄLISET VIENTIVALVONTAJÄRJESTELYT.....	171

1 EU:N KAUPPOLITIikka

Euroopan unionin jäsenmaana Suomen kauppapoliittinen edunvalvonta hoidetaan osana EU:n yhteistä kauppapolitiikkaa. Kauppapolitiikka eroaa siten esimerkiksi EU:n yhteisestä turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta ratkaisevasti sen vuoksi, että kauppapolitiikka on unionin yksinomaisessa toimivallassa.

Yksinomainen toimivalta kauppapolitiikassa tarkoittaa sitä, että komissio tekee yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat aloitteet ja ehdotukset sekä neuvottelee kauppapoliittisista sopimuksista kolmansien maiden kanssa. Komission rooli näkyy myös siinä, että se käyttää EU:n puheenvuorot Maailman Kauppajärjestössä WTO:ssa. Vaikka komission asema kauppapolitiikassa on vahva ja näkyvä, neuvosto, eli jäsenmaiden edustajat, tekee lopulliset päätökset neuvottelumandaateista sekä kansainvälisistä sopimuksista samoin kuin erilaisista kauppapoliittisista toimista. Komissio on velvoitettu konsultoimaan jäsenmaita säännöllisesti. Näin ollen jäsenmaat, ml. Suomi, vaikuttavat aktiivisesti kauppapolitiikan sisältöön käsiteltävänä olevien kysymysten eri käsittelyvaiheissa.

Kauppapolitiikkaan liittyvät kysymykset valmistellaan keskitetysti neuvoston Kauppapoliittisessa Komiteassa (Trade Policy Committee TPC, entinen 133-komitea), jossa kaikki jäsenmaat ovat edustettuina ja joka kokoontuu viikoittain Brysselissä. Vaikka TPC-komitea on luonteeltaan neuvoa antava, sen merkitys Unionin kauppapoliittisessä päätöksenteossa on keskeinen. Komiteassa käsitellään kaikki tärkeimmät kauppapoliittiset kysymykset. Huolimatta mahdollisuudesta määräänemmistöpäätöksiin kauppapoliittiselle päätöksenteolle on ominaista konsensushakuisuus.

EU:n kauppapoliittinen agenda on asiallisesti sekä maantieteellisesti tarkastellen hyvin laaja. Maailman kauppajärjestön WTO:n piirissä käytävät kauppaneuvottelut ovat edelleen merkittävin yksittäinen asia-alue, jota TPC:ssä käsitellään. Multilateraalisten neuvottelujen ohella EU:lla on laaja alueellisten ja kahdenvälisen kauppajärjestelyjen verkosto, jota pyritään edelleen kehittämään monenkeskisen järjestelmän rinnalla. Myös EU:n kahdenvälisillä suhteilla tärkeiden kauppakumppaneiden kuten Yhdysvaltojen, Japanin, Kiinan, Intian ja Venäjän kanssa on merkittävä rooli EU:n kauppapolitiikassa.

Joulukuussa 2009 voimaan tullut Lissabonin sopimus laajensi komission toimivaltaa ja toi Euroopan parlamentin (EP) tiiviimmin mukaan myös kauppapolitiikkaan. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi neuvotteluille vapaakauppasopimuksille vaaditaan neuvoston ohella myös EP:n hyväksyntä. Huomattavimmat EU:n yhteisen kauppapolitiikan alalla tapahtuneet muutokset koskevat suoria ulkomaisia sijoituksia ja palvelukauppaa. Kauppapolitiikka kuuluu Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä pääsääntöisesti unionin toimivaltaan.

Lissabonin sopimuksen toimeenpano on edelleen osittain kesken eikä sopimuksen muutosten vaikutus ole kaikilta osin selvää. Jo nyt on kuitenkin nähtävissä, että toimivaltakysymykset ovat keskeisessä roolissa. EP haluaa kasvattaa rooliaan päätöksenteossa samalla kun komissio näkee asemansa vahvistuneen suhteessa jäsenmaitiin.

EU:n uusi kauppastrategia viitoittaa tietä 2020-luvun kauppapolitiikalle

EU:n komission julkisti 09.11.2010 tiedonantonsa EU:n uudeksi kauppastrategiaksi "Trade, Growth and World Affairs – Trade Policy as a core component of the EU's 2020 strategy".

Tiedonannon valmistumista edelsi kesällä 2010 laaja komission konsultaatiokierros. Kauppapolitiikka-tiedonantoa koskevat päätelmät hyväksyttiin joulun alla neuvostossa. Päätelmien hyväksymisen jälkeen EU voi aloittaa tiedonannon sisällön mukaisen toimeenpanon.

Kauppatiedonannossa EU:n komissio esittää näkemyksensä Unionin tulevan kauppapolitiikan päälinjoista vuoteen 2020 saakka. Tiedonannossa nostetaan esille myös haasteet, joita EU:lla on edessään kauppapolitiikassa. Avoimen kauppapolitiikan edistäminen nousee keskeiseksi tavoitteeksi EU2020-kasvustrategian ("Europe 2020: a strategy for smart, sustainable and inclusive growth") mukaisesti.

Tiedonanto ei sisällä merkittäviä suunnanmuutoksia EU:n nykyiseen kauppapoliittiseen linjaan. Uudessa strategiassa pyritään jatkamaan ja tehostamaan työtä niiden tavoitteiden saavuttamiseksi, jotka asetettiin vuonna 2006 ns. Global Europe -tiedonannossa. Yksi kauppastrategian keskeisiä tavoitteita on Global Europe -tiedonannossa hyväksytyjen periaatteiden hienosäätäminen uusiin olosuhteisiin.

Kauppapolitiikka nähdään keskeiseksi keinoksi kasvun ja työllisyyden tukemisessa. Tämän mukaisesti kauppapolitiikalla on tärkeä rooli EU:n ulkosuhteissa. Tiedonannossa korostetaan politiikkajohdonmukaisuutta kauppapolitiikan, sisämarkkinoiden, innovaatiopolitiikan ja tutkimusyhteistyön välillä. Erityisesti globaalien kilpailun kiristyminen ja parempi ulkoinen kilpailukyky edellyttävät EU:lta tätä. EU:n tuleva kilpailukyky riippuu myös pitkälti EU-maiden kyvystä innovoida uusia palveluja ja tuotteita.

Tiedonannossa käsitellään kauppapolitiikan toimintaympäristön keskeisiä muutoksia kuten maailmantalouden ja kaupan tuotantoketjujen kansainvälistymistä. Tämän vuoksi on tärkeää varmistaa erilaisten tuotantopanosten saatavuus eurooppalaisille yrityksille. EU:n kauppaa-agendaan kohdistuu muutospainetta tulevaisuudessa, koska perinteisen kaupan vapauttamisen eli tullien leikkausten ohella agendalle ovat vahvasti nousemassa mm. palvelut ja investoinnit, julkiset hankinnat, teollis- ja tekijänoikeuksien suojeleminen ja toimeenpano sekä raaka-aineiden ja energian saatavuus. Kauppapolitiikka tarjoaa myös tehokkaan välineen tukea vihreää kasvua ja ihmisarvoista työtä.

Tiedonanto korostaa niin ikään monenkeskisen kauppajärjestelmän merkitystä ja Dohan kauppaneuvottelukierroksen päättämistä vuoden 2011 kuluessa. DDA:n rinnalla EU jatkaa laajalla rintamalla kahdenvälisiä vapaakauppaneuvotteluja. Komissio esittää myös EU:n uusiin investointisuojasopimusneuvottelujen aloittamista Kanadan, Singaporen ja Intian kanssa – jo aloitettujen vapaakauppaneuvottelujen puitteissa. Tiedonannossa ehdotetaan tutkittavaksi investointisuojasopimusneuvottelujen mahdollisuutta Kiinan kanssa.

Lisätietoja tiedonannosta: <http://ec.europa.eu/trade/trade-growth-and-jobs/>

Lisätiedot: Kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen, puh. (09) 160 55533

2 MULTILATERAALINEN KAUPPOLITIikka

2.1 WTO:n toiminta ja Dohan kauppaneuvottelukierros

Maailman kauppajärjestö WTO (World Trade Organization) perustettiin 1995. Sen puitteis- sa tapahtuva yhteistyö sekä järjestön normijärjestelmä muodostavat EU:n ja samalla Suo- men monenvälisen kauppapolitiikan perustan. WTO:n ensisijaisena tavoitteena on kaupan vapauttaminen. Tähän pyritään poistamalla valtioiden ja yksityisten toimijoiden asettamia esteitä kansainvälisen kaupan tieltä. Samalla järjestö kehittää sääntöjä, joilla tavoitellaan kau- pan ennustettavuutta ja kauppaa ohjaavien kansallisten normien läpinäkyvyyttä. WTO toi- mii monenvälisen kauppaneuvottelujen foorumina ja sen riitojenratkaisujärjestelmä valvoo kauppasopimusten noudattamista.

Vuonna 2001 käynnistetyn Dohan neuvottelukierroksen tavoitteena on kaupan edelleen vapauttaminen ja sääntöjärjestelmän kehittäminen lähes kaikilla WTO:n toiminta-alueilla (teollisuustuotteiden, maataloustuotteiden ja palveluiden kauppa, suojatoimet, henkisen omaisuuden suoja, jne.). Lisäksi pyritään sopimaan siitä, miten eräät uudet tai äskettäin WTO:n agendalle tuodut aiheet jatkossa sisällytetään järjestön työhön. Kehityskysymykset ovat kierroksen neuvottelualueilla keskeisesti esillä, minkä vuoksi neuvotteluagendaa kutsu- taan myös Dohan kehitysagendaksi (DDA, Doha Development Agenda).

DDA-neuvottelut oli alkuperäisen suunnitelman mukaan määrä päättää tammikuuhun 2005 mennessä, mutta aikataulu on venynyt useilla vuosilla. Dohan kauppaneuvottelujen päättämisen mahdollistavaan lähimurtoon on pyritty useissa 2005 Hongkongin WTO-mi- nisterikokouksen jälkeisissä tapaamisissa, joista viimeisin pidettiin ministeritasolla Geneves- sä heinäkuussa 2008. Kansainvälinen talouskriisi ja sen myötä seuranneet protektionistiset paineet ovat lisänneet epävarmuutta Dohan neuvottelujen päätökseensaamisesta.

WTO:n säännönmukaisessa 7. ministerikokouksessa 30.11.–2.12.2009 Genevessä Dohan kierrosta sivuttiin, mutta kokouksen aikana ei käyty varsinaisia kauppaneuvotteluja. WTO:n säännönmukainen 8. ministerikokous on tarkoitus järjestää 15.–17.12.2011 Genevessä.

Maatalouden ja NAMA:n modaliteetit tavoitteena 2006–2008

Neljä keskeistä WTO-toimijaa EU, USA, Brasilia ja Intia eli G4 yrittivät vuosina 2006–2007 päästä yhteisymmärrykseen WTO-neuvottelujen keskeisillä neuvottelualueilla maataloudes- sa ja teollisuustuotteiden markkinoillepääsystä (NAMA) useissa yhteyksissä. G4-prosessin kariuduttua neuvottelut siirtyivät Geneveen. Yhdysvaltojen presidentinvaalien vuoksi uudeksi takarajaksi tuli alkuvuosi 2008.

Yhdysvalloissa presidentin antama kauppaneuvotteluja koskeva ns. fast track-valtuutus Trade Promotion Authority (TPA) umpeutui 1.7.2007. Tällä hetkellä USAn kauppahallinnolla ei ole voimassaolevaa TPA:ta. Voimassaoleva TPA merkitsee käytännössä sitä, että kongressi voi ai- noastaan hyväksyä tai hylätä neuvotellun sopimuksen. Kun TPA ei ole voimassa, kongressi voi periaatteessa vaatia muutoksia jo neuvoteltuun sopimukseen ja näin vaikeuttaa sopimusten aikaansaamista. Uuden TPA:n aikaansaaminen Yhdysvalloissa voi tulla ajankohtaiseksi siinä vaiheessa, kun Dohan kauppaneuvottelujen päätösvaihe on edessä.

Geneven ministeritapaaminen 2008 epäonnistuu

Dohan kierroksen maatalous- ja teollisuustuotteiden markkinoillepääsy (NAMA)-neuvottelut jatkuivat syksystä 2007 kevääseen 2008 neuvotteluryhmien silloisten puheenjohtajien Falconer (Uusi-Seelanti) ja Stephenson (Kanada) pöytäämien neuvotteluesityksien pohjalta. Pääjohtaja Lamy kutsui ministerit koolle Geneveen 21.07.2008 tavoitteena saada aikaan modaliteettisopimus maataloudesta ja NAMA:sta sekä järjestää palveluneuvottelujen jatkon kannalta tärkeä signalointikokous.

Genevessä pidetty ministeriviikko venähti 9-päiväiseksi ja päättyi epäonnistumiseen. WTO:n kauppaneuvottelukomiteassa 29.07.2008 pääjohtaja Lamy totesi, ettei edellytyksiä sopia maatalouden ja NAMA:n modaliteeteista ollut. Neuvottelut kaatuivat Yhdysvaltojen ja Intian väliseen erimielisyyteen kehitysmaita koskevan maatalouden erityissuojalausekkeen (SSM) käytöstä, mutta muitakin kysymyksiä jäi ratkaisematta.

Palveluneuvottelujen jatkon kannalta keskeinen ministeritason signalointikokous järjestettiin ministeritapaamisen aikana Genevessä. Kokouksessa saatiin hyödyllisiä indikaatioita neuvotteluosapuolten tulevista tarjouksista. Geneven ministeritapaamiseen osallistui yli 60 ministeriä. Suomea edustivat ulkomaankauppaministeri Paavo Väyrynen ja maatalousministeri Sirkka-Liisa Anttila.

Ministeritapaamisen epäonnistumisesta huolimatta WTO-maiden enemmistö oli valmis jatkamaan Dohan neuvotteluja kokouksessa saavutettujen tulosten pohjalta. EU halusi jatkaa neuvotteluja ministeritapaamisessa syntyneen ehdotuksen pohjalta maatalouden ja NAMA:n modaliteettineuvotteluja. Edistys jäi kuitenkin syksyllä 2008 vaatimattomaksi. Finanssikriisi ja sitä seurannut kansainvälisen taloustilanteen heikkeneminen siirsivät useimpien WTO-osapuolten huomion omaan talouteensa monenkeskisten neuvottelujen sijaan. Syksyn aikana yritettiin hyödyntää Genevessä syntyneitä momentumia tässä kuitenkin onnistumatta. Pääjohtaja Lamy harkitsi ministeritapaamista joulukuuksi 2008, mutta joutui toteamaan, ettei aika ollut kypsä modaliteettiyrityksille.

Neuvottelujen epävirallinen takaraja siirtyy vuoteen 2011

Vuoden 2009 ensimmäisellä puoliskolla ei päästy todellisiin modaliteettineuvotteluihin, tosin teknisen tason neuvottelut jatkuivat. Yhdysvaltojen uuden kauppahallinnon siirtymäkausi kesti loppukevääseen saakka. Uusi kauppahallinto tarkasteli Dohan neuvotteluissa aikaansaatuja tuloksia ja niiden riittävyttä vastata kongressin tavoitteisiin uuden markkinoillepääsyn saamiseksi amerikkalaisyrityksille. Tarkastelun johtopäätös oli, ettei ehdotus riitä Yhdysvalloille lisämarkkinoillepääsyn saamiseksi, vaan Dohan neuvottelujen lopputuloksen tulisi olla parempi Yhdysvalloille. Paremman tuloksen saamiseksi Dohan neuvotteluja tuli jatkaa ja yrittää saada erityisesti nousevilta talouksilta lisää markkinoillepääsymyönnytyksiä. Intian vaalit huhti-kesäkuussa rajoittivat Intian osallistumista täysipainoisesti Dohan neuvotteluihin.

Tavoitetta sopia maatalouden ja teollisuustuotteiden modaliteeteista siirrettiin 2009 ja tavoite Dohan neuvottelujen päättämisestä liukui vuoteen 2010. Kesällä 2009 sovittiin väljästä työohjelmasta, jonka mukaisesti Dohan neuvotteluja tullaan jatkamaan kaikilla neuvottelualueilla. Samalla luovuttiin Hongkongin ministerikokouksesta 2005 asti sovitusta periaatteesta kes-

kittyä ensin maatalouteen ja teollisuustuotteisiin ja näin avata tietä muille neuvottelualueille. Lähestymistapaa oli muutettava, mikäli vuoden 2010 aikatavoitteesta haluttiin pitää kiinni.

Intian järjestämässä G20:n kauppaministerien epävirallisessa kokouksessa New Delhissä syyskuussa 2009 vahvistettiin neuvottelujen aikatavoite eli seuraava vuosi 2010. New Delhin ministerikokous keskittyi prosessiin. Kokouksen anti Dohan neuvotteluille käsitti kolme elementtiä: Dohan prosessissa tuli edetä kaikilla neuvottelualueilla, Hongkongin ministerikokouksessa sovittua jaksotusta tuli arvioida uudelleen, koska kaikilla neuvottelualueilla, ml. esimerkiksi palvelut ja kaupan helpottaminen, oli päästävä eteenpäin. Lisäksi sovittiin LDC-maita koskevien kysymysten nopeutettuun käsittelyyn ottamiseksi, missä pääjohtajan Lamyn rooli oli keskeinen. Delhin myönteinen henki kuivui kuitenkin pian kokoon, koska Dohan neuvotteluissa ei päästy etenemään vaikeimmissa poliittisluontoisissa kysymyksissä.

Vuosi 2010 – Dohan neuvottelukoneistoa pidetään käynnissä

Eräs keskeinen syy Dohan neuvottelujen pysähtyneeseen tilaan vuonna 2010 oli epätietoisuus Yhdysvaltojen todellisista tavoitteista. Yhdysvaltojen kauppahallinto kuitenkin vakuutti useissa yhteyksissä sitoutumistaan Dohan neuvottelujen päätökseensaantiin, muttei halunnut sitoutua mihinkään määräaikaan tämän osalta. Yhdysvallat ei ole toistaiseksi nähnyt edellytyksiä Dohan neuvottelujen päättämiseen 2008 Geneven ministeritapaamisen ratkaisuehdotuksen pohjalta, koska sopimuksella ei olisi ollut läpimenomahdollisuuksia maan kongressissa. Kongressin uskottiin jättävän hyväksymättä 2008 pohjalta syntyneen Dohan ratkaisun, koska ehdotuksen pohjalle rakentuva lopputulos ei pystyisi tarjoamaan riittävää markkinoillepääsyä Yhdysvaltojen yrityksille ja taloudellisille toimijoille. Sen vuoksi Yhdysvallat käynnisti nousevien talouksien kanssa loppuvuodesta 2009 alkaen kahdenväliset konsultaatioit, joiden tarkoituksena on saada lisämyönnytyksiä nousevilta talouksilta erityisesti teollisuustuotoneuvotteluissa. Tämä johti käytännössä Dohan neuvottelujen tahdin hiipumiseen ja pelkästään teknisten konsultaatioiden jatkumiseen. Niiden avulla pystyttiin pitämään neuvottelukoneistoa käynnissä ja valmistautumaan todellisiin kauppaneuvotteluihin sitten, kun niiden aika olisi käsillä. EU ja muutkin osapuolet olivat huolissaan siitä, että mitä enemmän aikaa kuluu, sitä todennäköisemmin jouduttaisiin avaamaan kesällä 2008 pöydällä ollut modaaliteettiehdotus. Niin ikään jouduttiin hyväksymään se tosiasia, että poliittinen kiinnostus keskeisissä pääkaupungeissa Dohan neuvotteluihin ja niiden päättämiseen laski koko ajan.

Maaliskuun lopulla 2010 Genevessä pidetyssä arviointikokouksessa WTO:n jäsenistö oli pitkälti samaa mieltä siitä, etteivät mahdollisuudet päättää Dohan kierros 2010 aikana vaikuttaneet lupaavilta, vaikka kaikki vahvistivatkin olevansa sitoutuneita neuvottelujen päättämiseen. Kokouksen lopputulema oli, että Dohan neuvotteluja jatketaan ns. cocktail-lähestymistavan pohjalta, käytännössä kolmella rintamalla. Neuvotteluryhmät jatkavat teknistä työtä ratkaisemattomissa kysymyksissä olevien näkemyserojen kaventamiseksi. Toisella raiteella WTO:n jäsenet jatkavat kahdenvälisiä tai muissa kokoonpanoissa tapahtuvia konsultaatioita. Kolmas raide on pääjohtaja Lamyn johdolla tapahtuvat konsultaatiot tai välitystoiminta, jos muilla keinoin ei päästä lähemmäksi sopua. Hienoisia odotuksia Dohan neuvottelujen eteenpäin saamiseksi kohdistui kesän 2010 aikana pidettyjen ryhmittymien kokoontumisiin kuten G20-huipputapaaminen Ottawassa, Cairns, Apec ja OECD-ministeritapaamiset, mutta Geneven tilanteen tuntevat eivät odottaneet näistä kokouksista suurtakaan työntövoimaa Dohan kierrokselle. Pääjohtaja Lamy arvioi heinäkuussa 2010, että Dohan avoimista kysymyksistä olisi jo noin 80 % ratkaistu. Elokuun neuvottelutauolle siirryttiin tyynin mielin.

Syksyn 2010 koittaessa ilmassa oli hienoista optimismia siitä, josko Dohan neuvottelujen 10. vuosi toisi ratkaisut kaupanvapauttamisneuvotteluihin. Myös Yhdysvaltain kannanotoissa oli havaittavissa aikaisempaa enemmän tahtotilaa saada urakka päätökseen, mikä piristi kauppaneuvottelujen uneliasta ilmapiiriä.

Syksy 2010 ja alkuvuosi 2011 Dohan kierroksen näkymät edelleen epävarmat, mutta vakavaa yritystä päättää neuvottelut

Alkusyksystä 2010 Dohan neuvottelujen ns. cocktail-lähestymistapaa täydennettiin vielä eri neuvottelualueiden tiettyihin vaikeisiin kysymyksiin keskittyneillä pienryhmillä, joita vetivät eri WTO-maiden pysyvät edustajat. Pienryhmät pyrkivät syksyn aikana etsimään epävirallisessa formaatissa ratkaisuehdotuksia, joilla helpottaa neuvotteluryhmien puheenjohtajien työtä. Alkusyksystä vahvistui se kuva, että Dohan neuvottelujen keskeiset ratkaisut syntyvät muutaman keskeisen toimijan kesken. Ryhmittymässä tuli olla mukana sekä kehittyneitä että kehittyviä talouksia. Sen jälkeen ratkaisut multilateralisoidaan eli hankitaan niille koko jäsenistön hyväksyntä. Dohan neuvottelujen monimutkaisesta kokonaistilanteesta arvioitiin tuohon mennessä syntyneen kuva, joka oli selkeämpi ja tarkempi kuin esimerkiksi 2008 ministeritapaamisen aikoihin. Marraskuussa pidetystä G20n huippukokouksesta Soulista saatiin Geneven prosessin käynnistämiseksi vahvaa poliittista ohjausta Dohan päättämisen tärkeydestä. Tosin ”mahdollisuuksien ikkunan” Dohan paketin luomiseksi 2011 myönnettiin olevan kapea, mutta mahdollinen. Yhdysvallat jatkoi kahdenvälisiä konsultaatioitaan entiseen tapaan eikä halunnut tarkentaa millaista vastaantuloa se tarvitsee nousevilta talouksilta. Marraskuussa pidettyjen kongressivaalien tulokset eivät tuoneet merkittävää muutosta Yhdysvaltain neuvottelupositioihin. Yhdysvallat korosti johdonmukaisesti, että se tarvitsee enemmän kuin 2008 pöydällä ollut ehdotus. Nousevat taloudet torjuivat puolestaan sellaiset väitteet, että ne olisivat tehneet myönnytyksiä Yhdysvalloille. EU seurasi enemmän sivusta näitä keskusteluja, koska Yhdysvaltain vaateiden tukeminen olisi merkinnyt lisävaatimuksia nousevilta mailta EU:lle luvata lisää maataloudessa. Loppuvuodesta pääjohtaja Lamy toi neuvotteluprosessiin lisää painetta toteamalla että vuosi 2011 merkitsee Dohan neuvotteluille ”viimeisen lähtölaskennan” alkamista.

Tammikuun 2011 lopussa pidetyn Davosin talousfoorummin yhteydessä järjestetyssä kaupaministeritapaamisessa vahvistettiin jälleen Soulin G20 huippukokouksen antama viiteaikataulu ja kannustettiin Geneven neuvottelijoita toimimaan tämän mukaisesti. Ratkaiseva neuvotteluvuosi 2011 alkoi rakentavassa hengessä. Prosessin uskottiin pian alkavan tuottaa konkreettisia tuloksia. Kuukausittain kokoontuvien korkeiden virkamiesten oli tarkoitus siunata ne ratkaisut, jotka neuvotteluryhmissä oli saatu aikaan sekä viedä prosessia eteenpäin. Maaliskuun alkuun mennessä jouduttiin myöntämään että Dohan neuvottelutahti on liian verkkainen ja edistys on liian epätasaista mikäli suunnitelluista aikatavoitteista mielitään pitää kiinni. Aikataulu, jonka mukaan päivitetyt neuvotteluehdotukset pitäisi pöydätä kaikilta neuvottelualueilta pääsiäiseen mennessä ja niiden pohjalta sopia keskeiset modaliteetit elokuun alkuun mennessä, vaikuttaa maaliskuun alussa vielä mahdolliselta, mutta mahdollisuuksien ikkuna kapenee koko ajan kevään edetessä.

Finanssikriisi ja Dohan kierros

Teollisuus- ja nousevista kehitysmaista koostuva uusi G20-ryhmittymä korosti Washingtonissa 15.11. 2008 pidetyssä finanssikriisin tiimoilta pidetyssä huippukokouksessa Dohan

neuvottelujen päättämisen tärkeyttä sekä kehotti julistuksessaan hallituksia pidättymään protektionistisista toimista. Julistus on kuitenkin ei-sitova herrasmiehsopimus, joka luo vertaispainetta olla ottamatta käyttöön kauppaa rajoittavia toimia. Lontoossa 02.04.2009 pidetyssä toisessa G20:n kokouksessa korostettiin protektionististen toimien valvonnan jatkamista ja luvattiin pidättä kauppaa rajoittavista toimista sekä painotettiin Dohan neuvottelujen päättämisen tärkeyttä. Dohan neuvottelijoita kehoitettiin rakentamaan jo saavutetun edistyksen varaan. Niin ikään luvattiin 250 miljardin yhdysvaltain dollarin elvytyspaketti maailmankaupalle elvyttämiseksi. Kolmannessa G20:n kokouksessa syyskuussa 2009 Pittsburghissa, Yhdysvalloissa valtionpäämiehet noteerasivat jälleen Dohan neuvottelujen päättämisen tärkeyden, mutta päähuomio oli jo muissa kansainvälisen talouden kysymyksissä. Ottawasta G20:n 4. huippukokouksesta kesäkuussa 2010 mainittiin Dohan neuvottelut hyvin yleisluonteisesti. Soulista marraskuussa 2010 kauppa oli G20:n päämiesten lounasaiheena ja Soulista saatu ohjaus kehotti Geneven neuvottelijoita ponnistelemaan Dohan neuvottelujen päättämiseksi vuoden 2011 ”kapean mahdollisuuksien ikkunan” puitteissa.

WTO:n kauppapoliittinen maatuokintaelin Trade Policy Review Body (TPRB), joka säännöllisin väliajoin arvioi WTO:n jäsenten kauppapolitiikkaa tutkinnoissaan, aloitti vuoden 2009 alussa monitorointityön, jonka tarkoitus oli seurata WTO:n jäsenten toimia, jotka vaikuttavat kauppaa rajoittavasti. WTO:n sihteeristö laatii TPRB:n työn pohjaksi raportin, jota on päivitetty säännöllisesti 2009 aikana. Keskeisimmät havainnot monitoroinnista ovat olleet että kauppaa rajoittavien toimien määrä on kasvanut talouskriisin myötä, mutta äärimmäisiltä protektionismin ilmentymiltä on välttytty.

WTO:n 7. sääntömääräinen ministerikokous Genevessä 30.11.–2.12.2009

WTO:n 7. sääntömääräinen ministerikokous pidettiin Genevessä 30.11.–2.12.2009. Edellinen ministerikokous järjestettiin Hong Kongissa joulukuussa 2005. Geneven ministerikokouksen teemana oli ”WTO, monenkeskinen kauppajärjestelmä ja nykyinen globaali talousympäristö”. Ennalta suunnitellun mukaisesti ministerikokous sujui business-henkisesti. Näin vältettiin paineet siitä, että ministerikokouksessa olisi tullut saada aikaan läpimurto Dohan neuvotteluissa. Dohan kierrosta koskeva agendakohta käsiteltiin minitereille annettuna neuvottelujen tilannekatsauksena. WTO:n ministerikokous tarkasteli kahdessa työpöytätyössä WTO:n toimintaa ja WTO:n panosta talouden elpymiseen, kasvuun ja kehitykseen. Suomea edusti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen valtuuskuntineen. Mukana oli myös eduskunnan ja kansalaisjärjestöjen edustus. EY:n yleisten ja ulkoasiainneuvosto koontui kauppaministeritasolla 30.11. viimeisen kerran ennen Lissabonin sopimuksen voimaan tuloa.

Matalaprofiilisen ministerikokouksen tärkeimmät päätökset koskivat e-kauppaa koskevan tullivapauden sekä TRIPS-sopimuksen non-violation-kanteiden moratorion jatkamista. Ministerikokouksen puheenjohtaja (Chilen kauppaministeri) laati omissa nimissään yhteenvedon kokouksesta. Ministerikokouksen täysistunnoissa WTO:n jäsenet muistuttivat Dohan neuvottelujen päättämisen tärkeydestä. Esille nostettiin myös laaja kirjo keskeisiä systemaattisia kysymyksiä kuten vähiten kehittyneiden maiden liittymisprosessi, riitojen ratkaisumekanismin toiminta ja globaalien talouskriisien vaikutukset kansainväliseen kauppaan ja WTO:n edellytykset käsitellä uusia haasteita kuten ilmastoproblematiikkaa tai ruokaturvaa. WTO:n 7. ministerikokouksen tärkein merkitys saattoi olla se, että kokous ylipäätään pidettiin ja näin voitiin palata WTO:n sääntöjen mukaiseen käytäntöön. WTO:n 8. ministerikokous järjestetään joulukuussa 2011 WTO:n päämajakaupungissa Genevessä.

Monenkeskisen kauppajärjestelmän tulevaisuus

EU:n komissio on käynnistänyt vapaakauppaneuvottelut useiden kauppakumppanien kanssa Euroopan globaalia asemaa (Global Europe; Competing in the World) koskevan tiedonannon pohjalta sekä teettänyt toteutettavuustutkimuksia muiden mahdollisten FTA-kumppaneiden osalta. EU katsoo, ettei multilateraalista järjestelmää ja alueellisia järjestelyjä voi pitää toisensa vaihtoehtoina, vaan ne täydentävät toisiaan. EU:n uuden kauppastrategian mukaisesti Unioni pitää WTO-järjestelmää edelleen peruskivenä, jonka pohjalta kauppaa vapautetaan samoin kuin se toimii suojakilpenä protektionistisia pyrkimyksiä vastaan.

Relevantti kysymys WTO-järjestelmän tulevaisuudesta liittyy kiinteästi sekä monenkeskisen kauppajärjestelmän että kansainvälisen talouden kehitykseen. Multilateraalinen kauppajärjestelmä säilyy, vaikka yksi WTO-kierros kariutuisi, sillä WTO:n vankka pohja on syntynyt aikaisempien neuvottelukierrosten tuloksena. Jotta WTO:n sääntöjärjestelmä säilyisi jatkosakin vahvana ja merkityksellisenä globaalille kaupalle, sitä on uudistettava säännöllisesti. WTO-järjestelmän laajamittaisesta uudistamisesta päästäneen neuvottelemaan vasta sen jälkeen, kun Dohan neuvottelut on saatu päätökseen.

DDA:n pitkittyessä esille on noussut myös kysymys, voidaanko jatkossa vastaavanlaisia laajoja neuvottelukierroksia enää käynnistää ja jääkö Dohan neuvottelut ehkä viimeiseksi laajaksi kierrokseksi. EU:n puolelta tällaista keskustelua ei haluta kuitenkaan avata ennen kuin DDA-neuvottelut on saatu tyydyttävästi päätökseen.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka-Pekka Similä, puh. (09) 160 55530
Lähetystöneuvos Pirjo Välinoro, puh. (09) 160 55538

WTO:n Internet-sivut, yleistä WTO:sta:
<http://www.wto.org/>

2.2 Liittyminen WTO:hon

WTO:hon liittyminen on monivaiheinen prosessi, jonka päätteeksi nykyiset WTO-jäsenet ja liittymässä oleva valtio/tullialue sopivat liittymisehdoista. Prosessin ensi vaiheessa jäsenyyttä hakevan valtion tai tullialueen on toimitettava sitä varten perustettavalle liittymistyöryhmälle tiedot kaikista liittymiseen vaikuttavista kauppa- ja talouspolitiikoistaan. Seuraavaksi hakija neuvottelee tavaroiden ja palvelujen markkinoillepääsystä kahdenvälisesti kiinnostuneiden WTO-jäsenten kanssa. Vaikka neuvottelut käydään kahdenvälisesti, niiden tuloksena sovitut markkinoillepääsyehdot ulotetaan WTO:n suosituimmuusperiaatteen mukaisesti kaikkiin järjestön jäseniin. Rinnakkain kahdenvälisten neuvottelujen kanssa liittymistyöryhmä tutkii hakijan lainsäädäntöä, joka on saatettava WTO-velvoitteiden mukaiseksi. Kun kahden- ja monenväliset neuvottelut on saatu päätökseen, niiden tulokset kirjataan liittymispöytäkirjaan ja liittymistyöryhmän raporttiin sekä markkinoillepääsyä koskeviin sidontalistoihin. Jäseneksi hyväksyminen tapahtuu WTO:n ministerikokouksessa tai yleisneuvostossa.

Periaatteena on, että liittyessään uusi jäsen kykenee soveltamaan WTO:n sääntöjä. Tietyissä tapauksissa voidaan kuitenkin sopia esimerkiksi siirtymäajoista. Lupautuessaan noudattamaan WTO:n sääntöjä ja tehdessään markkinoidensa avaamista koskevia sitoumuksia WTO:hon liittyvä valtio tai tullialue on vastapainoksi oikeutettu nauttimaan muiden jäsenten

tarjoamista eduista (esim. markkinoillepääsyssä) samoin kuin kauppajärjestelmän sääntöjen tuomasta varmuudesta (esim. mahdollisuus turvautua kauppakiistoissa WTO:n riitojenratkaisujärjestelmään).

WTO:n jäsenmäärä on sen perustamisvuoden 1995 jälkeen kasvanut nopeassa tahdissa. Järjestössä on tällä hetkellä 153 jäsentä. Jäsenyydestä neuvottelee 29 hakijaa, jotka ovat nyt tarkkailijajäseniä. Kauppapoliittinen osasto kartoitti etujärjestöjen kanssa viimeksi keväällä 2009 kansallisia prioriteettejamme WTO-liittymisprosessissa olevien hakijoiden joukosta. Selvityksessä seuraavat hakijamaat nousivat esiin prioriteetteina, joiden liittymistä WTO:hon pidettiin Suomen kannalta tärkeänä: Venäjän ja Kazakstanin ohella muut IVY-maat kuten Valko-Venäjä, Azerbaidzhan, Uzbekistan ja Tadžikistan. Eteläisen Välimeren ja Lähi-idän maista keskeisiä hakijamaita ovat Algeria, Iran, Irak, Libanon ja Libya.

Ajankohtaisia liittymisprosesseja kuvataan tarkemmin liitteessä 1.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka-Pekka Similä, puh. (09) 160 55530
Lähetystöneuvos Pirjo Välinoro, puh. (09) 160 555 38
(WTO- liittymiset pl. Venäjä)
Kaupallinen neuvos Mia Hurttu, puh. (09) 160 55537
(Venäjän WTO-liittyminen)
Kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen, puh. (09) 160 55533
WTO- liittymisneuvottelut palvelujen kaupan osalta)

WTO:n Internet-sivut WTO-liittymisistä:
http://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/acc_e.htm

2.3 Maatalous

Taustaa

Uruguay'n kierroksen (1986–1994) tuloksena maatalous tuli osaksi multilateraalista kauppajärjestelmää. Maataloussopimus ja siihen sisältyvät maakohtaiset myönnytysluettelot toivat maataloustuotteiden kaupan multilateraalisten sääntöjen piiriin, mikä oli merkittävä askel maatalouskaupan vapauttamisessa. Kaupan vapauttamisen vastapainoksi tunnustettiin oikeus maatalouspoliittisten tavoitteiden - kuten kauppaan liittymättömät näkökohdat eli Non-Trade Concerns - ajamiseen.

Maataloussopimus on osa Maailman kauppajärjestöä koskevaa ja vuonna 1995 voimaantullutta sopimusta. Maataloussopimus sisältää *markkinoillepääsyä* (erityisesti tullitariffit, jotka määritelty maakohtaisissa myönnytysluetteloissa), *vientikieltoa* (viennin tukemisen eri muodot) ja *sisäistä tukea* koskevia velvoitteita. Sisäiset tuet on jaettu kolmeen kategoriaan eli laatikkoon. Kauppaa ja tuotantoa vääristävä tuki kuuluu oranssiin laatikkoon, joka kattaa esimerkiksi hintatuen tai tuotantomääriin liittyvät tuet. **Oranssin laatikon** tuet ovat alenusvelvoitteiden alaisia. **Sinisen laatikon** tuet ovat vähemmän kauppaa vääristäviä tukia. Niihin liittyy erilaisia ehtoja kuten tuotannon rajoittamisvelvoite. Tuet, joilla ei ole kauppaa vääristävää vaikutusta tai joiden vääristävä vaikutus on minimaalinen, kuuluvat **vihreään laatikkoon**. Vihreät tuet on irrotettu tuotantomääristä tai hinnoista ja ne voivat liittyä esim. ympäristönsuojeluun tai erilaisiin rakenneohjelmiin. Poikkeuksellisten markkinahäiriöiden

varalta sopimukseen sisältyy *erityissuojalauseke*. Lisäksi sopimukseen sisältyy määräyksiä *kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelusta* sekä ns. *rauhanlauseke*, jonka mukaan maatalousso-
pimuksen alla tehtyjä toimenpiteitä ei voi riitauttaa muiden WTO-sopimusten perusteella. Rauhanelauseke umpeutui vuoden 2003 lopussa.

Dohan ministerikokous marraskuussa 2001 päätti uuden kauppaneuvottelukierroksen aloittamisesta. Samalla maatalous tuli osaksi neuvottelukokonaisuutta. Dohan julistuksen mukaan WTO-jäsenet sitoutuivat merkittävästi parantamaan maataloustuotteiden markki-
noillepääsyä, vähentämään ja vähitellen kokonaan poistamaan vientituen kaikki muodot sekä merkittävästi vähentämään kauppaa vääristävää sisäistä tukea. Lisäksi Dohassa sovittiin, että kehitysmaiden erityiskohtelu on olennainen osa neuvotteluja ja että kauppaan liittymättömät näkökohdat otetaan huomioon. Dohassa sovitun aikataulun mukaan maatalousneuvottelu-
jen yleisistä puitteista (ns. modaliteeteista) tuli sopia maaliskuun 2003 loppuun mennessä. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin, että jäsenet antavat WTO:n viidennessä ministerikokouksessa alustavat esityksensä siitä, miten kyseinen jäsen on valmis vapauttamaan maatalouskaup-
paansa.

Maatalouden modaliteeteista ei kuitenkaan päästy yhteisymmärrykseen 31.03.2003 mennen-
sä, joten paineet Cancúnin ministerikokousta kohtaan syyskuussa 2003 kasvoivat. Umpikujan
avaamiseksi EU ja Yhdysvallat tekivät elokuussa yhteisen ehdotuksen modaliteettien peri-
aatteista. Vastapainoksi EU:n ja Yhdysvaltojen yhteiselle ehdotukselle kesällä 2003 syntynyt
kehityismaaryhmittymä, ns. G-20, johon kuuluivat muun muassa Brasilia, Intia ja Kiina, teki
oman ehdotuksensa maatalousneuvottelujen modaliteeteiksi. Cancúnin ministerikokouk-
sessa ei päästy tuloksiin.

WTO-maatalousneuvottelut pääsivät uudestaan käyntiin keväällä 2004 EU:n silloisen kaup-
pakomissaari Lamyn ja maatalouskomissaari Fischlerin kirjeen myötä, jossa EU ilmoitti
valmiutensa laittaa vientituet pöydälle edellyttäen, että muita vientikilpailun muotoja kä-
siteltäisiin vastaavalla tavalla (ns. parallelismi) ja että EU voisi hyväksyä maatalouspaketin
kokonaisuudessaan. Kirje sai myönteisen vastaanoton, mutta tarjouksen ehdollisuus jäi vä-
hemmälle huomiolle.

Maatalous muodosti merkittävän osan kesällä 2004 sovitusta Dohan kierrosta koskevasta
puiteratkaisusta. Joulukuussa 2005 Hongkongin WTO:n ministerikokouksessa maatalous
nousi jälleen keskeisesti esille. Kokouksen suurimmaksi poliittiseksi kysymykseksi muodostui
vientitukien lopettamisajankohta. Hongkongin ministerikokouksen lopputulos vei maatalo-
usneuvotteluja eteenpäin seuraavasti:

Kaikista viennin tukemisen muodoista sovittiin luovuttavan viimeistään vuonna 2013, mutta
aikataulu vahvistetaan sitovasti vasta kun maatalouden modaliteeteista on sovittu. Lisäksi
vientikilpailupilarissa tehtiin tarkennuksia muita vientikilpailun muotoja (vientiluotot, valti-
onkaupparyitykset, ruoka-apu) koskeviin neuvotteluihin.

Kotimaisessa tuessa oranssin laatikon samoin kuin kauppaa vääristävän kokonaistuen leik-
kaukset tehdään kolmesta kerroksesta koostuvan kaavan pohjalta. Kaavassa EU sijoittuu
korkeimpaan kerrokseen ja vähentää siis tukeaan eniten. Yhdysvallat ja Japani sijoittuvat
toiseen kerrokseen ja kaikki muut jäsenet alimpaan kerrokseen. Lisäksi teollisuusmaat, jotka
sijoittuvat alimpiin kerroksiin, mutta joiden maksaman kotimaisen tuen arvo on suhteellisesti
merkittävä, tekevät ”ylimääräisen ponnistuksen”. Tällä viitattiin lähinnä Norjaan ja Sveitsiin.
Lisäksi sovitaan säännöistä, joilla kauppaa vääristävää kokonaistukea leikataan tehokkaasti.

Markkinoillepääsystä sovittiin, että tullialennukset tullaan tekemään neljästä kerroksesta muodostuvan kaavan pohjalta. Herkkien tuotteiden kohtelussa on otettava kaikki niihin liittyvät elementit. Lisäksi mainitaan kehitysmaiden oikeus erityistuotteisiin ja erityissuojamekanismiin. Modaliteeteista sopimisen määräajaksi tuli 30.04.2006 ja modaliteettien pohjalta laadittavat myönnytyslupat oli määrä jättää 31.07.2006 mennessä.

WTO:n pääjohtaja Lamyn mukaan Dohan neuvottelujen edistys riippuisi yhteisymmärryksen löytymisestä kolmeen keskeiseen kysymykseen, joita olivat maatalouden kotimainen tuki, maatalouden markkinoillepääsy ja teollisuustuotteiden markkinoillepääsy (NAMA) ja USA:n tulisi liikkua kotimaisessa tuessa, EU:n maatalouden markkinoillepääsystä ja muun muassa Brasilian NAMA:ssa.

Kun Hongkongissa asetettuun tavoitteeseen sopia maatalouden modaliteeteista 30.04.2006 mennessä ei päästy, Lamy asetti uudeksi määräajaksi 31.07.2006. Lamy kutsui ministereitä Geneveen kesäkuun lopussa tavoitteena modaliteettineuvottelujen edistäminen. Maatalousneuvottelujen puheenjohtaja Falconerin kesäkuun alussa 2006 pöytäamä modaliteettiluonnosta ei kuitenkaan voitu käyttää neuvottelujen pohjana, koska se sisälsi liian monia avoimia kysymyksiä. Neuvottelut jatkuivat heinäkuussa. G6:n ministerit eivät onnistuneet Genevessä heinäkuun lopulla lähentämään kantojaan kolmessa keskeisessä kysymyksessä ja pääjohtaja Lamy ilmoitti Suomen EU-pj-kauden alussa pidetyssä WTO:n yleisneuvostossa, että Dohan neuvottelut keskeytetään toistaiseksi.

Vuoden 2007 alussa palattiin WTO-neuvottelupöytäan. Puheenjohtaja Falconer pöytäsi keväällä 2007 hahmotelmansa maatalousratkaisun painopisteiksi, joita WTO:n jäsenistö ei kuitenkaan hyväksynyt varsinaisiksi neuvotteluehdotuksiksi. Kesäkuussa 2007 yritti G4 eli EU, USA, Brasilia ja Intia ministeritasolla läpimurtoa tuloksetta, minkä jälkeen neuvottelut siirtyivät Geneveen.

Syksy 2007 – kevät 2008 maatalousneuvottelut pääsevät vauhtiin

Puheenjohtaja Falconer pöytäsi ensimmäinen ehdotuksen maatalouden modaliteeteiksi 17.7.2007. Ehdotuksen puutteista huolimatta WTO:n jäsenistö hyväksyi sen jatkoneuvottelujen pohjaksi. Ehdotukseen oli koottu maatalousneuvottelujen avoimet kysymykset. Teknisluonteiset maatalousneuvottelut jatkuivat koko syksyn 2007 ajan Genevessä eri kokoonpanoissa, minkä jälkeen koko jäsenistö sai neuvotteluryhmässä selostuksen keskustelujen sisällöstä.

Vaikka syksyn mittaan maatalousneuvotteluissa käytiin läpi kolme pilaria (kotimainen tuki, markkinoillepääsy ja vientikilpailu) sekä yritettiin hakea osapuolten joustonrajoja, edistys jäi niukaksi erityisesti pääkysymyksissä, joita olivat tullienleikkaukset, kotimaisen tuen leikkaukset, herkkien ja erityistuotteiden kohtelu ja vientitukien eri muotojen kohtelu. Puheenjohtaja Falconer pöytäsi toisen version maatalouden modaliteeteiksi 08.02.2008 saamiensa parannusehdotusten pohjalta samanaikaisesti kuin teollisuustuote- eli NAMA-neuvottelujen puheenjohtaja pöytäsi oman ehdotuksensa.

Maatalousneuvottelujen toisessa modaliteettiehdotuksessa puheenjohtaja Falconer sai puristettua avoimet kysymykset pariin tusinaan. Ns. gateway-kysymyksiä, joiden ratkaisun tulisi johtaa maatalouden modaliteetteihin, olivat herkkien tuotteiden määrittely, niiden tariffikiintiöiden laskenta sekä kehitysmailla tärkeät trooppiset tuotteet ja preferenssieroosio.

Huhtikuussa 2008 kuusi keskeistä toimijaa (EU, Yhdysvallat, Japani, Intia, Brasilia ja Kanada) pääsivät yhteisymmärrykseen siitä, miten herkkiä tuotteita koskevat kiintiöt määriteltäisiin ja pyrkivät hakemaan ratkaisulle monenkeskisen hyväksynnän. Trooppisten tuotteiden ratkaisut taas kytkeytyivät WTO:n riitojenratkaisussa jo vuosia olleeseen banaanikiistaan.

Puheenjohtaja Falconer pöytäsi 10.07.2008 kolmannen version maatalouden modaliteeteiksi. Avoimia kysymyksiä oli siinä enää tusina. Herkissä tuotteissa ja vihreässä laatikossa puheenjohtaja oli muotoillut tekstiä EU:n toivomaan suuntaan. EU:n päähuoli olikin maataloustekstin pitkälle viety sisältö verrattuna NAMA-tekstiin. Maatalouden modaliteeteista uskottiin päästävän Geneven heinäkuun 2008 ministeritapaamisessa yhteisymmärrykseen, mikäli poliittista tahtoa löytyisi.

Maatalouden modaliteettisopimus jää syntymättä Geneven ministeritapaamisessa

Geneven ministerineuvottelut uhkasivat kaatua heti ministeritapaamisen alussa, mutta puheenjohtaja Lamyn ja seitsemän keskeisen osapuolen, joita edustivat kuusi osapuolta eli EU, USA, Japani, Brasilia, Kanada, Intia sekä uutena Kiina, rakentama kompromissiehdotus maatalouden ja NAMA:n pääkysymysten ratkaisemiseksi piti neuvottelut käynnissä. Kompromissiehdotus ei saanut kuitenkaan riittävää hyväksyntää WTO:n jäsenkunnan keskuudessa ja mureni myös seitsikon sisällä. Pääjohtaja Lamy ilmoitti 29.07.2008 modaliteettineuvottelujen kaatuneen. Dohan neuvottelut kaatuivat USAn ja Intian näkemyseroihin kehitysmaiden erityisuojaimekanismista eli SSM:sta (Special Safeguard Mechanism).

Kehitysmaat voivat turvautua mekanismiin poikkeustilanteessa, jossa ne maataloustuonnin äkillisesti kasvaessa tai hintojen pudotessa katsovat tämän aiheuttavan markkinahäiriöitä. Kiista koski lähinnä kynnystä, jonka ylittyttyä kehitysmaat voivat nostaa tullejaan ja tullien korotuksen enimmäismäärää. Komission arvion mukaan Geneven neuvottelujen keskeytyessä noin 90–95 prosenttiin maatalouden modaliteettisopimuksen kysymyksistä oli jo löydetty yhteisymmärrys. EU oli valmis palaamaan neuvottelupöytään, kun aika oli sille kypsä. EU:n kauppakomissaari vaihtui lokakuussa Mandelsonin siirryttyä Lontooseen maansa hallitukseen. Mandelsonin tilalle tuli Catharine Ashton.

Geneven ministeritapaamisessa syntynyt G7:n ehdotus maatalouden modaliteeteiksi olisi tuonut lisää varmuutta myös EU:ssa harjoitettavalle maatalouspolitiikalle ja olisi sopinut EU:n maatalousuudistusten puitteisiin sekä turvannut EU:n intressit muun muassa vihreän laatikon osalta vuosiksi eteenpäin.

G7:n ehdotuksen mukaan EU olisi joutunut leikkaamaan enimmillään 80 prosenttia kauppaa vääristävää kokonaistukeaan. Markkinoillepääsyssä ylimmän kerroksen leikkausprosentiksi olisi tullut 70 prosenttia. Herkkien tuotteiden lukumääräksi ehdotettiin 4 prosenttia nimikkeistä sekä 2 prosenttia lisämaksulla. Tariffikiintiöiden laajentamisessa määräksi olisi tullut 4 prosenttia kotimaisesta kulutuksesta. Lisäksi ehdotukseen sisältyi kehittyneitä maita koskevasta erityisuojaalausekkeesta luopuminen 7 vuoden siirtymäkaudella.

Maatalouden modaliteeteista yritettiin päästä yhteisymmärrykseen G7:n ehdotuksen pohjalta syksyn 2008 aikana, mutta yritykset eivät johtaneet tuloksiin. Intia ja Yhdysvallat eivät joustaneet kannoissaan kehitysmaiden suojaalausekemekanismista, mikä esti ratkaisun synnyn muissa avoimissa kysymyksissä. Neljäs päivitetty ehdotus maatalouden modaliteeteiksi pöydättiin 06.12.2008, mutta sen pohjalta ei päästy aloittamaan neuvotteluja.

Pääjohtaja Lamyn mukaan loppuvuonna 2008 Dohan maatalousneuvotteluissa keskeiset avoimet kysymykset koskivat kehitysmaiden erityissuojamekanismia ja puuvillatukia. Kummassakaan kysymyksessä ratkaisu ei ollut kiinni EU:sta.

Keväästä 2009 alkaen maatalouden modaliteettineuvottelut ovat jatkuneet teknisinä keskusteluina joulukuussa 2008 pöydätyn rev.4 - ehdotuksen pohjalta. Siihen on pitkälti sisällytetty heinäkuun 2008 ministeritapaamisessa G7:n aikaansaama yhteisymmärrys. Maatalousneuvotteluja tuolloinen puheenjohtaja Falconer näki 4.versiossa maatalouden aukiolevina kysymyksiä puuvillan, sensitiiviset tuotteet, tariffikiintiöiden luomisen, kehittyneiden maiden korkeiden tullien leikkaukset (nk. capping) ja niihin esitetyt joustot, trooppiset ja preferenssituotteet sekä kehitysmaita koskevan suojalausekemekanismin eli SSM:n. Ratkaisut näihin kysymyksiin edellyttävät poliittisia päätöksiä. Rev-4 sisältää ehdotuksia myös hankalimpien kysymysten ratkaisuksi, joita heinäkuussa 2008 ei päästy käsittelemään. Komission arvion mukaan ehdotus pysyy vielä EU:n uudistusten rajoissa. Kehitysmaiden erityissuojalausekkeelle esitetään teknistä ratkaisua, mutta poliittisen tahdon puuttuessa ehdotusta ei ole voitu hyväksyä.

Vuodet 2009–2010 teknisen valmistelun merkeissä

Maatalousneuvottelujen uusi puheenjohtaja Walker (Uusi-Seelanti) on jatkanut maatalousneuvottelujen työohjelman mukaisia teknisiä konsultaatioita, joissa hän on halunnut selvittää niitä alueita, joilla edistys voisi olla mahdollista. Genevessä myönnetään yleisesti, että maatalousneuvotteluissa ollaan tultu teknisten virkamieskeskustelujen loppuvaiheisiin ja edistys jatkossa edellyttäisi poliittisia ratkaisuja. Maatalousneuvotteluja on käyty kahden pääraiteen pohjalta.

Ensimmäinen raide on luonteeltaan teknistä valmistelutyötä ja on edennyt hyvin. Raiteella pääpaino on ollut sidontalistamallien laadinnassa WTO:n jäsenmaiden laatimien työpapereiden pohjalta. Työ on edennyt hyvin. Ensimmäinen raide koostuu useista toisiaan seuraavista vaiheista. Ensimmäinen askel sisältää useita elementtejä kuten modaliteettien luomiseen tarvittavien perustietojen kokoamisen ja tiedot, jotka on ”rakennettava” sekä keinot, miten modaliteettien mukaan tämä vaihe tulisi tehdä.

Toinen askel eli sidontalistamallien laatiminen myönnytyluettelojen tekoa varten koostuu myös useista elementeistä. Sidontalistamallit ovat lomakkeita, jotka jäsenmaat täyttävät DDA:n maatalousneuvotteluissa tekemiensä sitoumusten pohjalta. Sitoumukset taas saadaan aikaan DDA:n maatalousneuvotteluissa. Toiseen askeleeseen kuuluu sidontalistamalleja täydentävä aineisto. Ajallisesti osa tiedoista voidaan antaa ennen kuin modaliteeteista on sovittu, osa tiedoista saadaan modaliteeteista sovittaessa ja osa selviää vasta sen jälkeen, kun modaliteeteista on sovittu.

Seuraava vaihe on modaliteeteista sopiminen, jolloin sovitaan tullienalennuskaavoista, joustoista ja muista säännöistä. Kolmas vaihe käsittää myönnytystaulukkojen täyttämisen, mitä täydennetään tukitaulukoilla. Neljännessä vaiheessa WTO:n jäsenmaat varmentavat toistensa myönnytyslupaukset. Viimeisenä vaiheena sitoumukset vahvistetaan osana Dohan kieroksen kokonaisuutta eli single undertakingia.

Ensimmäinen raide teknisestä luonteestaan huolimatta muodostaa keskeisen perustan, jota voidaan hyödyntää, kun avoimista kysymyksistä joskus päästään neuvottelemaan.

Maatalousneuvottelujen toinen raide muodostuu puheenjohtajan käymistä epävirallisista konsultaatioista, jotka koskevat rev-4- ehdotuksessa ja sen liitteissä vielä hakasuluissa olevia kohtia tai seikkoja, jotka kaipaavat lisäselvitystä. Näitä kohtia on mm. kotimaisen tuen pilarissa ratkaisun löytäminen puuvillatukiin. Markkinoillepääsypilarissa työtä on jatkettu herkkien tuotteiden, korkeiden tullien leikkausten, tariffikiintiöiden laajentamisen ja tullien yksinkertaistamisen osalta. Helmikuussa 2011 maatalousneuvottelujen puheenjohtaja Walker totesi että toisella raiteella eli neuvottelujen substanssikysymyksissä edistys on ollut vähäistä. Esillä viimeksi on ollut mm. tullien yksinkertaistaminen, kehitysmaiden erityissuojamekanismeja ja tariffikiintiöiden luomista.

Maatalousneuvotteluissa jäsenmaat ovat vakuuttaneet sitoutumistaan prosessiin. On kuitenkin selvää, että teknisiä keskusteluja voi käydä vain tiettyyn rajaan saakka. Edistys on mahdollista vasta todellisissa maatalousneuvotteluissa, joissa jäsenistö pystyy tekemään poliittisia ratkaisuja. Maatalouden neuvotteluryhmän on kokoontunut lähes kuukausittain, mutta ilman poliittista ponnetta. Puheenjohtaja Walker on myös alkuvuodesta 2011 varoitellut, että aika uhkaa loppua kesken, mikäli häneltä odotetaan pääsiäiseen mennessä päivitettyä neuvotteluehdotusta.

Monenkeskisten neuvottelujen rinnalla USA on käynyt kahdenvälisiä konsultaatioita maatalouskysymyksistä nousevien talouksien kanssa, muttei niin intensiivisesti kuin NAMA-puolella. Maataloudessakin USA katsoo, että pöydällä oleva ehdotus riittää tarjoamaan merkittävästi uutta markkinoillepääsyä USA:n toimijoille.

Banaanisopu syntyy

EU:n ja Latinalaisen Amerikan banaanikiistassa tuottajamaat pitivät heinäkuussa 2008 Genevessä pöydällä ollutta ehdotusta hyvänä pohjana yrittää ratkaisua pitkäaikaisessa WTO-riidassa. Komissio kytki alunperin banaanikiistan ratkaisun osaksi Dohan neuvotteluja, mutta oli valmis yrittämään ratkaisua erillään Dohan neuvotteluista, ns. early harvest-järjestelynä. Komissio neuvotteli tiiviisti banaanisovun aikaansaamiseksi banaanikiistan eri osapuolten eli latinalaisen Amerikan maiden, USA:n kanssa ja toisaalta AKT-maiden kanssa. Banaanisopu syntyi joulukuussa 2009. Samalla saatiin päätökseen 16 vuotta kestänyt banaaniriita WTO:n riitojenratkaisussa. Syntyneen sovun mukaisesti banaanin kiintiötulli laskee asteittain 176 eurosta/tonni vuoteen 2017 mennessä tasolle 114 euroa/tonni. AKT-maiden kanssa EU sopi tukipaketista, jolla pyritään helpottamaan niiden sopeutumista uuteen kilpailutilanteeseen. Sopuratkaisun voimaansaattaminen ja toimeenpano on käynnissä EU:n sisäisesti. Banaanisovulla pyritään vaikuttamaan myönteisesti myös Dohan maatalousneuvotteluihin niin, että trooppisista tuotteista syntyvä ratkaisu voitaisiin rakentaa banaanisovun pohjalle.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Pirjo Välinoro, puh. (09) 1605 5538

WTO:n internet-sivut

<http://www.wto.org>

EU:n komission kauppapääosaston internet-sivut

<http://europa.eu.int/comm/trade>

EU:n komission maatalouspääosaston internet-sivut

http://europa.eu.int/comm/dgs/agriculture/index_en.htm

2.4 Teollisuustuotteiden markkinoillepääsy

Taustaa

Teollisuustuotteiden markkinoillepääsy (Non-Agricultural Market Access, NAMA) kuuluu kauppaneuvottelujen perinteisiin aiheisiin. Markkinoillepääsillä tarkoitetaan nimenomaisesti yritysten mahdollisuuksia päästä toisten maiden markkinoille; viedä tuotteitaan maihin, jotka asettavat tuotteille tulleja, tuontia rajoittavia säännöksiä tai muita kauppapoliittisia toimia, joilla on kauppaa rajoittava vaikutus.

Hongkongissa joulukuussa 2005 pidetyn WTO:n ministerikokouksen jälkeen NAMA -neuvottelujen puitteissa käytävien yleisten tullialennusneuvottelujen pohjaksi asetettiin niin sanottu Sveitsin formula useammalla kuin yhdellä kertoimella. Käytännössä työn perustaksi on muotoutunut EU:n ajama yksinkertainen Sveitsin formula kahdella kertoimella, joista toinen olisi kehitysmaakerroin ja toinen teollisuusmaakerroin. Lisäksi keskeisiä kokonaisratkaisun syntymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat eri tyyppiset kehitysmaille annettavat joustomahdollisuudet eli helpotukset tullialennuskaavan vaikutuksista, sektorikohtaiset tullialennusratkaisut ja tullitariffien ulkopuolisten kaupanesteiden (Non-Tariff Barriers, NTBs) purkamiseen tähtäävät ratkaisut.

Ajankohtaista

Geneven ministeritapaamisessa heinäkuussa 2008 pääjohtaja Lamyn ja seitsemän keskeisen osapuolen G7:n (G6 eli EU, USA, Japani, Brasilia, Australia, Intia sekä uutena Kiina) tekemä kompromissiehdotus maatalouden ja NAMA:n ongelmakysymysten ratkaisemiseksi loi edellytykset neuvottelujen jatkamiseksi. NAMA:n osalta G7:n kompromissiesitys onnistui tiivistämään keskeisimmät ongelma-alueet kolmeen pääryhmään eli kehitysmaakertoimia ja joustoja, antikonsentraatiolauseketta (missä määrin kehitysmaat voivat sulkea kokonaisia tullinimikkeitä leikkausten ulkopuolelle) ja sektoriratkaisuja koskevaan tekstiluonnokseen ja teki niiden osalta ratkaisuehdotuksen. Heinäkuun tekstin osista neuvoteltiin edelleen syksyllä 2008 ja se muodosti pohjan NAMA -neuvotteluryhmän uuden puheenjohtajan, Luzius Waseschan modaliteettiesitykselle joulukuussa 2008. Vuonna 2009 NAMA -neuvotteluryhmässä keskityttiin tullienulkopuolisia kaupanesteitä koskeviin aloitteisiin. Keskustelu tullien ulkopuolisia kaupanesteitä hallitsi neuvotteluryhmän työtä aina vuoden 2010 syksyyn saakka jonka jälkeen painopiste on siirtynyt yhä enemmän sektorikohtaisiin tullineuvotteluihin.

Kertoimien ja joustojen osalta Waseschan teksti antaa melko tarkat parametrit modaliteeteista sopimiselle, vaikka lopullinen neuvottelupaketti selviääkin vasta sen jälkeen, kun tiedetään, miten kehitysmaat kohdentavat joustonsa ja millaisen kerroin – joustot -yhdistelmän ne valitsevat.

Teollisuusmaakertoimeksi ehdotettu kerroin 8 ei anna mahdollisuuksia joustoihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaikki teollisuusmaiden tullisidonnat ovat maksimissaan 8 prosenttia. Tämän alle olevia tulleja leikataan käytännössä 2–3 prosenttiyksikköä lähtötullitasosta riippuen. Lähtötullitaso perustuu kunkin tuotteen voimassa olevaan WTO -sidontaan. EU:n keskimääräinen tullitaso laskee leikkausten myötä parin prosentin tasolle.

Niiden kehitysmaiden, joiden odotetaan tekevän formulan mukaisia leikkauksia, tullialennusvelvoitteet perustuvat kolmiportaiselle lähestymistavalle. Mitä matalampi kerroin, sitä

suuremmat tullinalennukset. Matala kerroin mahdollistaa laajat joustot, kun taas korkeimmalla mahdollisella kertoimella joustoja ei saa tehdä. Käytännössä tämä johtanee siihen, että ns. nousevat taloudet, jotka haluavat suojella tiettyjä sektoreita (esimerkiksi autot ja tekstiilit), käyttävät kahta alinta kerrointa.

Asteikko on modaliteettiehdotuksessa seuraava: Kertoimia on kolme eli 20-22-25. Kerrointa 20 käyttävät kehitysmaat voivat soveltaa puolikkaita formulaleikkauksia enintään 14 prosenttiin teollisuustuotteiden tullitariffinimikkeitä (= yleinen tapa tuotteiden erottelemiseksi tullaustarkoituksiin), kunhan ne eivät ylitä 16 prosenttia kyseessä olevan maan teollisuustuotteiden tuontikaupan arvosta.

Vaihtoehtoisesti kyseinen maa voi olla soveltamatta formula-alennuksia tai jättää sitomatta (mikäli maalla on sitomattomia tullitariffinimikkeitä) 6,5 prosenttia teollisuustuotteiden tullitariffinimikkeistä tai 7,5 prosenttia kyseessä olevan maan teollisuustuotteiden tuontikaupan arvoa edustavista tuotteista.

Kertoimen 22 osalta luvut ovat 10 prosenttia nimikkeistä tai arvosta puolikkaiden leikkausten osalta ja 5 prosenttia formula-alennusten tai sidontojen tekemättä jättämisen ollessa kyseessä. Kertoimella 25 joustoja ei voi tehdä.

Anti-konsentraatiolla tarkoitetaan sitä, että leikkauskaavan mukaisia leikkauksia tekevien kehitysmaiden mahdollisuuksia keskittää joustoja tiettyihin tuoteryhmiin halutaan rajoittaa. Jo aiemmin oli sovittu siitä, ettei kokonaisia tuoteryhmiä (esim. tietyt koneet ja laitteet¹) saa sulkea täysien formulaleikkausten ulkopuolelle joustoja käyttämällä. Nyt tätä mahdollisuutta on entisestään tarkennettu edellyttämällä, että tuoteryhmästä täydet leikkaukset tulee tehdä vähintään 20 %:in tullinimikkeistä²) tai vähintään 9 %:in kyseessä olevan tuoteryhmän tuonnin arvosta.

Sektorisopimusten kohtalo on Waseschan ehdotuksessa vielä auki. Sektorisopimukset ovat kaikki ns. plurilateraalisia sopimuksia eli niihin liittyvät yleensä ao. sektoriratkaisusta kiinnostuneet WTO:n jäsenmaat, joten sopimukseen kuuluu yleensä vain osa WTO-jäsenmaista. Yleisenä tavoitteena sektorisopimuksissa on ns. kriittisen massan saavuttaminen, eli sen varmistaminen, että riittävän suuri osa kyseessä olevan sektorin maailmankaupasta on sektorisopimuksen puitteissa. Sopimuksista pääosa on nollatullisopimuksia, mutta esim. kemiansektorilla on Uruguayn kierroksella solmittu ns. harmonisointisopimus, joka määrittää tuotteiden maksimitullitasot tasoille 0, 5,5 ja 6,5 prosenttia.

Waseschan esityksessä sektoreista kiinnostuneita WTO-maita kannustetaan muodostamaan kriittinen massa (esim. 90 prosenttia kyseessä olevan sektorin maailmankaupasta) maita, jotka neuvottelisivat kyseessä olevan sektorisopimuksen sisällöstä, kuten tarkemmasta tuotekatteesta ja muista kysymyksistä.

Suomen kannan mukaisesti sektorialoitteet ovat oleellinen osa NAMA:n kokonaispakettia. Suomea kiinnostavat erityisesti seuraavat sektorikohtaiset tullinalennusaloitteet:

1 Tuoteryhmät määritellään harmonisoidun tulliluokitusjärjestelmä ns. HS 2 -tasolla, eli niillä on 2-numeroinen tuoteryhmäkoodi.

2 Yksittäiset tuotteet määritellään HS 6 -tasolla, eli niillä on 6-numeroinen tuotekoodi.

- **Teollisuuskoneet:** Kannatamme vientimme kannalta tärkeiden teollisuuskoneiden tullien poistamiseen pyrkivää sektorisopimusta. Kyseisen sopimuksen tulisi kattaa teollisuuden koneet ja laitteet mahdollisimman laajasti, samoin maakatteen tulisi olla mahdollisimman laaja.
- **Kemia:** Kannatamme Uruguayn kierroksen harmonisointisopimuksen syventämistä ja maakatteen laajentamista.
- **IT-tuotteet:** Kannatamme 1996 solmitun ITA-sopimuksen maa- ja tuotekatteen laajentamista mahdollisesti osana elektroniikkasektorin sektorikohtaista tullinalennusaloitetta tai ns. ITA II -sopimusta sekä muihin kuin tullitariffeihin perustuvien kaupanesteiden (Non-Tariff Barriers, NTBs) purkamista osana NAMA/NTB -sopimusta.
- **Metsäsektori:** Mikäli metsäsektorilla päädytään sektorikohtaiseen liberalisointipakettiin,
- Suomi tavoittelee kaupan vapauttamista 0/0-ratkaisulla tai toissijaisesti tuoteryhmäkohtaisella harmonisointisopimuksella. Sektorin kaupan vapauttamisesta on hyötyjä sekä teollisuus- että kehitysmaille. Suomelle on tärkeää, että tullinalennuspaketti sisältäisi varsinaisten puu- ja paperituotteiden lisäksi myös metsäsektorin koneet ja laitteet. Sopimuksen maakatteen tulee olla riittävän laaja. Tuote- ja maakatteeltaan suppea sopimus ei ole Suomen intressissä.
- **Urheiluvälineet:** Kannatamme laajaa urheiluvälinesektorin kaupanvapauttamispakettia.
- **Terveyssektori:** Kannatamme tullien poistamista lääkintälaitteilta ja terveysteknologian tuotteilta. Tavoitteena tulisi olla mahdollisimman laaja tuote- ja maakate.
- **Ympäristötuotteet:** Kannatamme ympäristötuotteiden ja palveluiden laajaa vapauttamista. Erityinen painopiste tulisi olla ympäristömyönteisen prosessiteknologian ml. ilmaston muutostavoitteiden kannalta keskeisten tuotteiden kaupan vapauttamisessa.
- **Muut sektorit:** Suomi voi osana kokonaisneuvottelupakettia hyväksyä myös muita ei-maataloustuotteita koskevia sektoriratkaisuja, kunhan ne eivät vaaranna kattavan formularatkaisun ja Suomelle tärkeiden sektoriratkaisujen toteuttamista.

Suomi suhtautuu yleisesti ottaen positiivisesti myös ei-tariffiäristen kaupanesteiden (NTBs) poistamiseen tähtääviin aloitteisiin. Waseschan esityksen sisältämässä seitsemässä NTB-ehdotuksessa mukana ovat EU:n ehdotuksista NTB-kiistojen ratkaisemiseen tähtäävä sovittelemennettely eli horisontaalimekanismi sekä elektroniikka- ja tekstiilien ja jalkineiden merkintää koskevat ehdotukset, joista Suomea kiinnostaa etenkin elektroniikan NTB-aloite. Näiden aloitteiden lisäksi NAMA-puheenjohtajan modaliteettiesityksessä esitetään neuvotteluja uudelleentavutetuissa tuotteissa (remanufactured goods), kemikaaleissa sekä autotuotteiden standardeissa.

NAMA -neuvottelujen tahti on tiivistynyt jälleen alkuvuodesta 2011 ja pääpaino on siirtynyt yhä enemmän sektorikohtaisiin tullineuvotteluihin (erityisesti teollisuuskoneet ja kemian sektori). Samoin kuin muillakin neuvotteluosa-alueilla, myös NAMA -neuvotteluissa tavoitteena on konkreettisten neuvottelutekstien laadinta huhtikuuhun 2011 mennessä.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka Saarinen, puh. (09) 160 56327
Kaupallinen neuvos Johanna Ala-Nikkola, puh. (09) 160 55543

WTO-maiden ja maaryhmien ml. EU:n esittämät viralliset Dohan kierroksen neuvotteluehdotukset löytyvät WTO:n sivuilta
<http://www.wto.org/>
http://www.wto.org/english/tratop_e/markacc_e/markacc_negoti_e.htm

2.5 Palvelukauppa

Palvelujen kauppa on yksi maailmantalouden nopeimmin kasvavista sektoreista. Palvelukaupan on arvioitu vastaavan jopa 60 prosenttia maailman tuotannosta, 30 prosenttia maailman työllisyydestä ja 20 prosenttia maailman kaupasta. Suomalaisyritysten palveluvienti sekä -tuonti kasvoivat molemmat vuonna 2008 lähes 40 prosenttia edellisvuodesta. Palveluja vietiin vuonna 2009 noin 15 miljardi euron ja tuotiin noin 11,4 miljardin euron arvosta. Suomen tärkeimmät EU:n ulkopuoliset kauppakumppanit olivat viennin osalta Intia, Kiina ja Venäjä, ja tuonnin osalta Yhdysvallat. Huomioitavaa on, että palveluiden kaupan tilastointi on haasteellisempaa tavara-kauppaan verrattuna. Palveluiden ulkomaankauppaa koskeviin tilastoihin ei sisälly merkittäviä palvelukauppa-aloja kuten kuljetus, matkailu eikä rahoituspalvelut (ml. vakuutus) ja osin tilastoilla ei pystytä täysimääräisesti vangitsemaan muun muassa rajat ylittäviä palveluja.

Palveluilla on merkitystä sellaisenaan (mm. terveys- ja hyvinvointipalvelut tai koulutus), mutta osin ne ovat myös eri tuotantoalojen panoksia. Nykypäivänä palveluyritysten ohella myös perinteiset teollisuusyritykset käyttävät mutta myös tuottavat erilaisia palveluja. Suomen suurimpiin palveluviejiin lukeutuukin monia teollisuusyrityksiä. Yritykset käyttävät yleisesti toisten yritysten tuottamia palveluja esimerkiksi rahoitus-, tilintarkastus-, kuljetus- tai erilaiset asiantuntija- tai konsultointipalvelut. Teollisuusyritykset kuitenkin tuottavat itse myös muun muassa tutkimus- ja kehitys-, suunnittelu- ja insinööri-, markkinointi- tai oikeudellisia palveluja. Lisäksi Suomen palveluviennin kannalta esimerkiksi koneiden tai laitteiden asennus-, huolto- ja korjaustoiminta, erilaiset suunnittelu- ja insinööripalvelut, ovat erityisen merkittävässä roolissa. Palveluna voidaan pitää myös toiselle yritykselle alihankintana tehtyä teollisuustuotantoa. Nämä ovatkin syitä, miksi tavara- ja palvelukaupan erottaminen toisistaan ei nykyisin ole enää yksiselitteistä.

Palvelukaupan lisääntyminen loi tarpeen luoda palvelujen kauppaa koskevia sääntöjä, minkä tuloksena syntyi Maailman kauppajärjestön (World Trade Organization, WTO) perustamisen yhteydessä Palvelukaupan yleissopimus (General Agreement on Trade in Services, GATS). GATS-sopimusta selostetaan yksityiskohtaisemmin liitteessä 2. GATS on ensimmäinen ja ainoa palvelujen maailmankauppaa säätelevä monenvälinen ja oikeudellisesti sitova sopimus, ja sopimus on WTO:n riitojenratkaisun alainen. GATS-sopimus tuli voimaan vuoden 1995 alussa osana WTO:n perustamissopimusta. GATS on vielä tavarakauppasopimukseen verrattuna suhteellisen uusi sopimus, minkä vuoksi WTO:n puitteissa neuvotellaan palvelukaupan asteittaisen vapauttamisen lisäksi myös puuttuvista säännöistä, jotka koskisivat esimerkiksi valtiontukia tai viranomaistoimintaa yleisemmin.

WTO:n palvelukauppaneuvottelut

WTO:n puitteissa käytävät kansainvälisen palvelukaupan sääntöjä ja vapauttamista koskevat GATS-neuvottelut ovat olleet käynnissä vuoden 2000 alusta asti, sillä neuvotteluiden aloit-

tamisesta sovittiin jo WTO:n perustamisen yhteydessä vuonna 1995 ja tämä kirjattiin GATS-sopimukseen. Sitten GATS-neuvottelut yhdistettiin Dohan ministerikokouksen (2001) päätökseen perustuvaan laajempaan kauppaneuvottelukierrokseen (Doha Development Agenda, DDA). Dohassa myös vahvistettiin palvelujen neuvotteluohjeet ja aikataulu niiden mukaiselle pyyntö-tarjous-menettelylle. Tämän jälkeen palveluja on käsitelty tarkemmin erityisesti Hongkongin ministerijulistuksessa (2005). Heinäkuun 2008 ministerikokouksen kariutuminen tarkoitti myös, että palveluneuvotteluiden osalta valmisteilla ollutta tiekarttaa (palvelutekstiä) ei hyväksytty. Tiekartan valmistelussa oli onnistuttu laatimaan laajasti WTO-jäseniä tyydyttävä teksti, joka sisälsi neuvottelutilanneraportin lisäksi muun muassa ohjausta tulevien tarjousten sisällölle (tekstin aikaisempi versio toukokuulta 2008 löytyy WTO:n kotisivuilta).

Palveluneuvottelut eroavat maatalous- ja NAMA-neuvotteluista siinä, ettei palveluiden osalta ole mahdollista käyttää formulaa, jolla varmistettaisiin sitoumusten tietty taso, vaan neuvotteluja käydään pyyntö-tarjous-menettelyn pohjalta. Pyyntöjä on tähän mennessä esitetty niin kahdenvälisesti, yksittäisten jäsenten välillä näiden intressialoilla, kuin myös useanvälisesti, jossa ryhmä samanmielisiä maita on esittänyt yhteisen, tiettyä palvelualaa tai toimitusmuotoa koskevan pyynnön muille jäsenille. Myös sitoumusten tason arvioiminen on tavarakauppaa haasteellisempaa.

Kesällä 2002 WTO-jäsenet esittivät toisilleen kahdenvälisiä pyyntöjä markkinoillepääsyn parantamista, rajoitusten poistamista tai sitoumusten selventämistä eri palvelusektoreilla. EU toimitti tällöin alustavat pyynnöt 109 WTO-jäsenelle ja tämän lisäksi tarkistettut pyynnöt lähes samalle jäsenjoukolle vuoden 2005 alussa. Hongkongin ministerikokouksessa sovitun pohjalta esitettiin helmikuussa 2006 myös jäsenryhmien tekemiä pyyntöjä 20:ssä eri sektori/palveluaiheessa, joiden pohjalta neuvotteluja on käyty aktiivisesti. Eri palveluaiheita käsitelleet ryhmät lähettivät syksyllä 2007 jäsenistölle kirjeitä, joilla pyrittiin kartoittamaan tarkemmin jäsenten halukkuutta ja mahdollisuutta parantaa sitoumuksiaan pyynnön mukaisesti. Tietyt WTO-jäsenet osoittivat merkittäviäkin ponnisteluja kirjeisiin vastaamisessa ja antoivat osin positiivisia ja yksityiskohtaisiakin indikaatioita mahdollisuuksistaan tehdä uusia sitoumuksia. Yleisesti merkittävää edistystä ei kuitenkaan saavutettu.

Alustavat tarjoukset, joissa jäsenet pyrkivät alustavasti vastaamaan kauppakumppaneiden esittämiin pyyntöihin, tuli toimittaa maaliskuuhun 2003 ja parannetut tarjoukset toukokuuhun 2005 mennessä. EU teki ensin 15 jäsenmaata kattavan tarjouksensa vuonna 2003 ja ensimmäisen 25 jäsenmaata kattavan tarjouksen vuonna 2005. Seuraavat tarjoukset olisi Hongkongissa päätetyn mukaisesti tullut toimittaa heinäkuussa 2006. EU oli tarjouksensa valmisteluissa jo pitkällä mutta kierroksen keskeyttämisestä johtuen kaikki määräajat jäädytettiin eikä järjestyksessään toisia parannettuja tarjouksia ole sittemmin pöydätty. Sitten uusia määräaikoja tarjouksille ei ole asetettu, vaan neuvotteluja on käyty niin virallisissa kuin epävirallisissakin kokoonpanoissa olemassa olevien tarjousten ja niiden pyyntöjen pohjalta, joihin jäsenet eivät vielä ole vastanneet. Tietoja noin 30 keskeisen jäsenen tulevasta sitoumuksesta vaihdettiin kesällä 2008 nk. signaalintikokouksessa.

Tällä hetkellä tarjouksia on pöydännyt lähes 100 WTO:n jäsentä (EU mukaan luettuna). Tasoltaan tarjoukset ovat vaihtelevia: osa on kokonaisuutena hyviä, osa sektorikohtaisesti hyviä ja osa pettymyksiä. Yleisesti tarjoukset ovat olleet sisällöltään riittämättömiä. Heinäkuussa 2008 järjestetyn signaalintikokouksen perusteella niihin olisi ollut luvassa osin kiinnostaviakin parannuksia; yleisesti taso ei kuitenkaan ollut riittävä. Tällä hetkellä neuvotteluissa pyritäänkin

samaan lisää parannuksia kauppakumppaneiden sitoumuksiin, jotta neuvottelut voitaisiin päättää onnistuneesti.

EU:n tarjoukset pohjautuvat jo olemassa oleviin sitoumuksiin ja näiden parannuksiin. Suomen lainsäädäntö on palvelujen tarjoamisen osalta usein sallivampaa ulkomaisia toimijoita kohtaan kuin mitä Suomelle tehdyt kirjaukset antaisivat ymmärtää. Näin ollen osaa sitoumuksista voitaisiin haluttaessa parantaa jo tosiasiallista markkinoiden avoimuutta vastaavaksi. Ajoittain vilkkaankin keskustelun kohteena olleiden hyvinvointipalvelujen osalta voidaan todeta, etteivät unionin tekemät tarjoukset sisällä muutoksia tämän hetkiseen tilanteeseen sosiaali-, terveys- tai koulutuspalveluja koskevissa sitoumuksissa.

Markkinoillepääsyn ohella palveluiden kaupan osalta neuvotellaan vielä puuttuvista säännöistä. Tältä osin neuvottelut ovat edenneet parhaiten nk. kotimaisen sääntelyn sääntöjen osalta. Kotimaisen sääntelyn säännöt käsittelevät sääntelyn periaatteita, joilla pyritään varmistamaan, ettei muun muassa pätevyysvaatimukset tai -menettelyt, lupavaatimukset ja -menettelyt tai tekniset standardit muodosta tarpeettomia kaupan esteitä palveluiden kaupalle. Toisin sanoen tavoitteena on sopia viranomaistoimintaa koskevista velvoitteista, kuten lakien ja säädösten tai toimilupaa tai asiantuntijan pätevyyttä koskevien vaatimusten tiedottamisesta tai lupamenettelyiden syrjimättömyydestä. Kotimaisen sääntelyn sääntöjen laatimisessa oli jo alkuvuonna 2008 päästy kohtuullisen pitkälle, mutta neuvotteluiden kariutuminen heinäkuussa 2008 keskeytti työn joksikin aikaa. Kesästä 2009 lähtien aihetta on jälleen käsitelty aktiivisemmin, ja viime aikoina neuvotteluissa on ollut nähtävissä edistymistä myös sisällölliseltä kannalta, vaikkakin eteneminen on hidasta.

Palveluiden osalta neuvotellaan lisäksi valtioneuvoston, hätätilan suojalausekkeesta ja julkisista hankinnoista. Näiden aiheiden osalta neuvottelut ovat edenneet hitaammin. Valtiontukien osalta jäsenistön kesken on sovittu GATS-sopimuksen mukaisesta ja neuvotteluiden edellyttämästä tiedonvaihdesta.

Neuvotteluja käydään myös vähiten kehittyneiden maiden kohtelusta. Syyskuussa 2003 sovittiin vähiten kehittyneiden maiden erityisestä kohtelusta Dohan kauppaneuvottelukierroksella. Heinäkuun 2008 ministerikokousviikon päätteeksi oli tarkoitus hyväksyä alustava yhteisymmärrys toimeenpanoa koskien, mutta ministerikokousviikon kariutumisen myötä tässä ei onnistuttu. Käytännössä tällä hetkellä hahmotellaan eräänlaista suosituimmuuskohteluelvoitteeseen soveltuvaan poikkeuslupaa, joka mahdollistaisi paremman kohtelun myöntämisen vähiten kehittyneille maille kuin muille WTO-jäsenille. Vastaava lauseke tavarakauden osalta tunnetaan nk. enabling clausena. Palvelukaupalla voi olla huomattavaakin merkitystä kehityksen kannalta johtuen mm. infrastruktuurin rakentamisen vaikutuksista, palveluiden työllistävästä vaikutuksesta samoin kuin palvelujen yleisestä merkityksestä koko taloudelle. Esimerkiksi rahoitus-, telekommunikaatio- ja kuljetuspalvelujen merkitys niin palvelu- kuin teollisuustuotantoalojen kehittymiseen ja kilpailukykyyn on ilmeinen. GATS-sopimuksen joustavuus sallii maiden erilaisen kehitystason huomioimisen sitoumuksissa, mutta myös erilliset toimet kehitysmaiden saamiseksi mukaan neuvotteluihin ovat tärkeitä.

Ajankohtaista

Palveluiden kaupan osalta neuvotteluihin alettiin palata loppusyksystä 2010. Neuvotteluja on käyty alkuvuonna 2011 niin monenkeskisessä, useanvälisessä kuin kahdenvälisissäkin kokouksissa. Neuvotteluissa on pyritty löytämään keinoja, joilla voitaisiin varmistaa si-

toumusten tietty taso. Joitakin edistysaskeleita on jo otettu, mutta merkittävämpi edistyminen odottaa konkreettisempaa läpimurtoa maatalouden ja teollisuustuotteiden modaliteeteista. Edistystä odotetaan kuitenkin pääsiäiseen mennessä. Jos läpimurto onnistutaan saamaan, on edessä työtä mittavassa määrin lisäsitoumusten kartoittamiseksi, sekä myöhemmin kirjallisten tarjousten vaihtaminen ja lopullisista sitoumuksista neuvottelu näiden pohjalta.

Tähän mennessä indikaatiot eri jäsenten tulevista sitoumuksista perustuvat näiden tekemiin tarjouksiin, sekä suullisesti kahdenvälisissä sekä heinäkuussa 2008 ns. signaalintokokouksessa saatuihin tietoihin. Signaalintokokouksessa kolmisenkymmentä WTO-jäsentä antoi indikaatioita siitä, minkälaisia sitoumuksia ne tulevat tekemään ja miten ne tulevat avaamaan palvelumarkkinoita neuvottelukierroksen päätyttyä. Kokouksen pääasiallinen tarkoitus oli mitata edistymistä palveluneuvotteluissa ennen maatalouden ja teollisuustuotteiden modaliteeteista sopimista. Kokousta voitiin pitää onnistuneena, sillä kokouksessa saatiin tietyiltä mailta kiinnostaviakin indikaatioita tulevista sitoumuksista, vaikka yleisesti indikaatiot jättivät vielä parantamisen varaa. Sitten työtä on tehty saatujen indikaatioiden tarkentamiseksi, joskin edistyminen on ollut neuvotteluiden yleistilanteesta johtuen hankalaa. Viime aikoina on neuvotteluissa onnistuttu saamaan tosin vasta yksittäisiä indikaatioita jäsenten valmiudesta parantaa sitoumuksiaan. Palveluneuvotteluiden yleiskuvaan ei ole kuitenkaan tullut merkittävää muutosta vuoden 2008 jälkeen.

Heinäkuussa 2008 saadut indikaatiot kattoivat laajasti niin kehitys- kuin kehittyneidenkin maiden intressialoja. Indikaatioiden mukaisten sitoumusten tekeminen tarkoittaisi oikeudellisen varmuuden lisääntymistä kohdemaissa, kun - sitoumuksista riippuen - syrjiviä säännöksiä (esim. vaatimusta ulkomaalaisomistuksen enimmäismäärästä yrityksissä) ei kohdemaissa voitaisi tiukentaa aiemmasta. Muutamat jäsenet antoivat myös joitakin indikaatioita ulkomaisille aiemmin suljettujen alojen avaamisesta. Suomalaisintressin osalta kiinnostavana voidaan pitää tietokone-, arkkitehti- ja insinööripalveluissa sekä erityisesti ympäristöpalveluissa useilta mailta saatuja indikaatioita. Lisäksi indikaatioiden mukaan luvassa olisi muun muassa projektiluontoisten palveluntarjoajien maahanpääsyn helpottumista. Suullisesti annettujen indikaatioiden todellinen arvo pystytään kuitenkin määrittämään paremmin vasta kirjallisesti tehtävien esitysten, eli tarjousten, myötä. Tarjousten pöytäminen tulee ajankohtaiseksi näillä näkymin vasta sen jälkeen kun läpimurto maatalouden ja NAMA:n modaliteeteissa on saavutettu ja neuvotteluiden päättäminen on näköpiirissä.

EU:n kahdenväliset vapaakauppaneuvottelut palveluiden kaupan osalta

Kun WTO-neuvotteluissa eteneminen on osoittautunut haasteelliseksi, on palveluiden kaupan vapauttamista koskevan työn pääpaino kohdistunutkin viime vuosina EU:n kahdenvälisiin vapaakauppaneuvotteluihin. Vapaakauppasopimusten sisältö on ja sen tulee GATS-sopimuksenkin mukaan olla monenkeskisiä sitoumuksia pidemmälle menevä. Edelleen monenkeskisen neuvottelukierroksen ollessa käynnissä ja loppuvaiheessa, on EU pitänyt tärkeänä, että sen kahdenvälisen sopimusten sisältö on tähän mennessä WTO:ssa neuvoteltua pidemmälle menevä. Pidemmälle meneviä velvoitteita neuvotellaan kahdenvälisesti niin markkinoillepääsyn kuin tiettyjen sääntöaiheidenkin osalta. Monenkeskisten neuvotteluiden päättäminen olisi kuitenkin erityisen tärkeää palvelukaupan vapauttamisenkin kannalta juuri neuvotteluiden laajan maantieteellisen katteen vuoksi.

Lisätiedot: Kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen, puh. (09) 160 555 33
Kaupallinen sihteeri Saara Kalin, puh. (09) 160 555 28

Liite 2. Palvelukauppasopimusta ja neuvotteluja käsittelevä muistio

Maailmankauppajärjestön palvelukauppasivusto:

http://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/serv_e.htm

Komission kauppapääosaston palvelukauppasivusto:

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/economic-sectors/services/>

2.6 Tekniset kaupanesteet

2.6.1 WTO:n teknisiä kaupanesteitä koskeva sopimus

Teknisillä määräyksillä³⁾, standardeilla⁴⁾ ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyillä⁵⁾ on tarkoitus varmistaa tuotteiden yhteensopivuus, turvallisuus tai oikea käyttö. Ne siis palvelevat sekä valmistajien että kuluttajien etuja. Markkinakohtaisiin erilaisiin vaatimuksiin sopeutuminen saattaa kuitenkin olla ongelmallista, mikäli säännöksistä ei ole saatavissa riittävästi tietoa tai ne ovat syrjiviä tai tarpeettoman monimutkaisia. Tällaisissa tapauksissa puhutaan teknisistä kaupanesteistä, joiden poistamiseksi on luotu yksityiskohtaiset säännöt kansainvälisellä tasolla WTO:ssa. WTO:n teknisiä kaupanesteitä koskeva TBT-sopimus (Agreement on Technical Barriers to Trade) sisältää seuraavat peruseriaatteen:

- Syrjimättömyys: Säännökset tulee laatia siten, etteivät ne käytännössä syrji tuotteita alkuperän perusteella.
- Vähiten kauppaa rajoittavien keinojen käyttö: Määräysten tulee olla sellaisia, että niiden kauppaa rajoittava vaikutus on mahdollisimman vähäinen.
- Kansainvälisten standardien käyttö: Määräysten tulee lähtökohtaisesti perustua kansainvälisiin standardeihin.
- Transparensi eli avoimuus: Määräykset on julkaistava hyvissä ajoin ennen niiden voimaan tuloa ja niistä on eräissä tapauksissa tehtävä erilliset ilmoitukset. Ilmoitukset on saatavissa sektorikohtaisesti Suomen Standardisoimisliiton WTO-tiedotuskeskuksesta (yhteystiedot alla).

TBT-sopimuksen toimeenpanoa seurataan sitä varten perustetussa säännöllisesti kokoontuvassa WTO:n alaisessa komiteassa (TBT-komitea). Mikäli käsiteltävässä asiassa ei saavuteta komiteassa tyydyttävää tulosta, voidaan TBT-sopimuksen rikkomisesta johtuva kaupaneste viedä WTO:n sitovaan riitojenratkaisujärjestelmään.

Ajankohtaista

TBT-komiteassa aloitetaan viidennessä TBT-sopimuksen kolmivuotistarkastelussa (G/TBT/26) sovittujen asiakokonaisuuksien käsittely sopimuksen tehokkaamman toimeenpanon varmistamiseksi. Keskustelussa olevia asiakokonaisuuksia ovat:

3 Tekninen määräys on lähtökohtaisesti tuotteen ominaisuuksiin liittyvä pakollinen säännös.

4 Standardi on lähtökohtaisesti tuotteen ominaisuuksiin liittyvä vapaaehtoinen säännös.

5 Vaatimustenmukaisuuden vahvistamisella tarkoitetaan menettelyjä, joiden tavoitteena on varmistaa tuotteen yhdenmukaisuus ko. teknisen määräyksen tai standardin kanssa. Tällaisia menettelyjä ovat esimerkiksi valmistajan vakuutuksen antaminen tai ulkopuolisen tahon tekemä sertifiointi.

- Hyvä sääntelykäytäntö: Hyvän sääntelykäytännön periaatteiden noudattaminen kansallisessa sääntelyprosessissa helpottaa merkittävästi kansainvälistä kauppaa. TBT-komiteassa lisätään tietämystä asiassa mm. laatimalla suosituksia hyvän sääntelykäytännön varmistamiseksi jäsenmaiden kokemusten pohjalta.
- Vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt: Toisistaan poikkeavat vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt saattavat vaikeuttaa merkittävästi globaaleilla markkinoilla toimivien yritysten toimintaa. TBT-komitean tavoitteena on lisätä jäsenten tietämystä ja keskinäistä luottamusta erilaisten vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen osalta sekä lisätä näiden tulosten vastavuoroista hyväksymistä.
- Standardit: TBT-sopimus kannustaa jäseniä käyttämään kansainvälisiä standardeja teknisten määräystensä pohjana. TBT-komiteassa keskustellaan niin standardien kehittämistä kuin niiden käytöstäkin ja pyritään lisäämään jäsenten tietämystä ja osallistumista kansainvälisten standardien laadintaan.
- Transparensi eli avoimuus: TBT-sopimus velvoittaa jäsenet ilmoittamaan luonnosvaiheessa olevista teknisistä määräyksistä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, mikäli nämä eivät ole kansainvälisen standardin mukaisia ja niillä on merkittävää vaikutusta kansainväliseen kauppaan. Myös valmisteltavista standardeista on ilmoitettava. Jäsenillä on mahdollisuus kommentoida toistensa määräysluonnoksia ja kommentit on otettava huomioon. Menettelyllä pyritään välttämään uusien kaupan esteiden syntyminen. Määräysten tehokkaamman noudattamisen varmistamiseksi on annettu lisäsuosituksia.
- Tekninen apu ja erityis- ja erilliskohtelu: TBT-komitea tehostaa teknisen avun antamista kehitysmaille ja lisää keskustelua siitä miten TBT-sopimuksen toimeenpanossa otetaan huomioon kehitysmaiden erillis- ja erityiskohtelu. Merkittävä osa TBT-komitean työskentelystä keskittyy konkreettisten teknisten kaupan esteiden välttämiseen ja poistamiseen. WTO-jäsenillä on mahdollisuus tuoda TBT-komitean keskusteluun määräyksiä ja määräysehdotuksia, joilla on mahdollisia kielteisiä kauppavaikutuksia.
- TBT-komitean toiminta: Jäsenmaiden tekemien notifikaatioiden lisääntyessä TBT-komiteassa käsiteltävien yksittäisten kauppahuolien määrä on noussut merkittävästi, joten on kiinnitetty huomiota siihen miten toimintaa voidaan tehostaa.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Heli Siikaluoma, puh. (09) 160 56528

EU:n osalta TBT-sopimuksen mukaisesta määräysehdotusten ilmoittamisesta vastaavat EU:n komissio sekä jäsenvaltiot. Edellinen ilmoittaa kaikki yhteisön säädösehdotukset ja jälkimmäiset ilmoittavat kaikki kansalliset määräysehdotukset. Suomen määräysehdotukset on ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriön kautta, joka vastaa asiasta yhdessä ulkoasiainministeriön kanssa. Lisätietoja antavat ylitarkastaja Leila Vilhunen (työ- ja elinkeinoministeriö leila.vilhunen@tem.fi) ja kaupallinen neuvos Heli Siikaluoma, (ulkoasiainministeriö heli.siikaluoma@formin.fi).

WTO:n jäsenten määräysehdotukset on saatavissa Suomen standardisoimisliitossa (SFS) sijaitsevasta WTO-tiedotuskeskuksesta: www.sfs.fi tai wto@sfs.fi

EU-komissiolla on TBT-sivut osoitteessa: <http://ec.europa.eu/enterprise/tbt/>

2.6.2 EU:n kolmansien maiden kanssa sopimat vastavuoroista tunnustamista koskevat sopimukset

Tuotteisiin liittyvien teknisten määräysten vaatimustenmukaisuuden arviointien vastavuoroista tunnustamista koskevilla MRA-sopimuksilla (Mutual Recognition Agreements, MRAs) on tavoitteena poistaa kaupan esteitä ja helpottaa markkinoillepääsyä. WTO:n TBT-sopimus (art. 6.3) kannustaa WTO-maita neuvottelemaan MRA-sopimuksia. EU:ssa Euroopan komissio käy sopimusneuvotteluja kolmansien maiden kanssa ja kuulee jäsenmaita neuvoston MRA-komiteassa. EU:lla on voimassaolevat MRA-sopimukset Yhdysvaltojen (1998), Kanadan (1998), Australian (1999), Uuden-Seelannin (1999), Israelin (2000), Japanin (2002) sekä Sveitsin (2002) kanssa. Komissiolle vuonna 1992 annetun neuvottelumandaatin mukaisesti MRA-sopimukset olisi mahdollista neuvotella myös Singaporen, Filippiinien, Korean tasavallan ja Hongkongin kanssa. Lista annettiin indikatiivisena. Periaatteessa sopimuksia on mahdollista solmia EU:n kanssa teknisesti samalla tasolla olevien WTO-maiden kanssa, joiden vaatimustenmukaisuuden arviointijärjestelmä on riittävän yhtenevä EU:n järjestelmän kanssa. Tällä hetkellä MRA-sopimusneuvotteluja ei käy eikä näitä ole suunniteltu yhdenkään uuden osapuolen kanssa.

MRA-sopimukset koskevat perinteisesti sellaisten tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointien vastavuoroista tunnustamista, joille vaaditaan ns. kolmannen osapuolen arviointilaitoksen suorittama arviointi. MRA-sopimusten perusteella siinä osapuolena olevalla maalla on mahdollisuus nimettyjä arviointilaitoksia hyväksikäyttäen ennen vientiä testata, tarkastaa ja sertifioida tuotteita toisen sopimuspuolen teknisten määräysten mukaisesti. Sopimuksen osapuolet tunnustavat näin toistensa testaus- ja tarkastustulokset sekä sertifikaatit, jolloin tuotteet voidaan viedä ja saattaa toisen sopimuspuolen markkinoille ilman uusia vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevia vaatimuksia. Voimassa olevat MRA-sopimukset kattavat muun muassa telepätelaitteet ja radiolaitteet, sähkömagneettisen yhteensopivuuden, sähköturvallisuuden, hissit, painelaitteet, huviveneet ja lääkinälliset laitteet. Viimeisenä heinäkuussa 2004 voimaantullut Yhdysvaltain ja EY:n välinen yhden sektorin ns. MRA+-sopimus koskee merenkulun turvalaitteita.

MRA-sopimuksista saatu hyöty on käytännössä osoittautunut jokseenkin vähäiseksi. Jotkut MRA-sopimukset ovat kaupallisesti merkittäviä, toiset ovat jääneet kauas odotetusta. Joidenkin tuotesektorien kaupan liberalisoinnin kehitys tai muut järjestelyt ovat vähentäneet eräiden sopimusten merkitystä huomattavasti. Esimerkiksi Australian ja Uuden-Seelannin MRA-sopimuksista vuosina 2002–2003 tehdyn tutkimuksen mukaan MRA-sopimuksien taloudelliset vaikutukset olivat olleet vähäisiä, eikä kauppa Australiaan tai Uuteen-Seelantiin ollut kasvanut sopimussektoreiden osalta. Tutkimuksella ei saatu esiin taloudellisesti mitattavia hyötyjä. Sopimusten tärkeimmäksi merkitykseksi nousi osapuolten välisen keskustelun ja tietojenvaihdon lisääntyminen. Tulevaisuudessa sektorikohtaisia MRA+-sopimuksia pidetään mahdollisena tehokkaana vaihtoehtona tai lisänä tavanomaisille MRA-sopimuksille.

Ajankohtaista

Neuvoston MRA-komitea kokoontuu tarpeen mukaan. Kokouksissa on lähinnä käyty läpi sopimusten tilannetta ja mahdollisia ongelmia niiden soveltamisessa. Joidenkin olemassa olevien MRA-sopimusten toimintaan liittyy edelleen ongelmia eikä niitä ole saatu toimimaan suunnitellusti. Tämän johdosta komissio on puuttunut tilanteeseen yrittämällä muun muassa

saada lääkelaitteita koskevat sopimuksen liitteet operatiivisiksi sekä EU/USA että EU/Kanada-sopimuksiin.

Komission kauppapääosasto (DG Trade) julkaisee satunnaisesti MRA-katsausta (Mutual Recognition Agreements Newsletter), joka sisältää tietoa voimassa olevista MRA-sopimuksista ja näiden soveltamisalan muutoksista.

Vastavuoroista tunnustamista koskevat niin kutsutut PECA ja ACAA -sopimukset

EU:n on mahdollista neuvotella tuotteiden vastavuoroista tunnustamista koskevia erillissopimuksia sen jäsenyyttä hakevien maiden ja muiden kumppanimaiden kanssa. Näitä sopimuksia kutsutaan joko PECA-sopimuksiksi tai ACAA-sopimuksiksi. PECA-sopimus eli pöytäkirja vaatimustenmukaisuuden arvioinnista ja teollisuustuotteiden hyväksymisestä on pääasiassa allekirjoitettu sellaisten maiden kanssa, joista on määrä tulla EU-jäseniä. ACAA-sopimus sen sijaan on allekirjoitettu pääasiassa muiden kumppanimaiden kanssa. Tavoitteena on että PECA-/ACAA-sopimuksilla laajennetaan EU:n sisämarkkinoita eräiden tuotteiden osalta. Toisin kuin MRA-sopimuksissa (pl. Sveitsi) PECA/ACAA -sopimusten perustana ovat unionin tekniset määräykset.

Ajankohtaista

ACAA-sopimusneuvottelut ovat käynnissä hakijamaiden Kroatian ja Makedonian kanssa. Turkin kanssa sopimus ei ole tarpeen, koska EU:n ja Turkin välinen tulliliitto menee ACAA/PECA-velvoitteita pidemmälle. Ukrainan kanssa neuvoteltavaan vapaakauppasopimukseen liitetään myös ACAA-sopimus. Myös Albania, Bosnia-Hertsegovina ja Montenegro ovat potentiaalisia sopimusosapuolia. Palermon toimintasuunnitelma, josta EU:n ja Välimeren maiden ministerit sopivat 7.7.2003, sisältää suunnitelman ACAA-sopimusten neuvottelusta ja implementoinnista kaikkien Euromed-maiden⁶ kanssa. ACAA-sopimuksia valmistellaankin parhaillaan Algerian, Egyptin, Jordanian, Libanonin, Marokon, Palestiinalaishallinnon, Syyrian ja Tunisian kanssa. Israelin kanssa on neuvoteltu ACAA-sopimusta, jonka soveltamisalaan kuuluvat lääketuotteita koskevat hyvien tuotantotapojen periaatteet (good manufacturing practice, GMP). Sopimus on parhaillaan Euroopan parlamentin käsittelyssä.

Komission kauppapääosasto (DG Trade) julkaisee satunnaisesti MRA-katsausta (Mutual Recognition Agreements Newsletter), joka sisältää tietoa muun muassa PECA-/ACAA-sopimusneuvotteluiden tilanteesta.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Heli Siikaluoma, puh. (09) 160 56528

Tietoa MRA-sopimuksista ja sopimustekstit sekä PECA- ja ACAA-sopimuksista komission sivuilta:

<http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/tbt/mra.htm> ja

http://ec.europa.eu/enterprise/international/index_en.htm

6 Maat, joiden kanssa EU on solminut Euro-Välimeri-assosiaatiosopimukset: Algeria, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Marokko, Palestiinan itsehallintoalue (väliaikainen sopimus), Syyria ja Tunisia.

2.6.3 Kasvinsuojelu, eläntaudit ja elintarvikkeet ml. biotekniikka ja muuntogeeniset organismit

Terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskeva sopimus

Uruguayn kierroksella aikaansaadun terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskevan sopimuksen (Agreement on Sanitary and Phytosanitary Measures, SPS) lähtökohdat ovat samat kuin kaupan teknisiä esteitä koskevassa sopimuksessa. SPS-sopimus antaa tarkemmat puitteet sille, miten WTO:n jäsenten tulee soveltaa sinänsä legitiimejä kansallisia terveys- ja kasvinsuojelutoimiaan. SPS-sopimuksen yhtenä tärkeänä tavoitteena on edistää kansainvälisten standardien käyttämistä. Näin ollen WTO:n jäsenmaiden on noudatettava läpinäkyvyyden, syrjimättömyyden ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteita asettaessaan kansallisia SPS-toimia.

SPS-sopimus antaa erityisaseman erikseen mainitsemilleen standardisointijärjestöille, OIE:lle (World Organization for Animal Health), IPPC:lle (International Plant Protection Convention) ja elintarvikkeestandardeja kehittäväälle Codex Alimentarius -komissiolle. Järjestöistä käytetään yhteisnimitystä Three Sisters ja niiden laatimille standardeille on tullut lisää painoarvoa SPS-sopimuksen myötä, sillä standardista poikkeamisen on aina perustuttava tieteelliseen riskinarvioon.

Sopimukseen ja sen soveltamiseen liittyviä kysymyksiä käsittelee WTO:n SPS-komitea. Komitean kokouksissa käsitellään erityisesti eri maiden notifiioimia SPS-toimia ja niistä aiheutuvia ongelmia kasvien, eläinten tai elintarvikkeiden kansainväliseen kauppaan. Pyrkimyksenä on näin välttää kauppariitojen syntyminen. WTO:n jäsenmäärän kasvaminen kehitysmaajäsenillä ja Dohan neuvottelukierros ovat vaikuttaneet siihen, että lähes kaikkia kokouksia edeltävissä epävirallisissa istunnoissa on käsitelty kehitysmaiden erityiskohtelua ja toimintaedellytysten kehittämistä.

Ajankohtaista

Monenvälisiä SPS-kysymyksiä

SPS-komiteassa on erityisesti kehitysmaiden pyynnöstä säännöllisesti keskusteltu erityisesti yksityisten standardien vaikutuksesta kehitysmaiden teollisuusmaihin kohdistuvaan vientiin. Useiden kehitysmaiden näkökulmasta yksityiset standardit maatalous- ja elintarvikealalla muodostuvat kaupan esteiksi, kun niiden noudattaminen on de facto pakollista – vuosittaiset sertifiointimaksut ja tiukat vaatimukset saattavat johtaa erityisesti pientuottajien tippumiseen hankintaketjujen ulkopuolelle. Toisaalta yksityiset standardit luovat uutta kauppaa ja antavat mahdollisuuksia. Samalla niiden kautta edistetään monia yhteiskunnan kannalta positiivisia asioita, kuten työntekijöiden oikeuksia ja ympäristön hyvinvointia. Vaikka joidenkin näkemysten mukaan SPS-komitea ei ole oikea foorumi keskustelulle, on asian käsittelyä komiteassa ja sen yhteyteen perustetussa työryhmässä edelleen jatkettu.

Esillä keskusteluissa ovat olleet myös erilaiset rajoitustoimenpiteet, jotka ovat johtuneet pe-loista erilaisten tartuntatautien leviämiseksi, erityisesti esillä ovat olleet sikainfluenssanakin tunnetun H1N1-epidemian aiheuttamat rajoitustoimet.

Kahdenvälisiä SPS-kysymyksiä

Suomen viennissä SPS-aiheisia avoimia kysymyksiä ja ongelmia on viime vuosina raportoitu muun muassa Venäjälle, Ukrainaan ja Kiinaan kohdistuvassa viennissä. Esteitä on pystytty osittain poistamaan tehokkaan kahdenvälisen ja EU:n komission kautta tehtävän yhteistyön kautta. Uusia haasteita Venäjän viennissä asettaa 1.7.2010 toimintansa aloittanut Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin tulliunioni.

Aasia

Euroopan komissio on käynnistänyt ohjelman Aasiaan suuntautuvan maataloustuoteviennin edellytysten parantamiseksi. Ajatuksena on tiiviimpi yhteistyö EU:n jäsenmaiden välillä suhteessa Aasian maihin silloin, kun EU-vienti törmää terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskeviin kaupanesteisiin. Yhteistyö tarkoittaisi muun muassa resurssien yhdistämistä jäsenten neuvotellessa paitsi kaupan yleisistä SPS-ehdoista myös yksittäisten tuotteiden vientiehdoista ko. maiden kanssa.

Kiina

Suomi neuvottelee kahdenvälisesti Kiinan kanssa useiden eri tuotteiden viennin mahdollistamiseksi. Sopimukseen on päästy naudan nahkojen ja vuotien sekä sperman osalta, ja neuvotteluiden alla ovat sianliha sekä ohra ja kaura. Kiinan esittämät eläin- ja kasvituhoojia koskevat vaatimukset ovat tiukkoja ja tyydyttävän neuvottelutuloksen saavuttaminen edellyttääkin lukuisien selvitysten laatimista ja useita neuvottelukierroksia. Neuvottelujen sisältökysymyksistä vastaa maa- ja metsätalousministeriö, lisätietoja antaa eläinlääkintöneuvos Hentriikka Kontio, puh. (09) 160 52432.

Venäjä

Elävien eläinten, eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden eläinperäisten tuotteiden vienti EU-maista Venäjälle vaikeutui huomattavasti vuoden 2008 alussa. Venäjä on avoimesti myöntänyt taustalla olevan Venäjän pyrkimys tukea maan omaa tuotantoa rajoittamalla tuontia. Osana Venäjän kanssa käytäviä WTO-jäsenyysneuvotteluja pyritään Venäjä sitouttamaan noudattamaan SPS-sopimusta myös tältä osin.

Suomi on muiden EU-maiden lailla pyrkinyt turvaamaan viennin jatkumisen Venäjälle solmimalla yhteisesti sovitun EU-mallin mukaisia kahdenvälisiä sopimuksia Venäjän kanssa. Lihan ja raakalihavalmisteiden vientiä koskeva sopimus solmittiin huhtikuussa 2008 ja kaalastustuotteiden vientiä koskeva sopimus joulukuussa 2008. Sopimusten puitteissa Venäjän eläinlääkintä- ja kasvinterveyslaitos Rosselhoznadzor on edellyttänyt, että Venäjälle toimitetaan elintarvikkeita vain sen hyväksymistä vientilaitoksista. Sama koskee maitopohjaisia tuotteita, rehuja ja rehunlisäaineita ja muita eläinperäisiä raaka-aineita sisältäviä tuotteita sekä teurassikojen, untuvikkojen, siitosmunien, kalanpoikasten ym. elävien eläinten viejiä. Rosselhoznadzorin suomalaisille laitoksille tekemät tarkastuskäynnit ovat johtaneet väliaikaisesti vientikieltoihin.

Yksi suurimmista haasteista eläinperäisten elintarvikkeiden viennissä on ollut Venäjän lainsäädännön vaatimusten täyttäminen mm. laitosten rakenteita ja toimintaa sekä viennituotteiden mikrobiologisia ja kemiallisia raja-arvoja koskevien vaatimusten osalta Venäjä on ilmoittanut osana WTO-jäseneksi pyrkimistään aikomuksestaan harmonisoida lainsäädäntönsä asettamia raja-arvoja kansainvälisten raja-arvojen mukaisiksi, mutta muutos tulee viemään aikaa.

EU:n ja Venäjän välillä on käyty neuvotteluja syksystä 2007 elintarvikkeeksi käytettävien kasvituotteiden torjunta-aine-, nitraatti- ja nitriittijäämistä. Neuvottelujen tuloksena EU ja Venäjä solmivat 1.7.2008 voimaantulleen Venäjälle vietävien kasviperäisten tuotteiden jäämiä koskevan sopimuksen. Sopimuksen mukaan Venäjä voi edellyttää eräkohtaista varmistusta tapauksissa, joissa edelliset tuontierät ovat osoittautuneet toistuvasti Venäjän lainsäädännön vastaisiksi. Suomella ei tähän mennessä ole ollut ongelmia kasvituotteiden viennissä Venäjälle.

Venäjä on ilmaissut huolensa EU-maista vietävien istutettavaksi tarkoitettujen kasvien kasvinterveyden tilasta ja on pyrkinyt tekemään kahdenvälisiä sopimuksia, joiden mukaan Venäjän viranomaiset hyväksyisivät tarkastusten jälkeen vientitaimitarhat. Hyväksyntä olisi voimassa korkeintaan kahden vuoden ajan. Osa jäsenvaltioista on allekirjoittanut sopimuksen, osa kieltäytynyt vedoten kansainväliseen kasvinsuojeluyhteisöön, jonka vastainen tällainen säännöllisesti toistuva ennakkohyväksyntä on. Suomi neuvottelee Venäjän kanssa omasta kahdenvälisestä sopimuksesta.

Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin tulliliiton

Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin tulliliittoa koskevan sopimuksen tarkoituksena on yhteisen talousalueen perustaminen näiden kolmen valtion alueelle. Tulliliiton muodostamisen myötä sen alueelle vietävien eläimistä saatavien elintarvikkeiden, sivutuotteiden ja elävien eläinten on täytettävä tulliliiton asettamat tuontivaatimukset, jotka ovat monilta osin EU:n ja Venäjän välillä yhteisesti sovittuja ehtoja tiukemmat. Tulliliiton tuontiehtoja on noudatettava 1.1.2012 lähtien, mutta neuvottelut EU:n ja tulliliiton välillä niiden muuttamiseksi ovat käynnissä. Viennissä Venäjälle ja mahdollisesti myös Valko-Venäjälle ja Kazakstaniin voidaan vuoden 2011 loppuun saakka käyttää EU:n ja Venäjän välillä aiemmin vahvistettuja vientitodistuksia.

Tulliliitto on laatinut luettelon tullikoodeittain kaikista tuoteryhmistä ja eläimistä, joiden tulee olla peräisin tulliliiton rekisteröimiltä vientilaitoksilta tai tiloilta. Näiden vientierien mukana tulee olla eläinlääkärin myöntämä vientitodistus ja ne ovat eläinlääkinnällisen tuontivalvonnan alaisia. Vaatimuksen myötä useita uusia tuoteryhmiä on joutunut eläinlääkinnällisten vaatimusten piiriin, mikä on lyhyellä aikavälillä johtanut vientierien pysähtymiseen tulliliiton rajalle ja pidemmällä aikavälillä tulee lisäämään viejille aiheutuvia kuluja ja vientivalvonnasta vastaavien viranomaisten työtaakan kasvua.

Lisätietoja edellä mainituista Venäjää ja tulliliittoa koskevista kysymyksistä antaa eläinlääkintöneuvos Hentriikka Kontio, puh. (09) 160 52432. Komissio on perustanut tietokannan, johon se on pyytänyt jäsenmaiden ilmoituksia erityisistä SPS-perusteisista vientiongelmista. Tiedot löytyvät myös komission yleisestä markkinoillepääsy-tietokannasta, jossa on ilmoituksia myös muista kaupan esteistä ja ongelmista.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka Saarinen, puh. (09) 160 56327

Komission SPS-tietokanta:

http://mkaccdb.eu.int/madb_barriers/indexPubli_sps.htm

Komission markkinoillepääsytietokanta: <http://mkaccdb.eu.int>

2.7 Kaupan menettelyjen helpottaminen

Kaupan menettelyjen helpottamisella (Trade Facilitation, TF) tarkoitetaan yleisesti kansainvälisten tuonti- ja vientimenettelyjen yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista. Sen keskeisimmät tavoitteet liittyvät syrjimättömyyden ohella menettelyjen yksinkertaistamiseen, modernisointiin ja maksujen karsimiseen, asiakirjojen standardointiin, tietotekniikan hyödyntämiseen ja järjestelmien yhteensopivuuteen, tiedonsaannin, avoimuuden ja ennustettavuuden parantamiseen sekä muutoksenhakuoikeuden vakiintumiseen. Tarkoituksena on, että laillinen kauppa sujuu mahdollisimman joustavasti ja tarvittavat tarkastustoimenpiteet kohdennetaan etenkin riskianalyysin avulla.

Kaupan menettelyiden helpottaminen on ollut esillä useiden vuosikymmenien ajan eri foorumeilla. Se otettiin WTO:n asialistalle Singaporen ministerikokouksessa vuonna 1996. Neuvottelujen aloittamisesta sovittiin osana Dohan neuvottelukierrosta lokakuussa 2004 (mandaatti WTO:n yleisneuvoston päätöksen⁷ liitteessä D) ja tätä ennen aihetta käsiteltiin WTO:n Tavarakauppaneuvoston kokouksissa useita vuosia.

Neuvottelujen lähtökohtana on GATT-sopimuksen kolme artiklaa, joista artikla X koskee kauppasäännösten julkaisemista ja hallinnointia, artikla VIII tullimaksuja ja -muodollisuuksia ja artikla V kauttakulun vapautta. Mahdollisen TF-sopimuksen tarkoituksena on tarkentaa ja täydentää voimassa olevaa säännöstöä, jotta se vastaisi paremmin viranomaisten menettelytapojen ja teknologian kehitystä. Perimmäisenä tavoitteena on lisätä rajat ylittävän kaupan sujuvuutta ja avoimuutta sekä vähentää korruptiota ja muita sääntöjen vastaisia menettelyjä sekä saattaa asiat riitojenratkaisumenettelyyn piiriin. Kehitykselle annettava tekninen apu ja tuki sopimusvelvoitteiden kantamiseksi on tärkeä osa sopimukseen johtavaa prosessia ja sen aikana tapahtuvaa täytäntöönpanoa.

WTO:n lisäksi kaupan menettelyjen helpottamiseen tähtäävää työtä tekevät mm. YK:n Euroopan talouskomission (ECE) alainen United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronic Business UN/CEFACT, Maailman tullijärjestö WCO, Maailmanpankki, OECD ja UNCTAD. Useissa maissa kaupan helpottamista käsitellään myös kansallisella tasolla. Suomessa kansallisena taustaorganisaationa toimii FINSIPRO, joka koostuu kauppamennettelyiden kanssa toimivien ministeriöiden, muiden viranomaisten sekä elinkeinoelämän etujärjestöjen edustajista. FINSIPRON puheenjohtajana toimii työ- ja elinkeinoministeriö ja sihteeristönä Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry TIEKE.

7 WTO-asiakirja WT/L/579, joka löytyy osoitteesta
<http://docs.wto.org/imrd/directdoc.asp?DDFDocuments/t/WT/L/579.doc>

Ajankohtaista

TF-neuvotteluryhmä kokoontui säännöllisesti vuoden 2010 aikana. Neuvotteluja käytiin myönteisessä hengessä, mutta niissä ei onnistuttu saavuttamaan edistystä. Keskustelut saivat uutta virtaa vuoden 2011 alussa ja tekstiosuuksista onnistuttiin karsimaan hakasulkuja. Merkittävien sisällöllisten ratkaisujen sanotaan olevan kuitenkin vielä edessä. Vaikeimmat kysymykset liittyvät kehitysmaakohteluun, joka sisältää edelleen paljon päällekkäisiä ja vaihtoehtoisia tekstiehdotuksia. Kauttakulun vapaus (artikla V) ja osuudet, jotka käsittelevät maksuja ja muodollisuuksia (artikla VIII) vaativat myös edelleen paljon työtä. Avoimuuteen ja tiedonsaataavuuteen liittyvät muutokset (artikla X) ovat vähiten ristiriitaisia aiheita. Neuvottelut toivotaan päätettävän vuoden 2011 aikana, mahdollisesti jo loppukesästä, mutta kaikki riippuu Dohan kokonaiskierron etenemisestä.

Suomi kannattaa TF-sopimuksen syntymistä ja sen tavoitteita erityisesti, mitä tulee avoimuuden ja tiedon saatavuuden lisäämiseen ja erilaisten menettelyjen yksinkertaistamiseen ja yhdenmukaistamiseen. Sopimuksen tulisi olla riittävän sitova, mutta toisaalta sisältää myös tarvittavat kehitysmaille myönnettävät joustot. Sopimuksen sitovuus ja riitojenratkaisumekanismi toisi siihen merkittävän lisäarvon suhteessa muissa kansainvälisissä järjestöissä tehtyyn työhön kaupan menettelyiden helpottamisen alueella.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Mervi Kultamaa, puh. (09) 160 55071

WTO:n kotisivu:

<http://www.wto.org>

EU:n komission kauppapääosaston kotisivu:

[European Commission - External Trade - Trade Issues](#)

Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus TIEKE:n kotisivu:

<http://www.tieke.fi/>

2.8 Julkiset hankinnat

On arvioitu, että OECD-maissa julkiset hankinnat ovat arvoltaan noin 15 prosenttia bruttokansantuotteesta ja muissa maissa jopa tätä enemmän. Tämän vuoksi on pidetty tärkeänä, että julkisen sektorin tavaroiden ja palvelujen hankintoja säännellään kansainvälisesti.

Sopimus julkisista hankinnoista

Ensimmäinen WTO-sopimus, jolla avattiin julkisia hankintoja kansainväliselle kilpailulle, solmittiin Tokion neuvottelukierroksella, ja se astui voimaan vuonna 1981. Nykyinen, aikaisempaa laajempi julkisia hankintoja koskeva sopimus (GPA, Agreement on Government Procurement) siihen liittyvine myönnytyksineen saatiin aikaan Uruguayn kierroksen aikana. Se on ns. useammankeskinen eli plurilateraalisopimus, jonka jäsenmäärä on pienempi kuin varsinaisessa WTO-sopimuksessa. Tällä hetkellä sen osapuolia on 41: Euroopan yhteisö ja sen 27 jäsenmaata, Yhdysvallat, Kanada, Japani, Korea, Sveitsi, Islanti, Norja, Israel, Liechtenstein, Singapore, Hongkong, Alankomaiden Aruba ja Kiinan Taipei. Liittymisprosessi on kesken seuraavien WTO-jäsenten osalta: Albania, Armenia, Georgia, Jordania, Kiina, Kirgisia, Moldova, Oman, Panama ja Ukraina.

Sopimus kattaa tavarahankintojen ohella tietyiltä osin myös palvelujen hankinnat. Se koskee paitsi valtion viranomaisia, myös alue- ja paikallishallintoa kuten osavaltioita ja läännejä sekä kuntia. Neuvotteluosapuolten tekemät markkinoillepääsyn sitoumukset vaihtelevat kuitenkin suuresti. Nykyinen sopimus kattaakin kaikkien sopimusosapuolten osalta vain valtion keskushallinnon viranomaiset. Alue- ja paikallishallinnon sekä erityisalojen hankintayksiköihin sovelletaan vastavuoroisuusperiaatetta eli sopimus kattaa tältä osin vain ne maat, jotka ovat sisällyttäneet nämä yksiköt tai sektorit sitoumuksiinsa.

Osapuolten sitoumukset on kirjattu sopimuksen liitteisiin. Yhteisön nykyisissä sitoumuksissa on määritelty sopimuksen piiriin kuuluvat keskushallinnon hankintayksiköt (liite 1); alue- ja paikallishallinnon hankintayksiköt sekä julkisen lain säätelemät elimet (liite 2); sopimuksen piiriin kuuluvat erityisalojen hankintayksiköt (vesi, sähkö, lentokentät, satamat ja kaupunkiliikenne; liite 3); palveluhankinnat (liite 4) ja rakennuspalvelut (liite 5). Yleishuomautukset sisältävät poikkeuksia tehtyihin sitoumuksiin.

GPA-sopimuksen määräykset koskevat tietyn kynnsarvon ylittäviä hankintasopimuksia, joiden tarjouspyynnöt ilmoitetaan julkisesti. Yhteisön sitoumuksissa kynnsarvo valtion keskushallinnon hankinnoille on 130,000 SDR (Special Drawing Rights, erityisnosto-oikeudet), alue- ja paikallishallinnon sekä julkisen lain säätelemien elinten 200,000 SDR, erityisalojen hankintayksiköiden hankinnoille 400,000 SDR sekä rakennuspalveluille 5,000,000 SDR (vastavat kynnsarvot euromääräisinä: 125,000, 193,000, 387,000 ja 4,845,000 euroa).

Merkittävä osa julkisten hankintojen sopimuksen määräyksistä koskee tarjousmenettelyjä. Sopimuksen peruseriaatteena on syrjimättömyys sekä lainsäädännön ja menettelyjen avoimuus. Kotimaisia tarjoajia ei saa suosia sopimuksen piiriin kuuluvissa hankinnoissa, ja ulkomaisia tarjoajia tulee kohdella tasapuolisesti. Poikkeuksia sopimuksen määräyksistä sallitaan mm. kansallista turvallisuutta tai puolustusta koskevissa hankinnoissa. Sopimukseen liittyvät riidat ratkaistaan WTO:n riitojenratkaisuelimessä.

WTO:n julkisten hankintojen sopimuksen uudistaminen

Neuvotteluja WTO:n julkisten hankintojen sopimuksen uudistamisesta on käyty vuodesta 1997 lähtien. Tarkoituksena on yksinkertaistaa sopimusta, ottaa huomioon uuden informaatioteknologian mukanaan tuomat mahdollisuudet sekä laajentaa sopimuksen soveltamisalaa. Samalla pyritään tekemään sopimus kiinnostavammaksi sen ulkopuolella olevien maiden kannalta. Tämä työ ei suoranaisesti kytkeydy Dohan neuvottelukierroksella käytäviin neuvotteluihin.

Neuvotteluja on käyty rinnakkain sekä sopimustekstin uudistamisesta että sopimusosapuolten sitoumusten parantamisesta. Osapuolet pääsivät 8.12.2006 tiiviiden neuvotteluiden jälkeen yhteisymmärrykseen uudesta sopimustekstistä. Aikaansaatu sopimus päätettiin jädyyttää periaatteella "mistään ei ole sovittu, ennen kuin kaikesta on sovittu". Sopimustekstin hyväksyminen kytkettiin siis kesken oleviin neuvotteluihin markkinoillepääsystä, ns. kate-neuvotteluihin.

Uusi sopimusteksti on rakenteeltaan entistä parempi ja sisällöltään selkeämpi. Edistysaskeleena nykysopimukseen verrattuna on se, että se ottaa huomioon hankintakäytäntöjen kehittymisen: tekstiin on sisällytetty säännökset sähköisistä hankinnoista. Uusi sopimus parantaa myös avoimuutta, sillä sen mukaisesti jatkossa sähköiset tarjouspyynnöt olisivat saatavilla

yhdestä keskitetystä paikasta maksutta. Kehitysmaiden liittyminen sopimukseen on tehty aiempaa kiinnostavammaksi uudelleen muotoillulla kehitysmaa-artiklalla, joka sisältää määräykset siirtymäajoista ja kehitysmaalle annettavista joustavuuksista. Yhteisymmärrys uuden sopimuksen säännöksistä, jotka koskevat soveltamisalan muutoksia eli hankintayksiköiden sulkemista sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle, saatiin aikaan pitkällisten neuvottelujen jälkeen. Asiaa koskevat kiistat ratkotaan sovittelumenettelyssä.

EU:n neuvottelutavoitteena on ollut saada aikaan sopimus, joka noudattaa EU:n hankinta-direktiivejä sekä poistaa nykysopimuksen tulkinnanvaraisuudet. Tältä osin neuvottelutulos on tavoitteiden mukainen.

Väliaikaisesti hyväksytyt uuden sopimustekstin viimeistelytyö on saatu päätökseen loppumääräyksiä lukuun ottamatta.

Markkinoillepääsystä neuvotellaan kahdenvälisesti osapuolten kesken esitettyjen pyyntöjen ja tarjousten pohjalta. Näiden kateneuvottelujen pyrkimyksenä on laajentaa kunkin GPA-osapuolen tekemiä markkinoillepääsytoumuksia.

Julkisten hankintojen avoimuus

Julkisten hankintojen avoimuus on yksi ns. neljästä Singaporen aiheesta, joiden osalta työn käynnistämistä WTO:ssa sovittiin Singaporen ministerikokouksessa vuonna 1996. Neuvottelujen pohjana oli Dohassa vuonna 2001 annettu julistus ja sen kappale 26, jonka mukaan neuvottelut olisi pitänyt käynnistää viidennessä ministerikokouksessa eli Cancúnissa syyskuussa 2003. Neuvottelumandaatin mukaan neuvotteluissa keskityttäisiin ainoastaan avoimuuskysymyksiin, eikä maiden oikeutta suosia kotimaisia hankintoja sekä kotimaisia tavarantoimittajia ja palvelujen tarjoajia rajoitettaisi. Sopimus julkisten hankintojen avoimuudesta ei siis avaisi uusia hankintojen markkinoita kilpailulle, vaan parantaisi tiedon saantia hankintamenettelyistä ja avoimista tarjouskilpailuista. Alkuperäisenä tavoitteena oli, että sopimus koskisi kaikkia WTO-jäseniä, toisin kuin nykyinen GPA-sopimus.

WTO:n yleisneuvoston puheenjohtajan luonnos Cancúnin ministeritekstiksi sisälsi julkisten hankintojen – kuten muidenkin Singaporen aiheiden – osalta kaksi vaihtoehtoa: joko neuvottelujen aloittaminen monenvälisestä sopimuksesta tai selvitystyön jatkaminen. Lisäksi kehitysmaalle luvattiin joustavuutta ja erityiskohtelua. Neuvottelujen käynnistämisestä tai selvitystyön jatkamisesta ei pystytty sopimaan Cancúnissa syyskuussa 2003. Yleisneuvosto päätti 1.8.2004 jättää aiheen WTO:n neuvottelukierroksen ulkopuolelle.

Ajankohtaista

Neuvottelut WTO:n julkisten hankintojen sopimuksen uudistamisesta ja sitoumusten parantamisesta jatkuvat. Neuvotteluja käydään sopimuksen loppumääräyksistä, joihin sisällytetään mm. maininta WTO:n julkisten hankintojen komitean tulevaisuuden työohjelmista. Neuvottelut markkinoillepääsystä ovat tiivistyneet vuodesta 2010 lähtien ja ovat loppusuoralla. EU antoi uudistetun markkinoillepääsystä koskevan tarjouksensa joulukuussa 2010.

Sopimusneuvottelut päätettäisiin kokonaispakettina, johon kuuluvat sopimusteksti, erilliset päätökset mm. työohjelmista sekä markkinoillepääsytoumukset. On mahdollista, että neuvotteluratkaisu saadaan aikaan vuoden 2011 loppuun mennessä.

Vuoden 2008 alussa Kiina haki GPA-sopimuksen osapuoleksi WTO-liittymisehtojensa mukaisesti. Osapuolet ovat esittäneet Kiinalle pyyntöjään sen esittämän tarjouksen parantamiseksi. Seuraavaa uudistettua tarjoutta Kiinalta odotetaan vuoden 2011 loppupuolella. Liittymisneuvottelut tulevat olemaan monivuotiset.

Ukraina toimitti helmikuussa 2011 hakemuksen GPA-liittymisneuvottelujen käynnistämiseksi.

Armenian todettiin täyttäneen GPA-liittymisehdot, ja maa hyväksyttiin sopimuksen osapuoleksi 9.3.2011. Armeniasta tulee sopimuksen osapuoli 30 päivän kuluttua sen ratifioinnista.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Mary-Anne Nojonen, puh. (09) 160 55560

Työ- ja elinkeinoministeriön sivut julkisista hankinnoista

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=102>

Komission kauppapääosaston sivut

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/gov_proc/index_en.htm

WTO:n sivut julkisista hankinnoista

http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gproc_e.htm

2.9 Kauppa ja investoinnit

WTO:n kauppa ja investointikomitea, jonka työ perustuu Singaporen (1996) ministerikokouksen päätökselle, ei ole ollut aktiivinen Cancunin ministerikokouksen jälkeen jolloin luovuttiin tavoitteesta neuvotella investointeja koskeva multilateraalinen sopimus osana Dohan neuvottelukierrosta.

Useat WTO:n kehitysmaajäsenet ovat esittäneet investointeja koskevan työn poistamista kokonaan WTO:n agendalta mutta EU ei ole tähän suostunut. Nykytilanteessa kuitenkin näyttää siltä, että asiassa ei tule lähiaikoina tapahtumaan edistystä.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Kimmo Sinivuori, puh. (09) 160 56167

2.10 Kauppa ja kilpailu

Useat WTO:n kauppasopimukset sisältävät eräitä kilpailua suoraan tai välillisesti koskevia sääntöjä, mutta varsinaisia kilpailusääntöjä tai omaa kilpailusopimusta WTO-järjestelmä ei kuitenkaan sisällä. WTO:n Singaporen ministerikokous asetti EU:n aloitteesta joulukuussa 1996 työryhmän pohtimaan kauppa- ja kilpailupolitiikan suhdetta. EU pyrki saamaan kaupan ja kilpailun eräänä ns. uutena aiheena myös käynnissä olleelle kauppaneuvottelujen kierrokselle, mutta Dohassa 9.-13.11.2001 päätettiin vain jatkaa kauppa ja kilpailu -aiheen työryhmäkäsittelyä.

Työryhmä keskittyi mahdollisen monenkeskisen puitesopimuksen elementtien selventämiseen ja käsitteli erityisesti seuraavia kysymyksiä: ydinperiaatteet (ml. läpinäkyvyys, syrjimättömyys ja menettelyn tasapuolisuus sekä paljaiden kartellien kieltö), vapaaehtoisen yhteistyön edellytykset ja kehitysmaiden kilpailuinstituutioiden asteittaisen kehittämisen tukeminen. Muista kansainvälisistä järjestöistä erityisesti OECD:n piirissä tehtävä kauppaa ja kilpailuun liittyvä työ osaltaan edesauttaa asian valmistelua myös WTO:ssa.

WTO:n yleisneuvoston kokouksessa Genevessä heinäkuussa 2004 päätettiin, ettei kauppaa ja kilpailu -kysymyskokonaisuutta oteta osaksi Dohan kauppaneuvottelukierroksen loppuneuvotteluja. Kauppaa ja kilpailu -aihepiiri kuuluu kuitenkin edelleen WTO:n työohjelman piiriin. WTO:n kauppaa ja kilpailu -työryhmä ei kuitenkaan ole kokoontunut Cancúnin ministerikokouksen jälkeen. Jossain vaiheessa selvittelytyötä tullaan jatkamaan.

Taustaa

EU:n tavoitteena on ollut saada WTO:n piirissä aikaan yleinen puitesopimus kilpailusääntöjen pääperiaatteista. EU:n esityksen mukaan sopimuksen määräykset eivät olisi suoraan sovellettavissa esimerkiksi yritysten tai jäsenvaltioiden välisiin kilpailuoikeudellisiin kiistoihin, vaan sopimus ainoastaan asettaisi jäsenvaltioille tiettyjä velvoitteita niiden kansallista kilpailupolitiikkaa koskien. EU:n tavoittelema monenkeskinen sopimus ei sulje pois nykyisenkaltaisten kahdenvälisen yhteistyösopimusten edelleen kehittämistä (EU:lla on sopimukset USA:n, Kanadan ja Japanin kanssa). Se ei pyri myöskään kansallisten kilpailusääntöjen harmonisointiin, vaan määritteli niille tietyt perusedellytykset. WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän soveltuvuuden osalta EU on lähtenyt siitä, että riitojenratkaisu ei koskisi yksittäisiä, kansallisten kilpailusääntöjen perusteella ratkaistuja tapauksia, mutta riitojenratkaisumekanismi olisi kuitenkin käytettävissä tilanteissa, joissa jäsenvaltio on rikkonut puitesopimuksen määräyksiä kuten esimerkiksi velvoitetta säätää kansallinen, syrjimätön kilpailulaki.

Suomi on kannattanut sitä, että WTO:ssa saataisiin aikaan monenväliset kilpailusäännöt. Monenvälisen kilpailuperiaatteiden tavoitteena olisi varmistaa yritysten tasavertainen kohtelu ja niiden mahdollisuus päästä uusille markkina-alueille. Monenkeskisen kauppajärjestelmän vahvistaminen tältä osin olisi tärkeää paitsi kehittyvien maiden mutta myös köyhimpien maiden kannalta.

Kokonaisuudessaan WTO-maat voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään suhteessaan kilpailupolitiikkaa koskevaan monenkeskiseen sopimukseen:

1. Kansallisten kilpailuviranomaisten yhteistyötä korostavat maat (maat, joilla on vahva kansallinen kilpailulainsäädäntö ja -viranomaiset sekä riittävästi neuvotteluvoimaa soveltaa tarvittaessa omaa kilpailulainsäädäntöään ekstraterritoriaalisesti, erityisesti USA);
2. Kansainvälisten kilpailuperiaatteiden kodifointia kannattavat maat (maat, joilla on kansallinen kilpailulainsäädäntö ja -viranomaiset, mutta jotka eivät periaatteessa halua turvautua ekstraterritoriaaliseen soveltamiseen ja/tai joilla ei ole riittävästi neuvotteluvoimaa ja/tai joiden omat markkinat ovat pienet suhteessa muihin kansainvälisen talouden toimijoihin) ja
3. Kansainväliseen kilpailuyhteistyöhön (ml. periaatteiden kodifointi) kielteisesti suhtautuvat maat (maat, joilla ei ole kansallista kilpailulainsäädäntöä poliittisista, taloudellisista tai muista syistä).

Ajankohtaista

EU:lla on parhaillaan vireillä lukuisia kahdenvälisiä ja alueellisia vapaakauppasopimusneuvotteluja, joissa käsitellään kauppaa ja kilpailuun liittyviä näkökohtia.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka-Pekka Similä puh. (09) 160 55530

2.11 Kauppa ja ympäristö

Kauppa- ja ympäristökomitean erityisistunnon puheenjohtaja antoi raporttinsa neuvottelujen kulusta heinäkuun 2007 jälkeisestä ajasta. Raportti annettiin kauppakomitealle (Trade Negotiation Committee) heinäkuun lopulla 2008.

Raportti sisälsi katsauksen kaikista kolmesta kauppa- ja ympäristömandaatin aiheesta sekä työohjelman neuvotteluiden jatkamiseksi. Katsaus oli luonteeltaan neutraali ja jäsenmaiden hyväksyttävissä, tuleva työohjelma ei saanut kauppa- ja ympäristökomitean jakamatonta kannatusta ja puheenjohtaja esitti sen omissa nimissään. Menettelytapa oli kuitenkin kaikkien jäsenmaiden hyväksyttävissä.

Kauppa- ja ympäristökomitean erityisistunnon puheenjohtajan raportin työohjelmaa jatketaan Genevessä tavoitteena saada aikaan yhteisymmärrys pääsiäiseen 2011 mennessä.

Puheenjohtajan yhteenveto ja työohjelma aiheittain:

31 (I) WTO-sääntöjen suhde kansainvälisiin ympäristösopimuksiin, jotka sisältävät kauppavelvoitteita. Mandaatti on rajattu tapauksiin, joissa maa on sekä WTO:n että kansainvälisen ympäristösopimuksen jäsen.

Maat ovat tehneet lukuisia ehdotuksia siitä miten ympäristösopimusten kauppavelvoitteiden rooli voitaisiin määritellä mandaatin lopputuloksessa. Monet jäsenmaat ovat tunnistaneeet ympäristösopimuksista kohtia, joita voitaisiin pitää mandaatin tarkoittamina kauppavelvoitteina (specific trade obligations). Maat pitävät lähtökohtana sitä, että lopputulokseen tulisi kirjata kokemukset kauppa- ja ympäristöasiantuntijoiden välisestä yhteistyöstä kansallisella tasolla. Onnistunut yhteistyö on esimerkki kaupan ja ympäristön toisiaan tukevasta roolista. Kansallisten kokemusten vaihtoa tulisi jatkaa kauppa- ja ympäristökomitean säännöllisissä istunnoissa (mm. Australia, Argentiina).

EU haluaa nykyiseen tilanteeseen lisää oikeudellista varmuutta, joka samalla edesauttaisi multilateralismia. EU:n tavoitteena on, että WTO:ssa hyväksyttäisiin WTO:n ja kansainvälisten ympäristösopimusten poliittiset periaatteet. Näitä olisivat muun muassa sopimusjärjestelmien tasa-arvoisuus osana kansainvälistä oikeutta (ts. toinen ei ole alisteinen toiselle), toinen toistensa sääntöjen huomioonottaminen sekä mahdollisten ympäristösopimus osapuolten riitojen ratkaisu edellä mainittujen sopimusten sisällä.

Afrikan mailla on oma ehdotus, jossa keskitytään kehitysmaiden tekniseen apuun ja kapasiteetin kasvattamiseen. Päämääränä olisi kehitysmaiden auttaminen ympäristösopimuksiin

kuuluvien kauppapalveloitteiden toteuttamiseksi WTO-yhteensopivalla tavalla. Puheenjohtajan mukaan tätä ehdotusta tullaan tarkastelemaan yhdessä muiden ehdotusten kanssa, jotka ovat sisältäneet kehitysulottuvuuden.

Työohjelma

Kunnianhimon tasossa on ollut niin suuria erimielisyyksiä, että tekstipohjaiset neuvottelut ovat alati lykkääntyneet. Uusi yritys tehdään seuraavassa kokouksessa.

31 (II) Menettelytavat säännölliselle tietojenvaihdolle kansainvälisten ympäristösopimusten sihteeristöjen ja WTO-komiteoiden välillä sekä kriteerit tarkkailija-asemien myöntämiselle.

Puheenjohtajan yhteenvedossa viitataan lukuisiin konkreettisiin ehdotuksiin joita jäsenmaat ovat tehneet: kauppa- ja ympäristökomitean ja kansainvälisten ympäristösopimusten yhteiset istunnot; tietojenvaihto; asiakirjojenvaihto; yhteistyö teknisen avun ja kapasiteetin rakentamisessa.

Työtä on myös tehty kriteereiden määrittelyksi tarkkailija-asemien myöntämiseksi WTO-komiteoihin. EU on ehdottanut, että tarkkailija-asema myönnettäisiin automaattisesti niille kansainvälisten ympäristösopimusten sihteeristöille, jotka ovat tähän mennessä ottaneet osaa kauppa- ja ympäristökomitean työhön.

Työohjelma

Tekstiehdotuksia on tullut runsaasti jäsenmailta. Näitä yritetään sovittaa seuraavassa kokouksessa.

31 (III) Ympäristötuotteiden- ja palvelujen tulli ja muiden kaupan esteiden vähentäminen tai poistaminen

Pöydällä ovat seuraavat ehdotukset: listaystävien (Kanada, EU, Japani, Uusi-Seelanti, Korea, Norja, Sveitsi, USA ja Taiwan) pöytäamää potentiaalisten ympäristötuotteiden lista; USA/EU ilmastotuotteiden listaan; "integroituu lähestymiseen" (Intia, Argentiina); pyyntö ja tarjousmenettelyyn (Brasilia) sekä edellä mainittujen yhdistelmään jossa pääpaino olisi kehitysulottuvuus (Kuuba).

Työohjelma

Jäsenmaat lähettävät listan ympäristötuotteista, jotka kattavat niin monta kategoriaa kuin mahdollista. Kategoriat ovat: ilmansuojelu; uusiutuvat energiamuodot; jätteiden käsittely; teknologiat ympäristön suojeluun, mittaamiseen, analysointiin ja arviointijärjestelmiin; kaikki muut; ja/tai ympäristötuotteet joista jäsenmaa haluaa tehdä pyynnön/tarjouksen toisille jäsenmaille.

Maiden tulisi listata ympäristötuotteeseen liittyvä HS koodi ja mahdollinen kaksikäyttö; ympäristöperusteinen syy tuotteelle; kategoria jonka alle tuote luokitellaan; potentiaalinen tullikohtelu; mahdollinen erityiskohtelu kehitysmaalle; muut kuin tulleihin liittyvät kaupan

esteet joihin halutaan kiinnittää huomiota. Tässä vaiheessa maat voivat ilmaista ehdotuksensa tai ajatuksensa läpileikkaavista teemoista muun muassa teknisestä avusta, kapasiteetin kasvattamisesta tai teknologian siirrosta. Selvennykset yllä mainituista lähestymistavoista tulisi myös tehdä.

Viimeisellä neuvottelukierroksella saavutettiin lievää edistystä. Saudi-Arabia listasi omat ympäristötuotteensa (JOB(09)/169 ja Add.1), joita oli peräti noin 250. Tuotteet liittyivät valtaosalta energiateknologiaan ja -tehokkuuteen. Filippiinit oli ensimmäinen kehitysmaa joka teki samoin (JOB/TE/2). Nimikkeitä oli vain 17, mutta Filippiinien kehitysmaastatus antoi ehdotukselle lisämerkitystä. Perun ehdotus (JOB(09)177) ei sisältänyt tuotelistaa, mutta teki viittauksen orgaanisiin maataloustuotteisiin ja luonnon monimuotoisuudesta hyödynnettäviin "traditionaalisiin" tuotteisiin. Argentiina täsmensi (TN/TE/W/74) integroitua lähestymistapaansa ja sitoi väliaikaiset tullinalennukset Kioton pöytäkirjan puhtaan mekanismin hankkeisiin. Japani ehdotti (TN/TE/W/75) ympäristötuotteiden käsitteen laajentamista useisiin kulutustavaroihin.

Singapore (JOB/TE/5) listasi myös omat ympäristötuotteensa.

Genevessä pyritään löytämään yhteisymmärrystä tulokseen, jossa otettaisiin huomioon kaikki lähestymistavat so. listalähestymistapa, pyyntö ja tarjousmenettely sekä integroitu lähestyminen.

Lisätiedot: Kaupallinen sihteeri Esa Savolainen, puh. (09) 160 55077

2.12 Kauppa ja työelämän normit

Työelämän perusnormeilla tarkoitetaan kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimuksiin nojaavia ns. perusoikeuksia, jollaisiksi katsotaan lapsityövoiman kieltä, pakkotyövoiman kieltä, oikeus muodostaa ammattiyhdistyksiä, kollektiivinen neuvotteluoikeus sekä syrjimätön kohtelu työhön otettaessa tai työpaikalla. ILO:n Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work annettiin vuonna 1998. Maailman kauppajärjestö WTO on toiminnassaan sitoutunut huomioimaan näiden oikeuksien toteutumisen. WTO:lla ei ole omaa ohjelmaa työelämän perusoikeuksien edistämiseksi, vaan se toimii läheisessä yhteistyössä ILO:n kanssa tukien aktiivisesti tämän tavoitteita. WTO:n luonteeseen ei kuulu kaupallisen diskriminaation harjoittaminen sosiaalinen normien rikkomisen takia. Lähtökohtana on, että kauppa ei tule käyttää rankaisukeinona, vaan kannustimena työelämän normien ja yleisen sosiaalisen kehityksen edistämiseksi.

Kysymys työelämän perusnormeista sivuaa useita Suomen ulkopolitiikan keskeisiä osa-alueita: yleistä ulkopolitiikkaa, kauppapolitiikkaa, kehitysyhteistyötä ja ihmisoikeuspolitiikkaa. Suomen suhtautuminen työelämän perusnormien edistämiseen globalisaation yhteydessä on myönteinen, normien edistämistä pidetään tärkeänä. Suomi tukee näkemystä, että työelämän perusoikeuksien noudattamista on edistettävä kannustimien eikä sanktioiden avulla: myönteinen lähestymistapa on rakentavin keino saavuttaa tuloksia. Suomi haluaa suhtautumisessaan korostaa ILO:n harjoittaman työelämän normien toteutumisen valvonnan tehokkuutta; säännöllisissä kontrolleissa esille tulevat seikat – sekä myönteiset että kielteiset – on otettava huomioon kansainvälisissä suhteissa, mukaan lukien kauppapolitiikka. Suomi pitää myös tärkeänä WTO:n ja ILO:n välistä tehokasta yhteistyötä työelämän perusoikeuksien edistämässä ja sosiaalisen hallinnan parantamisessa.

Kesällä 2003 hyväksytyissä EU:n neuvoston päätelmissä hahmotellaan unionin strategiaa työelämän perusnormien edistämiseksi. EU-strategiassa painotetaan muun muassa EU:n ja ILO:n yhteistyön kehittämistä (mahdollisesti ILO:n tarkkailija-asemaa WTO:ssa), ILO:n valvovan roolin vahvistamista sekä yleisen tullietuusjärjestelmän GSP:n ja kehitysyhteistyöohjelmien välisen yhteyden parantamista. Myös EU:lla on työelämän perusnormien edistämiseksi positiivisia kannustimia, josta selkein esimerkki on juuri GSP. Lisäksi muun muassa AKT-maiden kanssa solmittu Cotonou-sopimus ottaa osaltaan huomioon ILO:n normien edistämisen. EU:n sisäisen yhteistyön kehittäminen yhdenmukaisten lähestymistapojen saavuttamiseksi normien suhteen on myös keskeistä strategiassa. Suomi kannattaa EU:n strategian luomista työelämän normien edistämiseksi.

WTO:n viidennen ministerikokouksen loppulausumassa syyskuussa 2003 työelämän perusnormien edistämistä ei käsitellä, mutta sitoudutaan Dohan julistuksen mukaisen työn jatkamiseen. Aihe oli luonteeltaan liian herkkä noustakseen lainkaan kokouksen agendalle. Yleinen käsitys kehitysmaiden keskuudessa on, että työelämän perusnormien käsittely ja edistäminen kuuluu ILO:on eikä WTO:hon. Maailmankomission globalisaation sosiaalista ulottuvuutta käsittelevässä raportissa on korostettu, että työelämän perusnormeja ei saa käyttää protektionistisiin tarkoituksiin, ja minkään valtion saavuttamaa suhteellista etua ei pidä asettaa kyseenalaiseksi. Toisaalta raportissa on myös todettu, että mikään valtio ei saa hankkia tai ylläpitää suhteellista etua ottamatta huomioon tai tarkoituksellisesti rikkoa työelämän perusnormeja.

Ajankohtaista

Kehitysmaiden vastustuksen vuoksi asian käsittely on WTO:n piirissä jäänyt olemattomaksi, eikä ole todennäköistä, että asiassa edetään lähiaikoina.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Kimmo Sinivuori, puh. (09) 160 56167

2.13 Kauppa ja kehitys

Kehitysmaiden erityisasema monenkeskisessä kauppajärjestelmässä tunnustettiin muodollisesti vuonna 1965 kun GATT 1947 -sopimukseen integroitiin uusi IV-osa "Kauppa ja kehitys". Nykyään lähes kaikkiin WTO-sopimukseen sisältyy artikloja kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelusta (Special and Differential Treatment, SDT).

Erityis- ja erilliskohtelua koskevat määräykset jakautuvat seuraavan tyyppisiin sopimuslausekkeisiin: 1) kehitysmaiden kaupankäyntimahdollisuuksia edistävät säännökset; 2) kehitysmaiden erityisintressit huomioivat säännökset; 3) joustot sitoumuksissa ja kauppapoliittisten keinojen käytössä; 4) siirtymäajat; 5) säännökset teknisestä avusta; ja 6) vähiten kehittyneitä maita (LDC) koskevat määräykset.

WTO:n työ "kauppa ja kehitys" -otsikon alla tapahtuu pääosin WTO:n kauppa ja kehitys-komiteassa, sen säännönmukaisissa istunnoissa, erityisistunnoissa (SDT-neuvottelut) sekä vähiten kehittyneiden maiden alakomiteassa ja pienille kansantalouksille omistetuissa istunnoissa.

Kehitysmaita koskevat erityiskysymykset ovat ainakin nimellisesti käynnissä olevan WTO:n kauppaneuvottelukierroksen, Dohan kehityskierroksen (DDA) keskiössä. DDA:n varsinaiset kehitysvaikutukset tulevat koostumaan pääneuvottelualueiden tulosten sisällöstä (erityisesti maatalous, teollisuustuotteet, palvelut sekä kaupan helpottaminen) sekä erinäisistä muista ”kehitysaiheiksi” nimetyistä aiheista kuten esimerkiksi vähiten kehittyneiden (LDC) maiden markkinoillepääsy tai kauppaa tukeva kehitysyhteistyö.

Kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelu

SDT kattaa läpileikkaavasti eri neuvottelualueet. Esimerkiksi neuvotteluista niistä puitteista, joilla maatalouden tai teollisuustuotteiden (NAMA) lopulliset tullienalennukset lasketaan (modaliteetit) SDT:n konkretisoiminen on eräs olennaisimpia kysymyksiä. Eli se miten eri kehitysmaita (kehitysmaat yleensä, LDC-maat, pienet ja haavoittuvat taloudet) koskevat alennukset lasketaan verrattuna teollisuusmaihin.

Lisäksi neuvotteluja on käyty yksittäisten SDT-artiklojen uudistamisesta nykyisten WTO-sopimusten osalta. Neuvottelut ovat edenneet hyvin vaivalloisesti ja ehdotettujen artiklamuutosten kehitysvaikutukset olisivat todennäköisesti varsin vaatimattomat suhteessa pääneuvottelualueilla mahdollisesti saavutettavaan tuloksiin. Merkittävin tähän asti sovittu SDT-ehdotus koskee LDC-maiden tullitonta ja kiintiötöntä markkinoillepääsyä. Hongkongin ministerikokouksessa hyväksyttiin ehdotus, jonka mukaan kehittyneet (ja sellaiset kehitysmaat, joilla on siihen mahdollisuus) sitoutuvat antamaan LDC-maille tullittoman ja kiintiöttömän markkinoillepääsyn, mikä tulisi voimaan viimeistään neuvottelukierroksen tulosten toimeenpanon myötä. Kuitenkin niin että ne jäsenet, joilla on vaikeuksia myöntää tämä kohtelu, voivat myöntää vapaan markkinoillepääsyn vain 97 prosenttisesti tariffinjoitain laskettuna.

Suomen tavoitteena on ollut tukea aktiivisesti Dohan mandaatin toimeenpanoa, minkä tarkoituksena on SDT-järjestelmän uudistaminen niin, että säännökset ovat täsmällisempiä, tehokkaampia ja toiminnallisempia.

Aid for Trade

Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö, Aid for Trade (AFT), on yleisnimitys kehitysyhteistyölle, jonka tarkoitus on vahvistaa kehitysmaiden tuotannollista toimintaa ja kykyä käydä ulkomaankauppaa. AFT ei ole uusi yksittäinen rahoitusohjelma. AFT:n eli kauppaa tukevan kehitysyhteistyön piirissä toimii laaja määrä eri toimijoita rahoituksen vastaanottajien ja rahoittajien puolella sekä rahastoja ja ohjelmia. Kauppaa tukevaa kehitysyhteistyötä on tehty jo vuosikymmeniä, vaikkei siitä ole käytetty AFT-nimitystä. AFT-aloite ”brändinä” syntyi WTO:n DDA:n puitteissa loppukirissä kohti Hongkongin ministerikokousta syksyllä 2005. Sen jälkeen WTO on vienyt AFT-aloitetta aktiivisesti eteenpäin.

AFT:n piirissä keskustellaan suppeamman kauppaan liittyvän teknisen avun (trade-related assistance, TRA) lisäksi myös laajemmasta tuesta tuotannollisen kapasiteetin vahvistamiseen, taloudellisen infrastruktuurin rakentamiseen sekä tuesta monenkeskisen kaupan vapauttamisen aiheuttamien sopeutumiskustannusten kattamiseen.

WTO:n Dohan julistuksen kautta kauppaan liittyvä tekninen apu on yksi keskeinen osa neuvottelukierroksen kehitysulottuvuutta. Teknistä apua koskevat artikkelit eri WTO-sopimuksissa ovat käsitteellisesti osa kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelua. AFT:n toinen, huomattavasti laajempi, ulottuvuus koskee erityisesti köyhimpien kehitysmaiden tukemista niiden pyrkimyksissä vahvistaa omaa tuotannollista kykyä ja kaupankäyntivalmiuksia. AFT:lla pyritään näin edesauttamaan kehitysmaiden mahdollisuuksia hyötyä enemmän maailman kaupasta.

EU sitoutui WTO:n Hongkongin ministerikokouksen yhteydessä lisäämään kauppaa tukevan apunsa kahteen miljardiin euroon vuodessa vuoteen 2010 mennessä. Sitoumus perustui ns. suppeampaan AFT-määritelmään, eli vain välittömästi ulkomaan kauppaan liittyvään tukeen (TRA). Muiden kategorioiden osalta EU on sitoutunut jatkamaan ja vahvistamaan tukeaan (tuotannollinen kapasiteetti, infrastruktuuri ja sopeutumistuki). EU:n on uusimpien tilastojen mukaan pääsemässä tavoitteeseen jo vuonna 2008.

WTO:n rooli on ennen kaikkea toimia AFT-monitorointiin liittyvän keskustelun foorumina. AFT:n seurannalla pyritään vaikuttamaan avun laatuun ja määrään vertaispaineen kautta. Keskeinen seurantamekanismi on muutaman vuoden välein WTO:ssa järjestettävä globaali AFT-monitorointikokous. Tähän mennessä näitä kokouksia on järjestetty kaksi (vuonna 2007 ja 2009). Kolmas globaali monitorointikokous järjestetään heinäkuussa 2011.

Suomen Aid for Trade -toimintasuunnitelma

EU hyväksyi oman toimintaansa ohjaavan AFT-strategian lokakuussa 2007. Suomi julkisti oman linjauksensa "Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö: Suomen toimintasuunnitelma 2008–2011" syksyllä 2008. Suomen tavoitteena on lisätä monenkeskisten järjestöjen kautta suunnattava kauppaan liittyvä tekninen apu 10 miljoonaan euroon vuositasolla vuoteen 2010 mennessä. Vuonna 2009 sitoumukset tältä osin olivat lähes 8,5 miljoonaa euroa. Tuotannollisen kapasiteetin ja taloudellisen infrastruktuurin kehittämiseen suunnattu tuki on myös viime vuosina kasvanut voimakkaasti. Vuonna 2009 sitoumukset olivat molempien tukialueiden osalta noin 124 miljoonaa euroa. Suomen kokonais-AFT nousi näin yli 256 miljoonaan euroon.

AFT-työssä pyritään myös aktiivisesti mobilisoimaan suomalaisia yksityisen sektorin järjestöjä, yrityksiä, akateemista maailmaa ja kansalaisjärjestöjä osallistumaan kehitysmaiden yksityistä sektoria, elinkeinoelämää ja kaupankäyntimahdollisuuksia tukevaan kehitysyhteistyöhön.

Vuonna 2010 Suomen monenkeskisen AFT-tuen kohteita ovat muun muassa vähiten kehittyneiden maiden kauppakapasiteetin vahvistamiseen tarkoitettu Enhanced Integrated Framework -ohjelma, WTO:n tekninen apu, International Trade Center, YK:n kauppa ja kehitysjärjestö UNCTAD, YK:n teollisuusjärjestö UNIDO, Maailmanpankin kauppa ja kehitys-rahasto, YK:n Global Compact sekä International Development Law Organisation (IDLO).

Ajankohtaista: EU:n kauppapolitiikka suhteessa kehitysmaihin

Keskeinen EU:n kauppa ja kehitys -työtä ohjaava politiikka-asiakirja on komission tiedonanto vuodelta 2002: "Kauppapolitiikka ja kehitys: kehitysmaiden auttaminen hyötymään kaupasta" [KOM (2002) 513]. Viime vuosina tapahtuneet muutokset kansainvälisessä toi-

mintaympäristössä, kuten nousevien kehitysmaiden painoarvon huomattava kasvu ja ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvät näkökohdat luovat kuitenkin tarpeen arvioida EU:n kauppapolitiikan painotuksia suhteessa kehitysmaihiin joiltakin osin uudelleen. Työ tiedonannon päivittämiseksi on käynnistynyt ja sen on tarkoitus valmistua vuoden 2011 loppuun mennessä. Julkinen kuuleminen on suunniteltu pidettäväksi huhti- toukokuussa. Tarkempaa tietoa kuulemisesta on saatavilla komission kauppa ja kehitys -sivustoilla (ks. osoite alla).

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Kent Wilska, puh. (09) 160 55953
Kaupallinen sihteeri Antti Piispanen, puh (09) 160 56183
Kauppa ja kehitys -asiat WTO:ssa
http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/devel_e.htm
Kauppa ja kehitys -asiat EU:ssa
[http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/Aid for Trade WTO:ssa](http://ec.europa.eu/trade/wider-agenda/development/Aid%20for%20Trade%20WTO%20ssa)
http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/a4t_e/aid4trade_e.htm
Aid for Trade at a Glance 2009
http://www.oecd.org/document/56/0,3343,en_2649_34665_42835064_1_1_1_37413,00.html
Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö: Suomen toimintasuunnitelma 2008 2011
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=136323&nodeid=15457&contentla=1&culture=fi-FI>

2.14 Henkisen omaisuuden suoja

Sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (TRIPS)

WTO:n teollis- ja tekijänoikeuksia koskeva sopimus (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS*) määrittelee kansainväliset säännöt henkisen omaisuuden suojaamiseksi. Sopimuksen perustavoitteena on antaa riittävä ja tehokas suoja teollis- ja tekijänoikeuksille, jotta näiden oikeuksien haltijat hyötyisivät luovuudestaan ja keksinnöistään kannustaen heitä jatkamaan tätä työtään.

TRIPS-sopimus perustuu keskeisiin henkistä omaisuutta koskeviin, jo aiemmin voimassa olleisiin kansainvälisiin sopimuksiin. Näitä ovat Pariisin yleissopimus teollisoikeuden suojelemisesta, Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, Rooman yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien ja radioyriyten suojaamisesta sekä IPIC-sopimus integroituihin piireihin liittyvästä henkisestä omaisuudesta.

TRIPS-sopimus asettaa sen kattamille aloille vähimmäisstandardit, joita WTO-jäsenten tulee noudattaa. Se kattaa tekijänoikeudet ja lähioikeudet, tavaramerkit, maantieteelliset merkin-
nät, teollismallit, patentit, integroitujen piirien piirimallit (topografiat) sekä julkistamattoman tiedon suojan. Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja-ajat, samoin kuin suojaa koskevat rajoitukset ja poikkeukset on määritelty sopimuksessa erikseen aloittain.

WTO:n jäsenet voivat noudattaa korkeampaa suojan tasoa kuin mitä TRIPS-sopimuksessa määritellään. Ne voivat myös itse määrätä, millä tavalla ne vaaditun minimisuoajatason toteuttavat. TRIPS-sopimus velvoittaa WTO:n jäsenet toimeenpanemaan henkisen omaisuuden suojan siten, että teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin puututaan tehokkaasti ja että myös vastaisuuden loukkauksia ehkäistään. WTO:n yleiset syrjimättömyyden ja kansallisen

kohtelun periaate sekä riitojenratkaisu koskevat TRIPS-sopimuksen kautta myös henkistä omaisuutta.

TRIPS-sopimuksen säännösten noudattamista edellytetään tällä hetkellä kaikilta WTO-jäseniltä vähiten kehittyneitä maita lukuun ottamatta, sillä muille kehitysmaajäsenille sopimuksessa annetut siirtymäajat ovat kuluneet jo umpeen. Vähiten kehittyneille maille on annettu erillisellä WTO:n päätöksellä siirtymäaikaa 1.7.2013 saakka, jolloin näiden maiden on saatettava TRIPS-sopimuksen määräykset kansallisesti voimaan. Lisäksi on sovittu vuoteen 2016 ulottuvasta siirtymäajasta, jonka aikana vähiten kehittyneiden maiden ei tarvitse tarjota farmaseuttisille tuotteille patenttisuojaa.

Henkisen omaisuuden suojaan liittyvistä kysymyksistä käydään neuvotteluja osana Dohan neuvottelukierrosta. Merkittävin yksittäinen neuvotteluaihe on monenkeskisen rekisterin luominen viinien ja väkevien alkoholijuomien maantieteellisille merkinnöille.

Kehitysmaiden lääkkeiden saatavuus

Vuonna 2001 järjestetyssä Dohan ministerikokouksessa hyväksyttiin julistus TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä. Tämä oli ensimmäinen konkreettinen tulos järjestön pitkään käymästä keskustelusta, joka koski kehitysmaiden vaikeuksia varmistaa kohtuuhintaisten lääkkeiden saatavuus lääkkeiden patenttisuojan voimassa ollessa. Julistus tunnustaa yhtäältä henkisen omaisuuden suojan merkityksen uusien lääkkeiden kehittämisen kannalta ja toisaalta korostaa, ettei TRIPS-sopimus saisi estää toimia kansanterveyden edistämiseksi. Siinä vahvistetaan WTO:n jäsenten oikeus tarvittaessa turvautua pakkolisensiointiin eli lupaan käyttää patenttisuojattua teknologiaa ilman patentinomistajan suostumusta. Julistuksessa tunnustetaan kehitysmaiden vaikea asema. Siinä todetaan, että maiden, joiden lääkkeiden tuotantovalmiudet ovat heikot, on vaikea hyödyntää pakkolisensiointia ja valtuutettiin WTO:n TRIPS-neuvosto etsimään ongelmaan pikaista ratkaisua.

Lääkkeiden saatavuus ei ole ollut osana Dohan kauppaneuvottelukierroksen työohjelmaa, mutta siitä neuvoteltiin rinnakkain Dohan kierroksen kanssa. Ratkaisu saatiin aikaan lähes kahden vuoden konsultaatioiden jälkeen elokuussa 2003. Tuolloin kompromissiehdotuksen taakse taipui myös Yhdysvallat, jonka lääketeollisuus oli ollut huolissaan järjestelmän mahdollisesta väärinkäytöstä kaupallisiin tarkoituksiin. EU kuului päätöksen voimakkaimpiin tukijoihin. EU korosti lisäksi, ettei lääkkeiden saatavuus yksin riitä kehitysmaiden kansanterveyden kohentamiseksi, vaan tarvitaan myös muun muassa terveydenhuoltojärjestelmien kehittämistä.

WTO:n yleisneuvoston vuonna 2003 tekemä päätös antaa WTO-jäsenille mahdollisuuden pyynnöstä valmistaa pakkolisenssin nojalla lääkkeitä vietäväksi sellaisiin maihin, joilla ei ole riittävää omaa lääkkeiden valmistuskapasiteettia. Pakkolisensioitujen tuotteiden viennille asetetaan tiettyjä ehtoja, jotka muun muassa rajaavat järjestelmän hyödynsaajien joukkoa (vähiten kehittyneet maat sekä muut valmistuskapasiteetiltaan heikot maat). Lisäksi järjestelmää käyttävät maat sitoutuvat avoimuuteen ja suojatoimiin, kuten selkeisiin tuotemerkintöihin ja jälleenviennin estämiseen väärinkäytösten minimoimiseksi. Osana kompromissia teollisuusmaat lupasivat olla hyödyntämättä järjestelmää ja osa teollistuvia kehitysmaita lupautui käyttämään sitä vain kansallisessa hätätilassa. Lupaukset eivät kuitenkaan estä näitä maita toimimasta lääkkeiden viejinä. Lisäksi sovittiin teknologian siirrosta ja alueellisesta yhteistyöstä.

Elokuussa 2003 tehty yleisneuvoston päätös (ns. lääkepäätös) on väliaikainen poikkeuslupa, joka on yhtä sitova kuin WTO-sopimus ja osa WTO-lainsäädäntöä. Jo ennen TRIPS-sopimuksen muuttamista WTO-jäsenillä onkin ollut mahdollisuus toimia annetun poikkeusluvan pohjalta. Lääkepäätöksen edellyttämiä neuvotteluja sopimusmuutoksesta käytiin TRIPS-neuvostossa yli kahden vuoden ajan. Päätös TRIPS-sopimuksen muuttamisesta lääkepäätöksen mukaisesti hyväksyttiin yleisneuvostossa 6.12.2005, mikä merkitsee pysyvää ratkaisua lääkepatenttien pakkolisensoinnista vientiä varten. Sopimusmuutos on sisällöltään sama kuin elokuussa 2003 tehty lääkepäätös, joka on voimassa sopimusmuutoksen voimaantuloon saakka. Ennen päätöksen hyväksymistä yleisneuvoston puheenjohtaja antoi lausuman, joka on samansisältöinen kuin vuonna 2003 lääkepäätöksen yhteydessä annettu. WTO-jäsenille annettiin alun perin aikaa 1.12.2007 saakka ratifioida sopimusmuutos kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Määräaikaa on sittemmin jatkettu vuoden 2011 loppuun saakka. Muutos tulee voimaan vasta sitten, kun 2/3 jäsenistä on sen ratifioinut.

EU ilmoitti WTO:lle 30.11.2007 hyväksyvänsä lääkepatenttien pakkolisensointia koskevan TRIPS-sopimusmuutoksen. Ilmoituksessa vahvistettiin samalla se, että sopimusmuutos tulee sitomaan EU-jäsenvaltioita. Erillisiä jäsenvaltioiden ratifiointeja ei tässä tapauksessa tarvittu.

Lääkepäätös/TRIPS-sopimusmuutos on toimeenpantava kansallisella tasolla niissä maissa, jotka osallistuvat järjestelmän käyttöön joko tuojina tai viejinä. EU pitää tärkeänä, että järjestelmän vaatima lainsäädäntö saatetaan pikaisesti voimaan. Kehitysmaiden osalta tämä vaatii usein teknistä apua. EU on myös painottanut järjestelmän käytännön toimivuutta: maiden pitäisi välttää liian ahtaita tulkintoja, mutta toisaalta tarttua aktiivisesti mahdollisiin väärinkäytöksiin. Päätöksen/sopimusmuutoksen tehokas toimeenpano yhteisössä on varmistettu erillisellä asetuksella. Tämä pakkolisensointiasetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 816/2006 kansanterveysongelmista kärsiviin maihin vietävien lääkkeiden valmistusta koskevien patenttien pakkolisensoinnista) tuli voimaan 29.6.2006.

Maantieteelliset merkinnät

Maantieteelliset merkinnät ovat paikannimiä, joita käytetään ilmaisemaan tuotteen alkuperää, laatua, mainetta tai muuta ominaisuutta. Tällaisia ovat esimerkiksi 'Champagne', 'Tequila' ja 'Roquefort'. On arvioitu, että maantieteellisistä merkinnöistä tulee tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä kaupan vapautuessa ja kuluttajien laatutietoisuuden kasvaessa.

TRIPS-sopimus edellyttää, ettei maantieteellinen merkintä saa johtaa kuluttajia harhaan tuotteen alkuperästä. Kyseinen merkintä ei myöskään saa aiheuttaa epäreilua kilpailua. WTO-jäsenen on kiellettävä tai mitätöitävä sellaisen tavaramerkin rekisteröinti, joka sisältää harhaanjohtavan maantieteellisen merkinnän. Sopimuksessa on annettu erityinen suoja viinien ja väkevien alkoholijuomien maantieteellisille merkinnöille, sillä niiden käytön estäminen ei edellytä harhaanjohtavuutta tai epäreilua kilpailua. Sopimus sallii kuitenkin eräitä poikkeuksia tästä pääsäännöstä, esimerkiksi jos maantieteellisestä merkinnästä on tullut yleisnimi paikallisessa kielessä. Sopimus velvoittaa TRIPS-neuvoston käynnistämään neuvottelut monenkeskisen rekisterin perustamisesta viinien maantieteellisille merkinnöille. Lisäksi Singaporen ministerikokouksessa vuonna 1996 sovittiin rekisterineuvottelujen ulottamisesta väkeviin alkoholijuomiin.

WTO:n piirissä keskustelut maantieteellisistä merkinnöistä koskevat seuraavaa kolmea kysymystä:

1. Monenkeskisen rekisterin luominen viinoille ja väkeville alkoholijuomille (varsinainen neuvottelukysymys)
2. Viineille ja viinoille annetun lisäsuojan laajentaminen muihin tuotteisiin
3. Takautuvan suojan antaminen tietyille maantieteellisille merkinnöille

Näistä ensimmäistä aihetta käsitellään WTO:n TRIPS-neuvoston erityisistunnossa, toista aihetta erillisissä konsultaatiokokouksissa ja kolmas kytkeytyy WTO:n maatalousneuvotteluihin.

Neuvottelut väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta

Teollis- ja tekijänoikeuksien (Intellectual Property Rights, IPR) täytäntöönpanoon on viime vuosina kiinnitetty kansainvälisesti kasvavaa huomiota. Tilanteen kohentamisesta kiinnostuneet maat, Euroopan unioni mukaan lukien, ovat pyrkineet käymään aiheesta keskustelua monenkeskisten järjestöjen, kuten WTO:n, Maailman henkisen omaisuuden järjestön (World Intellectual Property Organization, WIPO) ja Maailman tullijärjestön (World Customs Organization, WCO) piirissä. Koska näissä järjestöissä ei ole suurten näkemuserojen vuoksi edetty täytäntöönpanokysymyksissä, Japani ja Yhdysvallat tekivät vuoden 2006 lopulla aloitteen väärentämisenvastaisen sopimuksen neuvottelemisesta (Anti-Counterfeiting Trade Agreement, ACTA) olemassa olevien järjestöjen ulkopuolella.

Neuvotteluja käytiin hankkeesta kiinnostuneiden maiden kesken kesäkuusta 2008 marraskuuhun 2010. Neuvotteluihin osallistuivat EU:n, Yhdysvaltojen ja Japanin lisäksi Australia, Kanada, Etelä-Korea, Meksiko, Marokko, Uusi-Seelanti, Singapore ja Sveitsi.

ACTA-sopimuksella pyritään tehostamaan puuttumista teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin sekä yhdenmukaistamaan sopimusosapuolten täytäntöönpanojärjestelmiä. Se täydentää TRIPS-sopimuksen sekä WIPO:n hallinnoimien sopimusten määräyksiä. Sopimus kattaa yleisten ja institutionaalisten määräysten ohella määräyksiä kansainvälisestä yhteistyöstä, täytäntöönpanokäytännöistä sekä oikeudelliset puitteet teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanolle. Se sisältää siviili- ja rikosoikeudellisia määräyksiä, määräyksiä tulliviranomaisten toimista sekä internetissä tapahtuvista oikeudenloukkauksista ja teknisistä toimenpiteistä.

Ajankohtaista

Neuvottelut väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta (ACTA) saatiin päätökseen vuoden 2010 lopulla. Sopimus parafoitiin 26.11.2010, ja lopullinen sopimusteksti julkistettiin 3.12.2010. Sopimus avataan allekirjoitettavaksi neuvotteluosapuolille ja heidän yksimielisesti hyväksymilleen muille WTO:n jäsenille 31.3.2011–31.3.2013 väliseksi ajaksi. Tämän jälkeen WTO:n jäsenet voivat hakea liittymistä sopimukseen. Mukaan toivotaan erityisesti nousevia talouksia, jotka ovat IPR-täytäntöönpanotyön kannalta keskeisiä.

WTO-jäsenten näkemuserot *maantieteellisten merkintöjen* suojan kehittämisestä ovat edelleen suuria, eikä läpimurtoa WTO-neuvotteluissa ole tähän mennessä saavutettu. EU:n kunnianhimoisena tavoitteena on monenkeskisen ja laillisesti sitovan rekisterin luominen kaikkien tuotteiden maantieteellisille merkinnöille.

Kehitysmaat ovat halunneet muuttaa TRIPS-sopimusta siten, että se huomioisi paremmin *biodiversiteettisopimuksen* tavoitteet. Ne ovat ehdottaneet patenttijärjestelmän muutosta siten, että patenttihakemuksissa edellytettäisiin biologisen aineksen ja perinteisen tietämyksen alkuperän ilmoittamista, ennakkosuostumusta luovuttajamaalta sekä hyötyjenjaon varmistamista. Aiheesta on käyty keskustelua ns. toimeenpanoaiheena WTO:n neuvottelukierroksella. Valtuutusta neuvottelujen käymiselle ei ole kuitenkaan olemassa.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Mary-Anne Nojonen, puh. (09) 160 55560
Lähetystöneuvos Pekka Kosonen, puh. (09) 160 55598

Työ- ja elinkeinoministeriön sivut:

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=862>

Opetus- ja kulttuuriministeriön sivut:

<http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/?lang=fi>

EU:n komission kauppapäaosaston sivut:

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/index_en.htm

WTO:n sivut:

http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm

2.15 Riitojen ratkaisu

Tammikuussa 1995 käyttöön otettua koko jäsenkuntaa sitovaa riitojenratkaisujärjestelmää pidetään monenkeskisen kauppajärjestelmän yhtenä kulmakivenä. Riitojenratkaisu täydentää yhteisesti sovittuihin sääntöihin perustuvan kauppajärjestelmän sitovuutta, ennakoitavuutta ja laillisuutta. Tavoitteena on valvoa velvoitteiden noudattamista ratkomalla jäsenten välisiä WTO-sopimukseen liittyviä erimielisyyksiä kauppasääntöjen tulkinnasta ja soveltamisesta.

Riitojenratkaisusopimuksessa on otettu huomioon myös vähiten kehittyneiden maiden (LDC-maat) erityistilanne sallimalla niille oikeus nopeutettuun menettelyyn, pidempiin määräaikoihin ja oikeudelliseen apuun.

Kauppakiistojen sovittelu sisältyi jo vanhaan GATT-sopimukseen, mutta päätösten täytäntöönpano ei vastannut sille asetettuja tavoitteita, koska paneeliraportit voitiin hyväksyä vain konsensuksella. Paneeliraporttien ja valituselinten päätösten automaattisen hyväksymisen ohella Uruguay'n kierroksella (1986 -1994) neuvoteltu uusi mekanismi asetti kiistan ratkaisun eri vaiheille tarkat käsittelymääräajat. Samalla kun tapausten käsittely on uusien sääntöjen ja määräaikojen ansiosta tehostunut, on kynnyksen riitojenratkaisuun turvautumisesta kahdenvälisen diplomatian sijasta huomattavasti madaltunut GATT-ajoista. Vuosina 1948–1989 GATT:issa käsiteltiin 229 valitusta, joista 98 johti paneeliraporttiin.

Riitojenratkaisusopimuksen voimaantulon jälkeen WTO on maaliskuuhun 2011 saanut käsiteltäväksi 423 valitusta. Konsultaatiovaiheessa on edelleen 142 riitaa. Näissä konsultaatiot on aloitettu, mutta asia ei ole edennyt paneeliin eri syistä. Muut on sovittu osapuolten kesken, riihin on saatu ratkaisu tai niissä on täytäntöönpano kesken tms. Riitojenratkaisumenettelyn lisääntyneeseen suosioon ovat edellä mainittujen uusien menettelytapojen ohella vaikuttaneet paitsi WTO:n kasvanut jäsenkunta myös riitojenratkaisun piiriin 1990-luvun puolessa välissä tullut kokonaan uudet sopimukset kuten SPS ja TRIPs.

Riitojenratkaisuprosessi koostuu neljästä eri vaiheesta: konsultaatiot, paneeli, valituselin ja täytäntöönpano. Vaikka riitojenratkaisulle asetetut määräajat ovat tiukat, käytäntö on osoittanut, että sopimus myös joustaa tarvittaessa. Riitaprosessi kestää valituksineen lyhyimmillään vuoden ja 3 kk, mutta todellisuudessa riitatapausten käsittely täytäntöönpanovaiheineen kestää useita vuosia.

Riitojenratkaisusopimuksen toimeenpanosta ja seurannasta vastaa WTO:n jäsenmaiden edustajista koostuva riitojenratkaisuelin (Dispute Settlement Body, DSB). Se asettaa paneelin käsittelemään yksittäistä tapausta, hyväksyy tai yksimielisesti hylkää paneeliraportin ja valituselimen päätöksen. Se valvoo päätösten täytäntöönpanoa ja voi määrätä myönnytysten väliaikaisesta peruuttamisesta (vastatoimenpiteistä), mikäli riidan hävinnyt osapuoli ei paneelintäytäntöön paneelin tai valituselimen päätöksiä.

Neuvottelut eli konsultaatiot

Tyypillisessä riidassa yksi tai useampi WTO:n jäsen katsoo, että joku toinen WTO-sopimuspuoli on joko toiminut WTO-sääntöjen vastaisesti tai ei ole täyttänyt sille asetettuja sopimusvelvoitteita. Euroopan unionin jäsenmaiden puolesta riidoista vastaa EU-komissio EU:n yhteisestä kauppapolitiikasta vastaavana toimielimenä. Vaikka prosessi menettelytavoiltaan muistuttaa oikeuskäsittelyä, riitojenratkaisusopimuksen perimmäisenä tavoitteena on ratkaista riita osapuolten keskinäisissä neuvotteluissa eli konsultaatioissa. Tästä syystä sopimuksessa on määräykset pakollisesta konsultaatiovaiheesta, joka kestää 60 päivää ja se on mahdollista aloittaa uudelleen missä tahansa käsittelyn vaiheessa. Osapuolet voivat pyytää myös WTO:n pääjohtajaa välittäjäksi riidassa.

Paneeli

Mikäli osapuolten välisissä neuvotteluissa ei saavuteta ratkaisua, kantaja voi pyytää DSB:ltä paneelin perustamista. Vastaja voi estää paneelin perustamisen DSB:n kokouksessa kerran, mutta seuraavassa kokouksessa päätös paneelin perustamisesta tehdään kantajan näin halutessa, sillä vastaja ei voi vastustaa pyyntöä. Paneeli koostuu vähintään kolmesta henkilöstä. Mikäli riidan osapuolet eivät pääse yksimielisyyteen panelistiehdokkaista, voivat he pyytää WTO:n pääjohtajaa nimeämään panelistit. WTO:n sihteeristö ylläpitää panelisteista rekisteriä. Panelistit eivät saa edustaa kummankaan riidan osapuolen kansalaisuutta.

Paneelin tarkoituksena on WTO-sopimuksen mukaan auttaa DSB:tä tekemään päätöksiä ja suosituksia, mutta käytännössä paneelin ratkaisut ovat lopullisia. Lopullinen raportti tulisi jakaa riidan osapuolille vähintään kuuden tai enintään yhdeksän kuukauden kuluessa (pilaantuvien tuotteiden kohdalla kolmen kuukauden sisällä) panelistien nimittämisestä, mutta keskimäärin paneeliraportin valmistuminen kestää noin 12 kuukautta. Koko jäsenistölle raportti jaetaan kolme viikkoa sen jälkeen kun riidan osapuolet ovat sen saaneet.

Paneeli käsittelee osapuolten toimittaman kirjallisen materiaalin, suullisten kuulemisten perusteella saadut tiedot ja käyttää tarvittaessa asiantuntijalausuntoja ratkaisunsa pohjana. Myös ns. kolmansien osapuolten - maat, jotka ovat ilmoittaneet intressistään asiassa - kannat otetaan huomioon. Paneeli laatii osapuolten kommentoivaksi ensimmäisen raporttiluonnoksen. Se ei sisällä johtopäätöksiä tai suosituksia. Tämän jälkeen julkaistaan osapuolille väliaikainen raportti, jossa on johtopäätökset ja suositukset. Seuraavaksi raportti jaetaan

osapuolille ja kolmen viikon kuluttua tästä se jaetaan kaikille WTO:n jäsenille. Mikäli DSB ei yksimielisesti hylkää raporttia, on se hyväksyttävänä 60 päivän kuluessa siitä, kun se on jaettu jäsenille. Molemmat osapuolet voivat valittaa raportista valituselimeen, jolloin lopullinen ratkaisu asiaan saadaan vasta valituselimen annettua päätöksensä. Sekä paneeliraportti että valituselimen päätös hyväksytään DSB:n kokouksessa.

Valituselin

Kummallakin riidan osapuolella on ainoastaan oikeudellisin perustein oikeus valittaa paneeliraportista valituselimeen. Valituselin perustettiin vetoomusinstanssiksi Uruguayn kierroksella. Valitus ei voi perustua uuteen aineistoon, eikä olemassa olevan aineiston uudelleentulkintaan. Valituselin voi toisin sanoen ainoastaan ylläpitää, muuttaa tai hylätä paneelin johtopäätökset. Valitusmenettelyn kesto on sopimuksen mukaan vähintään 60 päivää ja enintään 90 päivää, mutta todellisuudessa valituselimen käsittely kestää keskimäärin 86 päivää. Valituselimen raportti hyväksytään 30 päivän kuluttua sen valmistumisesta, ja se voidaan hylätä vain yksimielisesti. Valituselimen seitsemästä jäsenestä kolme henkilöä käsittelee kutakin tapausta kerrallaan. DSB nimittää henkilöt neljän vuoden toimikaudeksi. Heidän on oltava arvostettuja kansainvälisen oikeuden ja kauppapolitiikan asiantuntijoita, joilla ei saa olla kytkeä minkään maan hallitukseen.

Täytäntöönpano

Vastajan tulisi panna paneelin/valituselimen päätös täytäntöön eli saattaa lainsäädäntönsä WTO-velvoitteiden mukaiseksi mahdollisimman pian sen jälkeen kun raportti ja/tai valituselimen päätös on hyväksytty DSB:n kokouksessa. Vastajan on ilmoitettava suullisesti aikomuksestaan noudattaa paneelin/valituselimen päätöstä kuukauden sisällä sen hyväksymisestä. Mikäli päätöksen noudattaminen ei ole mahdollista heti sen antamisen jälkeen, osapuolet voivat neuvotella täytäntöönpanon kohtuullisesta määräajasta. Tarvittaessa voidaan myös pyytää välimiestä määräämään kohtuullinen aika.

Vaikka kohtuullinen määräaika ei saa ylittää 15 kuukautta, toimeenpanoajat venyvät käytännössä. Mikäli maa ei pane täytäntöön paneelin/valituselimen päätöstä sille annetussa ajassa, vastaaja voi aloittaa kantajan kanssa neuvottelut sopivista korvauksista. Ellei molempia osapuolia tyydyttävästä hyvityksestä ole sovittu 20 päivän kuluessa, kantaja voi pyytää DSB:ltä oikeutusta WTO-sopimukseen perustuvien myönnytysten peruuttamiseen. Jos osapuolten välillä ei synny yhteisymmärrystä myönnytysten peruuttamisen eli vastatoimenpiteiden tasosta, asia siirtyy välimiesmenettelyyn, jossa viime kädessä päätetään vastatoimien tasosta.

Pääperiaatteena on, että vastatoimet kohdistetaan riidan kohteina olleisiin tuotteisiin ja palveluihin, mutta vastatoimenpiteitä voidaan soveltaa poikkeustapauksissa myös muihin tuotteisiin ja palveluihin. WTO-velvoitteiden peruuttamisen tason on oltava yhtä suuri mitätöimisen tai loukkauksen tason kanssa. DSB valvoo päätösten täytäntöönpanoa. Se pitää kaikki ratkaisemattomat kiistat asialistallaan, kunnes ne saadaan päätökseen.

Mikäli riidan osapuolilla on erimielisyyttä täytäntöönpanotoimen olemassaolosta tai sen WTO-mukaisuudesta, kantaja voi pyytää DSB:ltä täytäntöönpanopaneelin (compliance panel) perustamista, johon osallistuvat samat panelistit kuin alkuperäiseen paneeliin. Paneelin perustamista edeltää pakollinen konsultaatiovaihe.

Riitojenratkaisusopimuksen uudistaminen

Riitojenratkaisusopimuksen uudelleenavaamisen vaikeudesta kertoo se että, Marrakeshissa huhtikuussa 1994 pidetty ministerikokous edellytti sopimuksen tarkastelun loppuunsaattamista 1.1.1999 mennessä, mutta tarkastelun tuloksista ei koskaan päästy jäsenten kesken yhteisymmärrykseen, vaikka määräaika jatkettiin heinäkuun 1999 loppuun asti

Marraskuussa 2001 pidetyssä WTO:n Dohan ministerikokouksessa päätettiin uudistaa riitojenratkaisujärjestelmää yksinkertaistamalla ja selkeyttämällä sitä koskevia sääntöjä. Koska neuvotteluja ei saatu päätökseen niille asetettuun määräaikaan mennessä (toukokuu 2003), neuvottelujen uudeksi takarajaksi määrättiin toukokuun loppu 2004. Riitojenratkaisusopimusta koskevat neuvottelut eivät ole osa Dohan kehityskierroksen neuvottelupakettia (single undertaking), ja ne käydään DSB:n erityisistunnoissa. Yleisellä neuvottelutilanteella on kuitenkin ollut vaikutuksensa myös tähän prosessiin. Vuonna 2005 erityisistunto kokoontui useita kertoja. Vuonna 2006 virallisia tapaamisia ei ollut. Vaikka useita esityksiä uudistamiseksi on tehty, mikään ei ole toistaiseksi johtanut konkreettiseen uuteen kokonaisehdotukseen.

EY pöytäsi sisällöllisesti muuttumattoman ehdotuksensa keväällä 2007. Esitykseen on tehty ainoastaan teknisiä muutoksia. Myös Yhdysvalloilta, Meksikolta ja Chileltä on tullut ehdotuksia. Vuoden 2007 lopulla ei varsinaisia neuvotteluja käyty. Tavoitteena oli kuitenkin herättää neuvottelut henkiin epävirallisissa yhteydenpidoissa. Uudistaminen on edelleen vireillä ja eri jäsenmaita on konsultoitu. Epävirallisia tapaamisia on järjestetty ja sovittu edelleen pidettävän vuoden 2011 aikana. Edistymistä on tapahtunut, mutta edelleenkin järjestelmän kokonaisuudistamisessa ei ole päästy yhteisymmärrykseen.

Neuvotteluissa on siirrytty aihekohtaisesta temaattisesta keskustelusta erillisten artiklaehdotusten käsittelyyn. Jäsenet ovat toimittaneet yhteensä yli 40 ehdotusta, joissa esitetään muutoksia lähestulkoon kaikkiin artikloihin. Riitojenratkaisuelinten päätösten täytäntöönpanon tehostamisen (vaihtoehtoina kompensatiot ja kollektiivinen retalointi) lisäksi jäsenet ehdottavat muun muassa kolmansien osapuolten oikeuksien ja kehitysmaiden kohtelun vahvistamista, vaiheistamisen (artiklojen 21.5 ja 22.6 välinen marssijärjestys eli täytäntöönpanotoimen WTO-vastaisuuden toteaminen ja vastatoimiin ryhtyminen) selkeyttämistä, panelistien valintamenettelyjen parantamista sekä riitamenettelyjen nopeuttamista. Erimielisyydet jäsenten välillä ovat edelleen huomattavat, eikä neuvotteluagendasta ole päästy yksimielisyyteen. Jäsenkunta jakaantuu karkeasti ottaen kahteen koulukuntaan, josta toinen haluaa keskittyä vain tiettyihin kysymyksiin ja toinen ei halua sulkea mitään aihetta neuvottelujen ulkopuolelle. EY:lle tärkeitä neuvottelukysymyksiä ovat panelistien valinta, päätösten toimeenpano, kompensatiot, vaiheistaminen ja kehitysmaiden osallistumisen parantaminen riitojenratkaisuun.

Uudistusprosessin hitauteen on varmasti monia syitä, mutta yksi syy on epäilemättä ollut se, että suurin osa WTO-jäsenistä on ollut tyytyväisiä sopimukseen, vaikka maat tunnustavatkin muutostarpeet. Puutteista huolimatta järjestelmä toimii hyvin. WTO:n legitimitetin kannalta suurimpana ongelmana nähdään se, että kehitysmaiden (erityisesti vähiten kehittyneiden maiden) integroinnissa riitojenratkaisujärjestelmään ei ole onnistuttu, vaikka sopimukseen sisältyy määräyksiä kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelusta. WTO:n yli kymmenvuotisen historian aikana noin 60 prosenttia kanteista on teollisuusmaiden ja noin 40 prosenttia kehitysmaiden nostamia. Viimeksi mainittujen pyrkimyksestä turvautua riitojenratkaisumekanismiin lisääntyvässä määrin on toisaalta nähtävissä selviä merkkejä.

Toinen sekä teollisuus- että kehitysmaita koskettava kysymys, jossa parannukset WTO:n uskottavuuden kannalta olisivat toivottavia, on paneelien ja valituselimen ratkaisujen täytäntöönpano (ns. non-compliance-kysymys). Kehitysmaat mainitsevatkin pääasialliseksi syyksi riitojenratkaisumekanismiin vähäiseen käyttöön päätösten täytäntöönpanon hitauden ja niiden täytäntöön panematta jättämisen. Riitojenratkaisusopimuksen säännöt mahdollistavat täytäntöönpanon venyttämisen peräti kolmeen vuoteen ilman pelkoa myönnytysten peruuttamisesta.

EU:n riidoista WTO:ssa

Vuodesta 1995 lähtien, jolloin riitojenratkaisujärjestelmä otettiin käyttöön, WTO:ssa on käynnistetty kaiken kaikkiaan 423 riitatapausta (maaliskuu 2011). EY/EU on ollut osallisena 152 riidassa, kantajana 82 kertaa, vastaajana 70 kertaa ja kolmantena osapuolena 102 kertaa. (Lisäksi yksittäiset jäsenmaat ovat olleet osallisena 30 riidassa, tässä on huomioitu uusien EU-jäsenmaiden ennen jäsenyyttä olleet riidat). Yhdysvallat on puolestaan ollut osapuolena 209 riidassa vuodesta 1995 lähtien (kantajana 97 kertaa ja vastaajana 112 kertaa). Yhdysvaltojen ja EU:n ohella Brasilia, Intia, Kanada, Australia, Meksiko ja Argentiina ovat järjestelmän aktiivisimpia käyttäjiä.

EU:lla on tällä hetkellä vireillä 40 riitaa 16 eri kauppakumppaninsa kanssa. EU:lla on ollut 50 riitaa Yhdysvaltojen kanssa. Niistä kantajana EU on ollut tai on 31 riidassa ja vastaajana 19 riidassa. Ne muodostavat sekä taloudellisesti että poliittisesti merkittävimmän kokonaisuuden. Suurimmassa osassa riitoja kyse on Yhdysvaltojen WTO-sopimusten vastaisten kauppapoliittisten suojamekanismien käytöstä, kuten suojalausekkeisiin ja polkumyyntiin liittyvistä toimenpiteistä. Toisen merkittävän ryhmän muodostavat sopimusten vastaisten valtiontukien käyttö muun muassa maataloudessa.

Ajankohtaista

EU:n kannalta merkittävimmät vireillä olevat riidat käsitellään lyhyesti liitteessä 3.

Lisätiedot: Lähetystoneuvos Pekka Kosonen, puh. (09) 1605 5598

WTO:n kotisivu: <http://www.wto.org/>

3 EU:N ALUEELLISET JA KAHDENVÄLISET KAUPPASUHTEET

3.1 EU:n kahdenväliset kauppaneuvottelut

Maaailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa tehtävän monenkeskisen yhteistyön ohella EU neuvottelee ja tekee kahdenvälisiä kauppaa koskevia sopimuksia eri maiden ja alueiden kanssa. Monenkeskisen järjestelmän kehittäminen on edelleen ensisijaisena tavoitteena, mutta alueellisilla ja kahdenvälisillä kauppajärjestelyillä voidaan tukea ja täydentää monenkeskistä järjestelmää. Neuvoteltavien sopimusten tavoitteena onkin asteittainen ja vastavuoroinen sekä WTO-säännösten ja velvoitteiden mukainen kaupan vapauttaminen sekä yhteistyön tiivistäminen eri aloilla.

EU:n vapaakauppasopimusverkosto kattaa lähialuemaisten (ml. Välimeren maat) ohella Etelä-Afrikan, Chilen ja Meksikon sekä Karibian maat. Edelleen EU sai syksyllä 2009 vapaakauppaa koskevat neuvottelut päätökseen Etelä-Korean kanssa ja keväällä 2010 Perun ja Kolumbian sekä Keski-Amerikan maiden kanssa. Korea-sopimuksen on tarkoitus astua voimaan kesällä 2011. Perun ja Kolumbian kanssa tehtävä sopimus sekä Keski-Amerikan kanssa tehtävä sopimus on parhaillaan oikeudellisessa tarkistuksessa, ja päätöstä sopimusten tekemisestä ja voimaantulosta tultaneen käsittelemään kevään 2011 aikana.

Aktiivisesti neuvotteluja vapaakaupasta käydään parhaillaan muun muassa Intian, Kanadan, Singaporen, Malesian, Ukrainan sekä Mercosurin kanssa, ja tavoitteena on saada useat näistä päätökseen vuoden 2011 aikana. Persianlahden yhteistyöneuvoston GCC:n (Arabiemiirait, Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi-Arabia) kanssa käytävät neuvottelut saatiin lähes jo päätökseen, mutta viime aikoina ei ole edistytty avoimissa olevissa kysymyksissä.

EU käy neuvotteluja uudentyyppisistä sopimuksista vuonna 2006 julkaistun Globaali Eurooppa - tiedonannon pohjalta. Uudentyyppisillä sopimuksilla pyritään edistämään yhteisön kilpailukykyä ja vaikuttamaan erityisesti tullien ulkopuolisiin esteisiin, joiden merkitys tullien alenemisen myötä on korostunut. Sopimuksilla tavoitellaan etenkin niin kutsuttujen tullien ulkopuolisten sekä syrjivästä sääntelystä aiheutuvien esteiden vähentämiseen ja poistamiseen. Näihin voidaan lukea muun muassa tullimenettelyiden helpottaminen, palveluiden ja investointien markkinoillepääsy, julkiset hankinnat sekä henkisen omaisuuden suoja koskevat kysymykset. Kestävä kehitystä käsitellään sopimuksissa läpileikkaavana teemana. Yleisesti kahdenvälisillä sopimuksilla syvennetään WTO:n vastaavia määräyksiä ja/tai laajennetaan yhteistyötä kysymyksiin, joista WTO:ssa ei vielä ole valmiutta neuvotella.

Syvin ja kattavin EU:n vapaakaupan kattavista sopimuksista on ETA-sopimus, joka tietyiltä osin laajentaa EU:n sisämarkkinat kattamaan myös sopimuspuolet ja vastaavasti asettaa sopimuspuolille (EU, Islanti, Liechtenstein, Norja) velvoitteita soveltaa osin EU:n säännöstöä. Vakautus- ja assosiaatiosopimukset, jotka pohjaavat maan lähentymistä EU:hun, ovat EU:n keskeinen väline kauppapolitiikassaan erityisesti Balkanin maiden kanssa. Osin vastaavaan sisältöön pyritään myös Ukrainan kanssa käytävissä assosiaatiosopimusneuvotteluissa. Ukrainan hyvin kattavista WTO-sitoumuksista johtuen neuvotteluiden painopiste on Ukrainan lainsäädännön yhdenmukaistamisessa ja lähentämisessä EU:n säännöstöön sekä säännöstön voimaansaattamisessa ja monitoroinnissa. Samantyyppisistä sopimuksista on tarkoitus neuvotella myös muiden Itäisen kumppanuuden maiden (Armenia, Georgia, Moldova, sekä Azerbaidzhan, Valko-Venäjä) kanssa siinä vaiheessa kun kumppanimaat ovat siihen valmiit. EU:n suhteet Venäjään perustuvat kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen (PCA), joka sisältää option mahdollisesta vapaakauppa-alueen perustamisesta. Venäjän kanssa kehitetään yhteistä eurooppalaista talousaluetta yhtenä EU:n ja Venäjän välisistä neljästä yhteisestä alueesta. Neuvottelut laajemmasta kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta Venäjän kanssa on avattu.

EU on sopinut Välimeren maiden kanssa assosiaatiosopimuksista, jotka käsittävät poliittisen ja yhteistyökomponentin lisäksi vapaakauppaelementin, joka kattaa kuitenkin pääasiassa vain tavaraakauppaa koskevia kysymyksiä. Kumppanimaihin kuuluvat Algeria, Egypti, Jordania, Libanon, Marokko, Palestiinan itsehallinto, Syyria ja Tunisia. Tarkoituksena on laajentaa Euro-Välimeri-assosiaatiosopimusten sisältöä ja neuvotteluja maataloustuotteiden ja palveluiden kaupasta sekä investoinneista ja riitojenratkaisumekanismista käydäänkin parhaillaan kumppanimaiden kanssa.

Euroopan unionin sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) valtioiden välillä käytävää kauppaa ohjaa laaja AKT-EY-kumppanuussopimus, joka tullaan korvaamaan taloudellisilla kumppanuussopimuksilla (EPA). Ensimmäinen kattava EPA-sopimus on saatu aikaan Karibian alueen maiden kanssa. Afrikan ja Tyynenmeren alueen valtioiden kanssa on sovittu ensivaiheen EPA-sopimuksista, ja neuvottelut kattavista EPA-sopimuksista jatkuvat.

EU käy useiden kauppakumppaneiden kanssa neuvotteluja myös laajoista puitesopimuksista, joissa kaupan osalta käsitellään lähinnä yhteistyötä eri aloilla. Puitesopimusneuvotteluissa Kiinan kanssa tavoitellaan sääntely-yhteistyön vahvistamisen ohella myös kattavia säännöksiä henkisen omaisuuden suojasta ja investoinneista.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka-Pekka Similä, puh. (09) 160 55530
Kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen, puh. (09) 160 55533

3.2 Euroopan maat ja Välimeren alue

3.2.1 Kauppapolitiikka/Eurovälimeri yhteistyö

Eurovälimeri-yhteistyön luoneen Barcelonan julistuksen (1995) tärkein taloudellinen tavoite on EU:n ja sen kumppanuusmaiden muodostaman laajan vapaakauppa-alueen luominen vuoteen 2010 mennessä. EU:n laajentumisen jälkeen Barcelonan prosessiin (BP) kuuluvat Välimeri-kumppanit ovat Algeria, Albania, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Marokko, Mauritania, Tunisia, Turkki ja Syyria sekä palestiinalaishallinto. Libya on tarkkailijajäsen.

Heinäkuussa 2008 Pariisissa pidetyssä huippukokouksessa Barcelonan prosessia vahvistettiin ja siitä luotiin Välimeren unioni (VU), jonka sihteeristön sijaintipaikka on Barcelonassa. VU:n on tarkoitus tuoda alueen projekteihin mukaan yksityissektori vahvalla panostuksella ja luoda konkreettisia yhteistyöprojekteja.

Vapaakauppa-alue muodostetaan osin Euroopan unionin ja kumppanuusmaiden välisten assosiaatiosopimusten kautta, osin alueellisin sopimuksin sekä kannustamalla partnerimaita solmimaan vapaakauppasopimuksia keskenään. Assosiaatiosopimukset Algerian, Libanonin, Tunisian, Marokon, Israelin, Jordanian ja Egyptin kanssa ovat voimassa. EU olisi ollut valmis syksyllä allekirjoittamaan assosiaatiosopimuksen myös Syyrian kanssa, mutta Syyria ilmoitti haluavansa vielä tutkia sopimuksen taloudellisia vaikutuksia. Suomi on ratifioinut kaikki allekirjoitetut sopimukset. 1997 voimaan tullut PLO:n väliaikainen sopimus on voimassa Israelin kanssa tehtävään rauhansopimukseen saakka.

Myös partnerimaiden keskinäisiä kahdenvälisiä sopimuksia on tehty ja ne sisältävät tavara-kaupan lisäksi koko taloudellisen, kaupallisen ja rahoituksellisen yhteistyön kirjon. Käytännössä ns. etelä-etelä-vapaakaupan edistyminen on ollut melko hidasta. Marokko, Tunisia, Egypti ja Jordania allekirjoittivat vuonna 2004 Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän alueellisen vapaakauppasopimuksen, n.s. Agadir-sopimuksen.

Vuonna 2005 komissio sai EU:n neuvostolta mandaatin aloittaa neuvottelut Algerian, Egyptin, Jordanian, Israelin, Libanonin, Marokon, Syyrian ja Tunisian kanssa maatalouskaupan, palvelujen kaupan ja investointien vapauttamisesta. Neuvottelut käynnistettiin vuoden 2006 alkupuolella ja niitä vauhditettiin viimeksi vuonna 2008 Marseillessa pidetyllä ulkomaankauppaministerikokouksella.

Palvelujen ja investointien suhteen neuvottelut ovat vireillä Marokon, Tunisian, Egyptin, Israelin ja Jordanian kanssa. Neuvotteluja käydään alueellisen raamisopimuksen pohjalta kunkin maan kanssa kahdenvälisesti. Neuvottelut Marokon kanssa ovat edenneet pisimmälle. Maataloustuotteiden kaupan vapauttamista koskevat neuvottelut käydään kahdenvälisesti kunkin partnerimaan kanssa. Pisimmällä neuvotteluprosessissa ollaan Egyptin ja Israelin kanssa. Marokon kanssa neuvottelut on saatu päätökseen vuoden vaihteessa 2010. EU ja Egypti ovat allekirjoittaneet myös aiempikäsitellyn strategisesta energiakumppanuudesta. Mukana VU:ssa oleva jäsenkandidaatti Turkki jää vapaakauppa-alueen ulkopuolelle. Se on kuitenkin solminut kahdenvälisiä sopimuksia Välimeren alueen maiden ja Israelin kanssa.

Lissabonin kauppaministerikokouksessa 2007 kuullut kumppanimaiden toiveet koskivat kaupan kehittämistä laaja-alaisemmin, kilpailukykyyn kehitystä ja investointien luomista. Tämän myötä perustettiin ad hoc -työryhmä kehittämään Euro-Välimerikaupan "tiekarttaa", mutta toistaiseksi merkittäviä tuloksia ei ole saatu. EU-puolella syynä teknologian siirron ongelmiin ja investointien vähäisyyteen alueella nähdään ensisijaisesti Pohjois-Afrikan markkinoiden epäyhtenäisyys ja investointiympäristön heikkoudet.

EU tukee voimakkaasti Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä tammikuussa 2011 alkanutta demokratialiikettä. Poliittisten uudistusten lisäksi alueen maat tarvitsevat laajoja taloudellisia uudistuksia taloudellisen toiminnan tehostamiseksi, työpaikkojen luomiseksi, köyhyyden vähentämiseksi ja liiketoimintaympäristön kehittämiseksi. Komissio ja korkea edustaja Catherine Ashton antoivat 8.3.2011 tiedonannon, jossa esitetään uutta demokratian ja yhteisen hyvinvoinnin kumppanuutta EU:n ja eteläisen naapuruston suhteiden viitekehyyksi. Eurooppa-neuvosto antoi tukensa esitykselle kokouksissaan 11.3.2011 ja 24–25.3.2011.

Uuden kumppanuuden taloudellisen ulottuvuuden peruspilarit ovat rahallinen tuki, markkinoillepääsyn laajentaminen sekä ihmisten liikkuvuuden helpottaminen. Alkuvaiheessa pyritään nopeuttamaan jo valmisteltujen toimien toteuttamista, kuten käynnissä olevien, kaupan vapauttamiseen tähtäävien neuvottelujen saattamista pikaisesti päätökseen. Euroopan investointipankin lainoitusta alueelle on tarkoitus lisätä merkittävästi. Liikkuvuutta pyritään edistämään varsinkin opiskelijoiden, tutkijoiden ja yritysten henkilökunnan osalta. Konkreettiset toimet sovitetaan kunkin kumppanimaan tarpeita vastaavaksi. Kumppaneita rohkaistaan entistä aktiivisemmin uudistuksiin.

Vuonna 2008 EU ja Libya aloittivat neuvottelut laaja-alaisesta puitesopimuksesta. Tavoitteena on ollut EU:n ja Libyan välisten suhteiden vahvistaminen sekä selkeään yhteistyöviitekehyyksen luominen poliittiselle ja turvallisuuspoliittiselle yhteistyölle, kaupallis-taloudelliselle yhteistyölle ja vapaakauppa-alueen perustamiselle sekä sektoriyhteistyölle esimerkiksi, energia-, liikenne-, ja ympäristöaloilla. Neuvotteluja on tähän mennessä käyty kuusi kierrosta. Libyassa helmikuussa 2011 alkanut sisällissota keskeytti neuvotteluprosessin, kuten muunkin yhteistyön Muammar Gaddafin hallinnon kanssa.

Euroopan komissio rahoittaa Välimeren alueella myös Twinning- ja TAIEX toimintaa, joihin myös Suomi on osallistunut. Toiminnan tavoitteena on hallinnon ja instituutioiden kehittäminen, sektorikohtaisten reformien tukeminen sekä EU:n standardeihin ja lainsäädäntöön lähentyminen. Toiminnot aloitettiin EU:n laajentumisprosessissa olevissa maissa ja hyvien tulosten kannustamana ne otettiin käyttöön myös naapuruuspolitiikan ohjelmassa (ENP) mukana olevissa maissa. Hallintojen väliset Twinning-hankkeet luovat pohjaa myös kaupalliselle yhteistyölle moni tavoin. Tavallista on, että Twinning hankkeisiin liittyy mittavia palvelujen ostoja ja investointihankkeita.

3.2.2 Egypti, Algeria ja Tunisia

Egyptin talouskasvu pysyi 2008–2010 taantuman aikana 5 prosentin tuntumassa ja ennusteet ovat olleet vahvasti kasvupainotteisia. Vuoden 2011 alun poliittinen kuohunta on kuitenkin merkinnyt huomattavaa takaiskua Egyptin kansantaloudelle. Varsinkin matkailutulojen menettäminen on tuottanut valtavia tappioita. Pankkien toiminnan keskeytyminen on haitannut huomattavasti mm. ulkomaankauppaa. Matkailun elpyminen ja kansantalouden nostaminen jaloilleen pääsevät vauhtiin vasta, kun poliittinen tilanne on rauhoittunut. Egyptissä on tarkoitus järjestää parlamentti- ja presidentinvaalit kesällä 2011.

Suomen ja Egyptin kauppa on kasvanut melko tasaisesti vuodesta 2002 keskittyen vientiin lähinnä metsä- ja televiestintäaloilla. 2008–2010 kauppa kuitenkin taantui jonkin verran ja poliittisen kriisin puhjettua pysähtyi joksikin aikaa lähes kokonaan. Egyptin osalta odotuksia kohdistuu EU:n kanssa käytäviin neuvotteluihin maataloustuotteiden ja palvelukaupan vapauttamisesta.

Suomen ja Egyptin välisen kehitysyhteistyön siirtymästrategian arvioinnin tuloksena oli identifioitu kohdentamisen tarve nimenomaisesti ympäristö (ml. cleantech)- ja ICT-aloille. Vuonna 2007 voimaan astunutta Suomen ja Egyptin välistä korkotukiluottoaiepöytäkirjaa jatkettiin kahdella vuodella joulukuussa 2009 ja uusia hankkeita identifioidaan Egyptin viranomaisten taholta, ml. uusiutuvan energian alalla (vrt. Egyptin ambitiot alueen energiateollisuuden keskuksena). Lisäksi suomalainen koulutusvienti on potentiaalinen kiinnostuksen kohde Egyptissä. Egypti on Finnfundin hallinnoiman Finnpartnership- liikekumppanuusohjelman pilottimaa.

Algerian talous on kehittynyt suotuisasti 2000-luvulla. Maan ulkomaanvelka on laskenut tasaisesti samalla kun valuuttavaranto on kasvanut, minkä ansiosta Algerian luottokelpoisuus on hyvä. Suomen vienti Algeriaan oli vuonna 2009 oli 109 miljoonaa euroa ja tuonti 140 000 euroa. Suomen viennistä pääosa on puutavaraa, mutta myös kojeita ja mittauslaitteita on viety yhä enemmän. Uutena aluevaltauksena on viime vuosina ollut puimurien vienti Algeriaan. Myös niiden paikallisesta valmistuksesta on käyty keskusteluja. Suomen suurlähettilään asettuminen Alger'hen syyskuusta 2011 lisää Suomen näkyvyyttä ja avaa näin uusia mahdollisuuksia vienninedistämiseksi.

Algerian liittymisprosessi Maailman kauppajärjestöön WTO:hon on edelleen kesken. Euroopan Unioni on luvannut täyden tukensa liittymisprosessille, mutta vakavia ongelmia on edelleen Algerian WTO-kelpoisuuden suhteen. Erityisesti valtion merkittävä osuus tuotantoelämässä, kilpailusäännösten puutteet ja energiatuotteiden kaksoishinnoittelu on ratkaisematta. EU:n ja Algerian kahdenvälisiä kauppasuhteita säätelee pitkälti vuonna 2002 solmittu Euro-Välimeri-assosiaatiosopimus, joka sisältää määräykset tavarakaupan vapauttamisesta. EU:n toivomiin neuvotteluihin palvelujen ja maataloustuotteiden kaupan vapauttamisesta Algeria ei ole halunnut ryhtyä, eikä myöskään neuvotteluihin uudesta WTO-kelpoisesta riitojenratkaisumekanismista. Erityisen tärkeä tämä menettely olisi niiden Euro-Välimeri-kumppanien osalta, kuten Algeria ja Libanon, jotka eivät ole vielä WTO:n jäseniä.

Tunisiassa avattu Finpron toimisto seuraa pääasiallisesti Maghreb-maita sekä Afrikan kehityspankin Afrikan kehityspankin tarjoamia bisnesmahdollisuuksia Afrikassa. Kairon suurlähetystön yhteyteen perustettiin 2010 Finpron kumppanitoimisto, jonka toimialueena on koko Afrika.

Vienninedistämismatkoja alueelle on tehty vuonna 2009 Marokkoon ja Algeriaan ja touku-
kuussa 2010 Tunisiaan. Syksyille 2010 ja keväälle 2011 suunnitellut matkat Egyptiin, Libyaan
ja Tunisiaan on jouduttu lykkäämään myöhempään ajankohtaan.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Risto Veltheim, puh. (09) 160 56031
Lähetystöneuvos Janne Jokinen, puh (09) 1605 6396
Maavastuuvirkamies Anne M'Rabet puh. (09) 160 56238

3.2.3 Turkki

Taloustilanne ja -näkömöt

Turkki on alueellinen suurvalta, jonka talouskasvu on edellisen vuosikymmenen aikana ol-
lut nopeaa ja jonka kansantalous on maailman 15. suurin. Turkki kuuluu niin sanottuun
G20-ryhmään. Turkkiä pidetään usein myös astinlautana sen lähialueille Lähi-itään, Etelä-
Kaukasiaan ja Keski-Aasiaan. Turkki pyrkii poliittisten suhteiden rinnalla kehittämään aina
myös kaupallisia yhteyksiään.

Turkin talous on elpynyt yllättävän nopeasti maailmantalouden kriisistä. Kurinalaisen talous-
politiikan ansiosta Turkin suhdannevaihtelukkestävyys on vertaismaita parempi. Turkin valtion
vuoden 2010 talouskasvuennuste oli 6,8 prosenttiin. Inflaatio laski vuoden lopussa 6.43 %:iin
alittaen hallituksen ja keskuspankin 6,5 prosentin tavoitteen. Vaikka inflaatio on korkeampi
kuin EU-maissa, on nyt saavutettu inflaatiotasoa Turkin alhaisin yli kolmeenkymmeneen vuo-
teen. Turkin talous kärsi pahoin vientimarkkinoiden hyytymisestä maailmantalouden kriisin
seurauksena. Vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä bruttokansantuote romahti peräti
14,7 prosenttia. Vuoden viimeisellä neljänneksellä talous kääntyi kasvuun pienentäen koko
vuoden kansantalouden supistumisen 4,7 prosenttiin. Lähes vuosikymmenen jatkunut ku-
rinalainen talouspolitiikka alkoi kantaa hedelmää keväällä 2010, jolloin niin kotimaiset kuin
kansainväliset asiantuntijat alkoivat korjata Turkin vuoden 2010 kasvuennusteita myönteis-
emmiksi.

Monet Turkin talouden fundamenteista ovat kunnossa mutta samalla taloutta vaivaavat useat
rakenteelliset ongelmat, kuten kauppataseen alijäämä, korkea työttömyysaste, heikko veron-
kantokyky, alhainen eläköitymisikä sekä naisten vähäinen osuus työvoimasta. Työllisyyden
ja rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseksi kansantalouden nopea kasvu on välttämätöntä.
Turkin työttömyys on tällä hetkellä noin 11 prosenttia, ja nuorten työttömyys lähellä 25 pro-
senttia. Tiedon tarkkuus ja vertailukelpoisuus on kyseenalaista, sillä tilastoitujen työttömien
määrä tarkoittanee virallisesti työttömyyskorvausta saavien määrää. Työttömyyden kausivaih-
telut ovat Turkissa suuret. Väestön keski-ikä on 28 vuotta ja väestönkasvu nopeaa. Turkki
onnistui viime vuonna luomaan 400 000 uutta työpaikkaa, lähinnä maataloudessa.

Energiantuonti selittää osaltaan sen, että vuonna 2010 tuonti kasvoi 185,5 miljardiin US dol-
lariin aiheuttaen Turkille ennätysellisen lähes 70 miljardin dollarin kauppavajeen. Tuonti ro-
mahti vuonna 2009 jopa vientimarkkinoita voimakkaammin heijastaen kotimaisen kysynnän
voimakasta laskua. Jyrkästi laskeneiden tuontilukujen takia kauppataseen alijäämä pienentyi
nopeasti mutta on nyt lähinnä kotimaisen kysynnän takia uudestaan nousnut ennätyskor-
keaksi.

Myös ulkomaiset suorat investoinnit Turkkiin ovat kärsineet maailmantalouden tilanteesta. Vuonna 2009 suoria ulkomaisia investointeja tehtiin vajaan kahdeksan miljardin USD:n arvosta kun niiden arvo kaksi vuotta aiemmin oli lähes 22 miljardia USD. Jyrkkä pudotus selittyy osittain aiempina vuosina toteutuneilla yksityistämishankkeilla. Vuodesta 1985 Turkin valtio on yksityistämällä saanut 45 miljardin USD:n tulot. Euroopan talouden elpyminen on tärkeää, sillä suorista ulkomaisista investoinneista 75 prosenttia tulee EU:sta. Pysyäkseen houkuttelevana sijoituskohteena Turkin tulisi parantaa investointi- ja liiketoimintailmapiiriä.

Turkin valtiontalous on viime vuosien kurinalaisuuden ansiosta suhteellisen hyvässä kunnossa. Valtionvelka on elvytyksistä huolimatta edelleen vain noin 45 prosenttia BKT:stä alittaen selvästi Maastrichtin kriteerit. Myös kotitalouksien velkatilanne on Turkissa hyvä. Turkin talouselämää vaivaavat silti edelleen useat rakenteelliset ongelmat, kuten korkea työttömyysaste, heikko veronkantokyky, alhainen eläköitymisikä, korruptio sekä naisten vähäinen osuus aktiivisesta työvoimasta. Siinä missä Turkissa vain noin 26 prosenttia työikäisistä naisista kuuluu virallisesti työvoimaan, on sama luku EU-27:ssä noin 65 prosenttia.

Kauppapolitiikka

Turkin ja Euroopan talousyhteisön (ETY) välinen assosiaatiosopimus, niin kutsuttu Ankaran sopimus, allekirjoitettiin vuonna 1963 ja se astui voimaan vuonna 1964. Sopimuksen tavoitteenä oli Turkin ja Euroopan talousyhteisön suhteiden kehittäminen ja Turkin taloudellinen avustaminen. Sopimusta hallinnoi EU:n ja Turkin välinen assosiaationeuvosto. Turkin ja EU:n välinen tulliliitto on ollut voimassa vuoden 1996 alusta lukien. Tulliliitossa EU:n ja Turkin välinen kauppa on sisämarkkina- kauppaa, jossa tavarat liikkuvat vapaasti määrättyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tulliliittoa hallinnoi EU:n ja Turkin välinen yhteiskomitea. Tulliunionin menestyksestä huolimatta se ei ole toiminut ongelmitta.

Turkki on viime vuosina pyrkinyt monipuolistamaan vientimarkkinoitaan erityisesti lähialueillaan neuvottelemalla muun muassa kahdenvälisiä viisumivapaussopimuksia, jotka ovat voimassa muun muassa Iranin, Syyrian, Libanonin ja Jordanian kanssa. Erityisesti Syyrian ja Irakin kanssa kauppa on kasvanut nopeasti.

Turkin vientimarkkinoiden kannalta Euroopan talouden elpyminen on ensiarvoisen tärkeää, sillä viennistä noin 50 prosenttia suuntautuu Euroopan unioniin. Vaikka kauppa EU:n kanssa on absoluuttisesti ollut voimakkaassa kasvussa viime vuodet, on EU:n suhteellinen osuus viennistä ja tuonnista ollut laskussa. Turkki on tänä vuonna noussut Suomen viidenneksi suurimmaksi vientikohteeksi ETA-alueen ulkopuolella. Turkki ja Euroopan yhteisö solmivat kattavan tulliliiton vuonna 1995, minä ansiosta kauppa Turkin ja EU:n välillä on sisämarkkina-kauppaa. Tulliliitto ei kaikilta osin ole toiminut ongelmitta, sillä Turkki on suojellut omia markkinoitaan soveltamalla tulliliittoa vain osittain. Vaikka lainsäädäntö olisikin kunnossa, on sen soveltamisessa usein puutteita.

Suomen ja Turkin välinen kaksoisverotuksen estävä sopimus allekirjoitettiin syksyllä 2009. Noin 300 suomalaisyritystä tekee kauppaa Turkissa. Turkissa toimii täydessä tai osittaisessa suomalaisomistuksessa noin kolmekymmentä yritystä.

Ajankohtaista

Turkin EU-jäsenyysneuvottelut aloitettiin lokakuussa 2005. Neuvottelujen edistyminen riippuu lähtökohtaisesti Turkin omasta uudistustahdista. Euroopan unioni tukee Turkia EU-jäsenyysvalmiuksien kehittämisessä niin kutsutun IPA-ohjelman (Instrument for Pre-Accession Assistance) kautta. Euroopan komission vuotuinen liittymistuki Turkille on noin 550 miljoonaa euroa, josta institutionaaliseen kehittämiseen suunnataan noin 250 miljoonaa euroa. Tästä noin 20–30 prosenttia käytetään hallintojen välisiin Twinning-hankkeisiin, joilla pyritään viranomaisyhteistyön avulla kehittämään kohdemaan hallintorakenteita.

Syksyllä 2010 aloitettiin Turkissa kaksi Twinning-hanketta aiheinaan rajahallinto ja julkisen rahoituksen hallinnointi. Euroopan komission lyhytaikaisen teknisen avun ohjelman TAIEX:n rahoittamana toteutettiin kesällä myös viranomaisvierailu Turkin valtiovarainministeriöstä Suomeen aiheinaan sähköinen tunnistautuminen.

Euroopan unioni tukee Turkia EU-jäsenyysvalmiuksien kehittämisessä niin kutsutun IPA-ohjelman (Instrument for Pre-Accession Assistance) kautta. Euroopan komission vuotuinen liittymistuki Turkille on noin 782 miljoonaa euroa (2011). Tästä noin 20–30 prosenttia käytetään hallintojen välisiin Twinning-hankkeisiin.

Kesällä 2009 Suomi voitti Turkissa kaksi hanketarjousta aiheinaan rajahallinto ja julkisen rahoituksen hallinnointi. Suomi on junioripartnerina mukana myös ilmansaasteiden valvonnan kehittämiseen tähtäävässä hankkeessa. Euroopan komission lyhytaikaisen teknisen avun ohjelman TAIEX:n rahoituksella on toteutettu myös erinäisiä koulutuksia, seminaareja, workshoppeja ja opintomatkoja.

Turkki saa taloudellista apua myös Euroopan investointipankilta ja Maailmanpankilta. Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki EBRD on hyväksynyt Turkin operaatiomaakseen ja suunnittelee laajoja investointeja, jotka on tarkoitus kohdentaa maatalouteen, pk-yritysten tukemiseen, yksityistämiseen, kunnallisten palveluiden tehostamiseen sekä energiatehokkuuteen. Myös Pohjoismaiden investointipankki NIB on osallistunut hankkeisiin Turkissa. Turkki määrittää edelleen OECD:n mukaan kehitysmaaksi ja on siten kelvoinen kohde myös yrityksille myönnettävälle Finnpartnership-liikekumppanuustuelle.

Kaakkois-Turkin kehitysprojekti GAP (Southeastern Anatolia Project) on monisektorinen aluekehitysohjelma, joka kattaa muun muassa maatalouden, opetuksen ja turismin edistämisen sekä pk-yritysten tukemisen. GAP on maailman suurimpia aluekehityshankkeita, jonka kokonaisbudjetti on 32 miljardia Yhdysvaltain dollaria ja jossa on mukana ulkomaisia yrityksiä. GAP:lla ei ole keskitettyä tarjouskilpailujen julkistamiskäytäntöä, mutta ulkomaisia yrityksiä rohkaistaan muodostamaan kumppanuuksia paikallisten yritysten kanssa ja investoimaan Kaakkois-Turkkiin. GAP tarjonnee kaupallisia mahdollisuuksia myös suomalaisille eri alojen toimijoille mukaan lukien konsulttiyritykset.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteerin Marjo Mäki-Leppilampi, puh. (09) 160 55081
Lähetystösihteerin Markus Teir, Suomen suurlähetystö Ankara,
puh. +90 312 - 457 4400
Kansallinen Twinning-koordinaattori Eija-Leena Linkola, puh. (09) 160 55557

3.2.4 Länsi-Balkan

Taloustilanne ja -näkymät

Länsi-Balkanin maiden (Albania, Bosnia-Hertsegovina, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Montenegro ja Serbia) taloudet ovat pieniä ja osin vielä varsin kehittymättömiä. Ongelmia ovat heikot rakenteet, byrokratia, korruptio ja harmaa talous.

Suomen kauppavaihto Länsi-Balkanin maiden kanssa on vähäistä. Vahvin kumppani on ollut Kroatia, joka ylittää tullihallituksen vuoden 2010 tilastoissa viennissä sijalle 68 ja tuonnissa sijalle 70. Sekä vienti että tuonti Länsi-Balkanin maiden kanssa jää alle 0.1 prosentin osuuteen Suomen kokonaiskaupasta. Länsi-Balkanin maiden tärkein kauppakumppani on EU noin 62 prosentilla alueen kauppavaihdosta.

Kauppapolitiikka

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset

Länsi-Balkan on Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yksi painopistealue, jonka maat on tunnustettu EU:n mahdollisiksi jäsen ehdokkaiksi. Länsi-Balkanin maiden Eurooppa-perspektiivi vahvistettiin viimeksi joulukuussa 2010 neuvoston päätelmissä.

EU:n vuonna 1999 Länsi-Balkanin maita varten käynnistämän vakautus- ja assosiaatioprosessin (Stabilisation and Association Process, SAP) kulmakivi on kunkin Länsi-Balkanin maan kanssa solmittava vakautus- ja assosiaatiosopimus (Stabilisation and Association Agreement, SA-sopimus). SA-sopimukset ovat laaja-alaisia, jaetun toimivallan sopimuksia, jotka kattavat vapaakaupan lisäksi mm. poliittisen vuoropuhelun. Ennen SA-sopimuksia EU antoi jo vuonna 2000 Länsi-Balkanin maille yksipuolisen markkinoillepääsyn lukuun ottamatta tiettyjä herkkiä maatalous- ja teollisuustuotteita (asetus kaupan poikkeuksellisista toimenpiteistä). Asetusta on jatkettu vuoteen 2015.

Makedonia solmi SA-sopimuksen ensimmäisenä Länsi-Balkanin maana vuonna 2004 ja sai EU-hakijamaastatuksen joulukuussa 2005. Kroatia solmi SA-sopimuksen vuonna 2005, jolloin myös sen EU-jäsenyysneuvottelut käynnistyivät. Jäsenyysneuvottelut ovat keväällä 2011 edenneet loppuvaiheeseen. Albanian SA-sopimus astui voimaan huhtikuussa 2009, jolloin Albania myös jätti EU-jäsenyyshakemuksensa. Bosnia-Hertsegovinan SA-sopimus allekirjoitettiin kesäkuussa 2008 ja se tulee voimaan vuoden 2011 aikana. Kauppaa ja kaupan liitännäistoimenpiteitä koskeva väliaikainen sopimus tuli voimaan heinäkuussa 2008. Montenegron SA-sopimus tuli voimaan toukokuussa 2010. Montenegro sai EU-hakijamaastatuksen joulukuussa 2010. Serbian SA-sopimus ja väliaikainen sopimus allekirjoitettiin huhtikuussa 2008. Sopimus on jäsenvaltioiden ratifioitavana.

Myös Kosovolla on vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvana EU-jäsenyysperspektiivi. Neuvosto on pyytänyt komissiota avustamaan Kosovoa, jotta kauppasuhteita voidaan vahvistaa. EU:n ja Kosovon suhdekehitykseen vaikuttaa se, ettei viisi EU-maata ole toistaiseksi tunnustanut Kosovoa itsenäisenä valtiona.

EU:n ja Kaakkois-Euroopan maiden sopimuksia ovat, Energiayhteisösopimus (Energy Community Agreement) ja EU-Länsi-Balkan -liikenneyhteisö (Transport Community Treaty).

Kaakkois-Euroopan maiden tärkein keskinäinen sopimus on Kaakkois-Euroopan vapaa-kauppa-alue eli uudistettu CEFTA (Central European Free Trade Agreement).

WTO:n jäseniä ovat Länsi-Balkanin maista Albania, Kroatia ja Makedonia. Jäsenyydestä neuvottelevat Bosnia-Hertsegovina, Montenegro sekä Serbia, jotka osallistuvat huomioitsijoina.

EU:n laajentumistuki-instrumentti IPA ja Suomen hankeyhteistyö

EU tukee Länsi-Balkanin maita hallinnon ja instituutioiden kehittämisessä niin kutsutun IPA-ohjelman (Instrument for Pre-Accession Assistance) avulla. IPA-rahoituksen kokonaisuus vuosina 2007–2011 on lähes 11 miljardia euroa, josta Länsi-Balkanin osuus on yli 8 miljardia euroa. IPA-ohjelmat ovat sekä maakohtaisia että alueellisia. IPA-instrumentin jatko on pohdittavana kuluvana vuonna ja EU:n komissio onkin käynnistänyt uudistusprosessin EU:n laajentumistukea koskevasta uudesta rahoitusinstrumentista vuoden 2013 jälkeen.

IPA-ohjelmasta käytetään noin 30–40 prosenttia maiden jäsenyysvalmisteluihin ja institutionaaliseen kehittämiseen ja muun muassa viranomaisyhteistyönä toteutettavaan Twinning-toimintaan. IPA:sta rahoitetaan myös lyhytaikaisiin hankkeisiin käytettävä teknisen avun TAIEX-ohjelma.

Suomalaisten toimeenpanemia Twinning-hankkeita on ollut Länsi-Balkanin maista eniten Kroatiassa. Tällä hetkellä käynnissä on kättilökoulutushanke Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vetämänä. Makedoniassa Suomi on toteuttanut ilmanlaadun parantamiseen tähtäävän hankkeen, jonka jatkohankkeen Suomi voitti alkuvuodesta 2010. Suomalaiset virastot ovat osoittaneet kiinnostusta myös muita Länsi-Balkanin maita kohtaan.

Suomen Länsi-Balkanin kehitysyhteistyön puiteohjelmaan vuosille 2009–2013 on suunniteltu käytettäväksi 37 miljoonaa euroa. Painopisteinä ovat 1) vakaus ja turvallisuus, 2) infrastruktuuri sekä kauppa ja kehitys, 3) ympäristö ja 4) yhteiskunnallinen kestävyys. Alueellisen yhteistyön painopisteenä on ympäristö ja maakohtaisen Kosovo.

Kosovossa Suomi tukee liiketoimintaympäristön ja taloudellisen toiminnan kehitystä ennen muuta Maailmanpankin hallinnoiman Kestävän työllisyyden ohjelman SEDPP:n (Sustainable Employment Development Policy Program) avunantjarahaston kautta. SEDPP:stä rahoitetaan myös Kosovon opetussektorin reformia. Maailmanpankki ja Kosovo allekirjoittivat ensimmäiset sopimukset rahaston käytöstä maaliskuussa 2011. WB:n maksujen suorittamista edeltävät sopimusten ratifiointi Kosovon parlamentissa sekä IMF:n hyväksyntä Kosovon budjettisuunnitelmalle. Suomi rahoittaa lisäksi paikalliskehityksen hankkeita.

Suomi osallistuu kaupan ja kehityksen edistämiseen kahdenvälisesti myös muissa Länsi-Balkanin maissa muun muassa VKE-toiminnan ja Finnpartnership-ohjelman kautta. Viranomaisyhteistyöhön on käytettävissä kahdenvälinen IKI-rahoitusinstrumentti (instituutioiden välisen yhteistyön instrumentti).

Ajankohtaista

Viisumivapaus

EU poisti viisumipakon joulukuussa 2010 Albanialta ja Bosnia-Hertsegovinalta. Makedonian, Montenegron ja Serbian osalta oli edetty jo vuotta aiemmin. Viisumivapauden uskotaan osaltaan edesauttavan kaupallis-taloudellisten suhteiden kehittämistä helpottamalla muun muassa liikemiesten matkustamista Schengen-maihin. Myös Kosovon kanssa on määrä aloittaa viisumialoite.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Katariina Niemenmaa, puh. (09) 160 55623
Kansallinen Twinning-koordinaattori Eija-Leena Linkola, puh. (09) 160 55557

3.3 Pohjois- ja Keski-Amerikka

3.3.1 Yhdysvallat

Taloustilanne- ja näkymät

Vuoden 2010 viimeisellä neljänneksellä Yhdysvaltojen talouden kasvu oli vuositasolla 3,3 prosenttia. Koko vuoden 2010 kasvu oli 2,9 prosenttia. Talouskasvun arvellaan jatkuvan tassisena ja pysyvän noin kolmessa prosentissa vuonna 2011. Jatkon kannalta nähdään samoja riskejä kuin aikaisemminkin: korkealla pysyvä työttömyys ja asuntomarkkinoiden ongelmat. Työttömyys tosin laski tammikuussa 2011 yhdeksään prosenttiin. Uusia työpaikkoja syntyy vähemmän kuin mitä on odotettu. Työllisyydessä ei odoteta merkittävää parannusta.

Yhdysvaltojen talouden maltillinen kasvu ei ole riittävää budjettivajeen korjaamiseksi. Vuonna 2010 budjettivaje oli 1,3 biljoonaa dollaria (8,9 prosenttia BKT:stä). Vaarana on, että kuluvan vuoden aikana tehdään uusi ennätys ja vuoden 2011 budjettivaje tulee ylittämään 1,5 biljoonan dollarin.

Liittovaltion kokonaisvelka on kasvanut vuoden 2010 loppuun mennessä 9 biljoonaan dollariin eli noin 62 prosenttiin BKT:stä. Kokonaisvelka on edelleen kasvussa.

Vuoden 2011 keskeisin kysymys on, miten liittovaltion velka saadaan kuriin. Taloustilanteen kannalta on ratkaisevaa, tulisiko tässä vaiheessa painottaa taloutta elvyttäviä toimia vai tulisiko ryhtyä rajuihin valtiontaloutta tervehdyttäviin leikkauksiin. Useat asiantuntijat ovat varoittaneet liian rajuihin leikkaustoimista, koska niiden pelätään heikentävän orastavaa kasvua. Presidentti Obama asetti alkuvuodesta 2010 komission, joka sai tehtäväkseen ehdottaa, miten liittovaltion velka saataisiin hallintaan. Komissio ei ollut riittävän yksimielinen, jotta ehdotukset olisi otettu kongressissa käsittelemään.

Ehdotetuilla toimilla myös Yhdysvaltojen lisävelkaantumisen pyritään pysäyttämään. Jos suuntaa ei dramaattisesti muuteta, liittovaltion talous ajautuu kestävämmälle pohjalle ja kun budjettivaje kasvaa entisestään, sen rahoittaminen tulee aina vain vaikeammaksi ja kallimmaksi.

Presidentti Obaman helmikuussa 2011 antama budjettiesitys vuodelle 2012 jatkaa tuttua teemaa: tulevaisuus voitetaan investoimalla koulutukseen, innovaatioihin ja infrastruktuuriin. Samalla painotetaan, että liittovaltion talous on saatava kestäväälle pohjalle. Budjetti ei tee todellista esitystä velkaongelman ratkaisemisessa. Edessä on vaikeita ratkaisuja, joissa tarvitaan kahden valtapuolueen demokraattien ja republikaanien yhteistyötä ja lopulta ainoastaan tuntuva taloudellisen kasvun aikaansaaminen tuo tilanteeseen helpotusta.

Kauppapolitiikka

Kauppapolitiikan painopisteistä ja toimintalinjauksista päättää Yhdysvalloissa presidenttiketkeinen hallinto. Käytännössä politiikka muotoutuu kuitenkin monisyydessä vuorovaikutuksessa hallinnon, kongressin ja paikallistason (osavaltio, alueet, kunnat) edunvalvojien välillä. Kauppapolitiikka on jäänyt vähemmälle huomiolle hallituksen joutuessa keskittymään taloudellisen taantumien jälkihoitoon.

Kauppapolitiikassa ensisijaisena tavoitteena on työllisyystilanteen kohentaminen sekä talouden saaminen uudelleen kestäväälle kasvu-uralle. Kaikki toimenpiteet tähtäävät nyt näiden tavoitteiden edistämiseen. Presidentti Obama asetti tammikuussa 2010 tavoitteeksi kaksinkertaistaa vienti seuraavien viiden vuoden aikana. Nyt tästä ajasta on jo kulunut vuosi. Tätä silmällä pitäen on käynnistetty kansallisia vienninedistämishankkeita. Lisäksi erilaisin verohelpotusten ja ohjelmien avulla pyritään helpottamaan yritysten mahdollisuuksia työllistää ja investoida. Hallinnon tavoitteena on kauppapolitiikka, jossa markkinoiden avaaminen yhdistetään sääntöjen toimeenpanoon. Erityisesti halutaan korostaa sovittujen toimien täytäntöönpanon merkitystä esimerkiksi vapaakauppa-sopimuksissa. Käytännössä hallituksen vientiä edistävä ja kotimaista tuotantoa suosiva linja yhdistettynä erilaisiin kansallisiin mm. uusiutuvaan energiaan ja ympäristöön liittyviin tukitoimiin, lisää protektionistisia paineita.

Yhdysvallat on periaatteessa sitoutunut muiden teollisuusmaiden tapaan WTO:n Dohan kierroksen saattamiseen loppuun vuoden 2011 aikana, mutta tavoitteen saavuttamien näyttää tällä hetkellä vaikealta ja neuvottelujen näkymät ovat vuoden 2011 alussa lähes yhtä synkät kuin vuosi aikaisemmin. Talouden vaikeudet ja työttömyystilanne yhdistettynä presidentti Obaman demokraattihallinnon kokemuksiin sisäpoliittisiin vaikeuksiin tarkoittavat, että WTO:n Dohan kierroksella ei ole odotettavissa merkittävää poliittista sysäystä edelleenkään. Yhdysvallat tulee jatkamaan painostustaan mm. Kiinan, Intian ja Brasilian sekä muiden vastaavassa tilanteessa olevien talouksien suuntaan, että ne avaisivat markkinoitaan enemmän toivoen samalla, että EU asettuisi yhä enemmän sen kanssa samaan rintamaan.

Dohan kierroksen polkiessa paikallaan on sekä Yhdysvaltojen että EU:n mielenkiinto suuntautunut kahdenvälisiin ja alueellisiin vapaakauppasopimuksiin. Edellisen hallinnon kaudella Yhdysvallat neuvotteli vapaakauppasopimukset Etelä-Korean, Panaman ja Kolumbian kanssa. Sopimuksia ei kuitenkaan toistaiseksi ole tuotu kongressiin.

Hallinto on myös aloittanut neuvottelut Tyynenmeren alueen kauppasopimuksesta (Trans-Pacific Partnership Trade Agreement, TPP). Tällä hetkellä TPP:ssä ovat mukana Australia, Brunei, Chile, Uusi-Seelanti, Peru, Singapore ja Vietnam. Tavoitteena on luoda TPP:stä malli tuleville 21. vuosisadan kauppasopimuksille. Neuvottelut on tarkoitus aloittaa maaliskuussa 2011 ja niissä on tarkoitus edetä ripeästi siten, että neuvottelut olisivat edenneet pitkälle ennen Yhdysvaltojen vuonna 2011 isännöimää APEC -konferenssia.

G-20 -maiden yhteistyön merkitys on Yhdysvalloille keskeinen. Yhdysvaltojen tavoitteena on G20 piirissä keskittyä asioihin, joissa G20:n kesken voidaan päästä eteenpäin. Yksi keskeinen kysymys on globaalitalouden tasapaino. Yhdysvallat pyrkii tässä yhteistyössä saamaan tuloksia myös valuuttakursseja ja pääomavirtojen hallintaa koskevassa keskustelussa. Keskustelu rahoitusmarkkinoiden valvonnasta on keskeinen, mutta teknisesti erittäin vaikea.

Yhdysvaltojen kauppasuhteet Kiinaan tulee olemaan voimakkaasti esillä myös vuonna 2011. Kiina on kauppaa-agendan kannalta tärkeä. Kauppa- ja taloussuhteisiin näiden kahden välillä liittyy sekä haasteita että mahdollisuuksia. Kauppasuhteissa syntyy aika ajoin jännitteitä mm. johtuen Kiinan keinoitekoisesta valuutan arvon pitämisestä alhaalla, mikä antaa kilpailuetua Kiinan vientiteollisuudelle.

Maailmankaupan keskeisten toimijoiden, EU:n ja Yhdysvaltojen, kaupallisella yhteistyöllä on merkitystä koko globaaliin kauppajärjestelmään. Saksan EU-puheenjohtajuuskaudella vuonna 2007 perustettu transatlanttinen talousneuvosto (TEC, Transatlantic Economic Council) muodostaa EU:n ja Yhdysvaltojen välisen korkean tason foorumin, jonka tavoitteena on poistaa kaupan ja investointien esteitä sekä yhdenmukaistaa sääntelyä. TEC kokoontuu vuosittain Brysselissä ja Washingtonissa.

Erilaiset EU:n ja Yhdysvaltojen väliset kauppakiistat ovat valitettavasti nousseet usein julkisuudessa esiin ja ne ovat luoneet kielteisen ilmapiirin transatlanttisille talous- ja kauppasuhteille. Myös WTO:n käsittelyyn nousee usein erilaisia EU:n ja USA:n pitkään jatkuneita kauppakiistoja, joista osa liittyy valtiotukiin (Airbus-Boeing -kiista) ja osa erilaiseen arvopohjaan ja näkemuseroihin (mm. geenimuuntelu). EU:n komission kauppapäaosaston internet-sivustolla on julkaistu kattava lista kaupan esteistä.

Ajankohtaista

Special 301

Suomi on asetettu toisen kerran peräkkäin vuosittain julkaistavalle Special 301 tarkkailulistalle (Watch List). Yhdysvallat on huolissaan lääkkeiden puutteellisesta tuotepatenttisuojusta Suomessa. Suomen lisäksi tarkkailulistalla on 28 muuta maata. Lista koostuu maista, joiden teollisuus- ja tekijänoikeuslainsäädännön amerikkalainen teollisuus kokee kauppaa rajoittavaksi tai oikeuksia rikkovaksi. Suomi joutui listalle tehtyään lakimuutoksen, jotka mahdollistavat ns. korvaavien lääkkeiden käytön terveydenhuollon kustannusten säästämiseksi.

Mustalipeä

Tällä hetkellä ei ole tukiohjelmaa, jota amerikkalainen metsäteollisuus pystyisi hyödyntämään mustalipeän osalta. Tilannetta kuitenkin seurataan aktiivisesti.

Foreign Manufacturers Legal Accountability Act

EU on aikaisemmin ilmaissut huolensa lakiesityksestä, jonka pohjalta ulkomaalaisten valmistajien tulisi nimetä rekisteröity agentti Yhdysvalloissa. Esitykseen sisältyy mittavia velvoitteita, joiden pelätään kuluttajasuojan nimissä kohtuuttomasti vaikeuttavan kauppaa.

Vientivalvonta

Hallinnon tavoitteena on uudistaa vientivalvontaa siten, että sovitaan yhdestä tuotelistasta ja luodaan yksi viranomaistaho, joka vastaa kaikista vientivalvonnan piiriin kuuluvista tuotteista.

Rahoitusmarkkinoiden uudistus

Yhdysvaltojen rahoitusmarkkinoiden sääntelyä koskeva laaja uudistuspaketti (*Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act*) hyväyttiin kongressissa heinäkuussa 2010. Täten Yhdysvallat sai valmiiksi omien rahoitusmarkkinoiden sääntelyä tiukentaneen lakipaketin.

Lisätiedot: Lähetystoneuvos Ilkka Rentola, puh. (09) 160 55527
Lähetystoneuvos Marja Kuosmanen, Suomen suurlähetystö Washington,
puh. +1 202 2985830

3.3.2 Kanada

Taloustilanne ja -näkymät

Kanada on ollut 2000-luvulla yksi OECD-maiden menestyksellisimmistä talouksista, jonka kokonaistuotannon kasvu oli keskimäärin kolme prosenttia vuodessa aina vuoteen 2007 saakka. Ulkomaankaupasta riippuvainen Kanada ei ole pystynyt välttämään kokonaan kansainvälisen taloustaantumien vaikutuksia vahvasta taloudestaan huolimatta: Kanadan koko vuoden 2008 kasvu jäi vain 0,4 prosenttiin, ja vuonna 2009 bruttokansantuote laski 2,5 prosentilla. Taantuma iski varsinkin kanadalaisten autojen, paperin, metallien ja energian vientiin. Taloutta aiemmin tukeneet tekijät, kuten alhainen valtionvelka, budjettiylijäämä, energioresurssibuumi ja alhainen työttömyys heikentyivät tai hävisivät kokonaan finanssikriisin seurauksena.

Kansainvälisestä taantumasta selviytyminen on tällä hetkellä Kanadan talouden keskeisin haaste, vaikka taantuma vaikuttiinkin Kanadaan vähemmän kuin moniin muihin maihin. Muun muassa maan rahoitus- ja pankkisektorin vakauden ja toimivan sääntelyjärjestelmän ansiosta kanadalaispankit eivät ole tarvinneet julkista tukea eikä pelastusoperaatioihin ole jouduttu turvautumaan. Kanadan bruttokansantuote kasvoi 3,1 prosenttia vuonna 2010, ja vuonna 2011 kasvun arvioidaan myös olevan lähempänä 3 prosenttia. Kasvun tärkein tekijä on ollut kotimaisen kulutuksen kasvu, joka tosin on kohdistunut tuontitavaroihin. Työttömyys on kuitenkin edelleen kanadalaisittain korkea, lähes 8 prosenttia. Elpymiseen vaikuttaa merkittävästi taloustilanteen kehittyminen tärkeimmässä kauppakumppanimaassa Yhdysvalloissa.

Vaikka Kanadan viennistä yli 70 prosenttia suuntautuu Yhdysvaltoihin, on viennin kasvu eteläiseen naapurimaahan hidastunut viime vuosina. Vienti on myös ollut energioresurssivetoista. Muiden vientitoimialojen – erityisesti auto- ja metsäteollisuuden – kehitys ei ole ollut läheskään yhtä hyvää. Riippuvuus Yhdysvalloista on tuonut Kanadan talouteen vakautta, mutta toisaalta tehnyt sen myös haavoittuvaksi Yhdysvaltojen taloudessa tapahtuville muutoksille, kuten nyt taantumassa. Kanadan kauppapolitiikan ykköstavoitteita onkin avata uusia markkinoita.

Kanadan vahvuuksina ovat olleet ja ovat jatkossakin runsaat luonnonvarat, koulutettu työvoima ja vapaakauppa maailman suurimman kansantalouden Yhdysvaltain kanssa. Raaka-aineveitoisuutensa takia Kanadan talouden tuotantorakenne on kuitenkin jäänyt selvästi yksipuolisemmaksi kuin Yhdysvaltojen, mikä näkyy muun muassa siinä, että tuottavuus on jatkuvasti selvästi alempi kuin Yhdysvaltojen. Vaarana on, että aikaa myöten muiden maiden kiinnostus Kanadaan investointi- ja kauppakumppanina heikkenee.

Kauppapolitiikka

Kanada on kymmenestä provinssista ja kolmesta territoriosta koostuva liittovaltio. Provinssit vastaavat useimmista yhteiskunnallisista toiminnoista kuten terveydenhuollosta, koulutuksesta ja hyvinvoinnista. Liittovaltion hallitus voi laatia koko valtion kattavia linjauksia ja sillä on yksinomainen toimivalta solmia kansainvälisiä sopimuksia, ml. kauppasopimukset. Ne eivät kuitenkaan muodollisesti sido provinssseja. Monet talouden ja kauppapolitiikan kannalta kiinnostavat kysymykset, kuten esim. luonnonvarat, julkiset hankinnat ja maantieteelliset merkinnät ja muut säännökset, ovat Kanadassa pitkälti provinssien toimivallassa. Provinssit myös pitävät toimivallastaan tiukasti kiinni. Territorioiden itsemääräämisvalta on provinssseja selvästi vähäisempi.

Kanadalla on ollut vuodesta 1994 lähtien vapaakauppasopimus (NAFTA) Yhdysvaltain ja Meksikon kanssa. Tällä hetkellä voimassa olevia vapaakauppasopimuksia sillä on lisäksi Israelin, Chilen, Costa Rican, EFTA:n ja Perun kanssa. Allekirjoitetut mutta vielä ratifiointia vaille olevat sopimukset on tehty Kolumbian, Jordanian ja Panaman kanssa. Neuvotteluvaiheessa olevia vapaakauppa- ja muita taloussopimuksia Kanadalla on tällä hetkellä ainakin EU:n, Etelä-Korean, Dominikaanisen tasavallan, Singaporen, Ukrainan, Andien yhteisön, Karibian yhteisön ja neljän Keski-Amerikan valtion kanssa. Lisäksi neuvottelut Intian ja Marokon kanssa ovat parhaillaan käynnistymässä. Kanada on myös käynyt Turkin kanssa alustavia keskusteluja vapaakauppasopimusneuvottelujen alkamisesta.

EU ja Kanada ovat parin viime vuoden ajan käyneet tiiviitä neuvotteluja kattavasta talous- ja kauppasopimuksesta eli CETASTA (Comprehensive Economic and Trade Agreement). Neuvottelujen käynnistymisestä päätettiin EU–Kanada-huippukokouksessa Prahassa, toukokuussa 2009. Neuvottelukierroksia on järjestetty toistaiseksi kuusi, joista ensimmäinen käytiin Ottawassa lokakuussa 2009. Viimeisin neuvottelukierros järjestettiin Brysselissä tammikuussa 2011. Seuraavat neuvottelukierrokset järjestetään huhtikuussa (Ottawassa) ja heinäkuussa. Kunnianhimoisena tavoitteena on saada sopimus valmiiksi kuluvan vuoden aikana.

Merkittävänä erona aiempien ja nyt meneillään olevan EU:n ja Kanadan sopimushankkeen välillä on se, että Kanadan provinsseilta on nyt saatu poliittinen sitoumus panna täytäntöön tulevan sopimuksen määräykset omilla toimialueillaan. Tämä on tärkeää, koska monet EU:ta kiinnostavat kysymykset kuten julkiset hankinnat, maantieteelliset merkinnät ja tekniset normit ovat Kanadassa pitkälti provinssien toimivallassa. EU:n kannalta hankalimpiin asioihin neuvotteluissa kuuluvat markkinoillepääsykysymykset. Kanadan kannalta merkittävää on, että sopimus laajentaa sen kauppasuhteita Yhdysvaltain ulkopuolelle. Muun muassa kauppa-ministeri Peter Van Loan on useaan otteeseen todennut CETAN olevan Kanadan taloudellisten ulkosuhteiden ykköstavoite tällä hetkellä. EU:n ja Kanadan välisen kaupan on ennustettu kasvavan sopimuksen myötä jopa yli viidenneksen.

EU:n ja Kanadan taloudellisen yhteistyön sopimusperustana on toiminut vuonna 1976 solmittu puitesopimus taloudellisesta yhteistyöstä. Viime vuosikymmeninä osapuolten välinen yhteistyö on kuitenkin laajentunut aloille, joita puitesopimus ei kata. Neuvottelut uuden puitesopimuksen tekemiseksi pyritään käynnistämään niin, että sopimus saataisiin aikaan samanaikaisesti CETA-neuvottelujen kanssa.

EU:n ja Kanadan huippukokouksia on pyritty pitämään keskimäärin kerran vuodessa. Viimeksi kokous järjestettiin Brysselissä 5.5.2010, jolloin asialistalla olivat erityisesti talousasiat. Seuraava huippukokous suunnitellaan järjestettäväksi syksyllä 2011.

Ajankohtaista

Protektionististen toimien määrän lisääntyminen Yhdysvalloissa on herättänyt suurta huolta Kanadassa. Presidentti Obaman hallituksen elvytyslainsäädäntöä koskevat Buy American -määräykset ovat kieltäneet monien ulkomailla, muun muassa Kanadassa tuotettujen teollisuustuotteiden käytön elvytysrahoista maksettavissa projekteissa. Kanada neuvoteli Yhdysvaltain kanssa sopimuksen, joka astui voimaan helmikuussa 2010, ja joka raukeaa Yhdysvaltain elvytyspaketin umpeuduttua. Sopimuksessa maat sitoutuivat vastavuoroisiin myönnytyksiin julkisissa hankinnoissa, mikä käytännössä osittain kumoaa Buy American -määräykset Kanadan osalta. Kanada ei saanut sopimuksella parempaa pääsyä Yhdysvaltain julkisten hankintojen markkinoille kuin EU:lla jo on, mutta Yhdysvalloilla on nyt EU:ta parempi pääsy Kanadan markkinoille.

Suomen elinkeinoelämän kannalta on tärkeää huomioida, että yhteistyö Suomen kanssa kiinnostaa Kanadaa suuresti. Kiinnostavia aloja Kanadan kannalta ovat erityisesti cleantech ml. uusiutuva energia, viestintäteknologia, metsäsektori, kaivosala sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyö. Kiinnostukselle saatiin vahvistusta elinkeinoministeri Pekkarisen tekemällä vienninedistämisvierailulla Kanadaan helmikuussa 2010. Vierailun aikana sovittiin myös yhteistyön edistämisen jatkotoimista eri kanadalaistahojen kanssa.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Anna-Maija Kostiainen, puh. (09) 160 55382
Lähetystöneuvos Petri Kruuti, Suomen suurlähetystö Ottawa,
puh. +1-613-288 2233

3.3.3 Meksiko

Taloustilanne ja -näkymät

Vuosi 2010 oli Meksikolle huomattavasti parempi kuin 2009, jolloin sen talous kutistui 6,1 prosenttia. Viime vuosi merkitsi yleisesti ottaen palautumista vuonna 2008 alkunsa saaneesta kansainvälisestä talouskriisistä. Meksikon talous kasvoi noin 5,5 prosenttia, joten maa on enää vain noin puoli prosenttia kriisiä edeltävää tasoa alempana.

Vuosi 2011 näyttää positiiviselta. Meksikon keskuspankin ennuste talouskasvulle on 5,4 prosenttia, mikä on korkeimpia OECD-maiden joukossa, vaikka jääkin jälkeen useista muista nousevista talouksista. Inflaatio on tasoittunut hieman yli neljän prosentin tasolle ja peso on vahvistunut dollariin nähden. Myöskään työttömyys ei ole kasvussa, vaan pysyttelee noin viidessä prosentissa. Ongelmana on tosin se, että suuri osa väestöstä työskentelee harmaan talouden piirissä. Meksikon talouden tila on kaiken kaikkiaan suhteellisen vakaa, maan pankkisektori on hyvässä kunnossa ja maan luottokelpoisuus on hyvä. Meksiko on tällä hetkellä yksi OECD:n vähiten velkaantuneista jäsenmaista.

Meksikon hallituksen haasteena on kuitenkin edelleen Meksikon tuottavuuden ja kansainvälisen kilpailukykyyn nostaminen erityisesti kotimaisin keinoin ja julkisen talouden kustannusten leikkaaminen. Meksikon valtiontalouden suurin ongelma on muiden kuin öljyyn sidottujen tulojen vähäisyys, mikä tekee siitä erittäin herkän vaihteluille. Meksikon olisikin tärkeää tehdä uudistuksia ennen kaikkea vero- ja koulutusjärjestelmäänsä sekä uudistaa työllisyyspolitiikkaansa.

Kauppapolitiikka

Meksiko on toinen Latinalaisen Amerikan kahdesta suuresta taloudesta. Maassa on 111 miljoonaa asukasta, ja tulot asukasta kohden ovat maailmanpankin mukaan noin 6 500 dollaria (vuonna 2009). Meksikolla on yhteensä 11 vapaakauppasopimusta, jotka kattavat 43 maata. Meksiko on ollut Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimuksen (NAFTA) jäsen vuodesta 1994, ja se on tehnyt vapaakauppasopimuksia tärkeimpien kauppakumppaniensa kanssa. Tällä hetkellä se on yksi harvoista nousevan talouden maista, joilla on vapaakauppasopimus Yhdysvaltojen, EU:n ja Japanin kanssa. Meksiko on ainoa Latinalaisen Amerikan maa, joka kuuluu Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöön (OECD), jonka jäseneksi se liittyi vuonna 1994. Mercosurin assosiaatiojäsen maa on ollut vuodesta 2004 lähtien. Meksikon tavoitteena on laajentaa markkinoitaan ja se käy parhaillaan vapaakauppaneuvotteluja usean Latinalaisen Amerikan maan kanssa. Tärkeimpiä näistä ovat Brasilia ja Peru.

EU:n ja Meksikon välinen vapaakauppa- ja yhteistyösopimus astui voimaan vuonna 2000. Sopimuksen voimassaoloaikana Meksikon ja EU-maiden välinen kauppa on yli kaksinkertaistunut. Sopimus kattaa tullien lisäksi palvelujen vapauttamisen, julkisten hankintojen avaamisen, kilpailua, investointeja ja henkistä omaisuutta koskevat säännöt sekä riitojenratkaisumekanismin. Se kattaa 95 prosenttia osapuolten nykyisestä keskinäisestä kaupasta. Myös ulkomaisten suorien investointien määrä on ollut kasvussa. EU:lla ja Meksikolla on investointisuojausopimus ja lisäksi myös voimassaoleva tiede- ja teknologiasopimus.

Vuonna 2008 EU ja Meksiko sopivat suhteensa laajentamisesta strategiseksi kumppanuudeksi. Meksiko on tällä hetkellä ainoa maa, jolla on EU:n kanssa sekä voimassaoleva vapaakauppasopimus että strateginen kumppanuus. Strategisen kumppanuuden lähtökohta on poliittinen, koska EU katsoo Meksikon jakavan sen kanssa samat arvot, päämäärät ja intressit: demokratian, kansalaisvapauksien, ihmisoikeuksien ja rauhan puolustamisen. Kumppanuus merkitsee EU:n ja Meksikon yhteistyön tiivistymistä maailmanlaajuisesti merkittävässä kysymyksissä. Strategisen kumppanuuden toimintaohjelmasta sovittiin viime vuonna. Parhailaan EU keskustelelee Meksikon kanssa vapaakauppasopimuksen päivittämisen mahdollisuudesta.

Kaikkiaan noin yhdeksän tuhatta eurooppalaista yritystä on sijoittanut 2000-luvulla Meksikoon, pääasiallisesti palvelusektorille (44 prosenttia) ja kokoonpanoteollisuuteen (25 prosenttia). Meksikosta EU-alueelle viedään eniten Saksaan, Espanjaan, Alankomaihin ja Iso-Britanniaan, kun taas tuonnin osalta Saksa, Italia, Espanja ja Ranska ovat kärjessä. Vuonna 2009 Meksikon vienti EU-maihin oli 10 miljardia euroa ja tuonti EU-maista 16 miljardia euroa. Kokonaiskauppavaihto oli talouskriisin vaikutuksesta siis vain 26 miljardia euroa, kun se vielä edellisvuonna oli lähes 36 miljardia euroa (lähde: Euroopan komissio, <http://trade.ec.europa.eu>, maaliskuu 2011).

Myös ulkomaankaupan osalta Meksiko toipui vuoden 2010 aikana hyvin kansainvälistä talouskriisiä seuranneesta shokista: sen vienti kasvoi lähes 30 prosenttia edellisvuoteen verrattuna ja oli ennätyselliset 298 miljardia dollaria. Meksikon selkeästi tärkein kauppakumppani on edelleen Yhdysvallat. Suuri riippuvuus aiheuttaa sen, että Yhdysvaltain talouden tila vaikuttaa herkästi Meksikoon. Meksikon viennistä noin 80 prosenttia suuntautuu Yhdysvaltoihin, Meksikon tuonnista Yhdysvaltain osuus on hieman alle puolet.

Ajankohtaista

Meksikolla on monta vahvuutta: se on kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) mukaan maailman 11. suurin kansantalous ostovoimapariteetilla mitattuna, G20:n jäsen (ja Ranskan jälkeen sen puheenjohtaja), NAFTA:n osapuoli, Euroopan Unionin strateginen kumppani. Maailmanpankin julkaisemassa tuoreimmassa "Doing business" -tutkimuksessa Meksikon sijoitus parani huomattavasti ja oli 35.

Meksiko on valtava, luonnonvaroiltaan rikas maa strategisesti tärkeällä paikalla Pohjois- ja Etelä-Amerikan välissä. Meksikon kansainvälinen vaikutusvalta kasvaa. Suomen ja Meksikon väliset suhteet ovat ongelmattomat, mutta niissä on paljon kehittämisen varaa kaikilla tasoilla. Poliittista dialogia tulisi tiivistää ja kauppavaihdossakin on petraamisen mahdollisuuksia, sillä Meksikossa on köyhyysongelmista huolimatta myös erittäin ostovoimainen keski- ja yläluokka. Investointikohteena Meksiko on erittäin lupaava maantieteellisen sijaintinsa, suhteellisen koulutetun työvoimansa ja monien vapaakauppasopimustensa vuoksi.

Meksiko pyrkii presidentti Calderónin hallinnon johdolla lisäämään kilpailua purkamalla monopoliasetelmia eräillä merkittävillä sektoreilla, kuten energia- ja telekommunikaatiosektoreilla. Lakiuudistusten myötä yksityiset investoinnit tulivat mahdollisiksi öljyreservien kartoituksessa ja öljyntuotannossa, mutta ei jalostuksessa, kuljetuksessa tai varastoinnissa. Meksiko pyrkii lisäämään myös öljynjalostuskapasiteettiaan rakentamalla uuden öljynjalostamon. Uudistuksia pidetään kuitenkin rajallisina ja Meksikon öljyntuotannon ennustetaan laskevan vuosien 2020 ja 2030 välillä 1,9 miljoonaan tynnyriin päivässä nykyisestä 2,6 miljoonasta, mikä merkitsisi huomattavaa julkisten tulojen laskua (40 prosenttia tuloista lähtöisin öljyntuotannosta). Meksikolla onkin edessään julkisen hallinnon kulujen leikkaaminen.

Vuoden 2009 edustajainhuoneen eli parlamentin alahuoneen vaalit muuttivat suuresti Meksikon poliittista asetelmaa. Presidentti Calderónin Partido Acción Nacional (PAN) menetti hallitsevan puolueen aseman saavuttaen vain 143 alahuoneen 500 edustajanpaikasta antaen tilaa PRI:lle. Tämän vuoksi monien elintärkeiden uudistusten läpimeno mahdollisuudet ovat heikentyneet. Tänä vuonna järjestetään paikallisvaalit kaikkiaan kuudessa osavaltiossa. Ne viitoittavat osaltaan tietä vuoden 2012 presidentinvaaleihin.

Meksikon turvallisuustilanne on heikentynyt tasaisesti viime vuosien aikana erityisesti maan pohjoisosissa. Sen ei voi kuitenkaan väittää vaikuttaneen merkittävästi ulkomaisten investoijien valmiuteen investoida Meksikoon eikä maan kauppasuhteisiin. Itse asiassa suorat investoinnit Meksikoon kasvoivat viime vuonna lähes 17 prosenttia ja olivat arvoltaan noin 17 miljardia dollaria. Turvallisuustilanne on kuitenkin syytä tiedostaa ja ottaa huomioon kaupanteon tai investointien suunnittelussa ja valmisteluissa.

Lisätiedot: Ministerineuvos Pekka Kaihilahti, Suomen suurlähetystö Mexico

3.3.4 Keski-Amerikan maat

Kauppapolitiikka

EU:n ja Keski-Amerikan yhteistyön taustalla on vuonna 1984 käynnistynyt poliittinen vuoropuhelu eli San José -dialogi, joka luotiin tukemaan rauhankehitystä sisällissotien

repimälläalueella. EU:n ja Keski-Amerikan (CA) väliset assosiaatio- ja vapaakauppasopimusneuvottelut julistettiin avattaviksi Wienin huippukokouksessa toukokuussa 2006. EU:n Keski-Amerikan assosiaatiosopimus-neuvotteluiden ensimmäinen neuvottelukierros käytiin EU:n ja Keski-Amerikan maiden Costa Rican, El Salvadorin, Guatemalan, Hondurasin ja Nicaraguan kesken lokakuussa 2007. Panama on aiemmin osallistunut neuvotteluihin tarkkailijana. Panama esitti 21. syyskuuta 2009 virallisen ehdotuksensa liittymisestään assosiaatiosopimusneuvotteluihin. Euroopan komissio ja unionin jäsenmaat ovat ilmaisseet tukevansa Panaman liittymistä.

Kaupan osalta neuvotteluja käytiin tullitariffeista, tulli- ja kauppamenettelyjen helpottamisesta, alkuperäsäännöistä, teknisistä kaupanesteistä, terveys- ja kasvinsuojelutoimista, kaupan suojaustoimista, palveluista ja sijoittautumisesta, riitojenratkaisusta, henkisen omaisuuden suojasta sekä kilpailukysymyksistä.

EU:n näkökulmasta assosiaatio- ja vapaakauppasopimuksen perusteet ovat ensisijaisesti poliittiset, eivät kaupalliset. Sopimus pitääkin sisällään EU:n ja Keski-Amerikan välisen kaupan lisäksi myös poliittisen dialogin ja kehitysyhteistyön. EU on tukenut Keski-Amerikan integraatiota merkittävällä rahallisella panostuksella erilaisin hankkein.

EU:n ja Keski-Amerikan assosiaatiosopimusneuvottelut saatiin päätökseen toukokuussa 2010 Madridin huippukokouksessa. Sopimus on kattava ja kunnianhimoinen, ja sen teksti on parhaillaan juridisessa tarkastuksessa, minkä jälkeen se parafoidaan. Sopimus edesauttaa EU:n ja Keski-Amerikan poliittisen dialogin, yhteistyön ja kaupan syvenemistä.

Assosiaatiosopimuksen hyödyt koituvat EU:lle pikemminkin palvelumarkkinoiden avautumisesta sekä eurooppalaisten standardien ja vaikuttamisen leviämällä ja Keski-Amerikalle puolestaan unionin kehitysyhteistyön kautta.

EU:n ja Keski-Amerikan välinen kauppa on vähäistä, joskin määrät ovat kasvaneet viime vuosina. Vuonna 2009 kaupan arvo oli noin 35 001 miljoonaa euroa, josta tuonnin osuus 1,2 prosenttia EU:n kokonaistuonnista ja viennin osuus 1,8 prosenttia EU:n kokonaisviennistä. Vuonna 2009 EU:n tuonnin arvo Keski-Amerikasta oli noin 14 712 miljoonaa euroa ja viennin Keski-Amerikkaan noin 20 289 miljoonaa euroa.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Hannele Tikanvaara, puh. (09) 160 55658

Lähde: <http://ec.europa.eu/trade/>

3.4 Etelä-Amerikan maat

3.4.1 Etelän yhteismarkkinat Mercosur-talousalue

Mercosur (Mercado Común del Sur eli Etelän yhteismarkkinat) perustettiin vuonna 1991 ja siihen kuuluu neljä Latalalaisen Amerikan maata: Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay. Vuonna 1995 EU and Mercosur allekirjoittivat Alueiden välisen yhteistyön puitesopimuksen, mikä astui voimaan 1999. Vuonna 2000 the osapuolet avasivat assosiaatiosopimusneuvottelut, jotka perustuvat kolmeen pilariin: poliittinen dialogi, yhteistyö ja vapaakauppa-alue.

EU ja Mercosur päättivät toukokuussa 2010 jatkaa syksystä 2004 asti pysähdyksissä olleita assosiaatiosopimusneuvotteluita. Neuvottelut keskeytyivät vuonna 2004 perustavanlaatuisiin mielipide-eroihin juuri vapaakauppasopimusta koskevista yksityiskohdista. Neuvottelujen uudelleen käynnistymisen jälkeen on nyt käyty neljä neuvottelukierrosta. Seuraavat neuvottelukierrokset käydään toukokuussa sekä heinäkuussa.

Vapaakauppaneuvottelut ovat EU:n kannalta erittäin merkittävät, sillä alueen BKT (yli €1 300 miljardia) on suurempi kuin esimerkiksi Etelä-Korean, Intian tai Venäjän BKT. Yksin Brasiiliassa on lähivuosina odotettavissa erittäin merkittäviä investointeja esimerkiksi energia- ja liikenneinfrastruktuuriin, mitkä tuovat mahdollisuuksia myös eurooppalaisille yrityksille. Investointeja vauhdittavat mm. huomattavien uusien öljy- ja kaasuesiintymien hyödyntäminen sekä esimerkiksi vuonna 2014 järjestettävät jalkapallon maailmanmestaruuskisat sekä vuoden 2016 olympiakisat.

EU:n suorien sijoitusten sijoituskanta (€181 miljardia) Mercosur-maissa on suurempi kuin EU:n sijoitukset Kiinassa, Intiassa ja Venäjällä yhteensä. EU on Mercosurin suurin kauppakumppani ja Mercosur puolestaan on EU:n kahdeksanneksi suurin kauppakumppani. Mercosurin osuus EU:n tavaroiden kokonaisviennistä oli 2,5 prosenttia vuonna 2009. EU:n Mercosur-maihin suuntautuneen viennin arvo oli noin 27,3 miljardia euroa vuonna 2009.

Suomen tavarakaupan vienti Mercosur-alueelle oli noin 683 miljoonaa euroa vuonna 2010 ja tuonti lähes 665 miljoonaa. Mercosurin osuus Suomen ulkomaankaupasta oli noin 1,3 prosenttia vuonna 2010. Brasilian osuus Suomen Mercosur-viennistä oli noin 80 prosenttia vuonna 2010, tuonnin osuuden ollessa yli 94 prosenttia.

Mercosur-maat ovat eräitä maailman tärkeimpiä maataloustuottajia ja -viejiä. Noin viidennes EU:n maataloustuonnista on peräisin Mercosur-alueelta. EU:n ja Mercosurin välinen maataloustuotteiden kauppa on vahvasti alijäämäistä EU:lle, noin 18 miljardia euroa vuonna 2009. Mercosurin keskeisimmät vienti-intressit neuvotteluissa liittyvät siten luonnollisesti maatalouteen. Maatalouskaupan merkittävä vapauttaminen toisi vääjäämättä sopeutumispaineita EU:n maataloustuotantoon. EU:n kannalta herkkiä tuotteita ovat mm. lihatuotteet (nauta, sika ja siipikarja) sekä sokeri. Tuottajapuolen haasteiden ohella sopimus toisi kuitenkin myös mahdollisia hyötyjä kuluttajille ja kaupalle.

Vapaakauppasopimus toisi mahdollisesti merkittäviä etuja eurooppalaiselle teollisuudelle, koska Mercosur-maiden sovelletut tullit ovat vielä varsin korkealla tasolla. Sovelletujen tullien keskitaso on noin 13 prosenttia (sidottujen tullien keskiarvo on yli 30 prosenttia), mutta esimerkiksi kuljetusvälineissä tullit ovat jopa 35 prosenttia. Lisäksi alueella on vielä suhteellisen paljon muita kaupan esteitä. Suomen kannalta keskeisiä neuvotteluaiheita ovat lisäksi mm. palvelukaupan vapauttaminen, investoinnit, julkiset hankinnat sekä teollis- ja tekijänoikeudet.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Hannele Tikanvaara, puh. (09) 160 55658
Kaupallinen neuvos Kent Wilska, puh. (09) 160 55953

Lähteet: EU:n komissio
Tullihallitus

3.4.2 Andien yhteisön ja EU:n assosiaatiosopimusneuvottelut

EU:n ja Andien yhteisön (Comunidad Andina, CAN,) välisten suhteiden perustana on alueellinen puitesopimus vuodelta 1983. Guadalajarassa vuonna 2004 järjestetyn EU-LAC- huippukokouksen julistukseen kirjattiin, että EU ja Andien yhteisö sopivat assosiaatiosopimukseen johtavan valmisteluprosessin aloittamisesta. Assosiaatiosopimusneuvottelut pitivät sisällään vapaakaupan ohella myös poliittista yhteistyötä ja dialogia koskevat osiot. Komission neuvotteluvaltuudet hyväksyttiin vuonna 2007. Neuvotteluja ennätettiin käydä kolme kierrosta, kun Bolivia ja Ecuador irtautuivat neuvotteluista.

Perun ja Kolumbian aloitteesta järjestetyt vapaakauppaneuvottelut EU:n kanssa saatiin päätökseen maaliskuun 2010 alussa. Sopimus kattaa kaikki kaupan merkittävät alat, mukaan lukien tavara- ja palvelukaupan, investoinnit sekä sääntöjä henkisen omaisuuden suojasta, kaupan suojatoimista ja kilpailupolitiikasta. Edelleen sopimuksen keskeisiin periaatteisiin sisältyy ihmisoikeuksien kunnioittaminen, kestävän talouden kehittäminen sekä työ- ja ympäristönormien kunnioittaminen ja edistäminen. Kaiken kaikkiaan komissio piti saavutettua neuvottelutulosta erittäin hyvänä todeten sen kattavan sekä EU:n kaupalliset että arvopohjaiset tavoitteet.

EU:n tavoitteena on edelleen vahvistaa Andien yhteisön alueellista integraatiota. Tästä johtuen Perun ja Kolumbian kanssa tehdään yksi sopimus, johon muut Andien yhteisön maat, Ecuador ja Bolivia, voivat liittyä halutessaan. Ecuador on ilmaissut kiinnostuksensa jatkaa keskeytyneitä neuvotteluita.

Menettelyiden osalta nyt siirrytään sopimuksen lopulliseen, oikeudelliseen tarkistukseen, jonka jälkeen komissio tekee ehdotuksen sopimuksen allekirjoittamisesta. Sopimuksen tekeminen vaatii myös Euroopan parlamentin hyväksyntää. Neuvotteluja poliittisesta dialogista ja yhteistyöstä, mikä merkitsee vuoden 2003 sopimuksen tarkistamista, ei ole aloitettu uudelleen.

Pääomien ja investointien liikkuvuutta alueella tulee helpottamaan myös vuonna 2010 toteutunut Chilen, Perun ja Kolumbian pörssien yhdistyminen. Chilen, Perun, Kolumbian ja Panaman välillä on lisäksi jo voimassaolevat, kattavat vapaakauppajärjestelyt.

EU:n ja Andien yhteisön välinen kauppa

EU:n ja Andien yhteisön maihin suuntautunut kauppa on ollut 2000-luvulla tasaisessa, vaikkakin vaatimattomassa kasvussa. EU:n kauppa yhteisön maihin on suhteellisen vähäistä, vuonna 2009 se oli noin 15 374 miljoonaa euroa. Vienti oli 0,8 prosenttia koko EU:n viennistä, ja tuonti 0,6 prosenttia koko EU:n tuonnista. EU:n vienti oli noin 9 miljoonaa euroa ja tuonti 6 miljoonaa euroa. Tuonnista EU:n jäsenmaihin pääosa muodostui elintarvikkeista, eläimistä, poltto- ja raaka-aineista ja viennistä Andien maihin puolestaan koneista ja liikennevälineistä, kemikaaleista ja muista tuotantotuotteista. (lähde: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113469.pdf)

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Hannele Tikanvaara, puh. (09) 160 55658

3.4.3 Chile

Taloustilanne ja-näkymät

Chilen maaliskuussa 2010 virkaan nimitetty presidentti Sebastian Piñera sai haasteekseen helmikuun lopulla 2010 Chileä ravisuttaneen voimakkaan maanjäristyksen tuhojen korjaamisen. Laajoista tuhoista huolimatta Chilen odotetaan elpyvän katastrofista suhteellisen nopeasti. Maa on pystynyt maan rakenteellista tasapainoa korostavalla finanssipolitiikallaan ja onnistuneella kuparikaupallaan pitämään talouden vakaana finanssikriisin aikanakin. Hyvän rahoitusaseman turvin Chile on kyennyt elvyttämään talouttaan poikkeuksellisen voimakkaasti, lähes 3 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Chilen talous kasvoi vahvasti vuonna 2010 maanjäristyksestä ja maailmantalouden lamasta huolimatta. Taustalla vaikuttivat hyvä makrotalouspolitiikka, onnistuneet talouden elvytystoimet sekä korkea kuparin hinta. Työllisyys on lisääntynyt, palkat ovat nousseet ja inflaatio pysynyt tasaisesti 3 prosentissa. Chile on edelleen raaka-aineviennistä, lähinnä kuparista riippuvainen maa. Maanjäristyksillä ei katsota olevan merkittävää vaikutusta kaivostoimintaan. Vientiä on pyritty laajentamaan niin sanotun klusteripolitiikan avulla ja viinituotannon ohella maa on saanut jalansijaa kansainvälisissä palveluissa.

Bruttokansantuote asukasta kohdin oli vuonna 2009 noin 6822 euroa. Maan epätasaista tulonjakoa on suunniteltu parannettavan uudistuksilla, joiden piiriin on ensi vaiheessa tulossa noin miljoona chileläistä. Maan tulotason kohottaminen edellyttäisi sosiaalisia uudistuksia muunmuassa koulujärjestelmässä.

Chilen presidentillä ja keskusta-oikeistolaisella hallituksella on kehitys- ja kasvutavoitteita, joiden saavuttamiseksi he tavoittelevat uusia markkinoita, kumppaneita ja investointeja. Hallituksella on mittava infrastruktuurihankkeiden ohjelma vuosille 2011–2014. Chile toivoo olevansa ulkomaisille investoijille houkutteleva kohde, koska se on poliittisesti ja taloudellisesti vakaa maa, jolla on laaja kauppasopimusverkko. Transparency Internationalin korruptiovertailussa 2011 Chile oli sijalla 21. Se menestyi vertailussa parhaiten Latinalaisen Amerikan maista, ja paremmin kuin esimerkiksi Ranska ja Belgia.

Chilellä on myös litium-varantoja, joiden merkitys tulee tulevaisuudessa kasvamaan. Chilen talouden suurin haaste on se, että energiantuotannon tulee pysyä yhtä kovassa kasvuvauhdissa talouden kanssa.

Kauppapolitiikka

Euroopan yhteisön ja Chilen välistä assosiaatiosopimusta alettiin soveltaa väliaikaisesti vuonna 2003, ja se astui voimaan 1.3.2005. Romanian ja Bulgarian tultua EU:n jäseniksi laajennettiin sopimus lisäpöytäkirjalla koskemaan myös niitä. Sopimuksen jälkeen kauppa Chilen ja EU:n välillä on lähes kaksinkertaistunut. EU:sta on tullut Chilen tärkein kauppakumppani.

Vuonna 2009 EU:n kauppa Chilen kanssa oli 11 638 miljoonaa euroa. Chile on osallistunut Amerikkojen taloudelliseen yhdentymiseen solmimalla lukuisia kauppasopimuksia alueen maiden ja ulkopuolisten maiden kanssa. Chile on myös MERCOSUR:n liitännäisjäsen. Vuonna 2006 Chile palasi Andien yhteisön (CAN) liitännäisjäseneksi, josta se oli ollut erossa 20

vuotta. Vapaakauppaneuvottelut USA:n kanssa saatiin päätökseen 2002, ja sopimus tuli voimaan 2004. Sopimus Kanadan kanssa on ollut voimassa jo vuodesta 1997.

Chile suuntaa aktiivisesti Aasian markkinoille. Chile liittyi APEC:iin 1994. 2004 voimaan astunut vapaakauppasopimus Etelä-Korean kanssa oli Chilelle merkittävä askel Aasian suuntaan. Assosiaatiosopimus P4-maiden kesken (Chile, Uusi-Seelanti, Singapore ja Brunei) allekirjoitettiin 2005. Vapaakauppasopimus Kiinan kanssa astui voimaan syksyllä 2006, ja sen laajentamisestakattamaan myös palvelut ja investoinnit neuvotellaan. Rajoitetumpi sopimus Intian kanssa allekirjoitettiin maaliskuussa 2006, ja neuvottelut täydestä TLC:stä on tarkoitus aloittaa ensivuonna. Japanin kanssa neuvottelut vapaakauppa-sopimuksesta saatiin päätökseen 2006, ja sopimus allekirjoitettiin alkuvuodesta 2007. Neuvottelujen aloittamisesta on sovittu myös Australian, Vietnamin ja Malesian kanssa.

Chile neuvottelee parhaillaan Tyynenmeren reunavaltioiden välisestä vapaakauppasopimuksesta (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement), jossa on mukana yhdeksän valtiota; Alkuperäisjäsenet Chile, Uusi-Seelanti, Singapore ja Brunei, vuonna 2008 neuvotteluihin liittyneet Australia, Vietnam ja Peru, sekä vuonna 2009 mukaan tullut Yhdysvallat ja vuonna 2010 mukaan tullut Malesia. Chilen kaupasta 45 prosenttia suuntautuu tällä hetkellä Aasian ja Tyynenmeren alueelle. Sopimus olisi Chilelle ensimmäinen monenkeskinen kauppasopimus, joten sen syntyminen on maalle poliittisesti tärkeä asia.

Ajankohtaista

Chile liittyi vuonna 2010 OECD:n jäseneksi.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Hannele Tikanvaara, puh. (09) 160 55658

Lähteet: Suomen suurlähetystö Santiago
Euroopan komissio

3.4.4 Brasilia

Taloustilanne ja-näkymät

Selviytyttyään vuosituhanen alussa maata koetelleesta taloudellisesta lamasta Brasilian talous on kasvanut vuodesta 2004 lähtien. Maa selviytyi hyvin myös vuoden 2009 kansainvälisestä finanssi- ja talouskriisistä. Menestyksen taustalla oli nopea reagointikyky ja vahva taloudellinen tilanne kriisin iskiessä. Maa on sekä pinta-alaltaan että väestöltään maailman viidenneksi suurin valtio ja sen talous on kymmenen suurimman joukossa, muodostaen myös Latinalaisen Amerikansuurimman talousalueen. Brasilia kuuluu Venäjän, Intian ja Kiinan ohella talouttaan nopeastikasvattavien suurten maiden niin sanottuun BRIC-ryhmään.

Brasilian hallitus lisäsi vuonna 2009 panostuksia sosiaalisiin tulonsiirto-ohjelmiin ja tämän avulla kotitalouksien tulot jatkoivat kriisin aikanakin kasvuaan. Vuonna 2010 Brasilian kauppatase nousi 20,3 miljardilla dollarilla ylijäämäiseksi, ja sen vienti ja tuonti rikkoivat historian ennätykset. Vienti nousi 201,9 miljardiin dollariin, ja tuonti 181,6 miljardiin dollariin. Vuonna 2010 Kiina nousi Brasilian suurimmaksi kauppakumppaniksi ohittaen Yhdysvallat.

Presidentinvaalit lokakuussa 2010 voittanut Dilma Rousseff ja hänen nimittämänsä hallitus aloittivat viroissaan 1.1.2011. Valtion vahva rooli taloudessa tulee säilymään. Kiinan tulo Brasilian markkinoille on haaste, joka lienee saanut Brasilian turvautumaan kauppaa rajoittaviin toimiin. Mikäli Brasilia muuttuu protektionistisemmaksi, se todennäköisesti tulee vaikuttamaan Dohan neuvottelukierrokseen. Brasilia, Intia ja Etelä- Afrikka ovat antaneet yhteisen julkilausuman, jossa ne vakuuttavat haluavansa ratkaisuja Dohan kierroksella. Kehitysmaaryhmä hakee erityisesti parempaa markkinoillepääsyä maataloustuotteissa ja teollisuusmaiden maataloustukien alentamista.

Brasilian talouden suuret haasteet liittyvät esimerkiksi verojärjestelmän ja työläinsäädännön uudistamiseen. Lisäksi nopea talouskasvu, julkisen sektorin ekspansio ja maahan virranneet pääomat ovat kiihdyttäneet inflaatiota, jonka ennakoidaan nousevan 6 prosenttiin vuoden 2011 aikana. Brasiliassa on maailman korkein korkotaso, mutta koron nosto on odotettavissa vielä kevään aikana. Teollisuuden kilpailukykyä heikentää realin korkea arvo suhteessa Yhdysvaltain dollariin ja euroon. Teollisuudessa tuonnin kasvu on viennin kasvua suurempaa, mikä uhkaa sulattaa Brasilian kauppataaseen ylijäämän.

Haasteista huolimatta Brasilian talous on onnistunut erinomaisesti viime vuosien aikana. Työttömyys on alle 6 prosenttia, uusia työpaikkoja rekisteröidään ennätyskelliseen tahtiin, 35 miljoonaa brasilialaista on noussut köyhyydestä keskiluokkaan ja tulonjaon eriarvoisuus on vähentynyt. Lisäksi uudet öljylöydöt saattavat nostaa Brasilian merkittäväksi öljynviejäksi.

Kauppapolitiikka

Brasilian ulkomaankauppa on monipuolistunut sekä tuote- että maakohtaisesti. Päävientituotteita ovat moottoriajoneuvot, metallit, mineraalit, elintarvikkeet ja maataloustuotteet. Vastaavasti tuontituotteista tärkeimmät ovat raakaöljy, sähkölaitteiden osat, lääkkeet, autot ja niiden osat. EU on Brasilian suurin kauppakumppani. Maan tärkeimmät yksittäiset kauppakumppanimaat ovat Kiina, Yhdysvallat ja Argentiina. Myös Aasian rooli on nousemassa.

EU-alueelle Brasiliasta viedään eniten Saksaan ja Alankomaihin. Tuonnin osalta tilanne on samankaltainen. EU:n ja Brasilian välinen kauppa oli vuonna 2009 arvoltaan 47 346 miljoonaa euroa. Vuonna 2009 EU:n kokonaisviennistä Brasilian osuus oli 2 prosenttia ja tuonnin osuus Brasiliasta 2,1 prosenttia. Brasilia on suurin yksittäinen maataloustuotteiden tuoja EU:hun.

Korkean tullitason lisäksi kaupan harjoittamista Brasiliassa vaikeuttavat monet ulkomaankauppaan liittyvät tullien kaltaiset maksut sekä kaupan tekniset esteet, työlupien saannin hankaluus lyhytaikaiselle ulkomaiselle työvoimalle, korkea veroaste, korruptio, infrastruktuurin puutteet sekä tullausjärjestelmän hitaus.

EU:n ja Brasilian välillä on strateginen kumppanuussuhde ja sitä koskeva toimintasuunnitelma. Se kattaa laajasti sekä poliittisia että taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia tähdäten erityisesti kaupan ja investointien lisäämiseen. Kumppanuuden keskeisiä elementtejä ovat monenkeskisten järjestelmien vahvistaminen, ilmastonmuutos, köyhyyden vastainen taistelu ja Mercosurin integraatiokehityksen ja Latinalaisen alueen vakauden ja vaurauden vahvistaminen.

Brasilia tukee myös Mercosurin vapaakauppahankkeita muiden alueiden kuten Euroopan unionin ja Intian kanssa. Maa on palannut osittain suosimaan bilateraalaisia sopimuksia, joi-

den avulla Brasilia pyrkii vähentämään protektionistisia toimia omia vientituotteitaan kohtaan. (Lähde: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113359.pdf).

Ajankohtaista

Brasilian kehityspankin BNDES:n mukaan investoinnit teollisuuteen olisivat vuosina 2009–2012 noin 150 miljardia euroa ja infrastruktuuriin runsaat 100 miljardia euroa. Mittavat investointihankkeet tarjoavat suomalaisille yrityksille runsaasti potentiaalisia liiketoimintamahdollisuuksia. Erityisesti öljyteollisuuteen liittyvä meri- ja offshore- teknologia vaikuttaa potentiaaliselta toimialalta. Ympäristöteknologiapuolella erityisesti energiatehokkuuteen liittyvä suomalainen osaaminen ja teknologia ovat herättäneet kiinnostusta.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Hannele Tikanvaara, puh. (09) 160 55658

Lähde: Suomen suurlähetystö Brasilia

3.5 Aasia

3.5.1 Japani

Taloustilanne ja -näkömöt

Japanin taloudessa oli nähtävissä positiivista kehitystä alkuvuodesta ennen 11.3. tapahtunutta Japanin historian pahinta maanjäristystä. Luonnononnettomuuden seurauksena Japanin talouden arvioidaan notkahtavan vuoden toisella neljänneksellä, mutta kääntyvän kolmannella tai viimeistään neljännellä neljänneksellä kasvu-uralle muun muassa jälleenrakennukseen suunnattujen rahavirtojen myötä.

Alustavien arvioiden mukaan katastrofi aiheuttanee 85–300 miljardin dollarin tuhot, mikä vastaa 2,5–8 prosenttia Japanin bruttokansantuotteesta. Vahinkojen arvioiminen on kuitenkin yhä kesken ja arviot välittömistä tuhoista, pidempiaikaisista seurauksista ja jälleenrakennuksen haasteista tarkentuvat vasta ajan myötä. Jälleenrakennuksen arvioidaan kestävän jopa viisi vuotta, mikä on tuhon suuruuteen nähden kuitenkin kohtalainen aika.

Luonnononnettomuuden vaikutukset teollisuuteen ja yrityksiin vaihtelevat tuntuvasti sektoreittain. Japani on avainasemassa joidenkin korkean teknologian tuotteiden komponenttien tuottajana ja viejänä, millä voi olla negatiivinen vaikutus kokoomatuotantoon Japanin itsensä lisäksi muun muassa Kiinassa ja Etelä-Koreassa. Tuhoalueilla on tuotettu sellaisia komponentteja, joita ei tuoteta muualla maassa, mikä hidastaa tuotannon käynnistämistä. Suurimpana ongelmana koko Japanin tuotantoa ajatellen lyhyellä aikavälillä ovat olleet infrastruktuuriin kohdistuneet (satamat, rautatiet, tiet ja sähkönjakelu) vauriot. Rautateiden on arveltu olevan toiminnassa jo huhtikuun 2011 lopussa. Rakennussektorin, joka on pitkälti kotimaisten yritysten hallussa, kannattavuuden voidaan nähdä kehittyvän myönteisesti.

Katastrofin jälkiseurauksena jenin kurssi on kohonnut, hetkittäin jopa korkeimpaan arvoonsa sitten toisen maailmansodan. G7-ryhmä päätti 18.3. yhteisestä valuuttainterventiosta, jolla pyrittiin tukemaan Japanin keskuspankin toimia valuutan vakauttamisessa. Keskuspankki

on laskenut rahaa liikkeelle huomattavat määrät. Intervention seurauksena jenin kurssi on laskenut. Jeni voi kuitenkin edelleen vahvistua suhteessa dollariin, mikäli sijoituksia vedetään edelleen kotimaahan jälleenrakennusta tukemaan.

Japanin yhteiskunnan rakenteelliset pitkän aikavälin haasteet vaikuttavat myös merkittäväällä tavalla Japanin talouden tuleviin näkymiin. Väestön ikääntyminen ja supistuminen aiheuttavat paineita etenkin julkiselle taloudelle. Ennusteen mukaan väestö kutistuu viidenneksellä vuoteen 2050 mennessä. Japanin julkinen velka on jo yli 200 prosenttia bruttokansantuotteesta, joskaan Japanin tilanne ei ole suoraan rinnastettavissa pahimmin velkaantuneiden Euroopan maiden tilanteeseen. Suuri osa Japanin lainoituksesta on peräisin kotimaisilta yrityksiltä, jotka ovat tyytyneet matalampiin korkotuottoihin. Jälleenrakennuksen vaatimien kustannusten jakautuminen julkisen ja yksityisen sektorin kesken ei ole vielä selvä. Valtion katettavaksi jäänee osa tuhoutuneet ydinlaitoksen omistaneen Tepcon vastuista.

Yhteiskunnallisten haasteiden edessä taloudelliset uudistukset ovat kuitenkin väistämättä edessä. Valtion menoja on karsittava ja velkaantuminen pysäytettävä. Samalla sosiaaliturvamenojen kasvuun on varauduttava ja ikääntymisen kustannukset katettava. Koko verotusjärjestelmää on uudistettava, mm. arvolisäveroa vastaava kulutusvero on tällä hetkellä OECD:n alhaisin, 5 prosenttia. Hyödyke- ja työmarkkinoiden toimivuutta on parannettava japanilaisittain radikaalein keinoin ja taloudellisissa ulkosuhteissa tuotannon tekijöiden liikkuvuus on avaintekijä.

Japanin pääministeri Naoto Kan on lyhyen pääministerikautensa aikana ehtinyt uudistaa hallituksen jo kahteen kertaan. Mikäli Kanin nykyinen hallitus onnistuu osoittamaan vakaata johtajuutta pelastustoimissa, katastrofi saattaa vakauttaa Japanin sisäpolitiikkaa ja siten edesauttaa Japanin yhteiskunnallisten ja taloudellisten uudistusten eteenpäinviemisessä.

Maaliskuun alussa virkaan valittu uusi ulkoministeri Takeaki Matsumoto on ilmoittanut jatkavansa edellisen ulkoministerin Seiji Maeharan viitoittamalla tiellä koskien Japanin kaupallis-taloudellisia tavoitteita. Ensimmäinen prioriteetti on Japanin talouden avautuminen (vapaakauppasopimukset naapurimaiden, Yhdysvaltojen ja EU:n kanssa). Toinen prioriteetti on sellaisten multilateraalisten ratkaisujen edistäminen, jotka turvaisivat Japanin energia-, mineraali- ja ruokavarojen riittävän saannin. Kolmas painopiste on Japanin infrastruktuuri-tekniikan ja -tuotteiden viennin lisääminen. Tämä käsittää junien ja autojen lisäksi myös ydinvoiman sekä ympäristö- ja energiatekniikan viennin. Neljäs prioriteetti on Japanin erityisesti ulkomaalaisille suunnatun matkailuelinkeinon kehittäminen, mikä on tällä hetkellä varsin haasteellista.

Kauppapolitiikka

Dohan kehityskierroksen ongelmallisuudesta huolimatta Japani näkee WTO:n edelleen keskeisimpänä toimintakehikkona kansainvälisen kaupan ja investointien vapauttamisessa. Japanin peruslähtökohta kansainvälisessä kauppapolitiikassa ovat tukeutuminen monenvälisiin kauppajärjestelyihin ainakin retoriikan tasolla. Käytännössä Japani hakee kahden- tai monenvälisiä kauppajärjestelmiä, joista prioriteettina ovat järjestelyt USA:n ja Aasian maiden kanssa. EU on myös prioriteettina.

Japanin kauppapolitiikka on suuntautunut kohti kahdenvälisiä vapaakauppasopimuksia myöhemmin, kuin useilla muilla mailla. Vuoden 2011 alussa Japanin vapaakauppasopimusten

verkko käsitti sopimukset Singaporen, Meksikon, Malesian, Thaimaan, Filippiinien, Brunein, Chilen, Indonesian, Sveitsin, Vietnamin, Intian (allekirjoitettu 16.2.2011) ja koko ASEAN:in kanssa. Neuvottelut on saatu päätökseen Perun kanssa marraskuussa 2010. Neuvottelut on aloitettu uudestaan Australian kanssa. Neuvottelut Etelä-Korean kanssa ovat jäissä.

Japanilaisittain kiinnostaviin neuvottelukumppaneihin kuuluvat myös Yhdysvallat, EU, Etelä-Afrikka, Brasilia, Mongolia ja Kiina joko merkittävänä kauppa- ja investointikohteina, raaka-aineiden lähteinä tai molempina. Japani aloitti vuonna 2010 yhteistutkimuksen Mongolian kanssa vapaakauppasopimuksen solmimisesta. Japanilla on myös Kiinan ja Etelä-Korean kanssa käynnissä yhteistutkimus kolmen maan välisen vapaakauppasopimuksen solmimisesta. Japani on ehdottanut EU:lle yhteistutkimuksen tekemistä mahdolliseen vapaakauppasopimukseen liittyen.

Euroopan Unionin ja Japanin välisen yhteistyön perustan muodostaa kymmenvuotinen EU–Japani-toimintasuunnitelma vuodelta 2001. Tällä hetkellä on käynnissä työ EU:n ja Japanin toimintasuunnitelman päivittämiseksi. Tavoitteena on kokonaisvaltainen ja tasapainoinen yhteistyörakenne. Japani toivoo työn johtavan neuvottelujen aloittamiseen vapaakauppasopimuksen solmimiseksi, mutta EU on asettanut neuvottelujen aloittamiselle ennakkoehtoja. Suurimpina kauppapoliittisina ongelmina ovat EU:n kannalta tullien ulkopuoliset kaupanesteet, joista merkittävimpiä ovat kansainvälisistä poikkeavat tekniset määräykset ja standardit. Ongelmia tuottavat myös tietyillä toimialoilla kilpailupoliittiset linjaukset, jotka eivät sinänsä syrji ulkomaisia toimijoita mutta nostavat markkinoillepääsykustannuksia tulokkaille riippumatta kansallisuudesta.

EU:n ja Japanin keskeisin vuoropuhelumekanismi poliittisista ja kaupallistaloudellisista kysymyksistä on vuosittain järjestettävä EU–Japani-huippukokous (EU-Japan Annual Summit Meeting) joka järjestettiin viimeksi Tokiossa huhtikuussa 2010. Toinen tärkeä kahdenvälinen dialogi on ollut aiemmin puolivuositainen säädösuudistuksia koskeva vuoropuhelu (EU-Japan Regulatory Reform Dialogue, RRD), jonka tavoitteena on parantaa yritysten toimintaedellytyksiä Japanissa ja EU:ssa. EU:n ja Japanin välisen kauppapoliittisen dialogin vakioteemoihin ovat pitkään kuuluneet yritysfuusioiden edellytyksiä ja investointeja, julkisia hankintoja, lentoliikennettä sekä työlupa- ja viisumipolitiikkaa koskevat kysymykset.

Virallisen kanssakäymisen ohella liike-elämä käy omaa "EU-Japan Business Dialogue Roundtable" (EJBDR) -vuoropuheluaan. Viimeksi se järjestettiin keväällä 2010 Tokiossa. Liike-elämän edustajat vaihtavat vuoropuhelussa näkemyksiä talous- ja kaupakysymyksistä sekä laativat politiikkasuosituksia Japanille ja EU:lle. Suosituslista sisältää paitsi yleisiä ve-toomuksia kaupan vapauttamiseksi myös tarkkaan rajattuja vaatimuksia säädösympäristön parantamisesta.

Ajankohtaista

EU–Japani-huippukokous on tarkoitus järjestää toukokuussa.

Lisätiedot: Lähetystoneuvos Jyrki Kallio, puh. (09) 160 55669
Kaupallinen sihteeri Juuso Moisander, puh. (09) 150 55536
Ulkoasiainsihteeri Jukka Pajarinen, Suomen suurlähetystö Tokio,
puh. +81 3 5447 6005

3.5.2 Kiina

Taloustilanne ja -näkymät

Kiinan kolme vuosikymmentä sitten aloittama uudistus- ja avautumispolitiikka on tuonut mukanaan jättiläismäisen talouden rakennemuutoksen ja keskimäärin liki kymmenen prosentin vuosittaisen talouskasvun. Kiina on noussut ripeää tahtia maailman johtavien talousmahtien joukkoon. Maa ohitti vuonna 2010 Japanin maailman toiseksi suurimpana taloutena.

Maailmanlaajuinen taluskriisi sattui Kiinankin talouteen, mutta nopeasti aloitetun avokätisen elvytyksen ansiosta kasvutahdin hidastuminen näyttäisi jääneen tilapäiseksi. Vuonna 2010 Kiinan bruttokansantuote kasvoi edellisvuotta nopeammin, 10,3 prosenttia.

Kiinan talouskasvun odotetaan jatkuvan kuluvana vuonna yli kahdeksan, jopa yli yhdeksän prosentin tahtia. Virallisen kasvutavoitteen Kiinan johto on viimevuotiseen tapaan virittänyt kahdeksaan prosenttiin. Kiinan akuutein talous- ja yhteiskuntapoliittinen huolenaihe alkukeväällä 2011 on kiihtynyt inflaatio. Helmikuussa 2011 kuluttajahintainflaatio oli kivunnut jo 4,9 prosenttiin. Kiina on linjannut tämän vuoden tavoitteeksi inflaation pitämisen noin neljässä prosentissa. Kiinan taluspäättäjiä askarruttaa myös erityisesti asuntojen hintojen nopea nousu ja mahdollinen kupla. Kiinteistömarkkinoiden lisäksi Kiinan taloudessa riskitekijöitä on myös esimerkiksi pankkisektorilla: on syytä pelätä, että osaa elvytyksen nimissä myönnettyistä lainoista ei pystytä maksamaan takaisin. Etenkin paikallishallinnot ovat ottaneet runsaasti lainaa elvytyshankkeisiin.

Kiinan taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä vuosiksi 2011–15 linjaava 12. viisivuotissuunnitelma hyväksyttiin maaliskuussa 2011. Kiina aikoo lähivuosina jatkaa pitkäjänteistä politiikkaansa reivata taloutensa rakennetta maailman työpajasta moderniksi innovaatiotaloudeksi. Kotimaista kulutusta koetetaan tukea, ja palvelusektorin asemaa taloudessa vahvistaa. Omaehtoista innovointia kannustetaan, millä on kuitenkin myös kielteisiä vaikutuksia ulkomaisten yritysten näkökulmasta. Useille teollisuudenaloille kertynyttä ylimääräistä tuotantokapasiteettia yritetään vähitellen purkaa. Kaupungistumisen tukeminen, tuloerojen kaventaminen ja yhteiskunnallisten turvaverkkojen parantaminen ovat keskeisiä lähitulevaisuuden haasteita.

Talouden rakennemuutokset vievät aikaa, eikä voimakaskaan kotimaisen kysynnän lisäämiseen tähtäävä politiikka voi vielä pitkään aikaan korvata viennin merkitystä Kiinan kansantaloudelle. Kiinan vuosia kertyneet kauppajäämät ovat keskeisin syy siihen, että maahan on kasvanut maailman suurin valuuttavaranto. Yli 2 850 miljardin dollarin arvoisesta varannosta suurin osa on sijoitettu dollarimääräisiin arvopapereihin.

Kiinan taloutta tarkasteltaessa on syytä huomioida, että kokonaisluvut eivät kerro koko totuutta. Asukasta kohden lasketulla bruttokansantuotteella (noin 4 600 dollaria vuonna 2010) mitattuna Kiina on edelleen kehitysmä. Maaseudun ja kaupunkien elintasoerot ovat suuret. Maantieteellisestikin Kiinan kehitys on ollut epätasaista: itäosat ja rannikko ovat huomattavasti sisäosia kehittyneempiä ja vastaanottavat valtaosan ulkomaisista suorista investoinneista.

Kauppapolitiikka

Kiina liittyi Maailman kauppajärjestöön WTO:hon vuonna 2001. Jäsenyys merkitsi sitä, että Kiinan täytyi avata markkinoitaan tuontisuoja alentamalla ja muuttamalla lainsäädäntöään WTO-velvoitteiden mukaiseksi. WTO:n myötä Kiinan taloudellinen ja kauppalainsäädäntö on parantunut, mutta sen toimeenpano on edelleen puutteellista. Yleisellä tasolla ulkomaisten yritysten toimintaedellytysten Kiinassa voidaan katsoa WTO-jäsenyyden myötä parantuneen. Kiina on viime vuosina ryhtynyt ottamaan entistä selvästi aktiivisempaa roolia WTO:ssa. Se on alkanut muiden jäsenten tapaan käyttää järjestön riitojenratkaisua kauppakiistojensa selvittämiseen. Euroopan unionia vastaan Kiina on maaliskuuhun 2011 mennessä nostanut kaksi tapausta, joista molemmat liittyvät unionin kiinalaisille tuotteille langettamiin polkumyyntitulleihin.

WTO:n Dohan kierroksen menestyksekkäs loppuun vieminen on Kiinan intresseissä, mutta kierroksen näkymien vaikuttaessa synkiltä on Kiinakin alkanut neuvotella entistä aktiivisemmin kahdenvälisistä ja alueellisista vapaakauppasopimuksista. Vuonna 2008 astui voimaan Kiinan ja Uuden-Seelannin välinen sopimus, joka on ensimmäinen Kiinan ja OECD-maan välinen vapaakauppasopimus. Kiinan ja Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestön ASEAN:in vapaakauppasopimus tuli täysimääräisenä voimaan vuoden 2010 alusta. Sopimus Perun kanssa astui voimaan maaliskuussa 2010. Kiinalla on käynnissä neuvotteluja myös muun muassa Australian, Norjan ja Sveitsin kanssa. Kiinan tärkeimpien kauppapoliittisten tavoitteiden joukkoon on viime vuosina entistä vahvemmin noussut strategisten resurssien saannin turvaaminen, mitä pyritään myös vapaakauppaneuvotteluihin edesauttamaan.

Taiwanin salmen kauppasopimuksen (Cross-Straits Economic Co-operation Framework Agreement, ECFA) ensimmäinen vaihe tuli voimaan tammikuussa 2011. Sopimus keventää useiden tuotteiden tuontitulleja (koskien noin 16 prosenttia Taiwanin viennistä Manner-Kiinaan ja reilua kymmentä prosenttia Manner-Kiinan viennistä Taiwaniin) ja avaa palvelusektoria.

WTO-jäsenyytensä myötä Kiina sitoutui aloittamaan neuvottelut liittymisestä järjestön julkisia hankintoja koskevaan sopimukseen (GPA, Government Procurement Agreement). Neuvottelut eivät ole kuitenkaan edenneet odotustemme ja toiveidemme mukaisesti ja niiden odotetaan kestävän vielä pitkään. Kaiken kaikkiaan Kiinan julkiset hankinnat eivät ole läpinäkyviä ja ovat usein ulkomaisia yrityksiä syrjiviä.

Euroopan unioni on nykyisellään Kiinan suurin kauppakumppani ja Kiina Yhdysvaltojen jälkeen EU:n toiseksi suurin kumppani. EU:n ja Kiinan keskinäinen kauppa ylsi 395 miljardiin euroon vuonna 2010. Tuonnin osuus oli 282 miljardia euroa, joten EU:lle kertyi erittäin suuri kauppavaje. Paitsi merkittävä vientimarkkina, EU on Kiinalle myös tärkeä sijoitusten ja teknologian lähde. EU:n ja Kiinan suhteiden perustana oleva kauppa- ja yhteistyösopimus vuodelta 1985 pyritään uudistamaan laajaksi kumppanuus- ja yhteistyösopimukseksi (Partnership and Cooperation Agreement). Neuvottelut aloitettiin vuonna 2007, ja ne kestävät useita vuosia. Tavoitteena on molemminpuolinen kaupan esteiden poistaminen laajentuvan yhteistyön ja vuoropuhelun kautta. EU ja Kiina käyvät kauppapoliittista vuoropuhelua huippukokouksissa sekä korkean tason kauppa- ja talousdialogissa. Huipputaso tapaamisten lisäksi unionilla ja Kiinalla on suuri määrä eritasoisia yhteistyörakenteita. Suoraan kauppapolitiikkaan kytkeytyvien kysymysten lisäksi vuoropuhelua käydään nykyisin muun muassa kilpailupolitiikassa, tullausmenettelyissä sekä teollis- ja tekijänoikeuksien suojaan (IPR) liittyvissä asioissa. Kiinassa toimiville eurooppalaisille yrityksille tärkeä kysymys on pystyä varmistamaan tasavertainen kilpailuasetelma suhteessa kiinalaisiin yrityksiin. Toisaalta Kiinakin on ollut huolissaan

Euroopassa mahdollisesti nousussa olevista protektionistisista suuntauksista. Kauppasuhteiden toistaiseksi ratkaisematon kysymys on Kiinan markkinatalousmaa-asema, jota EU ei ole Kiinan odotuksista huolimatta vielä tälle myöntänyt, koska katsoo ettei Kiina täytä kriteereitä. Markkinatalousmaa-aseman myöntämisellä on merkitystä vain polkumyynnin vastaisia toimia harkittaessa.

Ajankohtaista

- Suomen ja Kiinan uudistettua kahdenvälistä verosopimusta alettiin soveltaa vuoden 2011 alussa. Uuden sopimuksen tuoma keskeinen uudistus on Kiinasta ulos maksettavan osingon lähdeveron aleneminen viiteen prosenttiin, kun se muutoin Kiinan lain mukaan olisi kymmenen prosenttia.
- Suomi on lisäämässä panostustaan kiinalaisten investointien houkuttelemiseksi maahamme. Ajankohtainen investointeihin liittyvä hanke on kiinalaisen innovaatiokeskuksen (Golden Brigde) perustaminen pääkaupunkiseudulle.
- Suomen ja Kiinan väliseen TTT-sopimukseen (taloudellis-teollis-tekninen) perustuvan yhteiskomitean kokous järjestetään Helsingissä keväällä 2011.
- Manner-Kiinassa toimivat suomalaiset kauppayhdistykset ovat parhaillaan perustamassa suomalaista kauppakamaria Kiinaan.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Jyrki Kallio, puh. (09) 160 55669
Ulkoasiainsihteri Anna Koikkalainen,
Suomen suurlähetystö Peking, puh. +86 10 8519 830

3.5.3 Etelä-Korea

Taloustilanne ja – näkymät

Etelä-Korea nousi vuoden 2008 talouskriisistä monia muita OECD-maita nopeammin pitkälti valtion voimakkaan intervention tuloksena. Etelä-Korean vientiin perustuva talous nousi jaloilleen nopeasti vuoden 2009 aikana. Vuonna 2010 vienti kasvoi kaiken kaikkiaan 14,3 prosenttia huolimatta loppuvuoden 2010 hidastuneesta kasvusta. Vuonna 2011 viennin odotetaan kasvavan suunnilleen saman verran kuin vuonna 2010. Pelätään kuitenkin, että talouden stimuloinnin vaikutukset, jotka olivat nähtävissä 2009 ja 2010, ovat häipymässä ja vienti kohtaa samanlaisia ongelmia kuin kriisin aikaan. Etelä-Korean vientikasvun, kulutuksen ja investointien ennustetaan laskevan vuonna 2011 verrattuna vuoteen 2010. Viennin kasvua tukeneen heikon wonin odotetaan vahvistuvan dollariin nähden.

Bruttokansantuote kasvoi runsaat 6,2 prosenttia. Vuodelle 2011 bruttokansantuotteen ennustettu kasvu käväisi hurjimmillaan melkein kuudessa prosentissa laimentuen sitten vuoden loppua kohti alle viiteen, ollen lopulta 4,3 prosenttia. Työttömyys tippui alle 3,5 prosenttiin vuoden jälkimmäisellä puoliskolla, joka on OECD-maista alhaisin. Viime vuosina talouskriisin takia valtion varoilla synnytettyjä työpaikkoja ei enää talouskasvun johdosta tarvittu. Valtio leikkasikin tämän sektorin budjettia noin 3 prosenttia. Myös valtioiden obligaatioiden myynti lopetettiin samasta syystä. Etelä-Korean velka OECD-maiden välisessä vertailussa säilyi pienimpinä.

Puolijohdannais- ja autoteollisuus olivat tärkeimpiä vientivetoisia aloja vuonna 2010 ja niiden tuotannon kasvu on todennäköisesti hiipumassa 2011. Ainakaan tuplanumeroista tuotannon kasvua ei vuonna 2011 nähdä. Tuotannon hiipuessa, voidaan puhua talouden kasvun rajasta hidastumisesta, sillä talous on vahvasti riippuvainen näistä kahdesta teollisuudesta. Kasvava kilpailu globaaleilla markkinoilla vaikuttaa Etelä-Korean vientimahdollisuuksiin.

Soulissa syksyllä järjestetty G20-kokous oli koko talousvuoden huipentuma Etelä-Koreassa. Syksyn aikana lehdet ja kadut käytännössä täyttyivät sinipunaisista lipuista ja lehtisistä, jotka symboloivat maan kansallisvärejä. Etelä-Korean roolia maailman suurimman talousfoorumin puheenjohtajana suitsutettiin laajalti. Etelä-Korea otti roolia muun muassa tuloerojen kaventamisessa rikkaiden ja köyhien maiden välillä. Puheenjohtajamaa näytteli myös tärkeää osaa soviteltaessa niin sanottua valuuttakriisiksi kärjistynyttä tilannetta Japanin ja Kiinan välillä.

Kauppapolitiikka

Etelä-Korean pitkäaikaiset haasteet taloudessa ovat työvoiman ikääntymisessä ja joustamattomissa työmarkkinoissa, jotka ennen kaikkea ovat epätasa-arvoiset. Ongelmaksi voidaan laskea myös liiallinen riippuvuus vientituotannosta. Vaikeat olosuhteet eivät houkuttele sijoittajia maahan. Tähän on haettu muutosta uusilla politiikan linjauksilla, jotta olosuhteet saataisiin kansainvälisimmiksi. Muutos on jokseenkin hidasta ja Korean tärkein tuote sen vauraudelle, korealainen ihminen, on käymässä vähiin.

Suomen ja Etelä-Korean kahdenvälisen kaupan arvo vuonna 2010 oli noin miljardi euroa. Tästä osuudesta noin 664 miljoonaa euroa oli vientiä ja 464 miljoonaa euroa tuontia. Kasvua oli molemmissa viennissä noin 20 prosenttia verrattuna vuoteen 2009. Tuonti sen sijaan laski noin 8 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna.

On huomattavaa, että puolijohdeteollisuuden kauppataase on miljardeja pakkasella. Luonnonvarojen puutteen vuoksi kaikki resurssit tuodaan ulkomailta. Valtavat sisämarkkinat pitävät elektroniikkayritykset voiton puolella. Autoteollisuus on menettänyt sisämarkkinoiden osuutta, sillä ulkomaisten autojen kasvu oli melkein 150 prosenttinen verrattuna edelliseen vuoteen. Myytyjen ulkomaalaisten autojen määrä läheni 100 000 kappaletta.

Ajankohtaista

EU:n ja Etelä-Korean välisen vapaakauppasopimuksen on määrä astua voimaan 1. heinäkuuta 2011. Etelä-Korea on Suomen seitsemänneksi suurin kauppakumppani EU:n ulkopuolisista maista. Suomalaisten yritysten lasketaan saavan noin 30 miljoonaa euroa helpotuksia tullien poistuessa. Hyöty kohdistuu enimmäkseen suuriin teollisuusyrityksiin, kuten laivateollisuuden yrityksiin. Koko EU:n bruttokansantuotteen on laskettu nousevan 0,08 prosenttia sopimuksen johdosta. Myös palvelualan enteillään olevan eräs vapaakauppasopimuksen hyötyjissä. Palvelualaa ei sisällytetä kaikkiin ulkomaankauppatilastoihin, joten sopimuksen hyödyn laskeminen tilastollisesti on käytännössä mahdotonta.

Sopimus parantaa nopeasti teollisten tuotteiden markkinoillepääsyä, sillä heti sen voimaantulon yhteydessä yli 90 prosenttia ja 7 vuoden siirtymäajan kuluttua käytännössä kaikki kauppa on tullivapaata. Erityisen lyhyillä siirtymäajoilla poistetaan ympäristötuotteiden tariffit.

Tariffieliminaation taloudellista merkitystä kuvaa hyvin se, että tällä hetkellä Korean sovelta- ma tullitaso teollisille tuotteille on keskimäärin 12,2 prosenttia. Pelkästään teollisten tuotteiden euromääräisen hyödyn EU-viennille arvioidaan olevan välittömästi 850 miljoonaa euroa ja siirtymäajan päätyttyä 1,6 miljardia euroa vuodessa. Sektoreista myönteisimmät vaikutukset ovat koneita ja laitteita valmistavalle teollisuudelle sekä kemianalalle.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Jyrki Kallio, puh. (09) 160 55669

3.5.4 Intia

Taloustilanne ja -näköymät

Intian talouden kasvuvauhti on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut lähes Kiinan tasoa. Kansainvälisen talouskriisin vaikutus Intian talouteen oli varsin rajallinen. Maaliskuun 2011 lopussa päättyneen budjettivuoden 2010–2011 aikana bruttokansantuote kasvoi 8,6 prosenttia ja talouden odotetaan kasvavan kuluvana budjettivuonna noin yhdeksän prosenttia.

Talouden keskeisin haaste on vuoden 2009 loppupuolelta lähtien pitkään kaksinumeroisena pysyneen inflaation taltuttaminen. Elintarvikkeiden ja polttoaineiden hinnat ovat olleet uudesta noususta vuoden 2010 lopulta lähtien maailmanlaajuisesta kehitystä seuraten. Kiristyvän korkotason on nähty jo uhkaavan talouden vahvaa kehitystä. Inflaatiotahti on hidastunut, mutta sen odotetaan jäävän viime vuosikymmenen 5–6 prosentin trenditason yläpuolelle.

Valtiontalous on tasapainottumisen tiellä. 1.4.2011 alkaneen budjettivuoden aikana alijäämän odotetaan laskevan 4,6 prosenttiin bruttokansantuotteesta, eli puolisen prosenttiyksikköä edelliseen budjettivuoteen verrattuna. Valtiontalouden tasapainottamisen lisäksi budjetin kolme keskeistä keskipitkän aikavälin tavoitetta ovat: nopean talouskasvun jatkaminen, kaikkia väestönosia hyödyttävän inklusiivisen kehityksen varmistaminen sekä hallintokäytäntöjen ja toimeenpanon parantaminen. Panostukset infrastruktuurin kehittämiseen kasvavat lähes neljänneksellä edelliseen budjettivuoteen verrattuna. Huonossa kunnossa olevan infrastruktuurin on arvioitu merkitsevän jopa kahden prosenttiyksikön menetystä Intian bruttokansantuotteessa. Myös koulutukseen osoitetaan lähes neljännes enemmän budjettivaroja kuin edeltävänä vuonna.

Ulkomaankaupan osuus Intian bruttokansantuotteesta on reilun kolmanneksen luokkaa. Tavaraviennin vahvan kehityksen odotetaan jatkuvan lähivuosina joskin hitaammin kuin palveluviennin, jonka merkitys Intialle on edelleen kasvussa. Palvelukaupan ylijäämäisyys kompensoi tavarakaupan kasvavaa ja kroonisluateista alijäämäisyyttä ja vaihtotaseen vajeen odotetaan supistuvan lähivuosina. Intian rooli maailmankaupassa on kuitenkin rajallinen palvelukauppaa lukuun ottamatta. Reaalitalouden vahvan kasvunäkymän myötä Intiaan tulvi vuonna 2010 ulkomailta runsaasti arvopaperisijoituksia, joiden virta on kuitenkin ollut ohenemassa. Suorien ulkomaisten investointien alamäki vuoden 2010 aikana on ollut hidastumassa ja hallitus pohtii toimenpiteitä kriittisesti tarvittavan ulkomaisen pääoman houkuttelemiseksi Intiaan.

Intian asema maailman toiseksi nopeimmin kasvavana taloutena on viime vuosina vahvistunut. Se on G-20 -ryhmän jäsen. Se ohittanee Kiinan maailman väkirikkaimpana maana vuoden 2025 tienoilla ja nousee samalla maailman kolmanneksi suurimmaksi taloudeksi Kiinan ja Yhdysvaltojen jälkeen.

Kauppapolitiikka

Intian kauppaministeriö laatii viiden vuoden välein ulkomaankauppaa koskevan toimintaohjelman, jossa määritetään ulkomaankaupan päämäärät ja uudistushankkeet. Vuosien 2009–2014 toimintaohjelmassa keskeisiksi tavoitteiksi asetettiin kaksinkertaistaa Intian viennin arvo vuoteen 2014 mennessä sekä Intian osuus maailmankaupassa vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteiden saavuttamiseksi Intia pyrkii monipuolistamaan vientimarkkinoitaan ja vientituotteitaan muun muassa tarjoamalla vientiteollisuudelleen erilaisia kannustimia. Vuoden 2011 alussa julkaistussa täsmennyksessä strategiassa painopiste asetettiin erityisesti tavaraviennin edistämiseen. Potentiaalisimpina tavaraviennin sektoreina nähdään metalli- ja konepajateollisuus, kemianteollisuus, lääketeollisuus, elektroniikka, korut sekä tekstiilit. Intia-brändin kehittämiseen panostetaan.

Maaailman kauppajärjestössä (WTO) käynnissä olevissa kauppaneuvotteluissa Intian keskeiset intressit liittyvät suuren maatalousväestönsä etujen turvaamiseen sekä palvelukaupan vapauttamiseen. Näiden neuvottelujen hitaan etenemisen myötä Intia on viime vuosina panostanut kattavien kahdenvälisen ja alueellisten vapaakauppajärjestelyjen solmimiseen.

Tätä nykyä Intialla on kymmenkunta kahdenvälistä ja alueellista vapaakauppasopimusta pääasiassa Aasian muiden kehitysmaiden kanssa. Talouskumppanuus- ja -yhteistyösopimukset Japanin ja Malesian kanssa allekirjoitettiin helmikuussa 2011. Neuvotteluvaiheessa on kymmenkunta vapaakauppajärjestelyä muun muassa EFTAn (European Free Trade Area), Kanadan, Uuden-Seelannin ja Persianlahden yhteistyöneuvoston kanssa. Ennakkotutkimusvaiheessa tai muuten harkittavana on samoin kymmenkunta yhteistyöjärjestelyä.

EU:n ja Intian väliset vapaakauppasopimusneuvottelut aloitettiin kesäkuussa 2007. Tavoitteena on kattava, osapuolten WTO-sitoumuksia pidemmälle menevä sopimus. Neuvottelutahti tiivistyi joulukuussa 2010 pidetyn EU–Intia-huippukokouksen antaman sykäyksen myötä. Tuolloin tavoitteena todettiin olevan saattaa neuvottelut päätökseen kevään 2011 aikana. Tämä vaatii kuitenkin vielä runsaasti töitä. EU:n johtoasema Intian markkinoilla on viime vuosina kutistunut erityisesti Kiinan osuuden kasvaessa.

Ajankohtaista

Suomen ja Intian välinen kauppa on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla, mutta on edelleen potentiaaliin nähden vaatimatonta. Vuoden 2009 laskusuunnan jälkeen vienti Intiaan kasvoi vuoden 2010 aikana edellisvuoteen verrattuna noin kolmanneksella ja oli noin 600 miljoonaa euroa. Tärkeimpiä vientituotteitamme ovat metsäteollisuuden tuotteet, voimakoneet ja moottorit sekä muut sähkökoneet ja laitteet. Intian viennin osuus kokonaisviennistä oli vuonna 2010 reilun prosentin. Tuonti Intiasta kasvoi vuoden 2010 aikana edellisvuoteen verrattuna 50 prosentilla ja oli vajaat 350 miljoonaa euroa. Intiasta tuodaan Suomeen eniten vaatteita, tekstiili- ja nahkatuotteita sekä kemianteollisuuden tuotteita. Tuonti Intiasta oli 0,7 prosenttia kokonaistuonnista.

Kehittyvä, vaurastuva ja keskiluokkaistuva Intia tarjoaa suomalaisyrityksille runsaasti liiketoimintamahdollisuuksia muun muassa infrastruktuurirakentamisessa, ympäristöteknologiassa, energiantuotannossa, informaatio- ja viestintäteknologiassa, metsäteollisuudessa, terveydenhuollossa, koulutuksessa sekä elintarviketurvallisuudessa ja -teknologiassa. Liiketoimintaympäristönä Intia on kuitenkin monella tapaa haasteellinen. Kaupallistaloudellisia

suhteita edistävä Suomen ja Intian välinen poliittisen tason vierailuvaihto oli vuonna 2010 erityisen vilkasta.

Suomen ja Intian välinen taloudellista yhteistyötä koskeva sopimus allekirjoitettiin maaliskuussa 2010 ja astui voimaan huhtikuussa 2011. Sopimuksen puitteissa toimivan sekakomission seuraava kokous järjestetään syksyllä 2011. Sekakomission alle on päätetty perustaa puhdasta teknologiaa ja innovaatioita käsittelevät yhteistyöryhmät, joiden toiminta käynnistyy vuoden 2011 aikana.

Vuonna 2010 allekirjoitettiin ministeritason yhteistyöasiakirjat tieliikenteen ja tietoturvan alalla. Delhiin perustettiin alkuvuodesta 2011 suomalainen innovaatiokeskus (FinNode). Maiden väliset sosiaaliturvasopimusneuvottelut pyritään saamaan päätökseen vuoden 2011 aikana.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Sanna Halinen, puh (09) 160 56359
Lähetystöneuvos Juha Pyykkö, Suomen suurlähetystö New Delhi,
puh. +91 11 41497205

3.5.5 Iran

Taloustilanne ja -näköymät

Iranin talouden syvää taantumaa vaikeuttaa korkea inflaatio, presidentti Ahmadinejadin populistinen talouspolitiikka, arabimaailmasta alkuvuodesta 2011 alkanut kuuhunta sekä maalle asetetut kansainväliset pakotteet. Inflaatio on jossain määrin laskenut viime vuosien huippulukemista ja oli virallisen arvion mukaan 11,8 prosenttia vuonna 2010. Epävirallisten arvioiden mukaan se on kuitenkin huomattavasti korkeampi ja on saattanut nousta arviolta 25 prosenttiin hallituksen joulukuussa 2010 aloittamien subventioalennusten myötä (mm. bensiini, leipä, sähkö, maakaasu). Työttömyyden arvioidaan olevan yli 20 prosenttia.

Talous on hyvin riippuvainen öljyviennistä, joka vastaa 80 prosenttia maan valuuttatuloista. Huomattavista raakaöljy- ja kaasuvaroista huolimatta jalostuskapasiteetti on hyvin pieni, ja talous onkin erittäin altis öljyn hintojen heilahteluille. Talouden kipeästi kaipaavat ulkomaiset investoinnit ovat jääneet pieniksi kansainvälisten sanktioiden ja talouden heikon tilan vuoksi. Iranissa meneillään oleva valtio-omisteisten yritysten yksityistämisen prosessi on hoidettu hyvin huonosti, mikä on pikemminkin heikentänyt kuin parantanut maan taloudellista tilannetta. Vallankumouskaartin (IRGC) ote maan taloudesta on vahvistunut, ja sen arvioidaan kontrolloivan noin 70–80 prosenttia Iranin virallisesta taloudesta ja lähes kokonaan sen informaalista osaa.

Kauppapolitiikka/Iraniin kohdistuvat pakotteet

Iranin ydinohjelmaan kohdistuvat epäilyt haittaavat maan yhteistyötä kansainvälisen yhteisön kanssa. Iran on jättänyt noudattamatta lukuisia YK:n turvallisuusneuvoston (TN) sekä Kansainvälisen ydinenergiajärjestön IAEA:n päätöslauselmia. Tämän vuoksi Iraniin on kohdistettu pakotteita TN:n päätöslauselmilla 1737 (23.12.2006), 1747 (24.3.2007), 1803 (3.3.2008) ja 1929 (9.6.2010).

Pakotteet sisältävät muun muassa Iranin ydin- ja ohjusohjelmiin kohdistuvan vientikiellon sekä niihin liittyviin yrityksiin ja henkilöihin kohdistettavat maahantulorajoitukset ja varojen jäädytykset. Iranin kansalaisille kielletään antamasta koulutusta ydin- ja ohjusteknologiaan liittyvillä aloilla. Uusimmat YK-pakotteet kohdistuvat erityisesti vallankumouskaartiin ja sitä lähellä oleviin toimijoihin, rahtiliikenteeseen sekä iranilaisiin rahoituslaitoksiin.

Vientiluottojen ja -takuiden osalta kehoitetaan tarkkaavaisuuteen, jotta niillä ei edistettäisi ohjus- tai ydinohjelmien kehittämistä. Samoin kehoitetaan tarkkaavaisuuteen iranilaispankkeja koskien. TN:n pakotteilla myös muun muassa kehoitetaan olemaan antamatta Iranin hallitukselle taloudellista apua.

EU:ssa TN:n pakotepäätöslauselmat pannaan täytäntöön yhteisellä kannalla ja asetuksella, jotka julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä. EU:n pakotteet sisältävät listat henkilöistä ja yrityksistä, joihin sovelletaan finanssi- ja maahantulopakotteita. Kohteina on muun muassa iranilaispankkeja. EU noudattaa myös Irania koskevaa kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa. Lisätietoa pakotteista ja vientivalvonnasta saa ulkoasiainministeriön internet-sivuilla julkaisuvista vientivalvontatiedoista.

YK-pakotteiden lisäksi EU hyväksyi omat autonomiset ja kattavammat pakotteensa 26.7.2010 niiden astuessa voimaan 27.10.2011. Ne kohdistuvat erityisesti Iranin öljy- ja kaasuteollisuuden kieltäen uudet investoinnit, teknisen tuen sekä energiateollisuuden (erityisesti raakaöljyn jalostukseen) liittyvän teknologian, välineistön ja palveluiden viennin.

On mahdollista, että ns. EU3+3 eli P5+1-ryhmä (Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Iso-Britannia, Ranska, Saksa) tulee jatkossa entisestään kiristämään Iranin pakoteregimiä, koska Iran ei ole edelleenkään noudattanut TN:n päätöslauselmia eikä osoittanut toivottua yhteistyöhalua ydinohjelmaansa koskevan kiistan ratkaisemiseksi.

Kauppaneuvottelut

EU aloitti joulukuussa 2002 Iranin kanssa neuvottelut kauppaja yhteistyösopimuksesta (TCA). Neuvottelut etenivät katkonaisesti, eikä niitä ole käyty heinäkuun 2005 jälkeen. Neuvottelujen jatkaminen ei ole näköpiirissä poliittisen tilanteen vuoksi.

Iranin WTO-jäsenyyttä valmisteleva liittymistyöryhmä perustettiin toukokuussa 2005. Työryhmä ei ole kokoontunut. Iran toimitti WTO:lle marraskuussa 2009 ulkomaankaupparegimiansa koskevan raportin, joka on edellytys liittymistyöryhmän käynnistymiselle.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Jussi Soini, puh. (09) 160 56278

3.5.6 Irak

Taloustilanne ja -näköymät

Viime vuosina tapahtunut turvallisuustilanteen paraneminen on jouduttanut Irakin talouden elpymistä etenkin öljy- ja rakennussektoreilla sekä vähittäiskaupassa. 1980-luvulta jatkuneet sodat ja kansainväliset pakotteet aiheuttivat Irakin taloudelle kuitenkin rakenteellisia

vaurioita, joiden jälleenrakentaminen on ollut hidasta. Irakin taloutta rasittavat korruptio ja infrastruktuurin puute. Maan yksityis- ja pankkisektori ovat vasta muodostumassa. Irak on saanut vuoden 2003 jälkeen runsaasti apua jälleenrakentamisessa muun muassa infrastruktuurin parantamiseksi, talouden elvyttämiseksi ja oikeuslaitoksen toimivuuden parantamiseksi. Irak on saanut myös merkittäviä velkahelpotuksia; Pariisin klubin jäsenet ja Kiina päättivät mitätöidä 80 prosenttia Irakin veloista. Sen sijaan velkaneuvottelut Irakin Persianlahden naapurimaiden kanssa ovat osoittautuneet ongelmallisemmiksi. Ulkomais-ten investointien määrä on edelleen suhteellisen vaatimaton maan turvallisuusongelmien ja epävakaisuuden vuoksi.

Irakin talouden kulmakivi on öljyteollisuus. Arviolta 98 prosenttia maan viennistä muodostuu öljystä. Öljyvetoisuuden vuoksi Irakin talous on varsin riippuvainen öljyn hinnan suhdannevaihteluista. Öljyntuotanto on nykyään n. 2,5 miljoonan barrelin vuorokausitasolla, mutta hallituksen tavoitteena on nostaa tuotanto 12 miljoonan barrelin vuorokausitasolle. Öljysektorin kehittymistä on hidastanut Irakin öljylain jumiutuminen. Vuonna 2010 Irak solmi kymmenen suurta sopimusta, joissa ulkomaisille öljy-yhtiöille myytiin oikeuksia öljykentille. Irakin pääministeri Nuri Al-Maliki on kuitenkin viestittänyt, että vastedes oikeuksia ei enää myytäisi ulkomaisille yhtiöille.

Globaalin talouskriisin vaikutuksesta Irakin öljytulot laskivat. Kansainvälinen valuuttarahasto myönsi helmikuussa 2010 Irakille mittavan 2,3 miljardin dollarin lainan, jonka tarkoitus on täyttää budjettivajetta ja auttaa maan talouden jälleenrakentamisessa.

Irakin talouden ennakoitaan IMF:n arvion mukaan kasvavan 11,5 prosenttia kuluvana vuonna. Maan öljyteollisuuden kasvun odotetaan nostavan ulkomaisten investointien määrää. Suotuisan turvallisuuskehityksen jatkuminen mahdollistaisi talouden kehityksen ainakin etnisesti ja uskonnollisesti homogeenisimmillä alueilla lännessä ja etelässä. Poliittisesti suhteellisen vakaalla pohjoisen kurdialueella on jo näkyvissä huomattavaa taloudellista kasvua. Maaliskuussa 2010 Irakissa järjestettiin parlamenttivaalit, joita seurannut poliittisen epävarmuuden jakso päättyi kun hallitusneuvottelut saatiin päätökseen viime vuoden lopulla. Yleistä turvallisuustilannetta leimaavat lisäksi Irakiinkin levinnyt arabimaailman kuohunta sekä amerikkalaisjoukkojen sovittu vetäytyminen vuoden 2011 lopulla.

Kauppapolitiikka

EU:n ja Irakin väliset neuvottelut kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta saatiin päätökseen marraskuussa 2009. Sopimuksella luodaan puitteet kaupalle, laaja-alaiselle yhteistyölle ja säännölliselle poliittiselle dialogille. Kyseessä on ensimmäinen sopimussuhde EU:n ja Irakin välillä. Sopimus on parafoitu ja saataneen allekirjoitettua lähiaikoina nyt kun Irakiin on saatu muodostettua uusi hallitus.

EU:n ja Irakin välisissä keskusteluissa esillä ovat olleet yhteistyömahdollisuudet etenkin energisektorilla. Osapuolet tekivät tammikuussa 2010 strategista energiakumppanuutta koskevan aiopöytäkirjan.

Irak neuvottelee WTO-jäsenyydestä ja uusii lainsäädäntöään WTO:n periaatteiden mukaisesti.

Irakista voidaan maan turvallisuustilanteen parannuttua odottaa muodostuvan EU:lle merkittävän kauppakumppanin. Irakilla on huomattavaa taloudellista potentiaalia, muun muassa maailman toiseksi suurimmat öljyvarannot Saudi-Arabian jälkeen.

Suomi nousi vuonna 2008 Pohjoismaista suurimmaksi Irakin-viejäksi viennin arvolla ollessa tuolloin 185 miljoonaa euroa. Vuonna 2009 Suomen Irakin-vienti supistui kuitenkin muun Persianlahden-viennin tapaan merkittävästi 32 miljoonaan euroon ja 2010 edelleen vain 15 miljoonaan. Suomen vienti on ollut hyvin yksipuolista koostuen lähinnä matkapuhelinverkoista. Tuonti Irakista Suomeen on ollut viime vuosina muutamien tuhansien eurojen tasolla.

Vuodesta 2003 lähtien Suomi on avustanut Irakia yhteensä yli 23 miljoonalla eurolla. Taloudellisesti merkittävin panos Suomen tuesta muodostuu Pariisin klubin puitteissa sovitusta velkahelpotusjärjestelystä, jonka myötä 80 prosenttia Irakin velasta annetaan anteeksi. Alkuperäisen velan määrä Suomelle oli noin 250 miljoonaa dollaria.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteerin Paula Sirkiä, puh. (09) 160 56479

3.5.7 GCC-maat

EU:n ja Persianlahden yhteistyöneuvosto (The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, GCC), jonka jäsenmaita ovat Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi-Arabia ja Yhdistyneet Arabiemiirikunnat, sopivat vapaakauppasopimukseen pyrkimisestä 1988 allekirjoitetussa yhteistyöpöytäkirjassa. Käytännössä varsinaiset neuvottelut käynnistyivät EU:n komissiolle vuonna 2001 myönnetyn uudistetun neuvottelumandaatin myötä ja GCC-maiden päätettyä samana vuonna tullionin perustamisesta. Neuvottelut ovat edenneet hitaasti ja vuonna 2008 GCC jäädettiin ne. Epävirallisia kontakteja asian tiimoilta on kuitenkin pidetty osapuolten kesken.

Keskeisiä kysymyksiä neuvotteluissa ovat olleet muun muassa julkiset hankinnat, investoinnit, palvelut. Erityisesti vientitullien poistaminen on osoittautunut vaikeaksi kysymykseksi. Sopimusneuvotteluihin kuuluvat myös poliittiset kysymykset, muun muassa joukkotuhoukset, terrorismi, ihmisoikeudet ja siirtolaisuus.

Viime vuosina GCC on avannut vapaakauppasopimusneuvottelut myös lukuisten muiden tahojen, muun muassa Kiinan, Intian, Japanin ja Australian kanssa. GCC:n ja EFTA:n väliset vapaakauppasopimusneuvottelut saatiin loppuun huhtikuussa 2008 ja sopimus allekirjoitettiin kesäkuussa 2009. Yhdysvallat on solminut GCC-maiden kanssa kahdenvälisiä vapaakauppasopimuksia.

GCC-maiden keskinäinen tullionin astui voimaan vuonna 2003 ja yhteismarkkinat vuoden 2008 alussa. GCC-maiden huippukokous hyväksyi vuoden 2008 lopussa sopimuksen valuuttaunionin muodostamisesta. Valuuttaunionille alun perin asetettua tavoiteaikataulua, v. 2010, on kuitenkin jouduttu lykkäämään. Lisäksi Oman ja Arabiemiiraatit ovat jättäytyneet hankkeen ulkopuolelle.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Jussi Soini, puh. (09) 160 56278

3.6 IVY-maat

3.6.1 Venäjä

Suomen ja Venäjän kauppasuhteet

Vuonna 2010 Suomen ja Venäjän kansainvälisen talouskriisin seurauksena voimakkaasti supistunut kauppavaihto kääntyi jälleen kasvuun. Suomen vienti Venäjälle kasvoi 16 prosenttia ja tuonti Venäjältä 30 prosenttia. Venäjä oli Suomen kolmanneksi suurin vientimaa ja suurin tuontimaa. Kauppavaihdon kokonaisarvo oli hieman 13,9 miljardia euroa. Venäjälle Suomi oli 12. tärkein kauppakumppani.

Kolmannes Suomen Venäjän-viennistä koostui teollisuuden koneista, laitteista ja kuljetusvälineistä, joiden viennin vilkastuminen antoi yhä odottaa investointien käynnistymistä Venäjällä taantuman jälkeen. Kemiallisten aineiden ja lääkkeiden osuus oli reilu 20 prosenttia. Terästuotteiden vienti kasvoi voimakkaasti ja sen osuus nousi lähes 10 prosenttiin. Sähkö- ja optisten laitteiden osuus oli 12 prosenttia, paperituotteiden 10 ja elintarvikkeiden 8 prosenttia. Tuonnista energiatuotteiden (öljy, kaasu, sähkö) osuus oli 81 prosenttia. Raakaöljyn osuus Venäjän Suomen-tuonnista oli 61 prosenttia ja kaasun 12 prosenttia. Myös transitoliikenne kääntyi jälleen kasvuun. Vuonna 2010 transitoviennin määrä kasvoi 18 prosenttia, mikä kuitenkin vastaa vain noin puolta vuoden 2008 määrästä; Venäjän kehitettyä omaa satamapasiteettiaan transitoliikenne tuskin tuleekaan enää saavuttamaan aikaisempaa tasoaan. Transitokuljetusten arvo oli 16,9 miljardia euroa.

Vuonna 2009 Venäjä oli Suomen palveluviennin toiseksi suurin markkina, joka toi 8 prosenttia kaikista palveluvientituloista. Tarkemmat luvut vuodelta 2010 luvut julkaistaan myöhemmin keväällä. Tiedossa kuitenkin on, että venäläiset olivat vuonna 2010 edelleen suurin matkailijaryhmä Suomessa ja heidän yöpymisensä lisääntyivät 15 prosenttia edellisestä vuodesta. Vuonna 2010 Suomen edustustot Venäjällä myönsivät lähes 970 000 viisumia, missä on kasvua 31 prosenttia edellisvuoteen. Pietarin pääkonsulaatti käsitteli yli 751 000 viisumihakemusta.

Marraskuussa 2010 EU ja Venäjä pääsivät sopuun merkittävimmistä kahdenvälisistä kysymyksistä Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluissa. Samalla löytyi ratkaisu Venäjän pyöreälle puulle asettamaan vientitullikysymykseen.

Suomalaisyriyten Venäjälle tekemien suorien sijoitusten määrän arvioidaan olevan jo noin seitsemän miljardia euroa. Lähes miljardi euroa on investoitu metsäteollisuuteen. Suuri osa suomalaisista investoinneista on suuntautunut Pietariin ja Luoteis-Venäjän alueelle. Enenevässä määrin investointeja on tehty myös muille, Suomesta katsoen kauempana sijaitseville Venäjän alueille.

Suomen ja Venäjän välinen tärkein talussektorin yhteistyöfoorumi on hallitustenvälinen taluskomissio, joka kokoontuu vuosittain (huhtikuussa 2010 Helsingissä ja maaliskuussa 2011 Pietarissa). Taluskomissiossa ei käydä kauppaneuvotteluja, vaan se edistää liiketoimintailmapiirin kehitystä, poistaa kaupan ja investointien esteitä, tarkastelee yhteisiä hankkeita ja luo yhteyksiä yritysten välille. Suomen puolen puheenjohtajana toimii ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen. Venäjän puolen puheenjohtaja vaihtui tammikuussa 2011 taluskehitysministeri Elvira Nabiullinasta varapääministeri Sergei Ivanoviin. Taluskomission alaisuudessa on noin 20 sektori- sekä aluetyöryhmää, joiden vetovastuu on eri ministeriöillä ja elinkeinoelämän järjestöillä.

EU:n ja Venäjän kauppavaihto

EU ja Venäjä ovat talouden alalla pitkälti toisistaan riippuvaisia. Venäjä on EU:n kolmanneksi suurin kauppakumppani ja EU puolestaan Venäjän suurin kauppakumppani. Maailmanlaajuinen talouskriisi vaikutti kauppaan voimakkaasti. Vuonna 2010 kauppavaihdon arvo kasvoi edellisestä vuodesta 32 prosenttia noin 240 miljardiin euroon, mikä jäi kuitenkin vielä talouskriisiä edeltäneen vuoden 2008 tason (noin 280 miljardia euroa) alapuolelle. Kauppa oli edelleen EU:lle alijäämäistä. EU tuo Venäjältä pääasiassa energiaa ja raaka-aineita. Noin neljännes EU:ssa kulutettavasta energiasta on peräisin Venäjältä, ja EU:n osuus Venäjän öljy- ja kaasuviennistä on puolestaan noin 60 prosenttia. EU vie Venäjälle lähinnä teollisuustuotteita kuten koneita, kuljetuslaitteita, kemikaaleja ja elintarvikkeita.

Vahvat taloudelliset intressit näkyvät myös investoinneissa. EU on merkittävin ulkomainen investoija Venäjällä. Noin 75 prosenttia Venäjälle tehdyistä suorista ulkomaisista investoinneista tulee EU-maista. Eniten investointeja on tehty tukku- ja vähittäiskauppaan, metalliteollisuuteen ja energiasektorille.

EU:n ja Venäjän taloudellinen yhteistyö

Euroopan unionin ja Venäjän suhteiden sopimuksellinen perusta on 1997 voimaan tullut kumppanuus- ja yhteistyösopimus (Partnership and Cooperation Agreement, PCA). Vuonna 2008 käynnistettiin neuvottelut uudesta perussopimuksesta, joka vastaisi paremmin muuttuneita olosuhteita ja strategisen kumppanuuden tarpeita. EU:n päämääränä on laaja-alainen, juridisesti sitova sopimus. Euroopan unionin puolelta neuvotteluja käy komissio.

Sopimukseen on tarkoitus sisällyttää muun muassa PCA:ssa olevia pyrkimyksiä lähentää talouksia entistä enemmän. Siinä ei kuitenkaan sovita yksityiskohtaisesti esimerkiksi vapaa-kaupasta, joka on EU:n ja Venäjän välisen talousyhteistyön pitkän aikavälin tavoite. Perussopimuksen kauppaa ja investointeja koskevissa kysymyksissä ei ole edetty toivotulla tavalla johtuen mm. Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin alkuvuonna 2010 perustaman tulliliiton luomasta uudesta tilanteesta sekä aiemmin hitaasti edenneistä Venäjän WTO-liittymisneuvotteluista.

EU on pitänyt Venäjän WTO -jäsenyyttä edellytyksenä vapaakauppasopimuksen neuvottelemiselle. Venäjän WTO-liittyminen saikin loppuvuodesta 2010 uutta vauhtia ensin Yhdysvaltojen ja sitten EU:n päästyä Venäjän kanssa sopimukseen kahdensivuisesta Venäjän WTO-jäsenyyteen liittyvistä kysymyksistä. Mikäli liittymisneuvottelujen tekninen työ saadaan päätökseen kesään 2011 mennessä, Venäjän WTO-jäsenyys voinee toteutua vielä vuoden 2011 aikana. Venäjän WTO-jäsenyyden toivotaan vauhdittavan myös EU:n ja Venäjän välisiä perussopimusneuvotteluja.

Kansainvälinen talouskriisi vaikutti EU:n ja Venäjän kauppavaihdon lisäksi myös muuhun taloudelliseen yhteistyöhön. Suojatakseen talouttaan Venäjä on muun muassa nostanut tuonti- ja vientitulleja sekä kiristänyt tuontirajoituksia joidenkin tuotteiden osalta. Myös sillä on ollut vaikutuksensa perussopimusneuvotteluihin.

Käytännön tasolla EU:n ja Venäjän välisiä suhteita kehitetään ns. yhteisten alueiden (Common Spaces) kautta. Alueet ovat I) talouden alue, II) vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, III) ulkoisen turvallisuuden alue sekä IV) tutkimuksen ja koulutuksen alue, johon kuu-

luvut myös kulttuuriasiat. Alueiden sisällöistä ja tavoitteista, ns. tiekartoista, sovittiin vuonna 2005.

Talouden alueen keskeisin tavoite on EU:n ja Venäjän välisen kaupan ja investointitoiminnan lisääminen poistamalla kaupan esteitä ja parantamalla liiketoimintaympäristöä. Tavoitetta edistetään erityisesti viranomais- ja asiantuntijayhteistyön eli ns. dialogien kautta. Muun muassa teollisuus- ja yrityspolitiikkaa, teollisuustuotteiden sääntelyä, rahoituspalveluita, teollisoikeuksien suojaa, investointeja ja julkisia hankintoja koskevat dialogit ovat tärkeä väline säännösten yhdenmukaistamisessa ja lainsäädännön toimeenpanon seurannassa. EU:ssa dialogien edistämässä keskeisin rooli on komissiolla. Dialogien puitteissa toimii noin 40 työryhmää.

Lisätiedot: Lähetystoneuvos Mikko Kivikoski, puh. (09) 160 55674
(Suomen ja Venäjän kauppasuhteet)
Lähetystoneuvos Anu Vuori-Kiikeri, puh. (09) 160 55652
(EU:n ja Venäjän taloudelliset suhteet)

Lähteet: Euroopan komissio
MEK
Suomen Pankki/BOFIT
Tullihallitus

3.6.2 Muut IVY-maat ja Georgia

IVY-maihin kuuluvat Venäjän lisäksi Itä-Euroopan maat (Moldova, Ukraina⁸, Valko-Venäjä), Etelä-Kaukasian maat (Armenia ja Azerbaidzhan, Georgia⁹), sekä Keski-Aasian maat (Kazakstan, Kirgisia, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan). Vaikka maiden talouksilla on historiallisista syistä yhtäläisyyksiä, ne poikkeavat kuitenkin selkeästi toisistaan muun muassa maantieteellisen asemansa ja luonnonvarojensa puolesta. Maailmanlaajuinen talous- ja finanssikriisi heijastui voimakkaasti Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maiden talouksiin. Suomen ja EU:n kaupankäynti alueen maiden kanssa on suhteellisen vähäistä lukuun ottamatta Ukrainaa ja Kazakstania.

Itä-Euroopan maat

Ukraina

Ukrainan talous on kääntynyt nousuun talouslaman jälkeen. Vuonna 2010 talous kasvoi 4 prosentilla ja vähintään samaa kasvua odotetaan vuodelle 2011. Vuonna 2009 Ukraina ajautui vakavaan kansainväliseen talous- ja finanssikriisiin. Pankkisektoria jouduttiin tukemaan. Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n järjestämän 16,5 miljardin Yhdysvaltain dollarin lainapaketilla maa selvisi pahimman yli.

8 Ukraina ei ole virallisesti ratifioinut IVY-liittymistään

9 Vuodesta 1993 IVY:öön kuulunut Georgia erosi yhteisöstä elokuussa 2008.

Poliittinen ilmapiiri on vakautunut presidentin ja hallituksen edustaessa samaa puoluetta, mutta heikko investointi-ilmapiiri, korkealla ollut inflaatio sekä lainsäädäntöön ja sen toimeenpanoon liittyvät epäselvyydet ovat hidastaneet talouden kehitystä. Ukraina pyrkii vähentämään ylimääräistä byrokratiaa uudella verolaililla ja mittavalla hallintouudistuksella. Kansainvälisissä investointi-ilmapiirivertailuissa Ukraina sijoittuu heikosti, esimerkiksi Heritage Foundationin vertailussa vuonna 2010 Ukraina sijoittui 179 maasta sijalle 162. Ukrainana on kuitenkin onnistunut houkuttelemaan ulkomaisia investointeja, vaikkakin taloutensa kokoon nähden kasvulle on vielä sijaa. Suoria ulkomaisia investointeja Ukrainassa on vain noin 200 USD/capita.

Ukrainan tärkeimpiä vientituotteita ovat rauta ja teräs, joiden maailmanmarkkinahintojen ollessa korkealla Ukraina on saanut huomattavia vientituloja. Teräksen kysynnän hiljennyttyä ja maailmanmarkkinahintojen laskettua alan yritykset joutuivat suuriin vaikeuksiin, mutta vuonna 2010 tapahtui käänne parempaan kysynnän taas hieman noustua. Useat teollisuudenalat kaipaavat modernisointia ja tehostamista. Ukraina on maailman kolmanneksi suurin kaasun tuoja, merkittävä kauttakulkumaa ja suurin osa sen itse tarvitsemasta kaasusta on peräisin Venäjältä. Energiatehokkuudessa on parantamisen varaa. Kaasun hinnan nousut ovat suuri rasite Ukrainan taloudelle. Ukraina on Maailman kauppajärjestö WTO:n jäsen vuodesta 2008 lähtien. Samana vuonna aloitetut EU:n ja Ukrainan väliset vapaakauppasopimusneuvottelut ovat yhä käynnissä.

Valko-Venäjä

Valko-Venäjän talous on voimakkaan muutoksen tilassa. Maan talouskasvu oli nopeaa ennen kansainvälistä talouskriisiä. Talouskasvua siivitti lähinnä halpa venäläinen energia, jota maa on jatkopaljastanut ja myynyt edelleen hyvällä voitolla. Presidentti Lukashenkan harjoittamassa "sosialistisessa markkinataloudessa" tuotteiden hintoja on pidetty keinotekoisesti alhaalla ja tappiollisia, neuvostoaikaisia yrityksiä tuettu valtion varoin. Talouskriisi heikensi merkittävästi maan tuotteiden kysyntää tärkeimmällä vientimarkkinalla Venäjällä. Venäjän tavoite nostaa Valko-Venäjälle vietävän energian hinta markkinahintojen tasolle vaikuttaa heikentävästi maan kauppataaseeseen ja kasvattaa budjettialijäämää. Venäläisen kysynnän vähentyessä vientituotteille on vaikea löytää korvaavia markkinoita. Valtiontalouden suurimpia haasteita lähivuosina ovatkin energiaterhokkuuden kasvattaminen ja vientiteollisuuden monipuolistaminen. Valko-Venäjän talous on kuitenkin taantumien jälkeen palannut nopean kasvun uralle.

Valko-Venäjä on saanut IMF:ltä toistaiseksi yhteensä 3,52 miljardin dollarin tukipaketin, ja lisäksi Venäjältä kahden miljardin dollarin tuen edullisin ehdoin. IMF arvioi, että maa tarvitsee jatkossakin tukea merkittävässä määrin. Valko-Venäjä on ilmoittanut, ettei se tule tarvitsemaan uutta lainoitusohjelmaa valuuttarahastolta. Sen sijaan se on hakenut Venäjältä miljardin dollarin ja EurAsEC- tulliliiton kriisirahastolta kahden miljardin dollarin lainoitusta. Valko-Venäjä on toimeenpannut IMF:n lainojen ehdot hyvin, mikä on edellyttänyt talousuudistuksia, kuten valtionyhtiöille kohdennettujen sisäisten investointien korvaamista ulkomaisin investoinnein sekä valtionyhtiöiden yksityistämisen prosessin toimeenpanoa. Myös pienten ja keskisuurten yritysten määrä on kasvussa valtion helpotettua yritysten perustamista. Kansainvälisen talouslaman paineissa valtion johto ja hallinto ovat vakuuttaneet sitoutumistaan talouden liberalisointiohjelmaan, mutta reunaehtona kuitenkin on, ettei se saa uhata maan taloudellista ja poliittista vakautta.

Yksityistämisprosessi viivästyi vaalivuonna 2010, mm. sosiaalisten etujen leikkausten aiheuttaman poliittisen tyytymättömyyden pelosta. Yksityistettävistä suuryrityksistä vapautuvaa työvoimaa työllistämään ei ole riittävästi pienyrityksiä, eikä pientiloja. Molempien osuus taloudesta on Valko-Venäjällä pienin koko Euroopassa. Investointi-ilmapiirin maassa pitäisi olla joka tapauksessa kohenemassa valtion havitellessa ulkomaisia investointeja muuttuneessa markkinatilanteessa. Ulkomaisten investointien määrä on kuitenkin edelleen selkeästi muita Itä- ja Keski-Euroopan maita alhaisempi, mutta useiden EU-maiden yritykset ovat osoittaneet kiinnostusta Valko-Venäjää kohtaan sen suuren potentiaalin vuoksi. Valko-Venäjän taloudellinen tulevaisuus on kuitenkin epävarma, mikä näkyy valuuttareservejä supistavana vaihtotaseen vajeena ja devalvaatiospekulaatioina.

Kaikki keskeiset kauppaan liittyvät sopimukset Valko-Venäjän ja Suomen välillä ovat voimassa. Suomi on perustanut Suomen Vilnan suurlähetystön alaisen toimipisteen 1.10.2010 Minskiin, ja toimipisteen keskeisiin tehtäviin tulee kuulumaan suomalaisyritysten toimintamahdollisuuksien edistäminen maan markkinoilla. Valko-Venäjän merkittävät yhtiöt ovat pääosin valtio-omisteisia ja pitkälti ministeriöiden ohjauksessa, joten ulkoministeriöllä on merkittävä rooli yhteydenpidon helpottamisessa valtionyritysten suuntaan. Valko-Venäjän kauppapolitiikkaa hallitsee tällä hetkellä uusien markkinoiden löytäminen mm. EU-maista, Suomestakin.

Venäjän, Kazakstanin ja Valko-Venäjän välinen tulliliitto astui voimaan 2010 ja sen syventämisen ja toimeenpanoon liittyvää lainsäädäntötyötä jatketaan edelleen. Tavoitteena on, että maiden väliset tullirajat poistuisivat kokonaan 1.7.2011. Lopullisena tavoitteena on yhteisen talousalueen perustaminen. Maat ovat ilmoittaneet haluavansa pyrkiä WTO:hon yhtenä ryhmänä, mutta käytännössä hyväksyvät että liittyminen tapahtuu eri aikoina, kunhan tämä tapahtuu samoin ehdoin ja periaatteissa identtisin sopimuksin. Käytännössä tulliliiton vaikutuksiin EU:n ja tulliliiton maiden väliseen kauppaan sekä WTO- liittymisneuvotteluihin liittyy paljon avoimia kysymyksiä.

Moldova

Moldova on yksi Euroopan köyhimmistä maista ja sen talouskehitys on ollut naapurimaita hitaampaa. Kansainvälinen taluskriisi iski myös Moldovaan voimakkaasti. Vaikean vuoden 2009 jälkeen talous kääntyi kuitenkin nousuun, kasvun ollessa 3,1 prosenttia vuonna 2010. Moldovan talous on toipumassa kriisistä suhteellisen nopeasti, ja esimerkiksi IMF on varovaisen optimistinen arvioissaan kuluvaan vuodesta ja lähitulevaisuuden osalta. Suhteissa tärkeimpään vientimaahan, Venäjään, on ollut ongelmia, jotka ovat johtaneet vientitulojen laskuun. Maatalousvaltaisen Moldovan talous on pitkälti riippuvainen ulkomailla asuvien moldovalalaisten rahalähetyksistä, jotka Maailmanpankin tilastojen mukaan olivat 1,3 miljardia dollaria vuonna 2010 (BKT vuonna 2010 noin 5,4 miljardia dollaria). Kansainvälinen finanssikriisi heijastuu erityisen voimakkaasti Transnistrian separatistialueelle. Taloudellisen kurjistumisen myötä alueen poliittinen tilanne on muuttumassa, kun aluetta pitkään itsevaltiaan ottein hallinneen Igor Smirnovin asema on heikentynyt.

Moldovan johdossa heinäkuusta 2009 lähtien ollut Eurooppa-myönteinen koalitionhallitus lisäsi paikkalukuaan parlamentissa vuoden 2010 marraskuussa järjestetyissä ennenaikaisissa vaaleissa. Hallitus on tarttunut vaikean taloustilanteen aiheuttamiin haasteisiin ja pyrkii tervehdyttämään talouden rakenteita määrätietoisesti. Hallitus on saanut toimiinsa myös IMF:n tuen: IMF:n kanssa solmittiin vuonna 2010 sopimus 574 miljoonan dollarin tukipä-

ketista, ja myös EU on toimittanut maalle muun muassa taloudellista sekä asiantuntijatukea. Vuonna 2010 aloitettiin neuvottelut uudesta Etu-Moldova-assosiaatiosopimuksesta, jonka lisäksi Moldovan kanssa valmistellaan dialogia viisumivapaudesta sekä neuvotteluja syvästä ja kattavasta vapaakauppasopimuksesta (DCFTA). Vuodesta 2008 annetun ns. ATP-asetuksen (autonomous trade preferences) perusteella EU myöntää Moldovalle yksipuolisesti tullivapaan kohtelun lähes kaikille tuotteille (maataloustuotteissa tullivapaus kiintiöiden puitteissa). Asetusta on päätetty jatkaa vuoden 2015 loppuun saakka. Suomen ja Moldovan väliset kauppaan liittyvät perussopimukset ovat voimassa: investointeja suojaava sopimus tuli voimaan 1997 ja kaksinkertaisen verotuksen estävä sopimus 2009. Kauppa Suomen ja Moldovan välillä on vaatimatonta (vuositasolla noin 10 miljoonaa euroa) ja vahvasti Suomelle ylijäämäistä. Moldova on WTO:n jäsen.

Etelä-Kaukasian maat

Georgia panosti ennen sotaa voimakkaasti talousuudistuksiin ja talous kasvoi kaksinumeroisin luvuin. Talouden moottorina toimivat energian kauttakulikutulojen ohella ulkomaiset investoinnit, jotka ovat suuntautuneet etupäässä öljy- ja kaasusektorille. Suorat ulkomaiset investoinnit romahtivat kuitenkin sodan ja talouskriisin seurauksena 537 miljoonasta Yhdysvaltain dollarista 124 miljoonaan dollariin.

Vuoden 2009 talouskasvu jäi -4 prosenttiin. Talous kasvoi vuonna 2010 kuitenkin odotettua voimakkaammin ja koko vuoden kasvu oli noin 5,5 prosentin luokkaa. Kasvua on tapahtunut lähes joka sektorilla. Hallituksen haasteena ovat kuitenkin talouden elvyttämisen ja sodan tuhojen korjaamisen lisäksi sisäisten pakolaisten sosiaaliset ongelmat. Kansainvälisen yhteisön Georgialle myöntämä 4,5 miljardin dollarin jälleenrakennustuki on tullut tarpeeseen.

Georgialla ei ole merkittäviä vientituotteita maataloustuotteiden, romuraudan ja eräiden mineraalien lisäksi. Ulkomaisia investointeja pyritään houkuttelemaan takaisin liberaalilla talouspolitiikalla. Investoijat ovat osoittaneet varovaista kiinnostusta Georgiaa kohtaan, mutta sotaa edeltäneelle tasolle on vielä pitkä matka. Georgia oli vuonna 2011 Maailmanpankin liiketoiminnan sujuvuutta arvioivassa listauksessa IVY- alueen maista paras. Georgia on WTO:n jäsen.

Armenia on kärsinyt alueen maista eniten maailmantalouden taantumasta. Ennen talouskriisiä voimakkaasti kasvanut talous oli vuonna 2009 lähes romahtamispisteessä ja valuutta (dram) menetti arvostaan kolmanneksen. Bruttokansantuote supistui noin 14 prosenttia. Talous osoitti kuitenkin vuoden 2010 alkupuolella elpymisen merkkejä kasvun ollessa noin 6 prosenttia. Vuoden toisella puoliskolla tapahtui kuitenkin notkahdus ja koko vuoden kasvu jäi noin 2,6 prosenttiin.

Taluskriisi on vaikuttanut eniten rakennus- ja kaivossektoriin, ulkomaisiin rahansiirtoihin sekä lainanantoon. Taantuma alkaa kuitenkin hellittää ja kasvua on tapahtunut useilla sektoreilla. Suuria ongelmia oli vain maataloussektorilla, joka supistui 13 prosenttia myrskytuhojen vuoksi. Rahoitussektori on ollut voimakkaasti riippuvainen armenialaisen diasporan rahalahetyksistä ulkomailta, jotka ovat taluskriisin vuoksi hiipuneet. Tilannetta helpottaa talouden elpyminen armenialaisten siirtolaisten suosimissa maissa.

Armenian tilanne on haasteellinen, sillä sen alueella ei ole merkittäviä luonnonvaroja eikä se sijaitse naapureidensa Georgian ja Azerbaidžhanin tavoin energiankuljetusreittien varrella.

Tilannetta vaikeuttaa myös Vuoristo-Karabahin konflikti, jonka vuoksi Azerbaidzhan ja Turkki ovat sulkeneet Armenian vastaisen rajansa. IMF tukee Armeniaa 540 miljoonalla dollarilla ja Maailmanpankki on myöntänyt Armenialle 525 miljoonan dollarin lainan pienten ja keski-suurten yritysten tukemiseen Venäjän kanssa on myös sovittu 500 miljoonan dollarin lainasta. Armenia oli vuonna 2011 Maailmanpankin liiketoiminnan sujuvuutta arvioivassa listauksessa IVY- alueen maista 8. sijalla. Armenia on WTO:n jäsen.

Azerbaidzhan pystyi sinnittelemään maailmantalouden taantumasta huolimatta pitkään öljyrahastonsa turvin. Taluskriisin ja öljyn maailmanmarkkinahinnan alenemisen seuraukset ovat vasta nyt alkaneet näkyä sen taloudessa. Vuonna 2009 kaksinumeroinen talouskasvu supistui 9 prosenttiin. Vuoden 2010 talouskasvu oli noin 5 prosenttia. Talouskasvu on ollut siitä huolimatta IVY- alueen voimakkainta.

Azerbaidzhanin talous on öljystä ja kaasusta riippuvainen. Öljy tuo noin 95 prosenttia vientituloista ja noin 60 prosenttia budjetin tuloista. Alijäämäistä budjettia on paikkailtu öljyrahaston varoin. Energian hintojen vaikutusta talouteen on kompensoitu öljyn tuotannon lisäyksellä. Kotimainen kulutus jatkui sekä virallisella että yksityisellä sektorilla yllättävän vahvana. Hallitus on pyrkinyt monipuolistamaan taloutta investoimalla energiaviennistä saatuja tuloja talouden muille osa-alueille. Yksityisen sektorin osuus pyritään nostamaan 75 prosenttiin jo lyhyellä aikavälillä. Maailmanpankki ja IMF tukevat energiasektorin ulkopuolisia hankkeita. Talouden merkittäviä haasteita ovat korruptiokulttuurin kitkeminen ja vaurauden keskittyminen pienelle eliitille. Azerbaidzhan oli vuonna 2011 Maailmanpankin liiketoiminnan sujuvuutta arvioivassa listauksessa IVY- alueen maista 10. sijalla.

Keski-Aasian maat

Kazakstan on Keski-Aasian talouskehityksen johtava maa, jonka talous perustuu raaka-aineteollisuuteen ja maatalouteen. Kymmenen vuoden ajan (1998–2007) jatkuneen noin 10 prosentin vuotuisen talouskasvun avulla Kazakstan kaksinkertaisti taloutensa bruttokansantuotteella mitattuna. Talouskasvu on perustunut öljyn ja mineraalien korkeisiin maailmanmarkkinahintoihin ja öljyn vientituloihin. Kansainvälisen finanssikriisin seurauksena Kazakstanin talouskasvu hidastui merkittävästi ja vuonna 2009 Kazakstanin bruttokansantuotteen reaalin kasvu oli Kazakstanin tilastokomitean mukaan vain 1,2 prosenttia. Vuoden 2010 aikana Kazakstanin bruttokansantuotteen kasvu oli 7 prosenttia ja vuoden 2011 osalta Kazakstanin keskuspankin ja EBRD:n arviot maan talouskasvusta liikkuvat 5 -6 prosentin välillä. Voimakkaan talouskasvun vuoksi myös inflaatio on ollut varsin korkea. Kazakstanin tilastokomitean mukaan kuluttajahinnat nousivat vuoden 2010 aikana 7,8 prosenttia. Kuluva vuoden inflaation ennusteväli Kazakstanissa on 6- 8 prosenttia. Kazakstanin keskuspankin mukaan maan vuotuinen inflaatiotasoa tulee pysyttelemään nykyisen suuruisena seuraavan viiden vuoden ajan.

Kazakstan tavoittelee WTO-jäsenyyttä ja Kazakstanin WTO-liittymisneuvottelujen pohjana on tarkoitus käyttää Venäjän neuvottelutuloksia ja sitoumuksia. Kazakstanin osalta tämä tarkoittanee joidenkin jo tehtyjen sitoumusten uudelleen neuvottelemista. Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin välinen tulliliitto astui voimaan 1.1.2010, jolloin maat ottivat käyttöön yhteiset ulkotullit ja yhteisen ulkoisen sääntelyn (lisensointijärjestelmä ja rekisteröintivaatimukset). Tulliliiton on tarkoitus laajeta 1.1.2012 yhteiseksi talousalueeksi, joka kattaa palvelut, investoinnit, kilpailun, valtiontuet, henkisen omaisuuden suojan sekä työvoiman liikkuvuuden.

Uzbekistanin ja Turkmenistanin merkittävät kaasu- ja öljyvarat ovat tuoneet maihin vientituloja. Uzbekistanissa on lisäksi maailman neljänneksi suurimmat kultaesiintymät. Teollisuus on pääosin neuvostoaikaista ja teknologialtaan vanhentunutta. Kummassakin maassa investointiympäristöä on pyritty parantamaan, mutta ulkomaisten investointien määrä on pysynyt muun muassa heikon lainsäädännön ja korruption johdosta alhaisena. Uzbekistan uudistaa kuitenkin entistä määrätietoisemmin taloutensa rakenteita ulkomaisille investoinneille suotuisammiksi. Tuloksena on kasvava kansainvälinen kiinnostus maan markkinoita kohtaan. Molempien maiden maatalouden merkittävin tuote on puuvilla.

Kirgistan ja Tadžikistan ovat Keski-Aasian köyhimmät maat. Molemmilla mailla on runsaasti vesivoimaa, mutta vähäisemmin muita luonnonvaroja. Vientituloja ei ole paljon. Ulkomaiset investoinnit pysyvät vähäisinä muun muassa lainsäädännön kehittymättömyyden ja korruption takia. Sekä Kirgistanin että Tadžikistanin talouden kivijalka on maatalous, jota kuitenkin vaivaavat heikko tuottavuus, vanhentunut laitekanta ja laadukkaiden kylvö- ja kasvinsuojeluaineiden vähäinen käyttö. Maatalouden tärkein tuote on puuvilla. Molemmista maista on paljon työkäisiä lähtenyt siirtotyöläisiksi muun muassa Venäjälle ja Kazakstaniin. Odotusten vastaisesti kansainvälinen talouskriisi ei johtanut siirtotyöläisten mittavaan koti-maahan paluuseen. Vierastyöläisten rahalliset avustukset ovat taas nousussa ja tukevat maiden taloustilanteita. Kirgistan on ainoana Keski-Aasian maana WTO:n jäsen.

EU:n ja Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maiden välisten suhteiden sopimus pohja

Euroopan unionin ja Armenian, Azerbaidžhanin, Georgian, Kazakstanin, Kirgistanin, Moldovan, Tadžikistanin, Ukrainan ja Uzbekistanin väliset suhteet perustuvat toistaiseksi kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen (Partnership and Cooperation Agreement, PCA), jotka kattavat:

- kaupallis-taloudellisen yhteistyön,
- tiede-, teknologia-, energia-, ympäristö-, liikenne- ja eräiden muiden siviilialojen yhteistyön,
- poliittisen vuoropuhelun sekä
- yhteistyön oikeus- ja sisäasioissa.

Euroopan unionin puolelta kiinnitetään erityistä huomiota PCA-sopimusten täytäntöönpanoon. Sopimusten puitteissa on tarkoitus puuttua myös esille tuleviin taloudellisiin-kaupallisiin ongelmiin – erityisesti markkinoillepääsyyn, kaupanesteiden poistamiseen ja investointilainsäädännön kuten myös koko taloudellisen lainsäädännön selkiennyttämiseen.

Viimeisin PCA-yhteistyön piiriin liittynyt alueen valtio on Tadžikistan. Tadžikistanin ja EU:n välinen PCA-sopimus tuli voimaan 1.1.2010. Turkmenistanin ja Valko-Venäjän ja EU:n väliset taloudelliset suhteet perustuvat vuonna 1989 EU:n ja Neuvostoliiton kesken solmittuun ja huhtikuussa 1990 hyväksytyyn kauppa- ja yhteistyösopimukseen. Maiden PCA-sopimusten voimaantulo on lykkääntynyt maiden poliittisen tilanteen vuoksi. EU on ilmaissut olevansa valmis harkitsemaan sopimussuhteen ajantasaistamista Valko-Venäjän kanssa lähivuosina, mikäli Valko-Venäjän sisäinen kehitys sen sallii. EY:n ja Turkmenistanin välinen väliaikainen kauppaa ja kauppaan liittyviä asioita koskeva sopimus hyväksyttiin heinäkuussa 2009.

EU:n ja kumppanimaiden yhteistyön syventämiseksi ja voimassaolevien kumppanuus- ja yhteistyösopimusten (Partnership and Cooperation Agreements, PCA) uudistamiseksi ja päivittämiseksi EU on aloittanut neuvottelut uusista, kattavista assosiaatiosopimuksista itäisen kumppanuuden piiriin kuuluvien maiden, eli Ukrainan, Georgian, Armenian ja Azerbaidžhanin kanssa (Association Agreements, AA), joiden puitteissa neuvotellaan myös laajoista ja kattavista vapaakauppa-alueista tai vahvoista kauppa- ja investointisäännöistä. Kazakstanin kanssa on myös tarkoitus aloittaa neuvottelut tehostetusta kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta, joka sisältäisi pitkälle menevän kauppa- ja investointiluvun lähiaikoina.

Pisimmälle assosiaatiosopimusneuvotteluissa ja sen puitteissa käytävistä neuvotteluista laajasta ja kattavasta vapaakauppa-alueesta (Deep and Comprehensive Free Trade Area, DCFTA) on päästy Ukrainan kanssa. Tavara- ja palvelukaupan vapauttamisen lisäksi sopimuksella pyritään pitkälle menevään sääntelyn lähentämiseen, jonka kautta Ukrainan talous integroituisi läheisesti EU:n talouteen. Osapuolten kunnianhimo neuvottelujen suhteen on ollut korkea, mutta poliittisista ja taloudellisista syistä neuvotteluissa on edetty hitaasti. Sääntelypuolella edistystä on tapahtunut pienin askelin ja useita neuvottelulukuja on jo suljettu, mutta tavara- ja palvelukaupan tariffineuvottelut ovat olleet erityisen vaikeat. Mikäli Ukraina pysyy sitoutuneena neuvotteluihin, on kuitenkin mahdollista, että neuvottelut voitaisiin saada päätökseen vuoden 2011 aikana.

Georgian, Armenian ja Moldovan kanssa on sovittu, että assosiaatiosopimusten puitteissa käytävät laajat ja kattavat vapaakauppaneuvottelut aloitetaan vasta, kun maat pystyvät osoittamaan olevansa valmiita pitkälle menevien velvoitteiden neuvottelemiseen ja toimeenpanoon. Azerbaidžhanin neuvotellaan assosiaatiosopimuksen alla kattavasta kauppa- ja investointiluvusta, joka ei kata etuuskohteluun tähtäävää vapaakauppaa. Vapaakauppa neuvottelut Azerbaidžhanin kanssa neuvottelut voidaan aloittaa vasta kun maa on liittynyt Maailman kauppajärjestö WTO:hon.

Itäinen kumppanuus

Euroopan naapuruuspolitiikka (European Neighbourhood Policy, ENP) jakautuu Välimeren unioniin ja itäiseen kumppanuuteen (Eastern Partnership, EaP). Itäiset kumppanimaat ovat Moldova, Ukraina ja Valko-Venäjä sekä Armenia, Azerbaidžhan ja Georgia. Itäisen kumppanuuden tavoitteina ovat vakaat, demokraattiset ja vauraat naapurit. Poliitiikalla pyritään EU:n ja kumppanimaiden poliittiseen ja taloudelliseen lähentymiseen sekä liikkuvuuden ja ihmisten välisten yhteyksien parantamiseen. Maiden sisäiset uudistukset ja lainsäädännön lähentäminen EU:hun ovat tärkeitä.

Itäisen kumppanuuden pohjalta EU ja sen itäiset kumppanimaat tähtäävät uusien assosiaatiosopimusten solmimiseen EU:n ja niiden kumppaneiden välille, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä noudattamaan niistä johtuvia sitoumuksia. Assosiaatiosopimusten sisällä yksi keskeisimmistä tavoitteista on syvälle ulottuvien ja kattavien vapaakauppa-alueiden (Deep and Comprehensive Free Trade Area, DCFTA) perustaminen tai niihin pyrkiminen (kts. yllä).

Laajemman Euroopan aloite

Laajemman Euroopan aloite (Wider Europe Initiative) on Suomen kehityspolitiikkaa vahvistava avaus ja kokonaisvaltainen näkemys Suomen hanketoiminnasta Itä-Euroopassa,

Etelä-Kaukasiassa ja Keski-Aasiassa. Kauppa ja kehitys on yksi lokakuussa 2008 julkistetun aloitteen pääteemoista. Aloitteen toimeenpanon myötä Suomi on vahvistanut merkittävästi kauppaa tukevaa kehitysyhteistyötään aloitteen kohdealueella. Vuonna 2009 käynnistettiin yhteistyössä UNDP:n kanssa kauppaa tukeva kehitysyhteistyö-ohjelma, jonka tavoitteena on edistää alueen maiden talouskasvua kehittämällä kaupan edellytyksiä ja parantamalla kaupankäynti- ja kilpailukykyä. Ohjelma pyrkii osaltaan auttamaan maiden talouksia toipumaan globaalista talouskriisistä. Aloitteen puitteissa Suomi myös osallistuu Maailmanpankin InfoDev-ohjelmaan, joka pyrkii kasvattamaan yritystoiminnan kapasiteettia ja pk-yritysten kansainvälisen kilpailukykyä kohdemaissa mobiilin tiedonsiirron ja koulutuksen avulla. Lisäksi ILO:n ihmisarvoisen työn (Decent Work) maaohjelmien tukihankkeen kautta pyritään edistämään globaalien talouskriisin heikentämää työllisyyskehitystä luomalla ihmisarvoisen työn mahdollisuuksia. Tässä Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maihin kohdistuvassa hankkeessa huomioidaan erityisesti pk-yritysten toimintamahdollisuuksien kehittäminen.

Ajankohtaista

Maailmanlaajuinen finanssikriisi vaikutti voimakkaasti myös IVY-maiden talouksiin. Toisaalta talouden kasvupotentiaali on edelleen suurta. Voimakkaimmin finanssikriisin vaikutukset heijastuivat suurimmissa talouksissa Ukrainassa ja Kazakstanissa, joissa kasvu on perustunut yksityisen sektorin ulkomaiseen lainanottoon. Pienemmissä IVY-maissa, joiden rahoitussektori ei ole voimakkaasti sitoutunut kansainvälisiin pääomamarkkinoihin, finanssikriisi näkyi lähinnä työvoiman kautta. Venäjällä tai Kazakstanissa työskentelevien siirtotyöläisten rahälähetykset ovat merkittävä osa usean IVY-maan taloutta. Työvoiman kysynnän hiljentyminen johti rahälähetysten loppumiseen ja siirtotyöläisten paluumuuttoon, joka aiheutti työttömyyttä paluumaissa. Näistä ongelmista maat ovat vähitellen toipumassa ja Venäjän talouskasvu toimii veturina myös muille IVY-maille.

Lisätiedot: Itä-Euroopan ja Keski-Aasian yksikkö (ITÄ-20)

3.7 AKT-maat

3.7.1 Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maat

Saharan eteläpuolisen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT-) maat ovat useiden EU-maiden entisiä siirtomaita, joilla on ollut pitkään erityiset kauppasuhteet EU:n kanssa. AKT-maat, joita on yhteensä 79, ovat keskenään hyvin heterogeeninen ryhmä ja maiden elintasot vaihtelevat huomattavasti: AKT-maihin kuuluu joukko niin sanottuja vähiten kehittyneitä maita (Least Developed Countries, LDC), mutta myös keskitulon maita sekä esimerkiksi vahvasti nouseva Etelä-Afrikka.

EU:n ja AKT-maiden välisten suhteiden perusta on vuonna 2000 allekirjoitettu Cotonoun kumppanuussopimus. Yhteistyö AKT-maiden kanssa on perinteisesti ollut keskeinen osa EU:n kehityspolitiikkaa. Cotonoun sopimus on vahvistanut maitten laajaa poliittista ja taloudellista kanssakäymistä. Sopimus on solmittu 20 vuodeksi ja sitä tarkistetaan viiden vuoden välein. Sopimukseen on tehty kaksi välitarkastusta. Ensimmäinen välitarkistus tehtiin vuonna 2005 ja siinä keskityttiin parantamaan sopimuksen toimivuutta. Vuoden 2010 välitarkistuk-

sessä muun muassa päivitettiin Cotonoun sopimuksen kaappaosat vastaamaan kauppajärjestelyjen nykytilannetta.

Cotonoun sopimuksen yhtenä keskeisenä osa-alueena ovat neuvottelut EU:n ja AKT-alueiden välille sovittavista talouskumppanuussopimuksista (Economic Partnership Agreements, EPA). Cotonoun sopimuksen mukaisille AKT-maita suosiville kaappaetuksille saatiin WTO:n poikkeuslupa vuoden 2007 loppuun asti. Tähän mennessä oli tarkoitus neuvotella WTO:n sääntöjen kanssa yhdenmukaiset EPA-sopimukset, jotka korvaisivat Cotonoun sopimuksen kaappaosat. Neuvotteluajataulussa ei ole kuitenkaan kaikilta osin pysytty, koska neuvottelut osoittautuivat oletettua haasteellisemmiksi. EPA-sopimukset, joiden tavoitteena on AKT-maiden kestävä kehitys, joustava ja asteittainen integroiminen maailmantalouteen sekä tuki köyhyyden vähentämiselle, on tarkoitus solmia EU:n ja seitsemän AKT-alueen¹⁰ kanssa. Sopimusten tavoitteena on vahvistaa AKT-maiden talouskasvua ja tuotantokapasiteettia sekä edistää rakenneuudistuksia.

Talouskumppanuudet tukevat AKT-maita laajentamalla maiden markkinoita sekä parantamalla investointiedellytyksiä ja yksityisen sektorin toimintaedellytyksiä. EPA-sopimusten tavoitteena on erityisesti alueellisen integraation vahvistaminen ja AKT-maiden markkinoillepääsyn parantaminen. Sopimuksissa EU on valmis AKT-maita suurempaan joustavuuteen AKT-maiden sopeutumisen tukemiseksi; esimerkiksi markkinoillepääsystä siirtymäajat ovat pitkät.

Euroopan komissiolla on mandaatti neuvotella talouskumppanuussopimuksista EU-jäsenmaiden puolesta. Neuvotteluissa on kartoitettu osapuolten kannat oikeudellisiin kysymyksiin, kumppanuussopimusten kehitysulottuvuuteen, maatalous- ja kalastussopimuksiin, palveluihin, markkinoillepääsyyn ja kauppaan liittyviin kysymyksiin. Neuvotteluissa on myös sovittu, että Cotonoun sopimuksen periaatteita ja tavoitteita sovelletaan myös talouskumppanuussopimuksiin.

Neuvotteluvauhdissa ja niiden sisällössä on eroja maaryhmien kesken johtuen alueiden välisistä eroista ja resursseista. AKT-maiden EPA-neuvottelunvalmiutta ja sopimusten toimeenpanoa tuetaan kehitysyhteistyövaroin. Joulukuussa 2005 perustettiin uusi, järjestyksessä kymmenes Euroopan kehitysrahasto (10. EKR), joka kattaa vuodet 2008–2013. AKT-maille suunnattua yhteistyörahoitusta varten 10. EKR:n kokonaissummaksi määriteltiin 22,7 miljardia euroa. EPA-tuki on merkittävässä roolissa 10. EKR:n ohjelmoinnissa. Lisäksi AKT-maat saavat asiaan liittyvää tukea myös jäsenmailta kahdenvälisesti.

Ajankohtaista

EPA-neuvottelut eivät ole edenneet alkuperäisen aikataulun mukaisesti ja vuoden 2007 loppuun mennessä ainoastaan Karibian kanssa saatiin sovittua täysimittainen EPA-sopimus. WTO:n AKT-maita suosiva poikkeuslupa päättyi kuitenkin vuoden 2007 lopussa. Tämän vuoksi muiden kuin Karibian alueen kanssa laadittiin väliaikaisratkaisuna niin sanottuja ensivaiheen EPA-sopimuksia, jottei näiden pääsy EU:n markkinoille heikentyisi. Ensivaiheen sopimuksia solmittiin yksittäisten AKT-maiden tai alueellisten neuvotteluryhmien kanssa. Useat vähiten kehittyneet maat eivät liittyneet ensivaiheen sopimukseen, koska ne pääsevät

10 Karibian alue, Tyynenmeren alue, Länsi-Afrikka, keskinen Afrikka, itäinen ja eteläinen Afrikka, itäinen Afrikka sekä SADC-alue.

joka tapauksessa tullitta ja kiintiöttä EU:n markkinoille EBA (Everything But Arms) -järjestelyn perusteella.

Karibian täysimittainen EPA-sopimus allekirjoitettiin lokakuussa 2008 ja sopimus on nyt ratifiointivaiheessa. Suomessa sopimusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä 2010 ja eduskunta antoi sopimukselle suostumuksena. Sopimus tulee kansainvälisesti voimaan, kun muutkin sopimuspuolet ovat sen ratifioineet. Ensivaiheen EPA-sopimusten allekirjoitusprosesseissa on ollut huomattavia viivästyksiä; toistaiseksi vasta Tyynenmeren, Norsunluurannikon ja Keski-Afrikan ensivaiheen sopimukset on molemmin puolin allekirjoitettu. Komissio jatkaa neuvotteluja ensivaiheen sopimusten laajentamiseksi. Tavoitteena on solmia Karibian sopimuksen lisäksi vielä kuusi täysimittaista alueellista sopimusta. Viime aikoina EPA-neuvotteluissa on korostunut pyrkimys löytää joustavia ratkaisuja haastavimpiin neuvottelukysymyksiin.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Timo Olkkonen, puh. (09) 160 56283
Lähetystöneuvos Sini Paukkunen, puh. (09) 160 56272

3.7.2 Etelä-Afrikka

Taloustilanne ja -näkömöt

Etelä-Afrikka (väkiluku 49 miljoonaa) on Saharan eteläpuolisen Afrikan suurin talous, joka toimii ulkomaisille yrityksille myös porttina koko eteläisen Afrikan markkinoille. Maailmanpankin vuoden 2011 Doing Business -indeksissä Etelä-Afrikka asettuu sijalle 34 arvioitaessa 183 maan liiketoimintaympäristön kilpailukykyä. Etelä-Afrikka tuottaa vajaa puolet Afrikan mantereeseen kaivannaisista (30 prosenttia viennistä) sekä teollisesta tuotannosta (autoteollisuus, metallit, kemikaalit, tekstiilit yhdessä yli 60 prosenttia viennistä), vastaa yli puolesta mantereeseen sähköntuotannosta ja on myös kilpailukykyinen maataloustuotteiden, erityisesti hedelmien ja viinin viejä.

Etelä-Afrikan talous palautui kasvu-uralle vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä. Valmistautuminen jalkapallon MM-kisoihin vahvisti taloutta vuoden 2010 alkupuoliskolla, mutta muuten kasvu ei ole toistaiseksi ollut vakuuttavaa. Koko vuoden 2010 kasvuennuste oli 3 prosenttia. Suurimpia huolenaiheita on se, että orastavasta kasvusta huolimatta yksityinen sektori ei investoi eikä työttömyyden kasvu ole taittunut. Virallinen työttömyysprosentti on noussut 25 prosenttiin. Vahva randi heikentää kotimaisen tuotannon kilpailukykyä, vaikka inflaatio on laskenut 4,4 prosenttiin. Valuutan vahvuus on syönyt Etelä-Afrikan viennin sekä tuontia vastaan kilpailevien alojen kilpailukykyä. Randin arvon ennakoidaan alkavan heiketä vuodesta 2011 lähtien.

Hallituksen elinkeinopolitiikan päätavoite on säädyllyisiä työpaikkoja luovan ja tuloeroja kaventavan talouskasvun aikaansaaminen. Tavoitteesta on muodostunut prioriteetti yhtäältä talouskriisin myötä menetettyjen työpaikkojen johdosta. Toisaalta taustalla on havainto pidemmältä aikaväliltä siitä, että Etelä-Afrikan 15 demokratisoitumisen jälkeistä vuotta eivät ole tuoneet ratkaisua maan sitkeään rakenteelliseen työttömyyteen ja tuloeroihin; edelleen ainoastaan 55 prosentilla työikäisistä on työtä ja tuloeroista kertovalla GINI-indeksillä mitattuna maa on nykyisin yksi maailman epätasa-arvoisimmista.

Etelä-Afrikan valmistusteollisuutta ei pidetä kilpailukykyisenä, koska maan suorat tuotantokustannukset ovat Aasiaan verrattuna korkeat ja myös rahoitus-, raaka-aine- ja kuljetuskustannukset ovat epäsuotuisat. Etelä-Afrikan globaali kilpailuetu on tulevaisuudessakin etupäässä runsaiden luonnonvarojensa hyödyntämisessä sekä rajatussa määrin näiden jatkojalostuksessa erityisesti teräs- ja muussa metalliteollisuudessa. Lisäksi Afrikan mantereella eteläafrikkalaiset palvelualojen toimijat ovat vahvoilla.

Lähivuosien talousnäkyviä tarkasteltaessa kotimaisen energiasektorin ongelmat muodostavat epävarmuustekijän Etelä-Afrikan luonnonvarasektoreille. Maa on perinteisesti tunnettu halvan kivihiilipohjaisen sähkön maana. Sähkötariffit ovat nyt kuitenkin vauhdilla nousussa, koska valtion sähköyhtiö tarvitsee huonosta investointisuunnittelustaan johtuen rahoitusta samanaikaisesti koko joukolle uusia hiilivoimaloita. Seurauksena energiaintensiviset teollisuudenalat epäröivät tehdä uusia investointeja ja olemassa oleva teollisuus joutuu selviytyäkseen ponnistelemaan energiatehokkuutensa parantamiseksi. Keskeisiä tarpeita energiatehokkuuden alalla löytyy teollisuuden ohella myös sähkön siirrossa ja jakelussa, kuljetussektorilla sekä kuntien julkisessa infrastruktuurissa.

Kauppapolitiikka

Etelä-Afrikka on Eteläisen Afrikan tulliliiton (SACU) jäsen yhdessä Botswanan, Lesothon, Namibian ja Swazimaan kanssa. Euroopan unionin ja Etelä-Afrikan välisiä talous- ja kehityspoliittisia suhteita määrittää kauppaa, kehitystä ja yhteistyötä koskeva sopimus (Trade, Development and Cooperation Agreement, TDCA-sopimus), joka tuli voimaan 2000. Sopimus kattaa vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun Euroopan unionin välillä. Vapaakauppasopimus kattaa pääosan Euroopan unionin ja Etelä-Afrikan kaupasta ja sopimukseen sisältyvien hyödykkeiden tullivapaa kauppa saavutettaneen vuoteen 2012 mennessä.

TDCA-sopimusta tarkistettiin syksyllä 2009 usean vuoden valmisteluvaiheen jälkeen. Tarkistuksen yhteydessä sopimuksen kauppaa koskevat määräykset suljettiin neuvottelujen ulkopuolelle, kun Etelä-Afrikka liittyi vuonna 2006 eteläisen Afrikan maista koostuvaan SADC-ryhmään (Southern African Development Community) samaan aikaan EU:n kanssa käytävissä talouskumppanuussopimusneuvotteluissa (Economic Partnership Agreement, EPA).

EPA-neuvotteluissa Etelä-Afrikka, Angolan ohella ainoana eteläisen Afrikan kehitysyhteisön SADC neuvotteluryhmän maista, jätti parafoimatta EU:n ja Saharan eteläpuolisen Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) -maiden välillä vuonna 2007 neuvotellun, tavarakauppaan rajoittuneen ensivaiheen EPA-sopimuksen. Tässä sopimuksessa sovelletaan Etelä-Afrikan kanssa tehdyn TDCA-sopimuksen voimassaolevia määräyksiä sillä edellytyksellä, että EU mukauttaa määräyksiä tiettyjen arkojen tuotteiden osalta. Kyseiset arat alat yksilöitiin 53 tullinimikkeellä. EU ja Etelä-Afrikka käyvät neuvotteluja kyseisten 53 tullinimikkeen tullikohtelun yhdenmukaistamisesta SADC-EPA-sopimuksessa neuvotellulle tasolle.

Ajankohtaista

Etelä-Afrikka pyydettiin Kiinan aloitteesta mukaan Brasilian, Venäjän, Intian ja Kiinan muodostamaan nopeimmin kehittyvien talouksien BRICS-ryhmään (Brasil, Russia, India, China, and South Africa). Etelä-Afrikka osallistui huhtikuussa 2011 BRICS-maiden huippukokoukseen. Etelä-Afrikan mukaanottoa BRIC-maiden joukkoon on arvosteltu, koska muiden

korkean kasvun talouksien kasvuvahti lähentelee 10 prosenttia Etelä-Afrikan 3 prosentin kasvuvahtiin verrattuna. Etelä-Afrikan rooli Afrikan mantereen talousveturina on kuitenkin tosiasia.

Valtiovarainministeri Jyrki Katainen vieraili Etelä-Afrikassa syyskuussa 2010. Vierailu painotui maiden välisiin kauppasuhteisiin. Vierailuun osallistui liikemiesvaltuuskunta.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteri Katja Ahlfors, puh. (09) 160 56239

3.7.3 Angola

Angolan talous on kasvanut viime vuosina vahvasti. Talouden perustan muodostavat luonnonvarat: öljy, maakaasu, timantit, uraani, metallit, metsät ja Atlantin kalakanta. Suurimmat vientituotteet ovat mineraalit ja öljy, joista jälkimmäinen kattaa noin 95 prosenttia ulkomaanviennistä sekä 80 prosenttia verotuloista. Angola on Saharan eteläpuolisen Afrikan toiseksi suurin öljyntuottaja Nigerian jälkeen. Vaikka kasvua on ollut öljytalouden lisäksi myös muilla sektoreilla, on talouden monipuolistaminen edelleen maan keskeisimpiä haasteita.

Maailmanlaajuisella talouskriisillä ja öljynhinnan alenemisellä oli merkittävä vaikutus Angolan talouskasvuun. Makrotalouden perusta säilyi kuitenkin pääosin vakaana. Bruttokansantuotteen ennustetaan kasvan 7,2 prosenttia kuluvana vuonna ja inflaation odotetaan hidastuvan kahdeksaan prosenttiin. Talouskasvu on pääomavaltaista ja tuonnista riippuvaa. Vahvasta talouskasvusta huolimatta Angola sijoittui sijalle 169 vuoden 2010 "Doing Business" vertailussa. Vaikka vuonna 2002 päättyneen sisällissodan jälkeen on tapahtunut positiivista kehitystä, Angola ei ole liiketoimintaympäristönä helppo. Suurimpia ongelmia ovat oikeusjärjestelmän heikkous, sääntely, läpinäkyvyyden puute, korruptio sekä pula koulutetusta väestöstä. Taloudellinen ja poliittinen valta ovat keskittyneet harvojen käsiin. Suurimpana haasteena onkin Angolan hallituksen kehitystahto hyvän hallinnon edistämiseksi.

Angola on ollut Maailman kauppajärjestön WTO:n jäsen vuodesta 1996 lähtien. Angolasta tuli öljyntuottajamaiden OPEC:n jäsen vuonna 2007. Angola kuuluu SADC:iin (South African Development Community) mutta vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta eteläiseen Afrikkaan ei kuitenkaan ole. Angola on myös AU:n, COMESA:n (Common Market for Eastern and Southern Africa), sekä ECCAS:n (Economic Community for Central African states) jäsen.

Angola ei ole allekirjoittanut EU:n kanssa EPA -sopimusta (Economic Partnership Agreement). EU pyrkii tiivistämään suhteita Angolaan Joint Way Forward-prosessin kautta, jossa on määritelty taloudelliselle yhteistyölle muutamia painopisteitä. EU:n ja Angolan kaupalliset suhteet keskittyvät lähinnä eurooppalaisten yritysten toimintaan Angolan öljysektorilla. EU:n vienti Angolaan on merkittävää, maahan viedään EU:sta pääasiassa koneita ja ajoneuvoja. Suomen ja Angolan kauppavaihto on toistaiseksi ollut vaatimatonta, joskin vuosien 2005–2009 välisenä aikana Suomen vienti Angolaan kaksikymmenkertaistui. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen teki viennin- ja kaupanedistämismatkan Angolaan 14.–17.2.2011.

Lisätiedot: Yksikönpäällikkö Jorma Suvanto, puh. (09) 160 56235

3.7.4 Nigeria

Nigeria on Afrikan toiseksi suurin talous, väkirikkain maa (150–180 milj. asukasta) ja sen talouden arvioidaan ohittavan Etelä-Afrikan tulevina vuosina.

Nigerian BKT on noin 265 miljardia USD ja talouskasvu on pysynyt yli 7 prosentin tasolla 2009–2010. Vuoden 2011 alkuneljänneksen talouskasvu oli noin 7,5 prosenttia ja koko vuoden kasvuksi arvioidaan yli 7 prosenttia. Talouskasvun odotetaan olevan voimakasta myös ei-öljysektorilla, Maailmanpankin arvioiden mukaan jopa 8 prosenttia.

Inflaatio on laskenut vuoden 2011 alkupuoliskolla mutta pysyy yli 10 prosentissa koko kulu-
lun vuoden (11,1 % helmikuussa 2011). Inflaation odotetaan jopa nousevan vaaleista
johtuen. Vuoden 2011 talousarvion hyväksyntä on viivästynyt merkittävästi ja siirtyy vaalien
jälkeiseen aikaan. Sen toimeenpanokelpoisuutta pidetään huomattavana kysymysmerkkinä.
Nigerian parlamentti on kasvattanut talousarviota käsittelyssään niin, että budjettivajeesta
voi tulla todellinen ongelma.

Nigerian talouden yksi perusvahvuus on ollut huomattava ulkomaisten valuuttavarantojen
määrä, joka on noussut vuoden 2011 kuluessa mm. öljyn hinnannousun ansiosta. Varannot
ovat nyt noin 35 miljardia USD. Toisaalta Nigerian valuutan nairan tarjonta keskuspankilta ei
ole pystynyt vastaamaan nairan kasvaneeseen kysyntään (6,8 miljardia USD).

Nigeria on maailman kuudenneksi suurin öljyntuottaja. Öljy edustaa noin 94 prosenttia maan
vientituloista, 85 prosenttia valtion kaikista budjettituloista ja noin 30 prosenttia BKT:stä.
Kaasuvarannoiltaan Nigerian arvioidaan yltävän maailman 10. joukkoon mutta kaasuntuo-
tanta ei ole vielä käynnistetty täydellä potentiaalillaan.

Öljyntuotanto on ollut haavoittuvainen tuotantoalueen Niger Deltan kapinallisten iskuille,
joihin vastaaminen kapinallisten armahdusohjelmalla on presidentti Goodluck Jonathanin
perusprioriteetti. Armahdusohjelman onnistuminen on ollut vaakalaudalla, joskin suurilta
edellisvuosien kaltaisilta väkivaltaisuuksilta on vältytty.

Öljyntuotannossa valtiojohto pyrkii Petroleum Industry Bill -lakipaketin avulla sektorin libe-
ralisointiin ja oman öljynjalostuksen käynnistämiseen. Kansallisen öljy-yhtiö NNPC:n py-
ritään modernisoimaan kansainväliseksi toimijaksi. PIB on edelleen kuitenkin parlamentin
käsittelyssä ja sen hyväksymisen viivästyminen yli vuoden 2011 vaalien herättää monia ky-
symysmerkkejä maan laajemmasta kyvystä uudistaa taloutta. Kaasuntuotannon täysi poten-
tiaali yritetään hyödyntää nk. Gaz Master Plan -ohjelman avulla, mutta senkin toteutuminen
on edelleen, kuten vuonna 2010, kysymysmerkki.

Nigerian eri taloussektorien modernisoinnissa etsitään esimerkkiä hyvin toteutuneesta vuon-
na 2001 aloitetusta telekommunikaatiosektorin liberalisoinnista, jonka ansiosta Nigeria on
Afrikan nopeimmin kasvava ja ulkomaisia toimijoita kiinnostava telemarkkina. Suuria toi-
mijoita tällä hetkellä ovat eteläafrikkalainen MTN (40 % markkinaosuus), nigerialainen Glo
ja kuwaitilainen Zain (alle 25 %). Telekommunikaatiosektorin yksi menestyjistä ja markki-
najohtaja laitepuolella on Nokia.

Nigerian talouden suunta riippuu meneillään olevien suurten talousuudistusten ohella maan
heikon infrastruktuurin parantamisesta ja reaalityökalouden rahoituksesta. Rahoituksen ja luot-
tonsaannin vaikeus on yksi keskeisimmistä talouskasvun esteistä Nigeriassa, korkojen ollessa

noin 18–20 prosentin tasolla. Toinen keskeinen este on perusinfrastruktuurin erittäin huono tila sekä erityisesti sähköntuotannon ja jakeluverkon puutteet, joihin presidentti Goodluckin hallinto on pyrkinyt vastaamaan mittavan vuonna 2010 julkistetun uudistuspaketin ja ulkomaisten investointien etsimisen avulla (Power Roadmap).

Nigerian suurimpiin kaupanesteisiin lukeutuu korruptio, vaikka sen vastaista taistelua varten on perustettu eri virastoja ml. Economic and Financial Crimes Commission (EFCC) ja asia on presidentti Goodluck Jonathanin kolmen prioriteetin joukossa.

Nigeria on EU:n markkinoillepääsystrategian nk. prioriteettimaa mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että EU on identifioinut systemaattisesti Nigerian kaupankäynnin esteitä ja pyrkinyt niihin puuttumaan. EU:n identifioimia kaupanesteitä ovat vaikeat tullimenettelyt, WTO-sääntöjen vastaiset tuonti- ja vientikiellot, niin ikään laittomat tullit, sääntelyn asettamat vaatimukset elintarvikkeiden (NAFDAC-virasto) ja teknologian osalta (Standard Organisation of Nigeria) sekä Lagosin satama pullonkaulana.

Nigeria on WTO:n ja muun muassa Länsi-Afrikan talousyhteisön ECOWAS:n jäsen sekä osa Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (ACP-maat) ja EU:n välisiä sopimusjärjestelyjä (Cotonoun sopimus). Nigeria hyväksyi ECOWAS:n yhdenmukaistetun tullijärjestelmän (Common External Tariff CET) vuonna 2005, mikä merkitsee keskimäärin 11,5 prosentin muodollista tullitasoa. Nigeria ei ole kuitenkaan toimeenpannut CET:a.

ECOWAS neuvottelee parhaillaan EPA-sopimusta EU:n kanssa (Economic Partnership Agreement). Toistaiseksi EU:n ja Nigerian välinen kauppa perustuu GSP-järjestelyihin (Generalised System of Preferences). USA:n kanssa Nigeria on African Growth Opportunity Act:n piirissä (AGOA).

Nigeria on viime vuosina saanut osakseen runsaasti positiivisia odotuksia. Se on yksi niistä 11 maasta, joiden Goldman Sachs arvioi vuonna 2007 nousevan BRIC -maita täydentävien "Next-11" nousevien talouksien joukkoon. Vuonna 2010 tehdyt talousennusteet kuten McKinsey Quarterly -raportti nousevista talouksista ja Boston Consulting Groupin "The African Challengers: Global Competitors Emerge from the Overlooked Continent" identifioivat nekin myönteisesti Nigerian. Yksi peruste näkymille on Nigerian talouskasvu, mutta erityisesti demografiset faktat puhuvat sen puolesta, että Nigeriaa on seurattava tarkoin.

Maan talousnäkymät ovat hyvät mikäli huhtikuussa pidettävät presidentti-, parlamentti-, kuvernööri- ja paikallisvaalit sujuvat rauhallisesti ja aloitetut talousuudistukset jatkuvat vaalien yli. Poliittinen riski toiminnalle Nigeriassa on tällä hetkellä, vaaleista johtuen, kuitenkin huomattava. Valoisista ennusteista huolimatta onkin muistettava miten huonoilla sijoilla Nigeria eri vertailuissa on, esimerkiksi niin korruptio-tilastoissa kuin liiketoiminnan helpoutta mittaavissa tilastoissakin. Nigeria oli sijalla 134. vuoden 2010 Transparency International -vertailussa ja sijalla 137. vuoden 2011 maailmanpankin Doing Business -raportti, eivätkä sijoitukset ole parantuneet edellisistä vuosista. Nämä heikot sijoitukset antavat kuvaa siitä, miten haastavana ympäristönä Nigeria edelleen säilyy.

Huolimatta haastavuudestaan, Suomen kannalta Nigeria on yhä kiinnostavampi vientikohde. Suomen vienti Nigeriaan on toistaiseksi vain 40–60 miljoonan euron tasolla, mikä kuitenkin on Etelä-Afrikan jälkeen toiseksi suurin kohde Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Vienti Nigeriaan oli vuonna 2010 noin 47 miljoonaa euroa ja se laski 22 prosenttia vuodesta 2009. Laskua on ollut myös vuoteen 2008 verrattuna. Tämä on osa laajempaa trendiä Länsi-

Afrikassa, esimerkiksi vienti Ghanaan laski 56 prosenttia vuodesta 2009 noin 18 miljoonan euron tasolla. Trendi on huolestuttava, sillä sekä Nigeria että Ghana kokevat nyt huomattavaa talouskasvua – Ghana jopa maailman kärkeä noin 13 prosentin tasollaan - ja mahdollisuuksia riskinotto-kykyisille suomalaisyrityksille olisi runsaasti. Talous- ja rahoituskriisi voi olla yksi selittävä tekijä laskulle.

Suomen ja Nigerian välinen investointisuojasopimus tuli voimaan vuonna 2007. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen vieraili yritysvaltuuskunnan kanssa Nigeriassa maaliskuussa 2010. Lukuisia pienempiä yritysvaltuuskuntia toteutettiin, kuten yhteispohjoismainen energiasektorin yritysvaltuuskunta lokakuussa 2010. Finpro perusti toimiston Abujaassa sijaitsevan Suomen suurlähetystön yhteyteen vuoden 2010 lopulla.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteri Lauri Voionmaa, Suomen suurlähetystö Abuja
Lähetystöneuvos Pirjo Virtanen, puh. (09) 160 55526

4 OECD, TALOUDELLISEN YHTEISTYÖN JA KEHITYKSEN JÄRJESTÖ

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD perustettiin vuonna 1961 edeltäjänsä Euroopan taloudellisen yhteistyön järjestön (OEEC) pohjalta ja täyttää siis 50 vuotta. OEEC muodostettiin aikanaan kanavoimaan Yhdysvaltojen ja Kanadan Marshall Plan'in puitteissa myöntämää apua, joka kohdennettiin Euroopan jälleenrakentamiseen toisen maailmansodan jälkeen.

Suomi liittyi OECD:n jäseneksi vuonna 1969. Suomen valtionhallinnon eri viranomaisten edustajat osallistuvat efektiivisesti järjestön komiteoiden ja työryhmien työhön. Niinpä järjestön piirissä jäsenmaiden hallituspolitiikan tarpeisiin tehtävää hyvin monia hallinnonaloja kattavaa tilastointia, analyttistä ja vertailevaa arviointia sekä hyvien käytänteiden politiikka-suosituksia käytetään laajasti Suomessa hyväksi valmisteltaessa lainsäädäntöä, hallinnollisia normeja ja kasvua sekä kilpailukykyä turvaavia politiikkapäätöksiä.

OECD:hen kuuluu 34 jäsenmaata: Pohjois-Amerikasta Yhdysvallat, Kanada ja Meksiko, Etelä-Amerikasta Chile, Aasiasta Japani, Korea, Australia ja Uusi-Seelanti, 21 EU-maata mukaan lukien viimeisimmät liittyjät Tšekki, Unkari, Puola, Slovakia, Slovenia ja Viro, muut eurooppalaiset perustajajäsenet Norja, Sveitsi, Islanti ja Turkki, sekä tuoreimpana Israel. Jäsenmaille yhteistä on niiden demokraattinen hallintotapa ja markkinatalous. OECD tekee yhteistyötä myös noin 70 muun maan, eri kansalaisjärjestöjen sekä globaalien ja alueellisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Maailmantalouden nousevia vaikuttajia Kiinaa, Intiaa, Indonesiaa, Etelä-Afrikkaa ja Brasiliasta pyritään lähentämään järjestön työhön ns. tiivistetyn kanssakäymisen kumppanimaan ominaisuudessa.

Järjestön tuoreimmassa vuoden 2006 hallinnonuudistuspaketissa jäivät peruskirja ja sen visio edelleen voimaan, mutta neuvoston asema sekä neuvoston, sihteeristön ja alaiselinten keskinäinen suhde määriteltiin uudelleen. Strategisesta ohjauksesta vastaa neuvosto konsensuspäätöksillä. Päätösten valmistelua sekä jossain määrin myös päätöksentekoa on delegoitu neuvostolta toimeenpanevalle komitealle, ulkosuhdekomitealle ja budjettikomitealle ja valmisteluun on suotu vähäistä tilaa enemmistöpäätöksenteolle. Järjestön sisältötyö tehdään kaksivuotisten työ- ja budjettikausien puitteissa ja parhaillaan on meneillään vuosien 2011–2012 työohjelmien toimeenpano, jotka on budjetoitu 50 strategisen tuotosalueen piiriin.

Priorisointia, työsuunnittelua, budjetointia ja jälkiarviointia hiotaan jatkuvasti jotta yksittäiset vakio- tai muotoiseen strategiseen kehikkoon laaditut työsuunnitelmat tuotosalueiden sisällä syntyisivät johdonmukaisesti siten, että priorisointi ja kokonaisbudjetointi tosiasiallisesti johtaisivat sisältötyön uusiutumiseen haasteita huomioon ottavasti.

OECD:n ylin päättävä elin on joka kevät pidettävä neuvoston kokous ministeritasolla (ministerikokous), jossa tehdään tärkeimmät strategiset linjaukset järjestön toiminnasta. Sen yhteydessä järjestetään samoista teemoista julkistapahtumana kansalaisyhteiskuntafoorumi.

OECD:n neuvosto, joka koostuu jäsenmaiden OECD-suurlähettiläistä, kokoontuu noin kerran kuukaudessa. Neuvostoa johtaa vuoden 2006 kesäkuusta alkaen järjestön pääsihteerinä toiminut, 1.6.2011 alkavalle toiselle toimikaudelle valittu Ángel Gurría. Neuvosto ohjaa myös sisältötyökomiteoiden ja työryhmien toimintaa hyväksymällä niille mandaatit ja rahoituksen sekä evaluoimalla komiteat ennen uusia mandaatteja.

Ministerikokousten välillä pidetään kaksi kertaa vuodessa toimeenpanevan komitean erityisistunto, johon kokoontuvat pääkaupunkien korkean tason virkamiesedustajat.

OECD-asioiden koordinointi Suomen valtionhallinnossa on ulkoasiainministeriön vastuulla. OECD-asioiden pysyvä koordinaatioryhmä kokoontuu kolmesta viiteen kertaa vuodessa suppeassa kokoonpanossa, johon kuuluvat valtionhallinnon edustajat, ja noin kaksi kertaa vuodessa laajassa kokoonpanossa, jossa myös ulkoiset sidosryhmät ovat edustettuina.

Ajankohtaista

Seuraava puolentoista vuoden väliajoin valmistuva Suomen talouspolitiikan maatumkinta julkistettaneen järjestön sihteeristön toimesta vuoden 2012 alussa. Talous- ja rakennepoliittisen vakiosisällön lisäksi tutkinnassa tarkastellaan yleensä muutamaa erityisteemaa. Erilaiset julkistalouden kestävyyyteen liittyvät OECD:n vertailevan talouspolitiikan arviot, lausunnot ja suositukset ovatkin hyödyllisiä valmisteltaessa uuden vaalikauden hallitusohjelman toimeenpanon valmistelua. Siinä yhteydessä myös monet muut viimeaikaisten Suomea koskevien sektorikohtaisten maatumkintojen suositukset käydään läpi. Yksi näistä on Suomen julkishallintoa koskeva maatumkinta, joka käsitteli vastuullista ja avointa hallintotapaa, sähköistä hallintoa ja asiointia, hallinnon rakenteita ja palveluja sekä valtion ja kuntien suhteita.

OECD:n laajentumisprosessissa neljän vuonna 2007 nimetyn jäsenehdokkaan liittyminen niille osoitettujen tiekarttojen ehtojen täyttämisen jälkeen tapahtui vuonna 2010. Niiltä edellytettiin vielä joidenkin sopeutustoimien raportoimista määräaikojen sisällä. Viidennen jäsenehdokkaan Venäjän esitettyä oman itsearvionsa suhteestaan tiekartan ehtoihin vasta vuonna 2009 on teknistä komitea- ja työryhmätarkastelua sektoreittain ryhdytty maan suhteen käymään läpi, usein lisätietoja pyytäen. Venäjä-tarkastelun odotetaan jatkuvan ainakin vuoden 2012 lopulle sen mukaan miten maa suhtautuu tarvittaviin sopeuttamistoimiin. Brasiliaa, Intiaa, Indonesiaa, Kiinaa ja Etelä-Afrikkaa koskevat tiivistetyn kanssakäymisen kumppanuudet hakevat vielä tarkempaa muotoaan, mutta järjestön piirissä haetaan määrätietoisesti toimintamalleja kyseisten maiden huomioon ottamiseksi järjestön sisältötyössä ja uusien globaalistandardien luomisessa. Laajentumisen perusteluna on OECD:n kansainvälisen aseman vahvistaminen ja sen toiminnan legitimitetin lisääminen. G20-rakenteen muodostuttua taloudellisen globaalihallinnon ylärakenteeksi ja edellä mainittujen kumppanimaiden kuuluessa siihen on OECD:n merkittäväksi haasteeksi noussut se, että nämä

kumppanimaatkin hyväksyisivät oleelliseksi ja luonnolliseksi globaalihallinnon osaksi sen, että OECD osallistuu vahvuksiensa mukaisesti taustatyön ja politiikkasuositusten muotoiluun G20-puitteissa.

Laajentumisen mahdollistavasta järjestön rahoitusuudistuksesta sovittiin kevään 2008 ministerikokouksessa. Muutoksena on 10 vuoden siirtymäajalla 30 % meno-osuuden kokoaminen kaikille samansuuruisella kiinteällä maksulla ja 70 % meno-osuuden kokoaminen aiemmallalla bkt-pohjaisella maksukaavalla sekä nollareaalikasvun hyväksyminen kokonaisbudjetissa. Laajentunutta toimintaa ja uutta rahoituspohjaa sovelletaan myös neljän uuden jäsenen osalta työkaudella 2011–12. Tiivistetyn kanssakäymisen kumppanimaille jää luotavaksi sovelias verrannollinen rahoitusmalli sen mukaan millaiseksi osallistuminen lopulta muodostuu.

Muutoin ulkosuhdeyhteistyössä toimitaan entuudestaan olemassa olevin keinoin. Tavoitteena on muun muassa tarkkailija- ja osanottajastatuksia myöntämällä kehittää komiteakohtaista yhteistyötä keskeisten kumppanimaiden kanssa. Jäsenehdokkaita ja tiivistetyn kanssakäymisen kumppanimaita suositaan sikäli kuin edellytyksiä siihen on. Komiteat on muutenkin veloitettu proaktiivisesti valitsemaan kumppaneita. Teemakohtaisia globaalifoorumeita järjestetään väljätköillä osanotolla lukuisasti. OECD:n ulkosuhdetoimintaan kuuluvia muita maa- ja alueohjelmia jatketaan osin vapaaehtoisrahoitukseen perustuen.

Tulossa olevia tapahtumia

OECD:n oma vuotuinen ministerikokous ja sen teemoitukseen liittyvä julkistapahtuma OECD Forum pidetään toukokuun 2011 lopulla. Nämä ovat päätapahtuma myös järjestön 50-vuotisen työn juhlistamisessa, jossa on tarkoitus myös linjata ja visioida järjestön tulevaisuutta tunnuksella "Better Policies for Better Lives". Pääkaupunkiedustukseen pohjautuva säännöllinen toimeenpanevan komitean erityisistunnot pidetään touko- ja marraskuussa 2011. OECD:n sisältötyökomiteatkin järjestävät ministeritason kokouksia ajoittain linjataksien komitean sisältötyön tavoitteita. Julkishallintoministereiden ja opetusministereiden komiteoiden kokoukset pidettiin vuoden 2010 lopussa. Valmisteltavana ovat komiteoiden kokoukset sosiaaliministereiden tasolla toukokuussa 2011 ja ympäristöministereiden tasolla maaliskuussa 2012. Myös tavanomainen vuosittainen IEA:n hallintoneuvoston kokous pidetään ministeritasolla.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Vesa Hölttä, puh. (09) 160 55741

OECD:n kotisivut <http://www.oecd.org>

5 TALOUSKRIISI JA KAUPPOLITIikka

Tärkeimmät kansainväliset taloudellisia kysymyksiä käsittelevät järjestöt WTO, OECD ja UNCTAD ovat omalla toiminnallaan pyrkineet tuomaan läpinäkyvyyttä talouskriisin johdosta käyttöön otettuihin toimiin raportoimalla niistä jäsenistöilleen. Raportit, joita on tähän mennessä laadittu neljä kappaletta, on jaettu järjestöjen pääsihteerien nimissä.

Viimeisin raportti on päivätty 14.6.2010 ja siinä tarkastellaan 1.11.2009 ja 15.5.2010 välisenä aikana voimassa olleita toimia. Raporttia käsiteltiin G20-maiden huippukokouksessa Toron-

tossa, jossa sitouduttiin jatkamaan kolme vuotta pidättymistä kauppaesteitten pystyttämistä tai uusien esteitten asettamisesta investoinneille ja tavara- ja palvelukaupalle, pidättymistä uusista vientirajoituksista tai WTO:n sääntöjä rikkovista vienninrohkaisutoimista.

G20-maiden ryhmä pyrkii toiminnallaan kestävän ja kattavan taloudellisen kasvun turvaamiseen. Soulin huippukokouksessa todettiin, että erityisesti vähiten kehittyneiden maiden integroimisella kansainväliseen talouteen on merkittäviä positiivisia vaikutuksia maailmantalouden kannalta haitallisen kuluttajamaiden ja toimittajamaiden välisen epätasapainon korjaamisessa.

Sama tavoite on myös kansainvälistä kauppaa koskevalla sitoumuksella saattaa maailman kauppajärjestön puitteissa käytävä neuvottelukierros mahdollisimman pikaiseen päätökseen. Vuoden 2011 todetaan avaavan tähän mahdollisuuden ikkunan.

Kestävää ja kattavaa taloudellista kasvua edistämään G20-maiden ryhmä päätti yhteisestä kehityskonsensuksesta (Seoul Development Consensus for Shared Growth), joka pyrkii täydentämään ja tuomaan lisäarvoa jo olemassa oleville kehityssitoumuksille kuten YK:n vuosituhatosen tavoitteet. Monivuotisen toimintasuunnitelman kohteena olevat yhdeksän aihetta ovat: infrastruktuuri, yksityiset sijoitukset ja työllisyys, koulutus, kauppa, rahoituksen kattavuus, kestävä kasvu, ruokaturva, kotimaisten resurssien hyödyntäminen sekä tiedon jakaminen.

Kaupan osalta tavoitteena on jatkaa kauppakapasiteetin kehittämistä ja markkinoillepääsyä kauppa jatkamalla kauppaa tukevaa apua (Aid for Trade.) Yksityisten investointien osalta tavoitteena on tukea vastuullista ja lisäarvoa tuottavaa yksityistä investointitoimintaa ja työllisyyttä. Ruokaturvallisuuden osalta pyritään lisäämään politiikkojen yhdenmukaisuutta ja koordinaatiota sekä vähentämään hintavaihteluja.

Ajankohtaista

Suomi on Euroopan unionin kautta omalla esimerkillään edistänyt avoimen ja yhteisesti sovittuihin pelisääntöihin perustuvan kansainvälisen kauppajärjestelmän kehittämistä. Suomi on ajanut päätöksiä, joiden avulla unioni on välttänyt itsekkyyteen ja puhtaasti kansallisiin etuihin tähtäävää politiikkaa kuten protektionismia niin pitkälle kuin mahdollista niin kansainvälisesti kuin sisämarkkinoilla. Suomi on pyrkinyt edistämään näitä kysymyksiä myös korkean tason kahdenvälisissä tapaamisissa G20-ryhmään kuuluvien unionin ulkopuolisten maiden kanssa.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Kimmo Sinivuori, puh. (09) 160 56167

6 VIENNIN JA KANSAINVÄLISTYMISEN EDISTÄMINEN (VKE)

6.1 Yleistä

Ulkoasiainministeriö edustustoverkkoineen valvoo ja edistää Suomen taloudellisia etuja ulkomailla. Yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE) muodostaa tästä edunvalvonnasta merkittävän osan. Palvelujen saatavuus ja kattavuus lähes sadan edustuston

verkossa vaihtelee kohdemaasta riippuen, mutta kaikkien toimipisteiden tehtäviin kuuluu palvella myös suomalaista elinkeinoelämää. Ulkoasiainministeriön tärkein yhteistyökumppani maailmalla on Finpro, jonka vientikeskusverkosto kattaa noin 40 maata. Finpron kanssa harjoitettavaa yhteistyötä säädellään erillisellä yhteistyösopimuksella ja sitä täydentävillä paikallisilla sopimuksilla edustustojen ja vientikeskusten kesken.

Vahva vientipanos ja yritysten kansainvälistyminen ovat olennaisia tekijöitä Suomen talouden menestymisessä. Ulkoasiainhallinnon VKE-strategia vahvistaa ja jäsentää ulkoasiainhallinnon panosta VKE-työssä. Tärkeä konkreettinen tulos on korkean tason vienninedistämismatkojen tehostettu koordinaatio ulkoasiainministeriön johdolla eri hallinnonalojen kesken. VKE-toiminnassa ylipäätään on olennaista tiivis yhteistyö eri VKE-toimijoiden kesken. UM:n ohella näistä tärkeimmät ovat työ- ja elinkeinoministeriö sekä sen ohjauksessa toimivat Finpro ja Tekes, ja elinkeinoelämän järjestöt, kuten Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Keskuskauppakamari, Suomalais-venäläinen kauppakamari ja Suomen yrittäjät.

Suoraan elinkeinoelämälle suunnatut palvelut on tarkoitettu yrityksille, joiden vienti- tai investointihanke hyödyttää taloudellista kehitystä Suomessa (ns. suomalainen intressi). Suomalaisen intressin edistämiseksi katsotaan myös suomalaisten yritysten ulkomailla tapahtuvan liiketoiminnan ja Suomeen suuntautuvan ulkomaisen teknologian siirron ja investointien edistäminen. Edustustojen tarjoama julkinen viennin ja kansainvälistymisen edistämistoiminta on pääsääntöisesti maksutonta. Jos toiminnasta aiheutuu edustustolle selkeitä ja eriteltäviä ylimääräisiä kustannuksia (mm. matkustus- ja hotellikulut, ateriatilaisuudet, tulkkauspalvelut, tutkimus-, selvitys- ja asiantuntijatehtävät jne.), kulut peritään palvelun pyytäjältä ulkoasiainministeriön maksuasetusta soveltaen.

Mitä palveluja ja keinoja ulkoasiainhallinnolla on?

Vaikuttaminen ulkoiseen toimintaympäristöön

Ulkoasiainministeriön edustustoverkko seuraa ja analysoi asemamaiden liiketoimintaympäristöä ja raportoi uusista liiketoimintamahdollisuuksista. Yritysten kohtaamiin kaupan ja investointien esteisiin puututaan ripeästi. Kaupan esteitä selvitetään myös säännönmukaisiin kartoituksiin yhdessä yritysten ja elinkeinoelämän organisaatioiden kanssa. Jos esteitä havaitaan, niiden poistamiseksi harkitaan erilaisia toimintamalleja, tarvittaessa yhteistyössä Euroopan unionin komission kanssa. EU:n markkinoillepääsystrategian toimeenpanon myötä mahdollisuudet vaikuttaa esteiden poistamiseksi paranevat entisestään. Ulkoasiainministeriö voi puuttua tarvittaessa asiaan myös silloin, jos jonkin maan viranomaiset kohtelevat suomalaista yritystä lakien tai kansainvälisten kauppasääntöjen vastaisesti.

Edustustot analysoivat asemamaansa merkitystä liiketoimintaympäristönä myös uusien liiketoimintamahdollisuuksien näkökulmasta. Seurannan kohteena ovat muun muassa asemamaiden panostukset suomalaisia kiinnostaville aloille, kuten informaatioteknologiaan, energiaan ja energiatehokkuuteen tai ympäristöteknologiaan ylipäätään. Maineeltaan hyvänä koulutusosaajana Suomea kiinnostavat myös asemamaiden suunnitelmat koulujärjestelmiensä kehittämiseksi.

Promootiotoiminta

Edustustot auttavat yrityksiä yhteyksien luomisessa asemamaan yrityskenttään ja muihin toimijoihin. Edustustojen arvoaltapalveluihin kuuluu myös ovien avaaminen yrityksille paikallisiin viranomaisiin päin. Suomesta ja Suomeen tehtäviin ministeri- ja korkean tason virkamiesvierailuihin pyritään sisällyttämään VKE-näkökulma aina kun se on mahdollista. Edustustojen kanssa yhteistyössä ja niiden ohjauksessa toimivat Suomen kunniakonsulit voivat osaltaan auttaa yrityksiä liikeyhteyksien löytämisessä. Kunniakonsulien toiminnan kehittämiseen viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyvissä kysymyksissä on ministeriössä kiinnitetty enenevässä määrin huomiota.

Edustustot lisäävät Suomen tunnettuutta ja arvostusta asemamaassa monin eri keinoin. Niillä on käytössään myös asemamaankielistä tiedotusaineistoa (esitteet, videot, verkkotiedotus jne.), jota voidaan soveltaen käyttää myös yritysten hankkeiden edistämiseen. Edustustot järjestävät sovittaessa myös promootioutilaisuuksia, milloin mahdollista omissa tiloissaan. Ulkomailla toimivia yrityksiä ja ulkomailla asuvia tai matkustavia yritysedustajia palveleaan luonnollisesti myös perinteisillä konsuli- ja neuvontapalveluilla. Ulkoasiainministeriö pyrkii palvelemaan yrityksiä myös henkilöiden maahantuloon (Suomeen) liittyvissä kysymyksissä.

Tietopalvelut

Ulkoasiainhallinnon tavoitteena on saattaa asemamaidensa politiikkaa ja taloutta seuraavan edustustoverkon tuottama informaatio entistä paremmin yritysten käyttöön. Edustustot välittävät tietoa ja voivat esittää yrityksille näkemyksiään liiketoimintaympäristön kehityksestä (uudet mahdollisuudet, uhkakuvat ja riskit).

Informaation saamiseksi yrityksiä kannustetaan ottamaan yhteyttä edustustoihin tai ministeriön kyseisestä alueesta vastaavaan osastoon. Verkkopalveluna saatavaa maakohtaista tietoa on edustustojen verkkosivustojen lisäksi esimerkiksi osoitteessa www.formin.finland.fi ja www.global.finland.fi sekä www.kauppapolitiikka.fi. Palvelut lisääntyvät koko ajan kehitettävien julkisten maatiedostojen myötä. Tietoa tarjoavat myös puolivuositainen kauppapoliittinen katsaus sekä vuosittainen Maailman Markkinat -julkaisu. Ministeriö järjestää lisäksi yrityksille ja sidosryhmille kohdistettuja markkina- tai teemakohtaisia seminaareja.

Edustustot vastaavat kaupallis-taloudellisiin kyselyihin yhteistyössä Finpron paikallisen edustajan kanssa, jolla on ensisijainen vastuu yrityskyselyihin vastaamisessa. Mikäli Finpro ei ole asemamaassa edustettuna, edustusto palvelee kysyjä omin voimavaroin tai ohjaa tiedustelun eteenpäin, pääsääntöisesti Finpron neuvontapalveluihin Helsingissä (www.finpro.fi). Ulkomaanedustuksen toimipisteet eivät itse tuota esimerkiksi konsulttipalveluja, markkinaselvityksiä tai -analyysijä. Tätä työtä tekevät Finpro ja muut vastaavat kotimaiset tai ulkomaiset toimijat/konsultit.

Ulkoasiainministeriön liikekumppanuusohjelma (www.finnpartnership.fi, ks. myös luku 6.4.) tarjoaa suomalaisyrityksille kehitysmaaliiketoimintaan liittyviä neuvontapalveluja ja taloudellista tukea. Ministeriö ja edustustot informoivat yrityksiä myös korkotukiluottojen ja kehitysyhteistyön paikallisten määrärahojen tarjoamista mahdollisuuksista. Informaatiota on saatavissa myös EU:n ja kansainvälisten rahoituslaitosten avustusohjelmista sekä kansainvälisten järjestöjen tarjouskilpailuista.

Suomen lähialueyhteistyö keskittyy Luoteis-Venäjälle, erityisesti Karjalan tasavaltaan, Leningradin ja Murmanskin alueelle sekä Pietariin. Lähialuevaroin voidaan tukea yhteistyötä myös Ukrainan ja tapauskohtaisesti Valko-Venäjän kanssa. Ulkoasiainministeriö myöntää lähialueyhteistyövaroista suomalaisten pk-yritysten hankevalmisteluun määrärahoja, joiden ensisijaisena tarkoituksena on auttaa yhteistyön aloittamista Venäjällä sikäläisen partnerin kanssa.

Ulkoasiainministeriön kauppapoliittinen osasto sekä eri maantieteellisistä alueista vastaavat alueosastot neuvovat yrityksiä viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyvissä kysymyksissä. Alueosastoilla on syvälinen tuntemus alueensa maista ja ne kehittävät, valvovat ja ohjaavat näissä asioissa Suomen edustustojen toimintaa.

Lisätiedot: VKE-koordinaattori Manu Virtamo, puh. (09) 1605 5795
VKE-avustaja Kirsti Niemelä, puh (09) 1605 5535

Palveluista löytyy lisää tietoa edustustoista ja ulkoasiainministeriön verkkosivuilta: <http://www.formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=15276&contentlan=1&culture=fi-FI>
Raportit, katsaukset, julkaisut:
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15310&contentlan=1&culture=fi-FI>

6.2 EU:n markkinoillepääsystrategia

Tehostettu toiminta EU-yritysten markkinoillepääsyn parantamiseksi perustuu komission vuonna 2006 julkaisemaan Global Europe: Competing in the World -tiedonantoon. Tiedonanto korostaa kauppapolitiikan roolia EU:n kilpailukyvyn vahvistamisessa. Tiedonanto painottaa tarvetta uudistaa ja tehostaa EU:n toimia yritysten markkinoillepääsyedellytysten parantamiseksi EU:n ulkopuolisilla markkinoilla. Alkuperäinen markkinoillepääsystrategia oli jo yli 10 vuotta vanha, ja se kattoi riittämättömällä tavalla esimerkiksi palvelukauppaan, investointeihin ja julkisiin hankintoihin liittyviä kaupanesteitä sekä rajantakaisia ongelmia kuten standardit, immateriaalioikeudet sekä kauppakumppaneiden olemassa olevien velvoitteiden täytäntöönpanon seuranta.

Uusi strategia markkinoillepääsyn parantamiseksi Global Europe: A Stronger Partnership to deliver Market Access for European Exporters julkaistiin huhtikuussa 2007. Strategia korostaa tehostettua kumppanuutta komission, jäsenvaltioiden ja elinkeinoelämän kesken.

Markkinoillepääsykumppanuuden keskeiset elementit ovat:

- Kaupan vapauttaminen, markkinoiden avaaminen ja määräysten ja standardien lähentäminen tehokkaasti monenkeskisten instituutioiden (esim. WTO, kansainvälinen standardisoimisjärjestö ISO) ja kahdenkeskisten kanavien (esim. uuden sukupolven vapaakauppasopimukset) kautta.
- Tiivis komission, jäsenmaiden ja EU:n elinkeinoelämän yhteistyö markkinoillepääsyongelmien ratkaisemiseksi mm. perustamalla erityisiä markkinoillepääsryhmiä pääkohdemarkkinoille sekä elinkeinoelämän intensiivinen konsultointi.

- Keskittyminen ongelmanratkaisussa keskeisille kohdemarkkinoille, sektoreille ja aihealueille (esim. teollis- ja tekijänoikeudet) ottaen huomioon eri jäsenmaiden, sektoreiden ja erityisesti pk-yritysten tarpeet.
- Tehokkuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen komission analysoidessa yritysten tekemiä kaupanestevalituksia ja markkinoillepääsy tietokannan (Market Access Database) kehittäminen¹¹.

Suomi on toiminut aktiivisesti uuden markkinoillepääsystrategian toimeenpanossa. Suomen tärkeinä pitämät asiakokonaisuudet ovat saaneet hyvin huomiota. Katsomme, että strategian tehokkaalla toimeenpanolla voidaan paremmin poistaa suomalaisten yritysten kokemia markkinoillepääsyesteitä ja parantaa yritysten globaaleja toimintaedellytyksiä. Erityisen keskeisenä pidämme koordinaation lisäämistä komission, jäsenvaltioiden ja elinkeinoelämän kesken sekä ennakoivuuden, läpinäkyvyyden ja tehokkuuden parantamista markkinoillepääsyongelmien käsittelyssä.

Suomi on myös tuonut esiin kehityspoliittiset intressit, jotka tulisi ottaa soveltuvin osin huomioon markkinoillepääsytoimien kohdentamisessa sekä korostanut tuonnin avoimuuden tärkeyttä kilpailukyvyyn ja markkinoillepääsyn parantamisessa sekä kehitysmaiden tuotteiden markkinoillepääsymahdollisuuksien edistämässä EU-markkinoille.

Ajankohtaista

Markkinoillepääsystrategian toimeenpano on jatkunut komission, jäsenmaiden ja EU:n elinkeinoelämän yhteistapaamisissa, joita järjestetään kerran kuussa Brysselissä. Näiden säännönmukaisten kokousten lisäksi on perustettu erityisiä maa- ja sektorikohtaisia ad hoc -työryhmiä muun muassa informaatioteknologia-teollisuuden, lääkinnällisten laitteiden valmistajien ja tekstiilisektorin kaupanesteiden poistamiseen. Marraskuussa 2008 perustettiin ensimmäiset palvelupuolen ongelmia käsittelevät työryhmät, jotka keskittyvät posti- ja kuriiripalveluissa sekä jakelupalveluissa kohdattuihin ongelmiin. Uusimmat sektorikohtaiset työryhmät aloittivat toimintansa vuoden 2010 alussa, keskittyen kemikaalisektorin sekä nahkatuotteiden kaupanesteiden ratkaisemiseen. Komission, jäsenmaiden ja EU:n elinkeinoelämän yhteistyötä on lisätty myös kolmansien maiden markkinoilla, mm. Venäjälle on perustettu erityinen työryhmä ratkomaan EU-yritysten markkinoillepääsyongelmia.

Suomi on toiminut aktiivisesti sen varmistamiseksi, että suomalaisten yritysten kokemat kaupanesteet saavat riittävän huomion EU-tasolla. Tehostettu yhteistoiminta on tuottanut jo joitain tuloksia.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Heli Siikaluoma, puh. (09) 160 56528

Tietoa markkinoillepääsykumppanuudesta komission sivulta:

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/mk_access/global_europe_en.htm

Markkinoillepääsy tiedotteet (Newsletter) ja pikatiedotteet (Flash Note):

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/mk_access/newsletter_en.htm

11 Markkinoillepääsy tietokanta sisältää tietoa EU:n ulkopuolisten maiden kaupan esteistä, sovelletuista tullitasoista ja vientiin tarvittavista asiakirjoista. Se löytyy sivulta <http://madb.europa.eu>.

Markkinoillepääsy tietokanta, joka sisältää tietoa muun muassa EU:n ulkopuolisten maiden kaupan esteistä, sovelletuista tullitasoista ja vientiin tarvittavista asiakirjoista löytyy sivulta <http://madb.europa.eu>

Kauppaa tai investointeja haittaavista esteistä voi ilmoittaa ulkoasiainministeriölle esimerkiksi täyttämällä nettisivullamme olevan Ilmoita kaupanesteestä -lomakkeen (<http://formin.finland.fi/kauppapolitiikka/kaupanesteet>). Myös em. Markkinoillepääsy tietokantaan on avattu nk. valitusrekisteri (*Complaint Register*), johon myös suomalaisten yritysten on halutessaan mahdollista ilmoittaa markkinoillepääsyongelmistaan. Päällekkäisen työn välttämiseksi ulkoasiainministeriö toimittaa hoitoonsa tulleet kaupanesteet komission valitusrekisteriin yrityksen niin halutessa.

6.3 Kaupanesteasetus

Kaupanesteasetus (neuvoston asetus [EY] 3286/94) on kauppapoliittinen instrumentti, jonka pääasiallisena tarkoituksena on poistaa EU:n teollisuuden ja yritysten kokemia kaupanesteitä kolmansien maiden markkinoilla. Kaupanesteasetusta voidaan käyttää, jos kolmannen maan käytännöt ovat kansainvälisten kauppasääntöjen, erityisesti WTO-sääntöjen tai kahdenvälisten vapaakauppasopimusten vastaisia. Kaupanesteasetus tuli voimaan 1.1.1995. Sillä korvattiin aikaisempi samasta asiasta säädetty ns. uusi kauppapoliittinen instrumentti (neuvoston asetus [ETY] 2641/84).

Kaupanesteasetusta sovelletaan sekä tavara-kaupan esteisiin että palvelujen kaupan esteisiin. Myös teollis- ja tekijänoikeudet kuuluvat asetuksen soveltamisalaan, jos kansainvälisten sääntöjen rikkomisella on vaikutusta EU:n ja kolmannen maan väliseen kauppaan.

Hakemuksen kaupanestetutkinnan avaamiseksi voivat tehdä kaupanesteen luonteesta riippuen joko yksi tai useampi EU:n yrityksistä, EU:n teollisuus tai sen puolesta toimiva toimialajärjestö tai EU:n jäsenvaltio. Hakemuksessa tulee olla riittävästi todisteita kaupanesteen olemassa olosta sekä sen aiheuttamasta vahingosta tai haitallisista kauppavaikutuksista. Tutkinnan avaamisesta vastaa ja sen suorittaa EU-komissio. Se kuulee asiassa EU:n jäsenvaltiota. Mikäli komission tutkinta osoittaa, että kolmannen maan toimenpide on kauppasääntöjen vastainen ja että se on aiheuttanut vahinkoa tai haitallisia kauppavaikutuksia EU:n teollisuudelle tai yksittäisille yrityksille, komissio käynnistää neuvottelut kyseisen kolmannen maan hallituksen kanssa kaupan esteen poistamiseksi. Mikäli molempia osapuolia tyydyttävää ratkaisua ei saada aikaan, voidaan asia komission esityksestä ja EU:n jäsenvaltioiden suostumuksella viedä WTO:n riitojenratkaisumenettelyyn.

Suomen kannalta kiinnostavia esille tulleita tapauksia on ollut muun muassa Etelä-Korean laivanrakennusteollisuudelle myöntämät tuet, jotka tuloksettomien kahdenvälisen neuvotteluiden jälkeen komissio riitautti WTO:n riitojenratkaisumekanismissa.

Ajankohtaista

Kaupanesteasetuksen mukaisesti on aloitettu runsaat 20 kaupanestetutkintaa, joista viimeisin koskee uhkapelipalveluiden kaupanesteitä Yhdysvalloissa. Useimmat aloitetuista kaupanestetutkinnoista ovat yhä vireillä, koska ne joko ovat WTO:n riitojenratkaisussa ja/tai komissio haluaa seurata saavutetun ratkaisun toimeenpanoa.

Kaupanesteasetusta muutettiin helmikuussa 2008 neuvoston asetuksella (EY) N:o 125/2008 siten, että EU-yritys tai niitä edustava yhteisö voivat jättää komissiolle valituksen myös tapauksissa, joissa EU:n kauppakumppanit rikkovat EU:n kanssa solmimia kahdenvälisiä kauppasopimuksia. Aikaisemmin EU-yritysten oli mahdollista vedota vain monenvälisten kauppasopimusten, kuten WTO-sopimusten, sääntöjen rikkomiseen.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Heli Siikaluoma, puh. (09) 160 56528

Tietoa kaupanesteasetuksesta löytyy komission kotisivuilta:

http://ec.europa.eu/comm/trade/issues/respectrules/tbr/index_en.htm

Tietoa WTO:n riitojenratkaisumenettelystä löytyy WTO:n kotisivulta:

http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e.htm

6.4 Tuontipolitiikka ja kehitysmatuonnin helpottaminen

Suomen kauppapoliittinen linjaus on noudattaa avoimuutta sekä tuonnissa että viennissä. Tuonnin rajoittaminen on perusteltua vain erityisen painavista syistä. Tuontipolitiikan keskeisiä elementtejä ovat Suomen elinkeinoelämälle keskeisten raaka-aineiden ja tuotantoteijöiden saannin turvaaminen, ympäristön- ja terveydensuojeluun liittyvät näkökohdat sekä kehitysmatuonnin tapahtuvan tuonnin helpottaminen ja edistäminen.

Suomen kauppaja kehityspoliittisten ohjelmien tavoitteisiin sisältyy keskeisenä osana kehitysmatuonnin helpottaminen. Työ jakaantuu kolmeen pilariin. Ensimmäinen pilari koskee tuonnin kohtaamia kaupanesteitä, joihin pyritään vaikuttamaan kauppapoliittisen ja maa-kohtaisen asiantuntemuksen avulla. Toisen pilarin alueella keskitytään ohjaamaan kauppaa ja kehitykseen kohdennettuja kehitysyhteistyövaroja kehitysmatuiden tuotantokapasiteetin ja kaupankäyntikyvyn vahvistamiseen tuonnin helpottamisen kannalta keskeisillä aloilla.

Tärkeä toimija tällä alueella on myös ulkoministeriön rahoittama ja Finnfundin hallinnoima Finnpartnership-liikekumppanuusohjelma, josta suomalaiset yritykset ja organisaatiot voivat hakea tukea kestäviin liikesuhteisiin tähtääviin hankkeisiin kehitysmatuontimijoiden kanssa. Kolmas pilari koskee tuonnin edistämistä, jossa päävastuullisena on Finnpartnership ja sen matchmaking-tietokanta. Tuonnin edistämiseen kuuluu myös tuontia koskevan informaation tuottaminen ja jakaminen.

Tuontipolitiikan tavoitteet perustuvat Suomessa toimivien yritysten kilpailukyvyn kehittämiseen ja erityisesti kehitysmatuontimijoiden markkinoillepääsymahdollisuuksien parantamiseen. Taustalla on ajatus siitä, että Suomessa toimivien yritysten kilpailukyky perustuu viennin ohella tuonnin sujuvuuteen. Liiketoimintaympäristö nähdään kokonaisuutena, jonka osat tukevat toisiaan. Ulkoasiainministeriön tehtävänä on vaikuttaa kansainvälisen kaupan toimivuuteen kaikilla sen osa-alueilla. Linjausta noudatetaan tuontiin liittyvässä päätöksenteossa ja toiminnassa.

Tehostettua tuontipolitiikkatyötä on kahden vuoden aikana esitelty sekä yleisten että kohdennettujen seminaarilaisuuksien kautta sidosryhmille. Keväällä 2008 julkaistiin Exporting to Finland -opas, joka tehtiin ulkoministeriön, Finnpartnershipin sekä etu- ja kansalaisjärjestöjen välisessä yhteistyössä. Oppaassa kerrotaan tuontivaatimuksista ja Suomesta vientimarkkinana. Oppaaseen on koottu lähteet, joista Suomeen vientiä harkitsevat yritykset saavat lisätietoja.

Elektroninen versio on ladattavissa internetistä osoitteessa <http://formin.finland.fi/kauppapolitiikka/tuontipolitiikka> englannin, ranskan, espanjan ja portugalin kielillä. Selvitys Suomen kehitysmaatuonnista julkaistiin kesällä 2007. Selvityksessä tarkasteltiin erityisesti kahdeksaa pilottimaata: Etelä-Afrikkaa, Egyptiä, Keniaa, Mosambikia, Namibiaa, Sambiaa, Tansaniaa ja Vietnamia. Myös kehitysmaatuontiselvitys on ladattavissa internetistä edellä mainitusta osoitteesta.

Kehitysmaatuonnin helpottamiseen tähtävää työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä muiden EU-maiden ja Pohjoismaiden kanssa. Parhaillaan on valmisteltava yhteispohjoismainen "Exporting to Nordic Countries"-julkaisu. Komission Export Help-desk-palvelu tuottaa ajantasaista tietoa EU:ssa voimassa olevista tuontisäännöksistä ja normeista. Palvelu löytyy osoitteesta <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/market-access/export-to-eu/>.

Tuontiin liittyvät yhteiskunnalliset kysymykset ovat keskeisiä tuontipolitiikkatyössä. Työn kautta tahdotaan samalla edistää yhteiskunnallista kehitystä sekä ympäristö- ja ihmisoikeustavoitteita. Lisäksi on yleisellä tasolla välttämätöntä yhteen sovittaa politiikkavalintoja – joilla tähdätään ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen turvaamiseen – kestävä kehitystä varten luotujen kansainvälisen yhteistyön välineiden ja kauppapolitiikan kanssa. Erilaiset kannustimet, kuten ihmisoikeustavoitteita ja hyvää hallintoa ajava GSP+-järjestely ovat ensisijaisia kauppapoliittisia välineitä yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Ajankohtaista

- Suomen tuontipoliittiset tavoitteet sisältävä strategiapaperi saatavissa internetistä osoitteessa <http://formin.finland.fi/kauppapolitiikka/tuontipolitiikka>.
- Kehitysmaatuonnin edistämiseksi keskeisellä sijalla on informaation saaminen tuontivaatimuksista ja Suomen oloista ylipäätään. Exporting to Finland -opas, jossa selvitetään Suomen ja EU:n tuontivaatimuksia ja annetaan tietoa Suomen liiketoimintaympäristöstä, on ladattavissa internetistä yllä mainitusta osoitteesta englanniksi, ranskaksi, espanjaksi ja portugalksi. Exporting to Nordic Countries valmistuu vuoden 2011 aikana.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka Saarinen, puh. (09) 160 56327

<http://formin.finland.fi/kauppapolitiikka/tuontipolitiikka>

<http://www.finnpartnership.fi>

<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/market-access/export-to-eu/>

6.5 Yleinen tullietuusjärjestelmä (Generalised System of Preferences, GSP)

Järjestelmän pääpiirteet

GSP-järjestelmällä edistetään kehitysmaiden integroitumista maailmankauppaan myöntämällä niille tullietuja (alennettu tulli tai tullittomuus) yksipuolisesti. Tämä voi puolestaan edistää kehitysmaiden talouskasvua ja vähentää köyhyyttä. Järjestelmällä pyritään kannustamaan kestävä kehitystä ja hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista.

EY:n ensimmäinen GSP-järjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1971. Järjestelmän suuntaviivat vahvistetaan kymmenvuotiskausiksi (2006–2015). Tällä hetkellä voimassa olevaa asetusta sovelletaan 1.1.2009–31.12.2011 (Neuvoston asetus (EY) N:o 732/2008, EUVL L 211, 6.8.2008, muutoksineen). Nykyistä asetusta tullaan pidentämään korkeintaan kahdella vuodella, kunnes uusi asetus saadaan valmiiksi. Väliaikaista pidentämistä tarkoittava asetus on viimeisteltävänä ja se on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2012.

GSP-järjestelmä sisältää kolme alajärjestelyä, joissa on mukana yhteensä 176 kehitysmaata:

1. Yleinen menettely (111 maata)
2. Kestävää kehitystä ja hyvää hallintoa koskeva erityinen kannustusmenettely GSP+ (15 maata)
3. Vähiten kehittyneitä maita koskeva erityinen menettely EBA (50 maata)

Osallistumisoikeus *yleiseen GSP-menettelyyn* myönnetään kaikille edunsaajamaille, jollei Maailmanpankki ole luokitellut maata korkean tulotason maaksi ja jos maan vienti ei ole riittävän monipuolista. Yleisessä menettelyssä edunsaajamaiden kilpailukykyiset tuotesektorit poistetaan etuuskohtelun piiristä (sektorit graduoidaan). Mikäli tietyn maan tietyn sektorin osuus koko EU:n GSP-tuonnista ylittää 15 prosenttia (12,5 prosenttia tekstiilien ja vaatteiden kohdalla) se poistetaan järjestelmästä. Toisin sanoen, GSP:n yleisessä menettelyssä (kuin myös GSP+:ssa) tullietuuden piiriin kuuluvat vain asetuksen 732/2008 liitteessä II luetellut nimikkeet. Osa nimikkeistä on kokonaan GSP-järjestelmän ulkopuolella. Myös maakohtaisesti graduoidut tuotealat ovat etuuden ulkopuolella.

Yleisessä GSP-menettelyssä tuotteet on jaettu sensitiivisiin (arkoihin) ja ei-sensitiivisiin tuotteisiin. Ei-sensitiivisiä tuotteita voidaan tuoda tullivapaasti lukuun ottamatta tullin maatalousosaa. Arkojen tuotteiden osalta arvotullien alennus on 3,5 prosenttiyksikköä. Alennus on tekstiiliaineiden ja -tavaroiden osalta 20 prosenttia.

Kestävää kehitystä ja hyvää hallintoa koskevan kannustusmenettelyn, eli niin sanotun *GSP+-järjestelyn* piiriin päästäkseen edunsaajamaan tulee noudattaa tiettyjä kestäväan kehitykseen ja hyvään hallintoon liittyviä kansainvälisiä sopimuksia, joita ovat mm. kaikki keskeisimmät ihmisoikeussopimukset sekä ympäristöön ja työelämän perusoikeuksiin liittyvät keskeiset sopimukset. Etuuden saaminen edellyttää kaikkien näiden 27 yleissopimusten ratifiointia ja tosiasiallista toimeenpanoa. Edunsaajamaiden on myös täytettävä asetuksessa määrätyt heikommassa asemassa olevan maan kriteerit.

GSP+-etus on merkittävä. GSP+-etuisuuden piiriin kuuluvan maan kaikki järjestelmän piiriin kuuluvien tuotteiden tuontitullit poistuvat lukuun ottamatta niiden arvotulleja sisältävien tuotteiden kohdalla, joihin kohdistuu myös paljoustulleja. Asetuksen 732/2008 liitteen II tuoteluettelosta (ja tarkemmin luettelon alaviitteistä) käy ilmi, että muutamat GSP+-menettelyyn kuuluvat tuotteet eivät sisälly yleiseen menettelyyn. Tavarakate ei siis ole täysin sama yleisessä menettelyssä ja GSP+:ssa.

GSP+-edut on myönnetty edellä seuraaville maille: Armenia, Azerbaidzhan, Bolivia, Costa Rica, Ecuador, El Salvador, Georgia, Guatemala, Honduras, Kolumbia, Mongolia, Nicaragua, Paraguay, ja Peru.

EBA (Everything but Arms) on EU:n yksipuolinen aloite poistaa kaikkien tuotteiden (paitsi aseiden ja ammusten) kaikki tullit ja tuontirajoitukset vähiten kehittyneiden maiden tuonnilta.

GSP-etuus ja vapaakauppasopimukset

Saman edunsaajamaan ei tulisi saada etuuksia sekä GSP-järjestelmässä että toisaalta myös vapaakauppasopimuksen nojalla, jos tällainen sopimus kattaa kaikki GSP-järjestelmässä ko. maalle annetut etuudet. Maat, jotka tällä hetkellä kuuluvat GSP-järjestelmään, ja joilla toisaalta on myös vapaakauppasopimus EU:n kanssa, tullaan poistamaan GSP-menettelyn piiristä.

Vähiten kehittyneitä maita (Least Developed Countries, LDC) koskevan erityisen menettelyn puitteissa LDC-maille myönnetään tulliton ja kiintiötön kohtelun kaikissa tuotteissa paitsi aseissa ja ammuksissa (Everything but Arms, EBA).

GSP-järjestelmässä edunsaajamaiden kilpailukykyiset tuotesektorit poistetaan (graduoidaan) etuuskohtelun piiristä. Mikäli tietyn maan tietyn sektorin osuus koko EU:n GSP-tuonnista ylittää 15 prosenttia (12,5 prosenttia tekstiilien ja vaatteiden kohdalla) se graduoituu järjestelmästä.

Graduoitavista sektoreista päätetään koko asetuksen voimassaoloajaksi. Graduointi kohdistuu erityisesti Kiinaan, jolta 13 sektoria (tullinimikkeistön jaksoa) on poistettu etuuskohtelun piiristä. Verrattuna edelliseen asetukseen, nyt voimassa olevassa asetuksessa usean maan sektoreita palautettiin etuuskohtelun piiriin vuosiksi 2009–2011. Tällaisia ovat muun muassa Venäjän jaksojen VI (kemianteollisuuden tuotteet), X (sellu, paperi, pahvi, jne.) ja XV (epäjalot metallit) tuotteet. Ainoa uusi edut menettävä sektori edelliseen asetukseen verrattuna on Vietnamin jakson XII tuotteet (jalkineet, päähineet, jne.).

Ajankohtaista

EU on aloittanut sisäisen valmistelun uuden GSP-asetuksen sisällöstä. Komission odotetaan antavan esityksen uudeksi asetukseksi huhtikuussa 2011. Käsittelyn odotetaan kestävän puolestatoista kahteen vuoteen. Nykyistä asetuksen voimassaoloa pidennetään enintään kahdella vuodella, kunnes uusi on saatu voimaan.

Sri Lankan osalta EU keskeytti 15.8.2010 tilapäisesti GSP+-etuuksien myöntämisen kolmen ihmisoikeussopimuksen täytäntöönpanon puutteiden takia (kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus sekä lasten oikeuksia koskeva yleissopimus). Toistaiseksi tilanne Sri Lankalla ei ole parantunut siinä määrin, että GSP+ etuuksien palauttaminen olisi keväällä 2011 kuluessa harkinnassa.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka Saarinen, puh. (09) 160 55507

Tietoa tullietuusjärjestelmästä komission kotisivuilta:
http://ec.europa.eu/trade/issues/global/gsp/index_en.htm

6.6 VKE-matkat

Oleellinen osa ulkoasiainministeriön VKE-palvelukokonaisuutta ovat ministerien ja korkeiden virkamiesten VKE-matkat. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri on tukenut suomalaisyritysten vienti- ja kansainvälistymisponnisteluja päättymässä olevalla hallituskaudella johtamallaan noin kolmellakymmenellä vienninedistämismatkoilla kaikkiaan viiteen maan-osaan. Tuoreimpina kohteina ovat olleet muun muassa Venäjä, Kiina, Intia, useat Latinalaisen Amerikan maat, kuten Brasilia ja Argentiina, Saudi-Arabia, Arabiemiraatit ja Kuwait, Etelä-Korea ja useat Afrikan maat, mukaan lukien Nigeria ja Angola. Pääosan VKE-matkojen yritysvaltuuskunnista on koonnut Finpro, joka useimmiten vastaa myös vierailuohjelmien yritysosuudesta. Yritysseminaarien ja kahdenvälisen yritystapaamisten valmisteluissa hyödynnetään tilanteen mukaan myös paikallisia yhteistyöorganisaatioita, kuten kohdemaan omia vienninedistämisorganisaatioita. Vienninedistämismatkojen suosio yritysten keskuudessa on säilynyt korkeana.

Ulkoasiainministeriö johtaa organisaatioiden välistä vienninedistämisen koordinaatio- ja ohjausryhmää, jossa käsitellään säännönmukaisesti myös muiden ministerien, mukaan lukien pääministerin, ja soveltuvin osin sellaisia Tasavallan Presidentin vierailuja, joihin liittyy VKE-elementti. Koordinaatio- ja ohjausryhmässä ovat edustettuina ministeriöiden, Tasavallan Presidentin kanslian ja Valtioneuvoston kanslian lisäksi muun muassa Finpro, Elinkeinoelämän keskusliitto, Keskuskauppakamari, Teknologiateollisuus ry. ja Suomalais-venäläinen kauppakamari. Viimemainittu on huolehtinut useiden viimeaikaisten Venäjälle suuntautuneiden VKE-matkojen yritysvaltuuskuntien kokoamisesta sekä yritysten ohjelmasta matkojen aikana.

Lisätiedot: VKE-koordinaattori Manu Virtamo, puh. (09) 160 55795

7 KAUPPAPOLIITTISET INSTRUMENTIT

EU hyödyntää kauppapoliittisia instrumentteja, joiden tarkoituksena on varmistaa kansainvälisten kauppasopimusten toimeenpanoa. Tarkoitukseen käytetään WTO:n riitojenratkaisujärjestelmää sekä EU:n omia WTO-sopimuksiin perustuvia kauppaa vääristävien toimien vastaisia instrumentteja, jotka suuntautuvat erityisesti polkumyyntiin ja kaupan esteisiin.

7.1 Polkumyynti- ja tasoitustullit

Tuote on polkumyyntiä, jos sitä myydään vientiin kotimarkkinaa alhaisempaan hintaan tai alle tuotantokustannusten. Polkumyyntiä harjoittavalle yritykselle voidaan asettaa polkumyyntitulli. Kyse on yhdestä vanhimmista kauppapoliittisista toimenpiteistä, joka on säilyttänyt suosionsa, vaikka polkumyyntin vahingollisuus usein kiistetään taloustieteessä. Viejän saamiin tiettyihin valtion- tai muihin julkisiin tukiin voidaan puuttua asettamalla viejälle tasoitustulli.

Polkumyynti- ja tasoitustullimenettely

Euroopan unioni voi ryhtyä toimiin unionin ulkopuolisista maista peräisin olevaa polkumyyntiä tai tuettua tuontia vastaan, jos tuonnista aiheutuu merkittävää vahinkoa unioni-

tuottajille. Toimia ei kuitenkaan voida asettaa, jos toimet eivät ole unionin edun mukaiset ottaen huomioon valmistajien lisäksi myös maahantuojat, käyttäjät ja kuluttajat. Toimivalta polkumyyntiä ja tasoitustulleja koskevissa asioissa kuuluu Euroopan unionin komissiolle. Polkumyyntiä tai tuettua tuontia koskeva hakemus tehdään komissiolle. Komissiolla on toimivalta avata tutkinta, joka kestää yleensä vuoden, mutta enintään 15 kuukautta polkumyynnitapauksissa ja 13 kuukautta tasoitustullitapauksissa. Komissio kuulee jäsenmaiden kantoja tutkinnan eri vaiheissa komission neuvonantavassa polkumyynntikomiteassa. Komissio voi asettaa väliaikaiset tullit viimeistään yhdeksän kuukauden kuluessa tutkinnan aloittamisesta. Sen sijaan päätöksen lopullisten tullien asettamisesta tekee Euroopan unionin neuvosto. Suomessa polkumyynni- ja tasoitustullimenettelyistä vastaa ulkoasiainministeriön kauppa- ja poliittisen osaston markkinoillepääsyasioiden yksikkö. Kantojen valmistelussa otetaan huomioon eri intressiosapuolet (tuottajat, maahantuojat, käyttäjät ja kuluttajat).

Lopulliset polkumyynni- ja tasoitustullit ovat voimassa 5 vuotta. Tullien voimassaoloa voidaan jatkaa hakemuksen perusteella suoritetun tutkimuksen tuloksena. Menettelyn aloittamisesta samoin kuin väliaikaisten ja lopullisten tullien asettamisesta tai menettelyn päättämisestä toimia asettamatta julkaistaan ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Hakemusmenettely

Euroopan unionissa sijaitseva teollisuus, joka kärsii polkumyynnistä tai tuetusta tuonnista johtuen vahinkoa, voi jättää kirjallisen hakemuksen komissiolle. Hakemuksessa on esitettävä näyttöä tietyn tuotteen polkumyynnistä tai tuetusta tuonnista ja teollisuuden kärsimästä vahingosta. Hakemukseen on sisällytettävä tietoja mm. hakemuksen tekijän henkilöllisyydestä ja tuotannosta, kuvaus kyseessä olevasta tuotteesta, unioniin tuodun tuotteen alkuperämaasta, hinnoista sekä tuonnin määrän muutoksista.

Lainsäädäntö

Polkumyynnillä muista kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltioista tapahtuvalta tuonnilta suojautumisesta 30. päivänä marraskuuta 2009 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1225/2009 (kodifioitu toisinto). Muista kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltioista tapahtuvalta tuetulta tuonnilta suojautumisesta 11. päivänä kesäkuuta 2009 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 597/2009 (kodifioitu toisinto).

Voimassa olevat toimet

Tammikuun alussa 2011 unionissa oli voimassa yhteensä 135 lopullista polkumyynni- tai tasoitustullia. Näistä vain 11 on tasoitustulleja ja suurin osa eli 124 polkumyynnitulleja. Suurimmat tuoteryhmät ovat kemian-, metalli-, elektroniikka- ja tekstiiliteollisuuden tuotteet. Toimet koskevat noin 30 maata ja kohdistuvat erityisesti Kiinasta (yli 50 kpl), Intiasta, Thaimaasta ja Venäjältä peräisin oleviin tuotteisiin, joskin viimeksi mainittujen osuus lopullisista toimista on yhteenlasketunakin pienempi kuin Kiinan osuus (liite 4). http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/january/tradoc_142110.pdf

Ajankohtaista

Vuonna 2009 unionissa aloitettua avoimuuskeskustelua on edelleen jatkettu. Keskeisenä tavoitteena on lisätä suojainstrumentteihin liittyvien tutkintojen transparensia ja sitä kautta luoda yrityksille selkeämpi ja ennustettavampi toimintaympäristö. Tarkoituksena ei ole uudistaa nykyistä lainsäädäntöä, vain käytäntöihin liittyviä kysymyksiä, joista keskeisemmät liittyvät tiedon saantiin ja sen laatuun. Komissio on esimerkiksi uudistanut tuontisuojainstrumentteja koskevat internetsivut, joiden kautta annetaan kattavammin ajankohtaista, yleisempää ja yksittäisiin tutkintoihin liittyvää tietoa. Tätä työtä on tarkoitus jatkaa edelleen. Vuoden 2010 lopulla julkaistiin unionissa sijaitseville yrityksille tarkoitettu opas tarkoituksena auttaa yrityksiä niiden joutuessa kolmansien maiden aloittaminen tutkintojen kohteeksi. Komission tarkoituksena on myös kehittää pk-yrityksille suunnattuja palveluja ja tämän avuksi komissio teetti ulkopuolisen selvityksen pk-yritysten kohtaamista ongelmista suojainstrumenttitutkintojen osalta. Suomi tukee vahvasti aloitettua työtä.

Uusi komitologia-asetus tuli voimaan 1.3.2011. Asetus on horisontaalinen ja kattaa kaikki nykyiset komitologiakomiteat ja niihin rinnastuvat komiteat ilman poikkeusmahdollisuutta. Lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien osalta on siirtymäaika 1.9.2012 saakka. Uuden asetuksen mukaan päätökset tullaan tekemään määräenemmistöllä nykyisen yksinkertaisen enemmistön sijaan.

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Ritva Haukijärvi, puh. (09) 160 56174
Kaupallinen sihteeri Sara Ohls, puh. (09) 160 56049

Ulkoasianministeriön tuontisuojainstrumentteja koskevat sivut:

<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=37791&contentlan=1&culture=fi-FI>

Komission tuontisuojainstrumentteja koskevat sivut:

<http://ec.europa.eu/trade/tackling-unfair-trade/trade-defence/>

Polkumyyntiä koskevan valituksen laatiminen:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_112297.pdf

Tuettua tuontia koskevan valituksen laatiminen:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/january/tradoc_112233.pdf

Ajankohtaisia tilastoja voimassa olevista polkumyynti- ja tasoitustullitoimista:

http://ec.europa.eu/comm/trade/issues/respectrules/anti_dumping/stats.htm

<http://www.kommers.se/>

7.2 Alkuperäsäännöt

Yleiset alkuperäsäännöt

Alkuperäsäännöt voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan, yleisiin- ja etuusalkuperäsääntöihin. Yleisiä alkuperäsääntöjä sovelletaan tavarahan alkuperän määrittelemiseksi muissa kuin tullietuuskohtelua koskevissa kauppapoliittisissa toimenpiteissä, ml. kauppapoliittiset instrumentit kuten polkumyynti- ja tasoitustullit, määrälliset rajoitukset sekä tietyt tariffikiintiöt. Yleisten alkuperäsääntöjen ehdot ovat yleensä lievempiä kuin etuusalkuperäsääntöjen ehdot. Pääsäännön mukaan yleisten alkuperäsääntöjen mukaisia alkuperä tuotteita ovat kokonaan alkuperämaassa tuotetut tuotteet tai tuotteet joiden viimeinen merkittävä ja taloudellisesti

perusteltu valmistus tai käsittely on tapahtunut siinä maassa jonka alkuperä niille ilmoitetaan. EU:n yleiset alkuperäsäännöt on määritelty tullikoodeksin¹²⁾ artikloissa 22–26 ja sen soveltamisasetuksen¹³⁾ artikloissa 35–56 ja liitteissä 9–11.

WTON Uruguayn kierroksella sovittiin maailmanlaajuisesta yleisten alkuperäsääntöjen harmonisoinnista ja Marrakechin alkuperäsääntösopimuksella (1994) perustettiin asiaa koskeva työohjelma. Neuvotteluja ei ole toistaiseksi onnistuttu saamaan päätökseen.

Etuusalkuperäsäännöt

Suuri osuus maailmankaupan sodanjälkeisestä liberalisoinnista on tapahtunut alueellisten etuusjärjestelyjen puitteissa. Etuuskäsitteiden toteuttamisen ja ohjaamisen kannalta alkuperäsäännöt ovat keskeisessä asemassa. Alkuperäsäännöt määrittävät millä ehdoilla edullisempi tullikohtelu (alempi tai nollatulli) annetaan etuusjärjestelyn sopimusosapuolille. Tullietuus sopimusten ja -järjestelyjen (mm. vapaakauppasopimukset, yleinen tullietuusjärjestelmä GSP, AKT-maiden kanssa solmitut sopimukset) mukaiset tullietuudet myönnetään vain sopimuspuolten alkuperätuotteille. Alkuperätuotteet on määritelty kunkin sopimuksen ja järjestelyn alkuperäsäännöissä. Pääsäännön mukaan alkuperätuotteita ovat sopimuspuolen alueella kokonaan tuotetut tuotteet sekä tuotteet, joiden valmistuksessa on käytetty muualta tuotuja aineksia, jos näitä aineksia on jatkojalostettu /valmistettu riittävästi. Riittävän valmistuksen ehdot ovat erilaiset eri tuotteille, ja ne on määritelty tuotekohtaisesti alkuperäsäännöissä. Useamman sopimusosapuolen järjestelmässä alkuperätuotteen aseman voi saavuttaa myös kumulaation kautta käyttämällä valmistuksessa usean sopimuspuolen alkuperätuotteita. Alkuperäsäännöt määrittävät tullietuuskohtelusta hyötymisen ja vaikuttavat näin ollen mahdollisesti merkittävästikin tuotantoketjujen muodostumiseen.

Komissio antoi vuonna 2005 tiedonannon etuuskohtelukaupassa sovellettavien alkuperäsääntöjen uudistamisesta. Tiedonannon tavoitteet voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen, joita ovat a) valmistussääntöjen ja kumulaation yksinkertaistaminen ja helpottaminen b) asiakirja- ja valvontamenettelyjen uudistaminen sekä c) toimintaympäristön kehittäminen ja prosessien tehostaminen ml. viranomaisyhteistyö, hyvä hallinto ja valvonta. Etuusalkuperäsääntöjen kokonaisvaltainen parantaminen liittyy tavoitteeseen tehdä tullietuusjärjestelmää entistä yksinkertaisempi ja ennakoitavampi ja täten taloudellisille toimijoille helpommin hyödynnettävä. Uudistetut GSP -alkuperäsäännöt ovat ensimmäinen konkreettinen tiedonannon tavoitteiden mukainen uusi säännöstö.

Ajankohtaista

Uudistetut GSP -alkuperäsäännöt astuivat voimaan 1.1. 2011. Uudistuksen tavoitteena oli luoda v. 2005 tiedonannon mukaisesti entistä yksinkertaisemmat ja kehitysmaamyönteisemmät säännöt.

Paneurooppa-Välimeri -järjestelmän uudistamisprosessi jatkuu. Uudella alueellisella yleisopimuksella korvataan nykyiset alkuperäpöytäkirjat ja samalla vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuvat Länsi-Balkanin maat liittyvät alueeseen. Yleissopimuksen voimaantulon

12 Neuvoston asetus (ETY) N:o 2913/1992, EYVL L 302, 19.10.1992.

13 Komission asetus (ETY) N:o 2454/93, EYVL L 253, 11.10.1993.

jälkeen alkaa alkuperäsääntöjen uudistaminen. Komissio on tältä osin jo esitellyt mm. luettelosääntöjä koskevat ehdotukset, jotka perustuvat pitkälti em. uusittuihin GSP -sääntöihin.

Keskeisiä alkuperäsääntökysymyksiä EU:n käynnissä olevissa FTA -neuvotteluissa ovat mm. tullipalautuskielto, asiakirjamenettelyt (määrämuotoinen todistus vs. kauppalaskuilmoitus), kumulaatiosäännöt, tavararyhmäkohtaiset luettelosäännöt ja lopputuotteen arvon määrittäminen (EXW vs. FOB).

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Johanna Ala-Nikkola, puh. (09) 160 5543
Tulliylitarkastaja Upi Talsi, Tullihallitus, puh. (0)40 33 22288

EU-komissiolla on alkuperäsääntöjä koskeva sivusto osoitteessa:
http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/index_en.htm

8 SEKTORIKOHTAISET KYSYMYKSET

8.1 Tietoyhteiskunta

Moderni yhteiskunta tukeutuu vahvasti tieto- ja viestintäteknologioihin sekä niihin liittyviin palveluihin. Talouden ja työn tuottavuuden kasvu Euroopassa selittyy pitkälti ICT:n hyödyntämisellä. EU:ssa ICT-sektorin arvioidaan vastaavan viittä prosenttia BKT:stä, mutta siihen kohdistuu jopa neljännes yksityisen sektorin T&K -investoinneista. Toiminnan tehostumisen vastapainona on kasvava riippuvuus kriittiseksi muodostuneesta infrastruktuurista, jonka toimintavarmuus ja tietoturvallisuus sekä tekijänoikeuksiin ja yksityisyyden suojaan liittyvät kysymykset kasvattavat edelleen merkitystään.

Kehitysmaille ICT:n käyttöönotto tuo lähes rajattomasti uusia mahdollisuuksia. Vuosien 2003 ja 2005 YK:n tietoyhteiskuntahuippukokouksien (World Summit on Information Society, WSIS) sitoumukset tähtäävät ICT:n tehokkaampaan hyödyntämiseen koko ihmiskunnan kehityksen välineenä. Yksi keskeisimmistä tavoitteista; saattaa puolet maailman väestöstä ICT:n piiriin vuoteen 2015 mennessä, on jo saavutettu mobiiliteknologian yleistymisen myötä. WSIS-sitoumukset käsittelevät saatavuuden lisäksi mm. sisällön monipuolisuutta, turvallisuuteen, sananvapauteen ja yksityisyyden suojaan liittyviä аспекteja sekä ICT:n kehitystä eri yhteiskunta-aloilla, esim. e-hallinto, e-terveys, e-tiede jne. Niiden toimeenpanon seuranta on uskottu YK:ssa talous- ja sosiaalineuvoston ECOSOCin alaiselle tiede- ja teknologiatoimikunnalle (Commission on Science and Technology for Development, CSTD). ECOSOC ja YK:n yleiskokous arvioivat WSIS-prosessin etenemistä vuosittain päätöslauselmissa. Seurannan keskeisenä toimijana on YK:n talous- ja sosiaalineuvoston alainen tiede- ja teknologiakomitea (CSTD).

WSIS-prosessiin liittyy olennaisesti kysymys siitä, kuka tai mikä taho hallinnoi ns. internetin kriittisiä resursseja. Hallitukset osallistuvat tehtävästä vastaavan Internet Corporation for Assigned Names and Numbersin (ICANN) toimintaan ja pyrkivät varmistamaan, että verkon toiminnan kannalta kriittisen tärkeä nimipalvelinjärjestelmä pysyy paitsi vakaana, myös kykenee vastaamaan siltä odotettavaan kasvuun ja kansainvälistymiseen.

Internetin hallintofoorumi (Internet Governance Forum, IGF) on yksi WSIS-prosessin konkreettisimmista lopputuloksista. Se on kaikille tahoille avoin keskustelufoorumi, jossa voidaan käsitellä mitä tahansa internetin käyttöön ja sen tekniseen toimivuuteen liittyvää aihealuetta. Se tarkastelee poikkileikkaavana teemana internetin ja ICT:n mahdollisuuksia edistää kehitystä. Viime aikoina pinnalla olevia teemoja ovat olleet mm. internet ja ihmisoikeudet sekä internetin ja mobiiliteknologian rooli julkisessa osallistumisessa ja demokratiakehityksessä. IGF:ää on mallinnettu erilaisissa alueellisissa ja kansallisissa prosesseissa, joista Suomen oma internetfoorumi (Finnish Internet Forum, FIF) on hyvä esimerkki.

Tietoyhteiskuntakehitys haastaa kansainvälisen kauppajärjestelmän. On selvää, että informaatioteknologiatuotteiden kauppaa vapauttanutta WTO:n informaatioteknologiasopimusta (ITA) tulee edelleen laajentaa tuotekatteeltaan. Samalla tulisi hakea kauppaa vapauttavia ratkaisuja myös ICT-sektorin palveluiden ja e-kaupan osalta.

Vuonna 1997 solmittu ITA-sopimus poisti sopimusosapuolilta (71 maata) eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tullit ja tullienkaltaiset maksut informaatioteknologiatuotteilta. Sopimuksen ulkopuolelle jää vielä suurin osa WTO:n jäsenmaista, joista monet kehittyvät taloudet ovat informaatioteknologian potentiaalisia kasvualueita. ITA-sopimus kattaa yli 97 prosenttia informaatioteknologiatuotteiden maailmankaupasta. Perinteinen kulutuselektronikka ei kuulu ITA-sopimuksen tuotekatteeseen, mikä aiheuttaa ongelmia rajanvedossa. Sopimus ei myöskään ota riittävästi huomioon mukautumista teknologian nopeaan kehitykseen, mikä tuo omat vaikeutensa tulliluokitteluun. Tämä on johtanut paitsi erilliseen sopimukseen monisirupiirien tullittomasta kohtelusta, myös eräisiin ITA-tuotteita (monitoimitulostimet, nestekidenäytöt ja multimediasovittimet) koskeviin WTO-riitoihin.

Suomen tavoitteena on mahdollisimman laajojen ja liberaalien tulkintojen aikaansaaminen, jotta ITA-sopimuksen saavutuksia ei heikennettäisi. Toisaalta elektroniikkatuotteiden tullen alennuksista on tehty aloite WTO:n Dohan neuvottelukierroksella (teollisten tuotteiden markkinoillepääsyneuvottelut). Samoin WTO:n Dohan kierroksella on esillä EU:n ja Yhdysvaltain aloite, joka liittyy informaatioteknologiatuotteiden teknisiin kaupanesteisiin. Molemmat aloitteet kattavat ITA-tuotteiden lisäksi myös perinteistä kulutuselektronikkaa. Suomi kannattaa molempia aloitteita ja pitää sekä varsinaisia liberalisointitoimenpiteitä että nykyistä paremmin harmonisoitujen teknisten määräysten aikaansaamista tärkeinä tavoitteina

Ajankohtaista

YK:n yleiskokous myönsi loppuvuodesta 2010 IGF:lle viiden vuoden jatkomandaatin. CSTD:n alainen kokoonpanoltaan rajoitettu työryhmä tarkastelee IGF:ään mahdollisesti tehtäviä muutoksia. Vuoden 2011 ECOSOC ja YK:n yleiskokous tarkastelevat IGF:n parantamista CSTD:n työryhmän suositusten pohjalta.

Riitojenratkaisupaneeli on antanut päätöksensä ITA-tuotteita koskevassa tapauksessa. Toimeenpano-aika päättyy ja koskevan riidan toimeenpano tapahtuu kesäkuun loppuun mennessä, minkä jälkeen ITA-komitea kokoontuneen käsittelemään sopimuksen laajentamista koskevien neuvottelujen aloittamista.

Lisätiedot: Kaupallinen sihteeri Juuso Moisander, puh. (09) 160 55536
Lähetystöneuvos Mervi Kultamaa, puh. (09) 160 55071

Tietoa tietoyhteiskunta-huippukokouksesta ja ITA-sopimuksesta:
<http://www.itu.int/wsis/index.html>
http://www.wto.org/english/tratop_e/inftec_e/inftec_e.htm

8.2 Metsä

Laittomasti hakatun puutavaran kaupan ehkäiseminen ja FLEGT- lupajärjestelmä

Laittomat puuhakkuut ja laittomasti hakatun puun kansainvälinen kauppa ovat suuri ekologinen ja taloudellinen ongelma monelle puuta tuottavalle kehitysmaalle. Kuluttajavaltiot ovat osallisia ongelmaan, sillä ne tuovat puuta aina varmistamatta, että se on laillisesta lähteestä tai muuten laillisesti toimitettua. Viime vuosina laittomat hakkuut ovat olleet kasvavan kiinnostuksen kohteena, ja ratkaisun löytäminen laittomien hakkuiden ja puukaupan ongelmiin on myös yksi EU:n tavoitteista.

FLEGT-toimintasuunnitelma

EU:n FLEGT-toimintasuunnitelma (Forest Law Enforcement, Governance and Trade, 2003) on tärkeä aloite EU:n alueelle kohdistuvan laittomasti hakatun puun tuonnin torjumiseksi sekä laittomien hakkuiden aiheuttamien ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten ongelmien estämiseksi. Se kattaa laajasti laittomien hakkuiden vastustamiseen liittyviä vaihtoehtoja kuten tuottajamaiden tukeminen, kauppaan vaikuttavat toimet (lupajärjestelmä), julkiset hankinnat ja yksityissektorin aloitteet.

FLEGT-lupajärjestelmä ja kumppanuussopimukset

Joulukuussa 2005 astui voimaan FLEGT-lupajärjestelmää koskeva neuvoston asetus, jolla pyritään estämään laittoman puutavaran pääsy EU-markkinoille. Lupajärjestelmä toimeenpannaan puutavaraa tuottavien maiden kanssa tehtävillä vapaaehtoisilla kahdenvälisillä kumppanuussopimuksilla. Neuvoston asetus edellyttää voimassaolevan luvan esittämistä silloin kun kumppanimaasta tuodaan Euroopan unioniin asetuksen piirissä olevaa puutavaraa. Kumppanimaiden lupaviranomaiset myöntävät luvat ja vastaavat sen todentamisesta, että puutavara on tuotettu laillisesti. Komissio antoi vuonna 2008 asetuksen (1024/2008) lupajärjestelmän toimeenpanosta.

Lupajärjestelmän lisäksi kumppanuussopimusten on tarkoitus sisältää elementtejä teknisen ja taloudellisen avun antamisesta lupajärjestelmän toimeenpanon helpottamiseksi ja kumppanimaan metsälainsäädännön toimeenpanon tukemiseksi.

Suomen tavoitteet ja kannat

Suomi katsoo, että FLEGT on tärkeä aloite EU:n alueelle kohdistuvan laittoman puun tuonnin torjumiseksi sekä laittomien hakkuiden aiheuttamien ekologisten, sosiaalisten ja taloudellisten ongelmien estämiseksi. Laittomien hakkuiden estäminen edellyttää ennen kaikkea

kumppanimaan metsälainsäädännön, sen toimeenpanon ja hallinnon kehittämistä. Lupajärjestelmän kaltainen kauppapoliittinen instrumentti on yksi väline tukea tätä kehitystä.

Ajankohtaista

EU:n vapaaehtoisia kumppanuussopimuksia on tällä hetkellä solmittu Ghanan (2009), Kongon tasavallan (2010) ja Kamerunin (2010) kanssa. EU:n komissio käy lisäksi sopimusneuvotteluja Indonesian, Keski-Afrikan tasavallan, Malesian ja Liberian kanssa. Lisäksi useat trooppisen puun valtiot ovat osoittaneet kiinnostusta neuvotteluihin, mm. Burma, Laos, Kambodza, Vietnam, Thaimaa, Ecuador, Bolivia ja Peru.

Ghana pystynee myöntämään FLEGT-lupia vuoden 2011 kuluessa ja ensimmäiset puuerät saapunevat EU:n alueelle vuoden 2011 lopulla. Kamerunin ja Kongon osalta lupien myöntäminen käynnistyy vuoden 2012 aikana.

Komissio antoi EU:n laittomia hakkuita koskevan FLEGT-toimintaohjelman lisäasetusehdotuksen 17.10.2008 (COM(2008) 644 final) "puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistaminen". Sen oikeudellinen perusta on EU:n perustamis-sopimuksen ympäristöartikla 191. Asetusluonnos hyväksyttiin maatalousneuvostossa vuoden 2009 lopulla. Vuoden 2010 aikana lisätoimiasetuksesta päästiin neuvoston ja Euroopan parlamentin kesken sopimukseen. Asetus hyväksyttiin neuvostossa virallisesti lokakuussa 2010. Asetuksen toimeenpanon valmistelu on käynnistynyt Suomessa.

Lisätoimiasetuksen tavoitteena on estää laittomasti hakatun puutavaran tulo EU:n alueelle. Ehdotus perustuu asianmukaisen huolellisuuden (due diligence) periaatteen noudattamiselle toimijoiden tuodessa ensimmäistä kertaa puutavaraa tai puutuotteita EU:n markkinoille. Maailman kauppajärjestön WTO:n säännöt edellyttävät, ettei järjestelmä ole syrjivä, joten asetusta koskee sekä kotimaan toimijoita että maahantuojia. Tuotekate on varsin laaja kattaen mm. raakapuun, sahatavaran, puutuotteet, huonekalut sekä paperin ja selluloosan.

Asetusehdotuksen pelättiin alun perin tuovan lisäbyrokratiaa ja -kuluja jäsenmaiden metsänomistajille ja maahantuojille sekä heikentävän teollisuuden kilpailukykyä. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että ainakin osa huolista on torjuttu sallimalla riittävät joustot ja tarkentamalla eräitä avoimia kohtia.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka-Pekka Similä, puh. (09) 160 55530

Komission FLEGT-sivusto: <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>
Brittiläisen Chatham House -tutkimuslaitoksen laittomat hakkuut -sivusto:
<http://www.illegal-logging.info/>

8.3 Ilmasto ja energia

Ilmastopolitiikan osalta päävastuu on ympäristöministeriöllä ja energiapolitiikan osalta työ- ja elinkeinoministeriöllä. Ulkoasiainministeriö tukee näiden ministeriöiden toimintaa tuomalla Suomen ilmasto- ja energiapolitiikan yhteiseen määrittelyyn ulko- ja turvallisuuspoliittisen, kauppapoliittisen ja kehityspoliittisen asiantuntemuksensa.

Suomen ilmasto- ja energiapolitiittiset tavoitteet on linjattu pitkän aikavälin strategiassa jonka valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa 2008. Strategian eduskuntakäsittely päättyi kesäkuussa 2009. Strategiassa yhdistyvät ilmastopolitiikka sekä energiaturvallisuustavoite ml. energian sisämarkkinoiden vahvistaminen. Strategia sisältää myös sopeutumistoimet. Strategiaa laadittaessa ja sen eduskuntakäsittelyn aikana ei kuitenkaan pystytty arvioimaan yleismaailmallisen laman syvyyttä ja Suomen teollisuuden rakennemuutoksen kaikkia seurauksia.

Strategian tärkeimmät ulkoiset reunaehdot ja ohjaavat tavoitteet ovat EU:n itselleen asettamat ns. 20/20/20 -tavoitteet vuodelle 2020. Kaikille EU-maille yhteiset tavoitteet ovat kasvihuonekaasujen vähentäminen -20 prosenttia vuoden 1990 tasosta, energiatehokkuuden parantaminen 20 prosentilla ja uusiutuvan energian osuuden nostaminen 20 prosenttiin energiankulutuksesta siten, että liikenteen polttoaineista 10 prosentin osuus tuotetaan uusiutuvaan energiaan perustuvilla polttoaineilla.

Kööpenhaminan sitoumus vuodelta 2009 oli askel kohti kattavan, maailmanlaajuisen laillisesti sitovan sopimuksen aikaansaamista. Se ei kuitenkaan sellaisenaan saanut kaikkien osapuolten varauksetonta kannatusta. 2010 Meksikon Cancúnissa pidetyssä YK:n ilmastopöytäkirjan osapuolikokouksessa päästiin osapuolipäätökseen. Tässäkään kaikkia – vaikeimpia – kohtia ei saatu sovittua. Vuoden 2011 aikana on sovitun työohjelman mukaisesti edettävä mm. järjestämällä work shopeja, joissa tarkoituksena on paneutua keskeisiin kohtiin.

Suomelle oli tärkeää, että Cancúnissa saatiin aikaan päätös, joka ankkuroi Kööpenhaminan sitoumuksen elementit virallisesti neuvotteluprosessiin. Tältä pohjalta voidaan jatkaa kohti EU:n tavoitteiden mukaista nykyistä Kioton pöytäkirjaa täydentävää tai sen korvaavaa oikeudellisesti sitovaa sopimusjärjestelyä. Tämä edellyttää, että teollistuneiden maiden lisäksi myös suuret kehitysmaat, kuten Kiina, Intia ja Brasilia, tekevät osansa. Seuraava osapuolikokous järjestetään Etelä-Afrikan Durbanissa joulukuussa 2011.

Kehitysmaat ovat kaikkein haavoittuvimpia ilmastonmuutoksen vaikutuksille, mutta niillä on rajalliset resurssit ja tekninen kapasiteetti vastata ilmastonmuutoksen asettamaan haasteeseen.

Ilmasto- ja ympäristösitoumusten toteuttamisen ohella Suomen energiapolitiikan tavoitteena on varmistaa energian toimitusvarmuus ja kohtuuhintaisuus sekä kasvattaa energian omavaraisuutta. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää merkittäviä tukitoimia uusiutuvan energian tuotantoketjun eri kohtiin ja uusiutuvan energian markkinoille pääsyn varmistavia toimia.

Suomelle vuodelle 2020 sovittu uusiutuvan energian osuus energian loppukulutuksessa on 38 prosenttia (nykyisin n. 28 %), päästövähennystavoite päästökaupasektorille on -21 prosenttia ja päästökaupan ulkopuoliselle sektorille -16 prosenttia vuoden 2005 tasosta. Uusiutuvan energian edistämässä pääpaino on biopohjaisissa polttoaineissa. Metsäteollisuuden rakennemuutoksen myötä puun tuotanto saattaa supistua pysyvästi alemmalle tasolle, mutta tarjoaa siitä huolimatta parhaan lähteen uusiutuvalla energialle.

Ilmastonmuutokseen liittyviä kauppatoimia harkittaessa tulee pitää mielessä WTO:n peruseriaa, etenkin transparenssi ja syrjimättömyys. Suomi lukeutuu niihin maihin, jotka aktiivisesti ajavat puhtaan teknologian kaupan vapauttamista.

Suomella on luontainen osaaminen, tietotaito ja infrastruktuuri puun käyttöön jota voidaan hyödyntää energia-alan viennin ja kansainvälistymisen edistämässä. Ilmastonmuutok-

sen uhan torjuminen tarjoaa uusia markkinoita ja uutta ympäristöystävällistä teknologiaa tarvitaan nopeasti. Kysyntä ympäristön kannalta nykyistä suotuisammalle osaamiselle ja teknologialle on vahvassa kasvussa ympäri maailmaa. Suomalaisten cleantech-yritysten ketterä ja luotettava toimintatapa, ääriolosuhteiden tuntemuksesta kumpuava teknologinen edelläkävijäisyys sekä suomalaisten sisäänrakennettu ymmärrys luonnon kunnioittamisesta ovat kaikki tekijöitä, jotka toimivat eduksemme globaalissa kilpailussa. Cleantech Finland -brändiä kehittää Elinkeinoelämän keskusliiton koordinoima elinkeinoelämän ympäristöfoorumi.

Lisätiedot: Ulkoasiainneuvos Erik Ulfstedt, puh. (09) 160 55791
Lähetystöneuvos Juhani Joutsen, puh. (09) 160 55518

8.4 Teräs

Rauta- ja terästuotteiden tuonnissa EU-alueelle ei Maailman kauppajärjestön WTO:n jäsenmaista peräisin oleville tuotteille aseteta määrällisiä tuontirajoituksia. Rauta- ja terästuotteiden tuontia eräistä WTO:n ulkopuolisista maista sen sijaan rajoitetaan erilaisin toimenpitein. Lisäksi rauta- ja terästuotteisiin sovelletaan tuontitarkkailua.

Määrälliset tuontirajoitukset

Euroopan yhteisö rajoittaa tiettyjen rauta- ja terästuotteiden tuontia Venäjältä ja Kazakstanista kahdenvälisen terässopimusten nojalla. Vientimaa vastaa kiintiöiden täyttymisen valvonnasta myöntämiensä vientilisenssien avulla. Vientilisenssin perusteella tuojat anoo tuontilisenssin yhteisön lisenssiviranomaiselta, joka Suomessa on tullihallitus. Lisenssiviranomainen välittää anomuksen sähköisesti komissiolle, jonka automaattinen kiintiöhallintajärjestelmä tarkistaa, että anottu tuontimäärä mahtuu kiintiöön. Teräskaupan kiintiöiden hallinnointiin liittyvät kysymykset on hoidettu kirjallisella menettelyllä.

Yksinkertainen ennakkotarkkailu

Ennakkotarkkailu kattaa kaiken terästuonnin lukuun ottamatta kiintiöillä hallinnoitavaa tuontia. Tuoja anoo tarkkailulisenssiä tuontiaikomuksensa perusteella. Lisenssi on myönnettävä automaattisesti eikä tarkkailujärjestelmä aseta siis mitään määrällisiä tuontirajoituksia. Lisensseistä saatavien tietojen avulla seurataan tuonnin kehitystä maista, joiden kanssa ei ole solmittu terässopimuksia. Nykyinen ennakkotarkkailujärjestelmä on voimassa vuoden 2012 loppuun saakka.

OECD:n teräskomitea

OECD:n -teräskomiteassa joulukuussa 2010 indikoitiin toisaalta terässektorin olevan elpymässä, toisaalta useimmat painottivat epävarman ja haasteellisen tilanteen jatkuvan. OECD:n teräskomiteassa jatketaan tilastoanalyysien ja kapasiteettiennusteiden laatimista, ympäristöhaasteiden ja kauppapoliittisten toimien vaikutusten analysointia sekä raaka-aineiden saantiin liittyvien kysymysten käsittelyä.

Ajankohtaista

Venäjän terässopimus jatkuu automaattisesti vuosittain siihen asti kunnes maa liittyy WTO:n jäseneksi. Kazakstanin sopimuksen voimaantulo on viivästynyt ja määrällisiä kiintiöitä hallinnoidaan autonomisin toimin, kunnes uusi sopimus tehdään tai Kazakstan liittyy WTO:hon.

Seuraavia teräskauppaan liittyviä aiheita käsitellään EU:n neuvoston sektorikomiteassa:

1. kahdenväliset terässopimukset,
2. OECD:n teräskomitean työn tehostaminen,
3. markkinoillepääsykysymykset, erityisesti kaupanesteiden kartoittaminen,
4. kilpailukyky,
5. markkinatilanne,
6. dialogi sidosryhmien, kuten terästuottajien ja maahantuojien kanssa.

EU:n teräskauppa jatkuu 2011 ylijäämäisenä, mutta tuonti kasvaa vientiä voimakkaammin. EU-maiden vientiä vaikeuttavat hintojen alhaisuus ja eräiden maiden kriisistä johtuvat rajoitustoimet.

Vuoden alussa esitetyt huolet Kiinan ylikapasiteetin purkautumisesta EU:n markkinoille eivät toteutuneet. Kiina putosi dramaattisesti vuoden 2008 EU:n ykköstuojan asemasta neljänneksi vuonna 2009, mutta 2010 ohitti Turkin. Vuoden 2010 kolmen suurimman tuojan järjestys on Venäjä, Ukraina ja Kiina.

Terässektorin odotetaan vaativan aiempia vuosia suurempaa huomiota myös Suomen kaupapoliittisella agendalla. Erityisesti metalliteollisuuteen liittyvien kysymysten osalta on tärkeää raaka-aineiden saantia koskeva strategia ja komission raaka-aineita koskevan julkilausuma sekä raaka-aineita koskeva tiedonanto.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteri Helena Silvonen, puh. (09) 160 55596

Tullihallitus – tarkkailulisenssihakemuslomake:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/sahkoinenasiointi/lomakkeet/muut_tullilomakkeet/index.jsp

EU:n komission kauppaosaston sivut:

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/industry/steel/index_en.htm

8.5 Kemia

EU:n kemikaalilainsäädännön uusien asetusten REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals) ja CLP (Classification, Labelling and Packaging) valmisteluvaiheessa kolmannet maat nostivat asian esille WTO:n kaupan teknisiä esteitä koskevassa komiteassa, jossa edelleen on esillä kysymyksiä EU:n kemikaaliasetuksista. REACH-asetus hyväksyttiin Suomen puheenjohtajuuskaudella 2006 ja Euroopan kemikaalivirasto ECHA (European Chemicals Agency) aloitti toimintansa Helsingissä kesäkuun alussa 2007 Geert Dancetin johdolla. Viraston suuri haaste oli hyvin sujunut REACHin ensimmäinen varsinainen rekisteröinti, jonka määräaika oli 1.12.2010.

Ruotsin puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2009 laadittiin komission ja jäsenmaiden myötävaikutuksella kemian sektorista kauppapoliittinen sektorikatsaus. Sektorin kilpailukyvyyn haasteita ja keskeisiä viestieiteitä kartoitettiin ja selvityksen seurauksena perustettiin markkinoillepääsyä käsittelevä työryhmä, jonka kolmas kokous oli tammikuussa 2011.

Järjestyksessään kolmas vuosittainen Helsinki Chemicals Forum kokoontuu 19.–20.5.2011 käsittelemään seuraavia teemoja: REACH-katsaus ja kehitysideat, kemikaaleista koottavien tietojen globaali hyödyntäminen, kestävä kemia - haaste teollisuudelle ja yhteiskunnalle, biotalouden tarjoamat mahdollisuudet (biomateriaalit ja uusiutuvat polttoaineet). Ulkoasiainministeriö rahoittaa foorumiin edustajia 12 kehitysmaasta.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteerin Helena Silvonen, puh. (09) 160 55596

REACH- ja CLP-asetukset:

<http://www.reachneuvonta.fi/Reach/reach.nsf/start>

ECHA:

http://echa.europa.eu/home_fi.asp

Helsinki Chemicals Forum 2010:

<http://finnexpo.multiedition.fi/wwwcem/cem/index.php>

8.6 Tekstiili- ja vaatetustuotteet

Kiinan tekstiilituonti

Kiina on EU:n suurin tekstiili- ja vaatetustuotteiden tuontimaa – seuraavina tulevat Turkki, Intia, Bangladesh ja Tunisia. Komissio edelleen raportoi jäsenmaille tekstiili- ja vaatetustuotteiden kaupan kehittymistä Kiinan ja EU:n välillä, mutta tarkkailu hoidetaan ilman lisenssiä tullin tarkkailujärjestelmän avulla.

Tuonti WTO:n ulkopuolisista maista

WTO:n ulkopuolisten maiden Valko-Venäjän, ja Pohjois-Korean kanssa tuonnin rajoitukset jatkuvat siihen asti, kunnes maa on WTO:n jäsen tai asiasta muuten sovitaan yhteisön ja asianomaisen maan välillä. Vuonna 2011 yhteisöllä on kiintiöitä enää Valko-Venäjän ja Pohjois-Korean tekstiilituonnissa.

- Valko-Venäjän kanssa sovelletaan kiintiöjärjestelmää autonomisin toimin.
- Uzbekistanin kanssa on käyty neuvotteluja tekstiilisektorin lisäämisestä EU:n ja Uzbekistanin väliseen kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen ja sitä koskeva pöytäkirja on määrä allekirjoittaa huhtikuussa 2011. Tekstiilituotteiden kaksinkertainen tarkkailu on tarkoitus samalla lopettaa.
- Pohjois-Korean kanssa ei ole toistaiseksi solmittu tekstiilisopimusta. Tuontiin sovelletaan yhteisön yksipuolisesti käyttöön ottamia vuosittaisia tuontikiintiöitä.

Yhteisön haasteet

Yhteisön tekstiili- ja vaatetusteollisuus on suurien haasteiden edessä yhteisön laajentumisen ja tuontikiintiöiden poistumisen myötä. Uusissa jäsenmaissa tekstiili- ja vaatetusteollisuudella on huomattavasti merkittävämpi asema kuin nykyisessä EU:ssa ja sen kilpailukyky on heikompi. EU:n teollisuus on jatkuvasti menettänyt markkinaosuuksia Aasiasta tapahtuvalle tuonnille, mutta myös itse siirtänyt tuotantovaiheita halvemman kustannustason maihin, Itä-Eurooppaan, Välimeren eteläpuolisiin maihin ja Aasiaan. Erityisesti Kiinan markkinaosuus on kasvanut muun tuonnin kustannuksella.

Tekstiilisektorin osalta EU:n neuvoston sektorikomiteassa on käsitelty kahdenvälisen sopimusneuvottelujen ja kauppatilastojen lisäksi Dohan kierroksen etenemistä, missä WTO:n markkinoillepääsyneuvotteluissa on haettu ratkaisua tullien ulkopuolisten tekstiili- ja vaatetusteollisuuden esteiden poistamiseksi - esillä on ollut EU:n yhdessä Yhdysvaltain kanssa laatima aloite tekstiilien, vaatteiden, jalkineiden sekä matkatavaroiden merkintöjen yhtenäistämistä. Lisäksi komiteassa seurattiin Välimerenmaiden neuvotteluja ja vapaakauppasopimusneuvotteluja. Muina aiheina olivat esillä henkisen omaisuuden suojeleminen, markkinoillepääsy, alkuperäsäännöt ja yritysten sosiaalinen vastuu.

Teollisuuden panos on merkittävä kartoitettaessa kolmansien maiden markkinoillepääsyesteitä. Komission työn helpottamiseksi on kokoontunut Markkinoillepääsyä koskeva tekstiilityöryhmä, joka on keskittynyt EU:n markkinoillepääsy-tietokantaan koottuihin tullien ulkopuolisiin esteisiin.

Lisätiedot: Ulkoasiainsihteri Helena Silvonen, puh. (09) 160 55596

Tullihallitus tuontilisenssihakemuslomake:

http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/sahkoinenasiointi/lomakkeet/muut_tullilomakkeet/index.jsp

EU:n komission kauppaosaston sivut:

http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/industry/textile/index_en.htm

Tekstiili- ja vaatetusteollisuus ry, FINATEX

<http://www.finatex.fi/>

Tekstiili- ja muotialat, TMA

<http://www.textile.fi/>

Muotikaupan Liitto ry

<http://www.muotikaupanliitto.fi/>

8.7 Raaka-aineet

Kysymys raaka-aineiden saatavuudesta nousi vuonna 2010 laajaan tietoisuuteen erityisesti Kiinan asetettua aiempaa tiukempia vientirajoituksia harvinaisille maametalleille.

Raaka-aineiden saannin turvaaminen jatkojalostusta varten on tärkeää paitsi Suomen myös koko EU:n talouden kilpailukykyyn kannalta olipa sitten kyse biopolttoaineista, mineraaleista tai puolivalmisteista. Erityisesti keskusteluun on noussut niin sanottujen high tech-mineraa-

lien saatavuus. Näitä metalleja käytetään käytännöllisesti katsoen kaikessa elektroniikkateollisuudessa, akkuteollisuudessa ja ympäristöteknologian tuotteissa.

Suuri osa maailman ei-energiapohjaisista raaka-aineista saadaan kehitysmaista, useissa tapauksissa köyhimmissä LDC-maissa. Arvokkaita mineraaleja sisältävän maaperän hallinta lisää merkittävästi potentiaalia alueellisiin konflikteihin ja valtapoliittisiin toimiin. Toisiinsa vaikuttavina megatrendeinä voidaan nähdä globaalien väestön- ja talouskasvun aikaansaama raaka-aineiden kysynnän kasvu. Nousevien talousmahtien, eritoten Kiinan, mutta tulevaisuudessa todennäköisesti myös Intian, globaalit toimet raaka-aineiden ja mineraalivarantojen turvaamiseksi omia tarpeita palvelemaan on näkynyt selkeästi viime vuosina. Korkean teknologian ja ympäristöteknologian kysynnän ja tuotannon kasvu on johtanut niukkuuteen, hinnannousuun sekä vientirajoitusten lisääntymiseen huolimatta talouden taantumasta.

Komission tiedonanto raaka-aineista neuvostolle ja Europarlamentille annettiin 2.2.2011. Tiedonannossa käsitellään raaka-aineisiin liittyviä kysymyksiä laajasti kattaen maataloushyödykkeet, energia ja ei-energiapohjaiset raaka-aineet. Tiedonannossa käsitellään raaka-aineiden hinnannousun mukanaan tuomia ongelmia sekä erityisesti finanssi-instrumenttien merkitystä. Merkittävässä roolissa on kaupan ja erityisesti vientirajoitusten merkitys erityisesti kriittisten raaka-aineiden ja mineraalien osalta. Keskustelu toimenpiteistä, joihin tiedonannon pohjalta katsotaan tarpeelliseksi ryhtyä, käynnistyy kevään aikana 2011. OECD:ssa jatketaan keskustelua raaka-aineista sekä vientirajoitustietokannan jatkokehittelyä.

Kysymys raaka-aineista on erittäin monitasoinen ja vaikeaselkoinen alkaen jo määrittelystä. Usein jaottelu tehdään energiapohjaisiin, ei-energiapohjaisiin ja maatalouslähtöisiin raaka-aineisiin. Joissakin tapauksissa rajanveto on vaikeaa, ellei mahdotonta. Joissakin yhteydessä tuotantotehtäjäiden osana olevat puolivalmisteet, kuten komponentit, on tarkoituksenmukaista käsitellä raaka-aineina. Suomi on ajanut komponenttien huomioimista määritelmällisesti raaka-aineina.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka Saarinen, puh. (09) 160 56327

9 INVESTOINTISUOJASOPIMUKSET

Yleisen kansainvälisen normiston puuttuessa myös Suomi turvautuu kahdenvälisiin sijoituksia edistäviin ja suojaaviin sopimuksiin valvoessaan maamme elinkeinoelämän etuja ulkomailla ensisijaisesti sellaisissa OECD:n ulkopuolisissa maissa, joissa suomalaisella elinkeinoelämällä on jo sijoituksia tai joihin niitä on odotettavissa.

Sopimukseen liittyvillä määräyksillä tähdätään elinkeinoelämän sijoituksiin kohdistuvan mielivaltaisen kohtelun mahdollisuuksien vähentämiseen ja sijoitusympäristön ennakoitavuuden lisäämiseen kohdemaassa. Sopimuksilla on tarkoitus vähentää suomalaisiin sijoituksiin liittyvää poliittista maariskiä ja alentaa siten yritysten sijoituskynnystä. Sopimusten tavoitteena on edistää suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia toisessa sopimusmaassa luomalla niiden sijoitustoiminnalle suotuisimmat ja turvatummat edellytykset. Sopimuksilla halutaan vaikuttaa myös ulkomaisiin sijoituksiin liittyviä rahoituskustannuksia alentavasti.

Sopimuksissa määritellään sijoittajan, sijoituksen ja tuoton käsitteet sekä sopimuksen maantieteellinen soveltamisala. Sopimuksilla edistetään sijoituksia yleisesti ja suojataan maahan tehtyjä sijoituksia.

Sopimusten mukaan kumpikin sopimuspuoli myöntää alueellaan toisen sopimuspuolen sijoittajien sijoituksille oikeudenmukaisen kohtelun sekä täysimääräisen ja jatkuvan suojan. Sijoituksiin on sovellettava vähintään yhtä edullista kohtelua kuin omien sijoittajien tai suosituimmuusasemassa olevien maiden sijoittajien sijoituksille, riippuen siitä kumpi kohtelu on sijoittajan kannalta edullisempi.

Sopimusten tarkoittamia sijoituksia ei voi pakkolunastaa tai kansallistaa muuten kuin ainoastaan ei-syrjivältä pohjalta ja yleisen edun sitä edellyttäessä. Toimenpiteeseen voidaan ryhtyä vain välitöntä, riittävää ja tosiasiallista korvausta vastaan asianmukaisin laillisin menettelyin.

Sodasta, aseellisesta selkkauksesta, hätätilasta tai vastaavasta johtuva sijoitusten kärsimä vahinko on hyvitetty tai korvattava vähintään samantasoisesti kuin oman maan tai suosituimmuusasemassa olevien maiden sijoittajien osaksi tuleva hyvitys. Sopimukset mahdollistavat varojen välittömän siirtovapauden vaihdettavissa valuutoissa. Edelleen kumpikin sopijapuoli sitoutuu julkaisemaan tai pitämään muuten yleisesti saatavilla lakinsa, määräyksensä ja menettelytapansa, jotka voivat vaikuttaa sopimuksen soveltamiseen.

Mikäli sijoittajan ja toisen sopimuspuolen välillä syntyy riitaisuuksia, sopimuksessa on määräykset tuomioistuin- ja kansainvälisestä välimiesmenettelystä. Sopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen liittyvät erimielisyydet sopijapuolten välillä ratkaistaan kutakin yksittäistapausta varten perustettavassa kansainvälisessä välimiesoikeudessa.

Ajankohtaista

Hallitus on tukenut Suomesta ja Suomeen suuntautuvia sijoituksia kehittämällä niitä koskevaa kansainvälistä sopimusarkkitehtuuria ratifioimalla ja voimaan saattamalla kahdenvälisiä investointien edistämistä ja suojaamista koskevia sopimuksia (Nepal, Montenegro ja Panama) sekä osallistumalla aktiivisesti niitä koskevaan kansainväliseen sisältötyöhön OECD:n ja UNCTADin puitteissa.

Lissabonin sopimuksen jälkeen investoinnit siirtyivät EU:n yhteisen kauppapolitiikan piiriin. Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n uuden investointipolitiikan kehittämiseen yhtenä keskeisenä tavoitteena se, että jäsenmaiden olemassa olevat kahdenväliset investointisuojaus sopimukset pysyvät voimassa niin pitkään kunnes ne korvautuvat yhteisösopimuksilla. Suomella on voimassa investointisuojaus sopimukset seuraavien 65 maan kanssa:

Albania (SopS 16/1999), **Algeria** (SopS 9/2007), **Arabiemiraattien liitto** (SopS 22/1997), **Argentiina** (SopS 21/1996), **Armenia** (SopS 32/2007), **Azerbaidzhan** (SopS 8/2005), **Bosnia ja Hertsegovina** (SopS 77/2001), **Bulgaria** (SopS 50/1999), **Chile** (SopS 23/1996), **Dominikaaninen tasavalta** (SopS 36/2007), **Ecuador** (SopS 79/2001), **Egypti** (SopS 11/2005), **El Salvador** (SopS 11/2003), **Etelä-Afrikan tasavalta** (SopS 8/2001), **Etiopia** (SopS 42/2007), **Filippiinit** (SopS 52/1999), **Georgia** (SopS 5/2008), **Guatemala** (SopS 107/2006), **Indonesia** (SopS 82/2008), **Intia** (SopS 30/2003), **Iran** (SopS 82/2004), **Jordania** (SopS 7/2008), **Kazakstan** (SopS 20/1998), **Kiina** (SopS 87/2006), **Kirgisia** (SopS 163/2004), **Korean tasavalta** (SopS 25/1996), **Kroatia** (SopS 92/2002), **Kuwait** (SopS 32/1997), **Latvia** (SopS 5/1993), **Li-**

banon (SopS 4/2000), **Liettua** (SopS 119/1992), **Makedonia** (SopS 21/2002), **Malesia** (SopS 79/1987), **Marokko** (SopS 28/2003), **Mauritius** (SopS xx/2008), **Meksiko** (SopS 54/2000), **Moldova** (SopS 42/1997), **Mongolia** (SopS 87/2008), **Montenegro** (SopS 53/2010) **Mosambik** (SopS 93/2005), **Namibia** (SopS 42/2005), **Nepal** (SopS 5/2011), **Nigeria** (SopS 34/2007), **Oman** (SopS 18/1999), **Panama** (SopS 102/2010) **Peru** (SopS 33/1996), **Puola** (SopS 28/1998), **Qatar** (SopS 37/2003), **Romania** (SopS 121/1992), **Slovakia** (SopS 37/1996), **Slovenia** (SopS 37/2000), **Sri Lanka** (SopS 54/1987), **Tansania** (SopS 94/2002), **Thaimaa** (SopS 35/1996), **Tshekki** (SopS 34/1994), **Tunisia** (SopS 52/2003), **Turkki** (SopS 29/1995), **Ukraina** (SopS 102/2005), **Unkari** (SopS 20/1989), **Uruguay** (SopS 84/2004), **Uzbekistan** (SopS 74/1993), **Valko-Venäjä** (SopS 89/1994), **Venäjä** (tehty Neuvostoliiton kanssa, SopS 58/1991, muutospöytäkirja SopS 57/1999), **Vietnam** (SopS 28/2009) sekä **Viro** (SopS 104/1992).

Lisätiedot: Kaupallinen neuvos Kimmo Sinivuori, puh. (09) 160 56167

10 VIENTIVALVONTA

10.1 Ajankohtaista

Vientivalvontalain muutos

Suomen kansallista vientivalvontalakia on muutettu 1.4.2011 alkaen siten, että sen soveltamisalaan on lisätty kauttakuljetus ja välitys. Kaikkea kauttakuljetusta ja välitystä ei ole tarkoitus valvoa vaan valvonta on tapauskohtaista ja rajattu tapauksiin, joissa on joukkotuhon-asepäily. EY-asetuksen mahdollistamana valvonta on laajennettu koskemaan myös tuotteita, jotka eivät kuulu valvonnanalaisten tuotteiden luetteloon. Valvonta perustuu esim. tiedustelulähteistä saatuun tietoon.

Lakiin on kirjattu erityismääräykset koskien kuljetuksessa tullin haltuunsa ottamia tuotteita ja luvan hakemista ulkoasiainministeriöltä. Kielteisessä tapauksessa tavarat palautetaan ensisijaisesti lähtömaahansa, mutta mikäli palauttaminen ei ole mahdollista, tavarat hävitetään kauttakuljettajan kustannuksella. Kauttakuljettaja vastaa kustannuksista, jotka aiheutuvat kauttakuljettavan tavaran säilyttämisestä sekä tavaran mahdollisesta palauttamisesta lähtömaahansa.

Lisäksi valtioneuvoston asetus kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta on kumottu 1.4.2011 alkaen. Valtioneuvoston asetuksessa olleet eräät määräykset, kuten ilmoitusvelvollisuus EU:n yleisluvan käyttämisestä, luvan säilyttämistä ja ennakkotietoa koskevat määräykset on siirretty varsinaiseen vientivalvontalakiin. Vientivalvontaneuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä tullaan antamaan uusi valtioneuvoston asetus.

Sähköisen asiointin käyttöönotto

Vientivalvonnan sähköinen asiointipalvelu on otettu käyttöön maaliskuussa 2011. Kaikki kaksikäyttötuotteiden vientilupiin liittyvät hakemukset ja ilmoitukset jätetään sähköisiä lomakkeita käyttäen asiointipalvelussa. Sähköisen asiointipalvelun tavoitteena on nopeuttaa ja yksinkertaistaa vientilupa-asioiden käsittelyä. Sähköisen asiointipalvelun käyttö antaa yrityksille luotettavan ja selkeän tavan jättää vientilupahakemuksensa suoraan ulkoasiain-

ministeriön asiankäsittelyjärjestelmään, jolloin käsittely ministeriössä nopeutuu. Sähköinen asiointi edellyttää vahvaa tunnistautumista verohallinnon Katso-organisaatiotunnisteiden avulla. Asiointipalvelun käyttöliittymä on selainpohjainen ja tietoliikenneyhteys palveluun on suojattu SSL-tekniikalla. Sähköiseen asiointipalveluun pääsee yksikön internet-sivujen kautta.

Euroopan unioni

Komissio on tehnyt joulukuussa 2008 ehdotuksen kuuden unionin yleisen vientiluvan käyttöönottamisesta (arvoltaan vähäiset toimitukset, vienti korjauksen/vaihdon jälkeen, tilapäinen vienti näyttelyyn tai messuille, tietokoneet ja niihin liittyvät laitteet, tietoliikenne ja tiedonsuojaus sekä kemikaalit). Ehdotusten käsittelyä jatketaan Unkarin puheenjohtajakaudella neuvoston kaksikäyttötuotetyöryhmässä. Lissabonin sopimuksen edellyttämä ehdotuksen käsittely on meneillään myös Euroopan parlamentissa.

10.2 Vientivalvonnan tavoitteet ja käytännöt

Valvonnanaisten tuotteiden vienti on luvanvaraista. UM:n vientivalvonta-asioiden yksikkö on kaksikäyttötuotteiden lupaviranomainen Suomessa. Lupapäätökset tehdään kansallisen harkintavallan pohjalta. Vientivalvonta on osa Suomen asesulkupolitiikkaa, sillä vastuullista kaksikäyttötuotteiden vientilupapolitiikkaa noudattamalla taistellaan joukkotuhoaseiden leviämistä vastaan. Vientivalvonta liittyy myös terrorismin vastaiseen taisteluun. Asesulkupolitiikkaa kehitetään ja toteutetaan kansainvälisten sopimusten ja monenvälisen vientivalvontayhteistyön kautta. Suomi noudattaa Euroopan Unionin vientivalvontajärjestelmää.

Strategisten tuotteiden ja teknologian kehittyminen lisää kaksikäyttötuotteiden viennin valvontatarvetta. Tämä merkinnee vientiluvan alaisten tuotteiden määrän kasvamista ja myös kasvavaa tarvetta tapauskohtaisesti vaatia lupia valvontaluetteloihin kuulumattomille tuotteille. Hyvin toimiva vientivalvonta on tarpeen myös suomalaisten viejien kannalta. Kansainvälisessä vientivalvontayhteistyössä on turvallisuuspoliittisista syistä tarvittavien valvontatoimien ohella turvattava myös suomalaisyritysten tasapuoliset vientimahdollisuudet näissä usein erittäin korkean teknologian tuotteissa. Toisaalta Suomen sitoutuminen kansainvälisiin vientivalvontajärjestelyihin edesauttaa myös sitä, että teollisuutemme saa käyttöönsä tarvitsemansa, valvonnan piiriin kuuluvan teknologian.

Kaksikäyttötuotteiden monenvälistä vientivalvontayhteistyötä varten toimivat kansainväliset vientivalvontajärjestelyt, joiden avulla on tavoitteena harmonisoida jäsenmaiden vientivalvontamenettelyjä ja lupakriteerejä. Kansainvälisiä vientivalvontajärjestelyjä ovat tavanomaisten aseiden ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontajärjestely (Wassenaarin järjestely, WA), kemiallisten ja biologisten tuotteiden valvontajärjestely (Australian ryhmä, AG), ohjusteknologian valvontajärjestely (MTCR) sekä ydinalan valvontajärjestely (NSG). Järjestelyissä koordinoidaan niihin osallistuvien maiden vientivalvontamenettelyjä sekä valvonnanaisten tuotteiden luetteloja, jotka Euroopan unionissa integroidaan osaksi unionin lainsäädäntöä. Tuotelistojen lisäksi EU:n säädöksiin liittyvät menettelytavat ovat eri järjestelyissä sovittujen periaatteiden mukaisia, joskin EU on eräissä valvontamenettelyissä edennyt harmonisoinnissaan pidemmälle kuin mitä kansainvälisesti on edellytetty. EU:n nykyinen kaksikäyttötuoteasetus (EY) N:o 428/2009 astui voimaan 27.8.2009. Sillä kumottiin aiempi asetus 1334/2000.

Olellisimmat muutokset koskivat välityksen ja kauttakuljetuksen valvontaa (listatuotteet). Asetusta täydentää neuvoston yhteinen toiminta (2000/401/YUTP).

Suomen kansallista vientivalvontalainsäädäntöä uudistetaan säännöllisesti kansainvälisen kehityksen mukaisesti EU:n vientivalvontajärjestelmän kautta. EU:n säädöksissä kaksikäyttötuotteella tarkoitetaan sellaista tuotetta, jota voidaan käyttää sekä siviilitarkoituksiin että sotilaallisiin tarkoituksiin. EU-säädöksissä kaksikäyttötuotteiksi luetaan myös erityisesti ydinenergia-alan käyttöön sopivat tai valmistetut tuotteet. Suomen kansallisessa vientivalvontalaissa (562/1996 muutoksineen) kaksikäyttötuotteella tarkoitetaan varsinaisten tuotteiden lisäksi myös palveluja ja muita hyödykkeitä, joita voidaan käyttää sekä siviilitarkoituksiin että sotilaallisiin tarkoituksiin. Vientivalvontalain soveltamisalaan kuuluvat näin ollen esimerkiksi tietokoneohjelmat sekä koulutus- ja rahoituspalvelut, joilla voi olla merkitystä sotilaallisille ohjelmille. Näkyvän teknologian ja tietotaidon siirron lisäksi myös aineeton tai näkymätön siirto, esimerkiksi puhelimitse tai sähköisesti tietokoneella, on valvonnan alaista. Myös kattomääräyksen eli catch all -säännöksen osalta laissa viejän vastuuta on kansallisesti laajennettu. Vientilupa vaaditaan valvonnalaisten tuotteiden luetteloontuotteiden luetteloontuotteiden osalta tapauksissa, joissa viejä tietää tai viejällä on syytä epäillä, että kysymyksessä olevat tuotteet ovat kokonaan tai osaksi tarkoitettuja joukkotuhouasetarkoituksiin.

UM:ssä toimii ministeriön sisäistä koordinaatiota varten vientivalvontatyöryhmä. Vientivalvonta-asioiden käsittelyn selkeyttämiseksi UM:ssä on laadittu asiaa koskevat yleisohjeet. Lisäksi UM:n puheenjohtajuudella toimii valtioneuvoston asettama vientivalvontaneuvottelukunta eri viranomaisten (UM, TEM, PLM, LVM, POHA, TH, SUPO) ja teollisuuden (TT/Teknologiateollisuus) välisenä yhteistyöelimenä.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Leena Yli-Vakkuri-Gardemeister, puh. (09) 160 55487
Kaksikäyttötuotteiden vientilupien hyväksyminen, vientilupapolitiikan kehittäminen, vientivalvontaneuvottelukunnan puheenjohtajuus.

Kaupallinen neuvos Heikki Karri, puh. (09) 160 55489
Kaksikäyttötuotteiden vientilupien hallinnointi, vientivalvonnan verkkosivujen ja sähköisen lupamenettelyn kehittäminen

Kaupallinen sihteeri Heikki Yrjölä, puh. (09) 160 55048
Kaksikäyttötuotteiden vientilupien hallinnointi, vientivalvontaan liittyvien tietojärjestelmien hoito, pakoteksymysten seuraaminen ja niistä informointi, vientivalvontakysymyksistä tiedottaminen, vientivalvontaneuvottelukunnan sihteerisyys

Määräaikainen avustaja Anne Släen, puh. (09) 160 55546
Vientivalvontakoordinaatio

UM:n vientivalvonta-asioiden yksikön (KPO-30) sivut:
<http://formin.finland.fi/palvelut/kauppa/vientivalvonta>

Voimassa olevat YK:n, EU:n ja ETYJ:n pakotteet:
<http://formin.finland.fi/kvyhteistyö/pakotteet>

Euroopan unionin neuvoston ulko- ja turvallisuuspolitiikka, jossa turvallisuusnäkökohtiin liittyvä vientivalvonta:
<http://www.consilium.europa.eu/ulko- ja turvallisuuspolitiikka>

Kansainväliset vientivalvontajärjestelyt:

Wassenaarin järjestely (Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual Use Goods and Technologies, WA):
<http://www.wassenaar.org/>

Australian ryhmä (Australia Group, AG): <http://www.australiagroup.net/>
Ohjusteknologian valvontajärjestely (Missile Technology Control Regime, MTCR): <http://www.mtcr.info/english/index.html>

Ydintekniikan valvontajärjestely (Nuclear Suppliers Group, NSG):
<http://www.nuclearsuppliersgroup.org/>

Muita linkkejä:

Sisäasiainministeriö: <http://www.intermin.fi/arpajaisase>

Puolustusministeriö: <http://www.defmin.fi/>

Työ- ja elinkeinoministeriö: <http://www.tem.fi>

Säteilyturvakeskus: <http://www.stuk.fi/>

11 LIITTEET

- 11.1; LIITE 1. WTO-JÄSENYYSNEUVOTTELUT
- 11.2; LIITE 2. WTO:N PALVELUKAUPPAA KOSKEVA GATS-SOPIMUS
- 11.3; LIITE 3 AJANKOHTAISTA EU:N RIIDOISTA WTO:SSA
- 11.4; LIITE 4 POLKUMYYNTI- JA TASOITUSTULLIT EU:SSA
- 11.5; LIITE 5 KANSAINVÄLISET VIENTIVALVONTAJÄRJESTELYT

11.1 LIITE 1; WTO-JÄSENYYSNEUVOTTELUT

Venäjä

Venäjän vuonna 1993 käynnistyneet liittymisneuvottelut ovat sisällöllisesti jo hyvin pitkällä. Tämän hetkisen suunnitelman mukaan tekninen liittymistyöryhmän työ pyritään päätökseen heinäkuun 2011 loppuun mennessä, mikä mahdollistaisi Venäjän liittymisen WTO:hon ennen vuoden 2011 loppua.

Venäjä on saanut kahdenväliset, WTO-liittymisehtojaan koskevat markkinoillepääsyneuvottelut päätökseen kaikkien neuvotteluja pyytäneiden WTO-jäsenten kanssa, pl. Georgian, joka avasi neuvottelunsa uudestaan vuonna 2008. EU ja Venäjä allekirjoittivat kahdenvälisen WTO-markkinoillepääsytönsä toukokuussa 2004 ja Yhdysvallat ja Venäjä marraskuussa 2006. EU:n ja Venäjän sekä USA:n ja Venäjän kahdenvälisiä neuvotteluja jatkettiin tämänkin jälkeen monenvälisessä neuvotteluprosessissa avoinna olevien, EU:ta ja USA:ta koskevien kysymysten ratkaisemiseksi. Sen lisäksi neuvottelut EU:n vuoden 2004 sopimuksen täydentämiseksi ja muuttamiseksi tulivat välttämättömäksi Venäjän ilmoitettua vuonna 2007, ettei se aio noudattaa kahdenvälisen sopimuksen vientitulleja (ml. puun vientitulleja) koskevia velvoitteita.

Venäjän WTO-liittymisneuvottelut keskeytyivät vuodeksi kesäkuussa 2009 Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin ilmoitettua suunnitelmastaan perustaa tulliliitto nopeutetulla aikataululla ja päätöksestään neuvotella WTO-jäsenyydestä yhteisesti tulliliittona. Keskeneräinen tulliliitto ei WTO-sääntöjen perusteella voi käydä jäsentensä puolesta WTO-liittymisneuvotteluja, joten maat päätyivät asiaa harkittuaan vuoden 2009 lopulla siihen, että liittymisneuvottelut käydään sittenkin yksittäisinä maina, mutta että liittyminen tapahtuu samoin ehdoin ja yhteisellä aikataululla mikäli mahdollista.

Neuvottelut saatiin uudelleen käyntiin kesällä 2010, kun Venäjä sitoutui uudelleen neuvotteluihin ja ryhtyi aktiivisesti hakemaan ratkaisuja avoimiin kysymyksiin. Yhdysvallat ja Venäjä viimeistelivät kahdenvälisen sopimuksensa 1.10.2010. EU:n ja Venäjän välisissä neuvotteluissa todellinen läpimurto saavutettiin 24.11.2010, jolloin EU ja Venäjä pääsivät sopimukseen merkittävimmistä avoimista kahdenvälisistä kysymyksistään, eli puun vientitullit ja rautatietariffit. Kahdenvälinen sopimus vahvistettiin Brysselissä 7.12.2010 pidettävässä EU-Venäjä huippukokouksessa allekirjoitetulla yhteisellä pöytäkirjalla (Memorandum of Understanding).

Monenkeskisissä neuvotteluissa on yhä useita avoimia kysymyksiä kuten tekniset kaupan esteet, terveys- ja kasvinsuojelumääräykset sekä maataloustuotteiden tuet ja tuontikiintiöt. Sen lisäksi jäljellä on vielä paljon teknistä työtä ja on epävarmaa saadaanko liittymistyöryhmän työ päätökseen heinäkuun 2011 loppuun mennessä. Georgian ja Venäjän tulehtuneiden suhteiden takia Georgia vastustaa konsensusperiaatteella kokoontuvan liittymistyöryhmän virallisia kokoontumisia, mikä vaikeuttaa osaltaan monenvälisen neuvotteluprosessin loppuunsaattamista.

EU:n ja Suomen näkökulmasta Venäjän WTO-liittyminen on tärkeä tavoite ja liittymisprosessia pyritään edistämään aktiivisten kahdenvälisen yhteyksien kautta. Suomen kannalta merkittävä saavutus oli ratkaisun löytyminen kysymykseen Venäjän raakapuulle asettamista

vientitulleista. Jäljellä olevissa neuvotteluissa EU:lla on intressejä erityisesti investointeihin liittyvissä toimissa, terveys- ja kasvinsuojelusääntöjen toimeenpanossa, lihakiintiöissä, teknisessä sääntelyssä sekä tulliliittoa koskevassa yleisessä päätöksenteossa ja toimeenpanossa. EU:n kannalta on myös tärkeää, että Venäjä allekirjoittaa ja toimeenpanee vuoden 2006 Siperian ylilentöjä koskeva sopimuksen. Siperian ylilentomaksut eivät suoranaisesti kuulu WTO-liittymisneuvottelujen kokonaisuuteen, mutta niistä päästiin yhteisymmärrykseen vuonna 2004 solmitun kahdenvälisen WTO-sopimuksen yhteydessä.

Kazakstan

Kazakstanin WTO-liittymisneuvottelut ovat Venäjän liittymisprosessin jälkeen Suomen kannalta yhdet keskeisimmistä. Kazakstanin WTO-jäsenyysneuvottelut aloitettiin vuonna 1996. Liittymisprosessi eteni tasaiseen tahtiin, mutta Kazakstanin ja Venäjän ja Valkovenäjän tulliliiton valmistelun vuoksi liittymisprosessi pysähtyi käytännössä. Kazakstan sai ennen tulliliiton syntyä kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut päätökseen useiden WTO-jäsenten kanssa.

Kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut ovat edelleen käynnissä Saudi-Arabian ja Taiwanin kanssa ja Argentiina on esittänyt joulukuussa 2010 neuvottelupyynnön Kazakstanille. EU:n ja Kazakstanin väliset kahdenväliset neuvottelut on lähes saatettu päätökseen ja tavara-kauppasopimus EU:n kanssa lukuunottamatta vientitulleja viimeisteltiin heinäkuussa 2010. Muut avoimet kysymykset koskevat rahoituspalveluita, maankäyttöön liittyviä palveluita ja energiakysymyksiä.

Tulliliitto muutti Kazakstanin liittymisprosessin tilannetta perusteellisesti. Tulliliiton aiheuttaman selvittelytaun vuoksi vuoksi liittymisprosessi pysähtyi vuodeksi ja sen jälkeen Kazakstan ilmoitti olevansa valmis liittymään erillisenä prosessina WTO:hon. Kazakstanilta odotetaan edelleen vastauksia useisiin kysymyksiin, jotka sille on esitetty multilateraalien liittymisprosessin puitteissa mm. tulliliiton sisällöstä ja vaikutuksista. Kazakstan laatii asiakirjaa yhdessä keskeisten WTO-toimijoiden ja sihteeristön kanssa sekä jatkaa samanaikaisesti maakohtaisen selvityksen ja vastausten valmistelua koskien mm. kauppalainsäädäntöään ja tulliliiton implementointia. Kun asiakirja on valmis, WTO:n sihteeristö laatii revisoidun liittymisryhmäraportin ja liittymisryhmä voidaan kutsua koolle. Liittymisryhmä kokoontui edellisen kerran varsinaiseen kokoukseen heinäkuussa 2008.

Tulliliiton yhteisen tullitariffin astuttua voimaan 1.1.2010 Kazakstan korotti tullejaan noin 3000 nimikkeen osalta. Kazakstanin tulee päästä sopimukseen WTO-osapuolten kanssa, miten tullikorotukset kompensoidaan muille osapuolille. Kazakstan pyrkinee etenemään tässä pragmaattisesti. Vientitullien osalta Kazakstan tavoittelee käytännönläheistä ratkaisua, joka voisi olla poikkeuslista tuotteista, joihin vientitullit kohdistuisivat. Kazakstan on ilmoittanut julkisesti, ettei se voi hyväksyä vientitullien osalta tiukempia ehtoja kuin EUn ja Venäjän välillä on sovittu. Kazakstan on pyytänyt myös kehitysmaakohtelua.

Venäjän WTO-liittymisen vauhdittui loppuvuodesta 2010, kun sekä USA ja EU pääsivät kahdenväliseen markkinoillepääsyratkaisuun Venäjän kanssa aukiolleista kysymyksistä. Kazakstanin liittymisprosessi sai tästä uutta liikevoimaa ja Kazakstan ilmaisi tavoitteekseen liittyä Venäjän vanavedessä. Jotta tämä voisi toteutua, Kazakstanin tulisi saada päätökseen kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut. Tämän jälkeen voitaisiin aloittaa sopeutusneu-

vottelut tulliliiton vuoksi nousseiden tullitasojen osalta. Mikäli koko prosessi etenisi jouhevasti, Kazakstanin tavoite liittyä WTO:hon 2011 aikana voisi olla mahdollinen.

Suomi on toivonut Kazakstanilta parannuksia sekä tavara- että palvelukauppaa koskeviin markkinoillepääsytarjouksiin. Prioriteettituotteissamme tavoitteemme on ollut vähintään Venäjän kanssa sovittujen tullisidontojen taso. Palvelukaupan osalta olemme kiinnittäneet huomiota muun muassa Kazakstanin ehdottamiin rajoituksiin telekommunikaatiopalvelujen sekä yritysten sisäisten henkilösiirtojen osalta.

Ulkomaankauppaministeri Paavo Väyrynen toivoi maaliskuun 2010 alussa vienninedistämisvierailullaan Astanassa että Kazakstan liittyy järjestöön mahdollisimman nopeasti. Työryhmän puheenjohtajana toimii Suomen WTO-suurlähettiläs Hannu Himanen.

Valko-Venäjä

Valko-Venäjä on liittymisprosessissaan vielä alkutaipaleella. Lisäksi tulliliitto Venäjän ja Kazakstanin kanssa mutkistaa sen liittymisprosessia. Ensimmäinen liittymistyöryhmän kokous pidettiin vuonna 1997 jäsenyysprosessin alettua vuonna 1993. Viimeisin varsinainen liittymistyöryhmän kokous pidettiin 2008 ja epävirallisesti se kokoontui kesäkuussa 2009. Seuraava varsinainen liittymisryhmän kokous voidaan pitää sen jälkeen kun Valko-Venäjä toimittaa päivitettyä informaatiota tilanteestaan. EU on edellyttänyt Valko-Venäjältä parempia tarjouksia ennen kahdenvälisen neuvotteluiden jatkamista.

Syksyn 2010 aikana Valko-Venäjä osoitti merkkejä halustaan nopeuttaa liittymisprosessiaan ja toimitti huhtikuussa 2010 WTO:lle useita asiakirjoja, joissa kuvataan maan ulkomaankauppalainsäädännön muutoksia sekä lokakuussa lisää asiakirjoja. Vaikka asiakirjoja voidaan pitää myönteisenä merkinä hakijan halusta edetä liittymisprosessissaan, kokonaiskuva on edelleen puutteellinen. Valko-Venäjältä odotetaan myös vastauksia WTO:n jäsenmaiden esittämiin kysymyksiin koskien muun muassa tulliliiton vaikutuksia liittymisprosessiin. Tulliliunionin yhteisen tullikoodeksin astuttua voimaan 1.7.2010 Valko-Venäjän presidentti ilmoitti ratifioineensa 5.7. 2010 tätä koskevan lain. Liittymisryhmän seuraavalle kokoukselle ei ole vahvistettu toistaiseksi ajankohtaa.

Algeria

Algerian WTO-liittymisprosessi on kestänyt yli 20 vuotta. WTO-liittymistyöryhmä kokoontui tammikuussa 2008 kymmenennen kerran. Silloin käsiteltiin liittymistyöryhmän raporttiluonnosta, markkinoillepääsytarjousten tilannetta sekä Algerian lainsäädäntöhankkeita. Algerian monenkeskinen liittymisprosessi on suhteellisen edistynyt, mutta tahtia on hidastanut Algerian haluttomuus käsitellä jäljelle jääneitä hankalia kysymyksiä. EU:lle keskeiset kysymykset liittyvät investointilainsäädäntöön sekä energian hinnoitteluun ja kuljetuksiin. Avoimia kysymyksiä ovat myös tuontikiellot, tuontilisensointijärjestelmä, suojatoimilainsäädännön toimeenpano, sisäisten verojen soveltaminen sekä energian kauttakulku. Algerian markkinoilla ilmeni keväällä 2009 mm. palveluja ja investointeja koskevia syrjiviä lakiehdotuksia, jotka voivat vaikeuttaa Algeriaan jo sijoittautuneiden yritysten toimintaa. Ko. hankkeet eivät ole omiaan edistämään maan WTO-liittymistä.

Kahdenvälisiä markkinoillepääsyneuvotteluja käydään Algerian marraskuussa 2007 toimittamien, uudistettujen tavara- ja palvelukauppatarjousten pohjalta. Suomi on toivonut Algerian sitoutuvan laajemmin mm. ympäristöpalvelumarkkinoidensa avaamiseen sekä poistavan useita sektoreita koskevan yhteisyritysvaatimuksen. EU tukee liittymisprosessia sekä poliittisesti että teknisesti apuohjelmin. EU:n ja Algerian kahdenvälisiä kauppasuhteita säätelee Euro-Välimeri-assosiaatiosopimus, joka on laadittu WTO-yhteensopivaksi.

Libanon

Libanonin vuonna 1999 perustettu liittymistyöryhmä kokoontui viimeksi lokakuussa 2009. Jäsenyysprosessi etenee normaalissa järjestyksessä, mutta useita keskeisiä kysymyksiä kuten kauppakäyntioikeudet ja SPS ovat edelleen avoimina. Libanon antoi parannetun palveluiden kauppaa koskevan tarjouksensa maaliskuussa 2010, mutta sen taso ei ollut riittävä mm. merikuljetuspalveluissa. Libanonilla on kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut käynnissä useiden WTO-osapuolten kanssa. Libanon on aloittanut lukuisia lainsäädäntöhankkeita, mutta maan poliittisen tilanteen vuoksi ne eivät ole edenneet toivotulla tavalla. Unionin tuotteiden markkinoillepääsyä Libanonissa säätelee myös Euro-Välimeri-yhteistyön puitteissa solmittu kattava assosiaatiosopimus, joka on WTO-yhteensopiva. EU on myös luvannut teknistä apua Libanonin jäsenyyspyrkimysten edistämiseksi.

Azerbaidzhan

Azerbaidzhanin jäsenyysprosessi aloitettiin vuonna 1997, mutta ensimmäinen liittymistyöryhmä kokoontui vasta 2002. Viimeisin liittymistyöryhmän kokous pidettiin lokakuussa 2010, missä yhteydessä Azerbaidzhanin liittymisneuvottelijat korostivat maan poliittista, taloudellista ja maantieteellistä erityisasemaa sekä teki pyynnön liittyä kehitysmaastatuksella WTO:hon. Se ilmoitti myös uudistaneensa tupakka-, patenti- ja ulkomaankauppalainsäädäntöään. Azerbaidzhanin liittymisryhmän yhteydessä käytiin kahdenvälisiä neuvotteluja sen elokuussa 2010 toimittaman tavarakauppaa koskevan uusitun tarjouksen pohjalta, jossa oli pieniä parannuksia edelliseen tarjoukseen huhtikuulta 2009. Sekä maataloudessa että teollisuustuotteissa sensitiivisten tuotteiden listaa oli laajennettu. Azerbaidzhanin viimeisin palvelutarjous sisälsi parannuksia aiempaan, mutta yleistä tasoa tulisi parantaa vielä mm. vakuutus- ja telekom-palveluissa. Kahdenvälisiä konsultaatioita EU:n kanssa on tarkoitus jatkaa alkukevästä 2011. EU:n kannalta suurimmat haasteet Azerbaidzhanin liittymisprosessissa ovat valtion omistuksessa olevat yritykset ja monopolit sekä tiettyjen sektoreiden tullit.

Tadzhikistan

Jäsenyysprosessi aloitettiin vuonna 2001. Nopean alun jälkeen neuvottelut hidastuivat. Liittymistyöryhmä kokoontui viidennen kerran marraskuussa 2010. Kokouksessa voitiin todeta, että maa oli edennyt kohti WTO-mukaista lainsäädäntöä useilla alueilla. EU:lla oli tässä yhteydessä kahdenväliset konsultaatiot Tadzhikistanin kanssa, missä yhteydessä komissio pyysi parannuksia useilla sektoreilla syyskuussa saatuun tarjoukseen ja pyysi, ettei maa ota käyttöön vientitulleja. Joulukuussa komissio toimitti lisäkysymyksiä vastattavaksi hakijamaalle. Kahdenväliset neuvottelut ovat edelleen alkuvaiheessa. Suurimmat ongelmat koskevat mm. tuontirajoituksia ja vientilisenssejä.

Balkanin maat

Montenegro on ollut valmis liittymään WTO:hon jo parin vuoden ajan. Helmikuussa 2009 valmis liittymään WTO:hon. Joulukuussa 2008 Ukraina ilmoitti halustaan käydä vielä kahdenvälisiä neuvotteluita, jotka jatkuvat edelleen. Ukrainan viimehetken vaatimukset koskevat Montenegron tekemiä markkinoillepääsytoumuksia sille hyvin vaikeilla sektoreilla sekä teollisuustuote- että palvelupuolella. Viimeinen kahdenvälinen konsultaatio Ukrainan ja Montenegron välillä käytiin heinäkuussa 2010, mutta sen ohella on tapahtunut muuta välitystoimintaa, jotta Ukraina suostuisi Montenegron jäsenyyden toteutumiseen. Komissio on käynyt neuvotteluita sekä Ukrainan että Montenegron kanssa, jotta päästäisiin ratkaisuun Montenegron liittymisestä. Asia nousi esiin myös WTO:n 7. ministerikokouksessa Genevessä joulukuussa 2009.

Serbian WTO-jäsenyyden prosessi käynnistyi joulukuussa 2004. Liittymisprosessi on myönteisessä vaiheessa. Liittymistyöryhmän 10. kokous pidettiin 17.3.2011. Useat kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut on saatu päätökseen ja lopuista odotetaan päästävän ratkaisuun jo lähiaikoina. EU ja Serbia allekirjoittivat kahdenvälisen markkinoillepääsytoumuksen tammikuussa 2011. EU:lle keskeisiä sektoreita liittymisprosessissa ovat kauppaoikeudet, TBT- ja SPS-kysymykset. Kahdenvälisissä markkinoillepääsyneuvotteluissa Serbia on päässyt ratkaisuun tavarakaupan osalta Korean, Sveitsin, Norjan, Hondurasin ja Kanadan kanssa. Neuvottelut USAn kanssa ovat kesken ja USA esittikin enimmäkseen kysymykset maaliskuun 2011 liittymisryhmässä. USA on ratkaisevassa asemassa sen suhteen, miten nopeasti Serbian liittyminen voi toteutua. Ukraina on esittänyt Montenegrolle hyvin kunnianhimoisia ehtoja erityisesti palvelukaupassa, mutta Serbian liittymisprosessissa ei välttämättä päädytä samantyyppiseen tilanteeseen kuin Montenegron kanssa.

Bosnian ja Hertsegovinan jäsenyyden neuvottelut ovat jatkuneet kymmenen vuotta. Liittymistyöryhmä kokoontui 8. kokoukseen tammikuussa 2011. Kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut on saatu päätökseen Kanadan ja Norjan kanssa. Monenkeskisissä neuvotteluissa ongelmakohtia ovat mm. kaupan tekniset esteet (TBT), tuontisäännökset, rekisteröintivaatimukset ja kaupankäyntioikeudet. EU:a kiinnostavat erityisesti henkisen omaisuuden kysymykset, telekom- ja postipalvelujen liittyvät kysymykset, valtionomistus ja yksityistäminen. Ukraina ei ole vielä ilmaissut vaateitaan tämän liittymisprosessin osalta. Tammikuun liittymisryhmässä puheenjohtajan arvio oli, että liittyminen voisi toteutua piakkoin. Todennäköisesti tämä tapahtuu kuitenkin vasta Serbian jälkeen.

Lähi-Itä ja Afrikka

Irakin liittymistyöryhmä on kokoontunut kaksi kertaa. Alkutekijöissään olevaa prosessia hidastaa se, että Irak vasta kehittää omaa ulkomaankauppaa koskevaa lainsäädäntöään. Iranin ja Libyan liittymistyöryhmät eivät ole vielä aloittaneet työskentelyään. Iran toimitti 2009 WTO:n sihteeristöön ulkomaankaupparegiimiään koskevan katsauksen, mikä on edellytys liittymisryhmän työn käynnistämiseksi. Liittymisryhmä ei ole kuitenkaan kokoontunut. Sudanin liittymistyöryhmä on kokoontunut kaksi kertaa ja viimeksi vuonna 2004. Etiopian kanssa on käyty neuvotteluita vuodesta 2003 lähtien. Ensimmäinen ja tähän mennessä ainoa liittymistyöryhmän kokoontuminen pidettiin toukokuussa 2008. Syyrian liittymistyöryhmä perustettiin toukokuussa 2010.

Jemen

WTO-jäsenyyden prosessi käynnistyi huhtikuussa 2000. Viimeisin liittymisryhmän varsinainen kokous pidettiin 26.1.2010 ja epävirallisesti Jemenin WTO-liittymisryhmä kokoontui joulukuussa 2010, jolloin todettiin että Jemen on saanut päätökseen kaikkien muiden WTO-osapuolten kanssa kahdenväliset markkinoillepääsyneuvottelut paitsi Ukrainan. Ukraina on esittänyt vaatimuksia Jemenille alkoholilainsäädännön osalta ja asiasta käydään konsultaatioita. Monenkeskisessä prosessissa Jemen on vienyt hyvin aktiivisesti liittymistään eteenpäin ja vastannut WTO-jäsenten pyyntöihin koskien kauppaoikeuksia, alkuperäsääntöjä, TRIPS-kysymyksiä, tullausarvoja ja SPS- ja TBT-kysymyksiä. Jemen tarvitsee liittymisen yhteydessä siirtymäkausia.

EU ja Jemen pääsivät kahdenväliseen sopimukseen markkinoillepääsyn osalta 28.5.2009 ja USA ja Jemen toukokuussa 2010. Jemenin liittyminen WTO:hon voisi olla mahdollista jo 2011 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Muut

WTO-jäsenyydestä neuvottelevat myös Afganistan, Andorra, Bahama-saaret, Bhutan, Komorit, Laos, Liberia, Päiväntasaajan Guinea, Samoa, Sao Tome ja Principe, Seychellit sekä Uzbekistan. Komorien WTO-jäsenyyden prosessin aloittamisesta sovittiin lokakuussa 2007, Liberian joulukuussa 2007 ja Päiväntasaajan Guinean helmikuussa 2008.

Vanuatun jäsenyyden neuvottelut saatettiin päätökseen vuonna 2001, mutta maa päätti jättää liittymisen sikseen. Keväällä 2008 Vanuatu ilmoitti kiinnostuksestaan saattaa jäsenyyden prosessi loppuun. Vanuatu on pyrkinyt neuvottelemaan uudelleen joistakin liittymisensä ehdoista erityisesti palvelujen osalta. Vanuatun liittymispaketti jaettiin jäsenistölle lokakuussa 2010. Koska Vanuatu ei ole toimittanut tietoja WTO:n mukaisesta lainsäädäntömuutoksistaan, liittymisryhmää ei ole kutsuttu koolle, missä yhteydessä voitaisiin liittymisprosessi päättää. Liittyminen voisi tapahtua tämän jälkeen seuraavassa Yleisneuvoston kokouksessa.

Samoan liittymisryhmä kokoontui 2.6.2010 ja maa pyrki sopeuttamaan lainsäädäntöään viime vuoden aikana mahdollisimman pitkälle. EU ja Vanuatu solmivat kahdenvälisen markkinoillepääsösopimuksen kesäkuussa 2010. YK:n yleiskokous myönsi Samoalle jatkoaikaa syyskuussa 2010 LDC-statukseensa, mikä voisi helpottaa sen liittymistä järjestöön.

Afganistanin WTO-liittymisryhmä kokoontui ensimmäiseen kokoukseensa tammikuussa 2011.

Ukrainasta tuli WTO:n 152. jäsen 16.5.2008 ja Kap Verdestä 153. jäsen 23.7.2008.

Seuraava vaikeahko WTO-liittymisiä sivuvaava prosessi voi olla Palestiinan pyyntö saada tarkkailija-asema WTO:ssa. Pyyntö esitettiin huhtikuussa 2010.

Systemiseltä kannalta on WTO:n jäsenistössä herättänyt huolta Ukrainan viimeaikaiset pyrkimykset blokeerata viimehetken pyynnöillään joidenkin hakijoiden jo valmis liittymispaketti. Ukrainan joillekin LDC-maille (ja Montenegrolle) esittämiä vaatimuksia on pidetty lähes kohtuuttomina.

Lisätiedot: Yksikön päällikkö Ilkka-Pekka Similä, puh. (09) 160 55530
Lähetystöneuvos Pirjo Välinoro, puh. (09) 160 55538
(WTO-liittymiset pl. Venäjä)
Kaupallinen neuvos Mia Hurtta, puh. (09) 160 55537 (Venäjä)
Kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen, puh. (09) 160 55533 (palvelujen kauppa)

WTO:n internet-sivut liittymisistä:

http://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/acc_e.htm

11.2 LIITE 2; WTO:N PALVELUKAUPPAA KOSKEVA GATS-SOPIMUS

ULKOASIAINMINISTERIÖ
KPO-10

TAUSTAMUISTIO
19.3.2010

WTO:N PALVELUKAUPPAA KOSKEVA GATS-SOPIMUS JA PALVELUKAUPPA-NEUVOTTELUT

GATS-neuvottelut aloitettiin vuonna 2000. Sittemmin neuvottelut yhdistettiin Dohan ministerikokouksen päätöksellä 2001 aloitettuun laajempaan neuvottelukierrokseen (ns. Dohan kehityskierros, DDA).

Palveluneuvotteluja käydään markkinoillepääsyn osalta pyyntö-tarjous-menettelyllä. EU osoitti ensimmäiseen määräaikaan kesäkuuhun 2002 mennessä pyynnöt 109 WTO-jäsenelle ja sittemmin myös tarkistetut pyynnöt vuonna 2005 alussa lähes samalle jäsenjoukolle. Hongkongin ministerikokouksen päätökseen perustuvat ryhmäpyynnöt tehtiin helmikuussa 2006. Näiden osalta EU oli esittäjänä 13:ssa, saajana 7:ssä - ja osallistui kaikkia 20 aihetta koskeviin neuvotteluihin.

Alustavien tarjousten tekemisen määräaika oli maaliskuu 2003 ja parannetut tarjoukset tehtiin toukokuussa 2005. Seuraavien tarjousten määräaika olisi ollut heinäkuu 2006. Neuvotteluiden keskeyttämisestä johtuen määräajat kuitenkin jäädytettiin. Neuvottelut käynnistettiin muutaman kuukauden jälkeen uudelleen. Heinäkuun 2008 ministerikokousviikon päätteeksi tarkoitus oli asettaa uusi määräaika edelleen parannettujen palvelutarjousten tekemiselle sekä lopullisten sitoumuslistojen toimittamiselle. Määräaika ei kuitenkaan asetettu ministerikokousviikon neuvotteluiden kariutumisesta johtuen eikä neuvottelutilanne tämänkään jälkeen ole sallinut uuden määräajan asettamista. Aiempiin määräaikoihin liittyen on palvelutarjouksen DDA-neuvotteluissa tehnyt lähes 100 jäsentä.

GATS-SOPIMUS

Maailman kauppajärjestön WTO:n perustamissopimukseen kuuluu liiteosana palvelujen kauppaa koskeva monenvälinen ja oikeudellisesti sitova yleissopimus GATS (General Agreement on Trade in Services), joka tuli voimaan 1.1.1995. GATS-sopimuksella monenkeskinen kauppajärjestelmä laajennettiin koskemaan myös palvelukauppaa.

GATS-sopimus kattaa kaikki kansainvälisen palvelukaupan sektorit mutta ei julkisen vallan toimesta tarjottavia palveluja (julkisen viranomaisen tarjoamat palvelut, joita ei tarjota kaupallisesti eikä kilpailtaessa muiden palvelujentarjoajien kanssa) tai lentoliikennettä koskevia liikenneoikeuksia. GATS-sopimuksen ehkä tärkein ominaispiirre on se, että kukin WTO:n jäsenmaa voi itse päättää millä sektoreilla, miten paljon ja millä ehdoin se haluaa palvelukauppaansa vapauttaa.

GATS-sopimus koostuu kolmesta osasta:

Ensimmäinen osa

Sopimuksen yleinen osa koskee kaikkia palveluja riippumatta siitä onko palvelusektorin osalta tehty erityisiä sitoumuksia. Tämä osa sisältää mm. suosituimmuuskohtelun (ns. MFN) sekä transparenssin periaatteet.

Toinen osa

Toinen osa koostuu jäsenmaiden tekemistä erityisistä sitoumuksista, joilla voidaan taata markkinoillepääsy ja kansallinen kohtelu valituilla palvelusektoreilla. Nämä erityiset sitoumukset sisältyvät jäsenmaiden sidontalistoihin. Sidontalistoihin kirjataan myös ne rajoitukset, jotka jäsenvaltio sitoumustensa kohteena olevien palvelujen osalta haluaa säilyttää. Erityisten sitoumusten määrä ja laatu vaihtelevat paljon eri jäsenmaiden välillä eikä yksikään WTO:n jäsenmaa ole sitonut kaikkia palveluja.

Sitominen tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, ettei sidonnan tehnyt sopimusosapuoli voi heikentää sitomaansa myönnytyistä, eli ulkomaisille palveluntarjoajille taattua mahdollisuutta tietyin ehdoin päästä kyseisen maan markkinoille, ilman että tästä erikseen neuvotellaan asiasta kiinnostuneiden WTO-maiden kanssa. Sidonnat ovat siis se myönnytysten vähimmäistaso, jonka WTO:n jäsen tarjoaa muille jäsenille.

Toisen osan markkinoillepääsyä tai kansallista kohtelua koskevat sitoumukset tehdään palvelusektoreittain ja erikseen jokaisen palveluntarjoamisen neljän toimitusmuodon osalta. Erityisiin sitoumuksiin kirjataan myös markkinoillepääsyn tai kansallisen kohtelun osalta sovellettavat rajoitukset. Lisäksi maat voivat asettaa nk. horisontaalisia rajoituksia, jotka koskevat kaikkia sidottuja sektoreita.

Palvelujen tarjoamisen eri toimitusmuodot ovat:

- rajan yli (toimitusmuoto 1), esim. kuljetus
- kulutus ulkomailla (toimitusmuoto 2), esim. turismi
- kaupallinen läsnäolo (toimitusmuoto 3), esim. yrityksen perustaminen toiseen maahan
- henkilöiden tilapäinen läsnäolo (toimitusmuoto 4), esim. yritysten sisäiset henkilöstösiirrot

Markkinoillepääsy merkitsee ulkomaisen palveluntarjoajan oikeutta tarjota palveluja edellä mainituilla palvelun tarjoamisen muodoilla. Kansallinen kohtelu puolestaan merkitsee sitä, ettei ulkomaista palveluntarjoajaa, joka on päässyt markkinoille, voida kohdella syrjivästi kotimaisiin verrattuna.

Kolmas osa

Sopimuksen kolmas osa koostuu sektorikohtaisista liitteistä, jotka sisältävät erityisiä palvelusektoreita koskevia sääntöjä. Sektorineuvotteluja on käyty esimerkiksi rahoituspalveluista, perustelekkommunikaatiopalveluista, merikuljetuspalveluista ja asiantuntijapalveluista. Lisäksi on neuvoteltu palvelukauppaan liittyvästä henkilöiden tilapäisestä läsnäolosta, jota voidaan pitää kaikkia palvelusektoreita koskevana eli horisontaalisena aiheena.

HUOMIOITA GATS-SOPIMUKSEN VELVOITTEISTA

GATS-sopimuksen yleisiin velvoitteisiin kuuluva suosituimmuuskohtelu (MFN, artikla II) tarkoittaa sitä, että sopimusosapuolten on taattava toistensa palvelujen tarjoajille yhtä hyvä kohtelu kuin tarjotaan jonkun sopimusosapuolen palvelujen tarjoajille. Jos siis esimerkiksi sallimme amerikkalaisen palveluntarjoajan toimia Suomessa, on sama mahdollisuus samoin ehdoin pääsääntöisesti taattava myös vaikkapa japanilaisille tai australialaisille. GATS-sopimuksen taloudellista yhdentymistä koskeva V artikla kuitenkin takaa sen, että esimerkiksi EU:n sisäisesti sovittua palvelukaupan vapauttamista ei tarvitse laajentaa koskemaan EU:n ulkopuolisia WTO:n jäsenmaita.

Jäsenmaiden erityisiin sitoumuksiin kuuluva kansallisen kohtelun velvoite (artikla XVII) tarkoittaa sitä, että kyseisen maan markkinoilla jo toimivia ulkomaisia palveluntarjoajia ei syrjitä kotimaisiin verrattuna. On tärkeää pitää mielessä, että GATS-sopimus sallii kansallisen sääntelyn ja myös ulkomaisten palvelujen tarjoajien on noudatettava kohdemaassa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Tämä on tärkeää muun muassa henkilökunnan pätevyyteen tai palvelun tasoon ja laatuun liittyvissä kysymyksissä.

GATS-sopimuksen artiklan VII mukaan WTO-jäsenmaa voi joko sopimukseen tai muuhun järjestelyyn perustuen taikka yksipuolisesti tunnustaa tietyssä maassa hankitun koulutuksen tai kokemuksen, täytetyt vaatimukset tai myönnettyt lisenssit tai todistukset. Tämä on siis vapaaehtoista. Jos jäsenmaa kuitenkin päättää kuvatonlaisesta tunnustamisesta, sen täytyy soveltaa tätä yhtäläillä ja syrjimättä kaikkiin WTO-jäsenmaitiin sekä siten, ettei tunnustamisesta muodostu peiteltyä palvelukaupan estettä.

GATS-sopimus ei velvoita WTO-jäsenmaita yksityistämään palveluja. Edes mahdolliset markkinoillepääsytoumukset eivät tähän velvoita.

URUGUAYN KIERROKSEN JÄLKEEN KÄYDYT NEUVOTTELUT

Käynnissä olevaa DDA-neuvottelukierrosta edeltäneen Uruguayn kierroksen päättyessä (1994) kaikilla palvelusektoreilla ei ollut saavutettu tuloksia. Näin ollen sovittiin neuvottelujen jatkamisesta kolmella sektorilla: rahoituspalveluissa, perustelekkommunikaatiopalveluissa ja merikuljetuspalveluissa. Lisäksi neuvotteluja jatkettiin luonnollisten henkilöiden tilapäisestä läsnäolosta.

Rahoitus- ja perustelekkommunikaatiopalveluissa päästiin sopimukseen vuonna 1997. Solmitut sopimukset koskevat kyseisillä palvelusektoreilla tehtyjä sidontoja ja niiden sisältämät säännöt ja määritelmät sisältyvät GATS-sopimuksen liitteisiin. Henkilöiden tilapäistä läsnäoloa koskevilla neuvotteluilla saavutettiin vain vaatimattomia tuloksia. Merikuljetuspalveluja koskevat neuvottelut jouduttiin keskeyttämään tuloksettomina. Kaikista näistä aiheista käydään neuvotteluja nyt käynnissä olevalla uudella neuvottelukierroksella.

Uruguayn kierroksen jälkeen on jatkettu myös palvelukaupan sääntöjä koskevia neuvotteluja. Neuvotteluja on käyty suojalausekkeesta (artikla X), valtiontuista (artikla XV), julkisista hankinnoista (artikla XIII) ja kotimaisesta sääntelystä (artikla VI). WTO:n jäsenmaiden näkemykset ensiksi mainituissa kolmessa aiheessa ovat jakautuneita ja sääntöjen kehittämistyö on edistynyt hyvin hitaasti, mutta viime aikoina keskustelua on jälleen aktivoitu epävirallisten konsultaatioiden avulla. Kotimaisen sääntelyn osalta saatiin heinäkuussa 2006 neuvotteluryhmän puheenjohtajan ensimmäinen luonnos säännöiksi, jonka pohjalta neuvotteluja on

sittemmin jatkettu. Uusin luonnos säännöiksi saatiin maaliskuussa 2009, ja maaliskuussa saatiin myös eri aiheita koskevat näkemykset yhteen kokoava asiakirja. Todellinen edistys neuvotteluissa odottaa kuitenkin neuvottelujen aktivoitumista laajemminkin.

Vaikka sääntöneuvottelut pohjautuvat GATS-sopimuksen erillisiin artikloihin, on neuvottelujen pitkälti katsottu olevan osa DDA:ta. Lähtökohtana sääntöneuvottelujen osalta voidaan pitää, että ne tulisi päättää ennen markkinoillepääsyneuvottelujen päättämistä.

GATS -NEUVOTTELUJEN ETENEMINEN

GATS artikla XIX sisältää periaatteen palvelukaupan asteittaisesta vapauttamisesta ja määräyksen tätä koskevien neuvottelujen aloittamisesta. Artiklan mukaan pitää jokaista neuvottelukierrosta varten päättää neuvotteluohjeista ja menettelytavoista. Vapauttamiseen ja sääntöjen selkiyttämiseen tähtäävät neuvottelut aloitettiin 1.1.2000.

Sittemmin nämä neuvottelut yhdistettiin Dohan ministerikokouksen päätökseen perustuvaan laajempaan neuvottelukierrokseen ja palveluneuvottelujen lopullinen tulos on näin ollen osa DDA:n kaikki neuvottelualat kattavaa kokonaispakettia, jonka hyväksymisestä päätetään niin sanottua "single undertaking"-periaatetta noudattaen. Tämä merkitsee sitä, ettei yhdellä neuvottelualueella saavutettu tulos tule voimaan, ellei tuloksia saavuteta myös kaikilla muilla alueilla. Lopullinen neuvottelutulos hyväksytään myös EU:n sisäisesti yhtenä kokonaisuutena kattaen sekä unionin yksinomaiseen toimivaltaan (joka Lissabonin sopimuksen myötä on laajennettu tavarakaupan lisäksi koskemaan myös palvelukauppaa kokonaisuudessaan, henkisen omaisuuden suojan kaupallisia näkökohtia sekä investointeja) että mahdolliset jaettuun toimivaltaan kuuluvat alat. Mikäli neuvottelutulos sisältää jaettuun toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, on se lisäksi ratifioitava jäsenmaiden kansallisissa parlamenteissa.

Neuvotteluelimenä WTO:ssa toimii palvelukauppaneuvoston erityisistunto. Teknisiä keskusteluja käydään palvelukauppaneuvoston alaisissa komiteoissa (rahoituspalvelujen ja erityisten sitoumusten komiteat) ja työryhmissä (GATS-sääntötyöryhmä sekä kotimaisen sääntelyn työryhmä). Näiden lisäksi WTO-jäsenet neuvottelevat toisten jäsenten kanssa myös kahdenvälisesti ja eri sektorialueita käsittelevissä ryhmissä.

Toukokuussa 2000 sovittiin ensimmäisen vaiheen suuntaviivoista, joiden mukaan alustavat sektorikohtaiset ehdotukset neuvottelutavoitteista tuli tehdä vuoden 2000 loppuun mennessä. Ehdotuksia on tehty yli 100; näistä 12 on EU:n. EU:n ehdotukset ovat koskeneet seuraavia palvelusektoreita: liike-elämän, asiantuntija-, posti- ja kuriiri-, telekommunikaatio-, rakennus-, jakelu-, energia-, ympäristö-, rahoitus-, turismi-, liikennepalvelut (maaliikenne, merenkulku ja ilmaliikenne). Näiden lisäksi EU on tehnyt horisontaalisen eli kaikkia sektoreita koskevan esityksen henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta.

Maaliskuussa 2001 hyväksyttiin GATS-neuvotteluohjeet. Neuvotteluohjeissa sovittiin, että neuvottelut suoritetaan pyyntö-tarjous -menettelyllä pitäen lähtötasona nykyisiä sidontoja. Pyyntöt kohdistetaan eri palvelusektoreihin ja ne koskevat markkinoillepääsyn parantamista, asetettujen rajoitusten poistamista tai sitoumusten selventämistä. Tarjoukset puolestaan ovat lista niistä myönnytyksistä, jotka itse ollaan valmiita tekemään. Lisäksi neuvotteluohjeissa sovittiin, ettei mitään sektoria lähtökohtaisesti suljeta neuvottelujen ulkopuolelle. Ohjeissa myös erikseen toistetaan GATS-sopimuksen mukainen oikeus kansallisesti säännellä

palvelujen tarjoamista, oikeus päättää mitä palvelusektoreita avataan ja tarvittava jousto kehitysmaiden suuntaan.

Dohassa marraskuussa 2001 neuvotteluohjeet vahvistettiin ja päätettiin aikataulu pyyntö-tarjous -menettelylle. Sitten aikatauluun saatiin täsmennystä niin kutsutusta heinäkuun paketista vuonna 2004 ja myös sisällöllistä ohjausta Hongkongin ministerikokouksesta joulukuussa 2005.

EU toimitti alustavat markkinoillepääsyä koskevat kahdenväliset pyyntönsä kesäkuun 2002 määräajan puitteissa 109 WTO-jäsenelle. Sitten EU toimitti tarkistetut pyyntönsä lähes samalle maajoukolle alkuvuodesta 2005. Hongkongissa päätetyn mukaisesti ryhmäpyynnöt esitettiin helmikuussa 2006 ja EU oli mukana esittäjänä 13 pyynnössä ja saajana seitsemäs-sä pyynnössä. Pyyntöihin perustuvat alustavat tarjoukset tuli toimittaa maaliskuussa 2003 mennessä ja parannetut tarjoukset toukokuussa 2005. Seuraavat tarjoukset olisi tullut toimit-taa heinäkuussa 2006, mutta neuvottelujen keskeydyttyä määräajat jäädytettiin. Määräajan asettamiseen pyrittiin jälleen heinäkuussa 2008, mutta ministerikokousviikon neuvottelujen kariuduttua tässä ei onnistuttu eikä neuvottelutilanne tämänkään jälkeen ole sallinut uuden määräajan asettamista.

Tähän mennessä tarjouksen on EU mukaan lukien tehnyt noin 100 maata. Tasoltaan tar-joukset ovat vaihtelevia: osa on kokonaisuutena hyviä, osa sektorikohtaisesti hyviä ja osa pettymyksiä. Yleisesti tarjousten taso on kuitenkin riittämätön. Heinäkuun 2008 signalling-kokouksessa saatujen indikaatioiden pohjalta sitoumuksiin oli luvassa tiettyjä parannuksia. Indikaatioiden todellinen arvo pystytään kuitenkin määrittämään paremmin vasta, kun jäse-nistöltä saadaan seuraavat tarjoukset. Seuraavia tarjouksia odottaessa heinäkuussa annettuja indikaatioita on pyritty tarkentamaan WTO-jäsenten välisissä tapaamisissa suullisesti.

WTO-jäsenet (ml. EU) ovat käyneet kahdenvälisiä ja Hongkongin ministerikokouksen pää-tökseen perustuvia aihekohtaisia useanvälisiä (ns. ryhmä-) neuvotteluja markkinoillepääsyt-tä. Kahdenvälisiä markkinoillepääsyneuvotteluja käytiin pitkän tauon jälkeen marraskuussa 2009 ja helmikuussa 2010, mutta neuvottelujen yleistilanteesta johtuen näissä saavutettu edistys jäi vähäiseksi.

EU:N JA SUOMEN KANTOJEN VALMISTELU

EU:n palvelukauppaa koskevat keskustelut käydään pääasiallisesti kauppapoliittisen ko-mitean palveluja ja investointeja käsittelevässä asiantuntijatyöryhmässä, jonka kokouksia valmistellaan kansallisella tasolla kauppapoliittisen jaoston palveluja käsittelevässä alajaos-tossa. Palvelualajaostossa ovat edustettuina eri palvelusektoreista vastaavat ministeriöt. Muita tahoja konsultoidaan ja informoidaan ajankohtaisesta neuvottelutilanteesta mm. avoimien kuulemistilaisuuksien ja erikseen järjestettävien tapaamisten kautta.

EU:n kanta palvelukauppaneuvotteluihin löytyy edelleen voimassa olevista neuvoston Suomen puheenjohtajakaudella lokakuussa 1999 hyväksymistä WTO-kierrosta koskevista loppupäätelmistä. EU:n kannattama laaja-alainen palvelukauppaneuvottelukierros, jonka ulkopuolelle ei ole suljettu mitään palvelusektoria, on aloitettu. Laaja-alaisia neuvottelu-ja kannattava peruslinja ei kuitenkaan merkitse sitä, että unioni olisi valmis itse tekemään sitoumuksia kaikilla sektoreilla tai että se vaatisi tätä muilta WTO-mailta. Yleisesti EU on korostanut palveluneuvottelujen tasapainon tärkeyttä ja sitä, että kaikkien WTO-jäsenmai-den, ml. kehitysmaat, intressit tulee huomioida. Markkinoillepääsyä ja kansallista kohtelua

koskevia sitoumuksia tulisi parantaa kaikilla palvelusektoreilla - kuitenkin eri maiden lähtökohdat ja politiikkatavoitteet huomioiden. Mainituissa vuoden 1999 päätelmissä samoin kuin Dohan ministerikokouksen yhteydessä marraskuussa 2001 laadituissa päätelmissä varataan neuvostolle mahdollisuus antaa komissiolle lisäohjeita eri neuvottelualueilla. Mahdollisuutta lisäohjeiden antamiseen ei ole toistaiseksi pidetty tarpeellisena, vaan jäsenmaat Suomi mukaan lukien ovat vaikuttaneet EU:n ehdotuksien sisältöön teknisemmällä tasolla. Edellisen neuvottelukierroksen (Uruguay'n kierros) loppuvaiheessa neuvosto asetti komissiolle täsmennettyjä tavoitteita ja neuvottelujen reunaehtoja - tämä mahdollisuus neuvostolla on myös nyt käynnissä olevalla Dohan neuvottelukierroksella.

Dohan neuvottelukierros ja palveluneuvottelut ovat sittemmin olleet esillä neuvoston päätelmissä vuosittain. Päätelmissä on yleisesti tuettu monenkeskistä lähestymistapaa, korostettu neuvotteluissa etenemisen sekä tasapainoisen ja kunnianhimoisen neuvottelutuloksen tärkeyttä, sekä tavoiteltu määräaikaisten asettamista.

Eduskunnan suuren valiokunnan lausunnoissa on palveluneuvottelujen osalta todettu mm. seuraavaa:

Lausunnossa vuodelta 1999 (SuVL 1/1999) koskien valmistautumista WTO:n uuteen neuvottelukierrokseen todetaan mm.: *"...monesta pienestä kielialueesta koostuvan EU:n on perusteltua pitää kiinni mahdollisuudesta kansallisen tai alueellisen kulttuurin ja kielen tukemisen perusteella tapahtuvaan suoraan valtion tukeen."* ja *"...palvelusektorien liberalisointivelvoitteiden ulkopuolelle on jätettävä sosiaaliset, terveydelliset, sivistykselliset ja kulttuuriset peruspalvelut... maamme lakisääteinen eläkejärjestelmä on jätettävä palvelujen kaupan liberalisoinnin ulkopuolelle"*.

Edelleen suuren valiokunnan lausunnon v. 2002 (SuVL 7/2002) mukaan *"...EY:n tarjouksen tulee olla kaikilta osin asianmukaisesti määritelty ja rajattu siten, että mahdollisuus tehokkaaseen kansalliseen ja yhteiskunnalliseen sääntelyyn ja valvontaan säilyy"*.

EU:n keväällä 2003 WTO:ssa tekemästä markkinoillepääsytarjouksesta samoin kuin toukokuun 2005 parannetusta tarjouksesta voidaan todeta, etteivät ne sisällä Suomen osalta muutoksia audiovisuaalis-, kulttuuri-, koulutus-, sosiaali- tai terveyspalveluissa. Samoin olisi ollut myös heinäkuun 2006 tarjouksen osalta.

EU:N TOIMIVALTA PALVELUKAUPAN ALALLA

Euroopan unionin toimivalta kauppakysymyksissä perustuu 1.12.2009 lähtien tällöin voimaan tulleen Lissabonin sopimuksen artiklaan 207. EU:n 27 jäsenmaata allekirjoittivat Euroopan perustuslain muuttamista koskevan sopimuksen Lissabonissa joulukuussa 2007, mutta sopimuksen ratifiointi saatiin päätökseen vasta Irlannin lokakuussa 2009 pidetyn ja sopimuksen kannalta myönteisen tuloksen antaneen kansanäänestyksen jälkeen.

Jo vuonna 2003 tehdyllä Nizzan sopimuksella toimivalta palvelukaupassa siirrettiin lähes kokonaan yksinomaiseen yhteisötoimivaltaan, mutta poikkeuksen tähän muodostivat kulttuuri- ja audiovisuaalipalvelut, koulutuspalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka jätettiin jaettuun toimivaltaan. Lissabonin sopimuksella näitä palveluja koskeva poikkeus poistettiin ja palvelukauppa kuuluu siten lähtökohtaisesti kokonaisuudessaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Poikkeuksen unionin yksinomaisesta toimivallasta tekee muun muassa liikenne, jonka osalta toimivallan jakautumista arvioidaan Lissabonin sopimuksen liikenneartiklojen perusteella sekä sen pohjalta, onko unioni jo antanut sisäisiä määräyksiä asianomaisista

kysymyksistä. Toisen poikkeuksen muodostaa se, että unionin kauppapoliittinen toimivalta ei voi ylittää sen sisämarkkinoilla olevaa toimivaltaa. Tältä osin toimivallan jakautuminen on vielä yksityiskohtaisemman tarkastelun kohteena.

Lissabonin sopimus toi mukanaan myös muutoksia päätöksentekomenettelyyn laajentamalla määränemmistö päätösten käyttöä myös palvelukauppaa koskeviin kysymyksiin. Yksimielistä päätöstä voidaan kuitenkin vaatia kolmessa poikkeustapauksessa:

- jos sopimus sisältää määräyksiä, joiden osalta sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä
- kulttuuri- ja audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta
- sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa

Lisäksi on huomattava, että Lissabonin sopimuksen myötä unionin lainsäädäntövalta kasvaa kauppapolitiikan alalla. Kauppapolitiikan täytäntöönpanon yleisiä puitteita koskevien asetusten osalta noudatetaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä eli entistä yhteispäätös menettelyä Euroopan parlamentin kanssa.

11.3 LIITE 3; AJANKOHTAISTA EU:N RIIDOISTA WTO:SSA

WTO: Tilannekatsaus EY riitoihin

EY:llä on tällä hetkellä vireillä 40 riitatapausta, joista 16 se on kantajana ja 24 vastaajana. Vastapuolia on 15 eri maata (Argentiina, Brasilia, Ecuador, Filippiinit, Honduras, Intia, Japani, Kanada, Kiina, Kolumbia, Nicaragua, Norja, Panama, Taiwan, Thaimaa ja Yhdysvallat).

Keskeiset riidat

Byrd-laki (amendment) on kumottu, mutta sen vaikutukset jatkuvat edelleen. EU on toistuvasti ilmoittanut tyytymättömyytensä Yhdysvaltojen hallinnon toimiin. EUY aloitti vastatoimenpiteet 1.5.2005 ja asetti 15 % lisätullin tietyille tuotteille. Vastatoimenpiteitä koskeva asetus uudistetaan kuudennen kerran keväällä 2011 ja sen mukaiset toimet tulevat voimaan 1.5.2011 alkaen. Yhdysvaltojen Kansainvälisen kaupan tuomioistuim on todennut lain perustuslain vastaiseksi.

Yhdysvaltojen ja EY:n Airbus-Boeing -kiistassa on kyse lentokoneteollisuudelle annetuista tuista ja niiden WTO-mukaisuudesta. Riitaan ratkotaan kahden eri paneelin voimin. Tämä siksi, että niiden sisältö/perustat eroavat toisistaan. Ensimmäinen, EU:lle odotetusti kielteinen luottamuksellinen paneeliraportti saatiin 4.9.2009. Päätöksestä valitettiin ja valituselimen raporttia odotetaan parhaillaan. Toinen raportti (EU:lle odotetusti myönteinen) julkaistiin 31.1.2011. Prosessi on kuitenkin kesken. Lopullisilla päätöksillä odotetaan olevan vaikutuksia eri valtiontukiin.

GMO: Lopullinen raportti jaettiin syyskuussa 2006. Toisin kuin oli väitetty, EU on luonut järjestelmän, joka mahdollistaa GMO-tuotteiden markkinoillepääsyn. Näin ollen EU ei kiellä GMO-tuotteiden pääsyä EU:n markkinoille. EU on hyväksynyt yli 30 eri GMO-tuotetta sen markkinoille. Komission mukaan EU:n lainsäädäntöä ei tarvitse muuttaa. Niiltä osin kun paneeli katsoi EU:n rikkoneen WTO-sääntöjä (SPS-sopimuksen mukainen tuotteiden välitön markkinoillepääsy ja 9 kansallista suojoitoimien riskianalyysiä). EU on ilmoittanut paneelinsa paneelin suosituksen täytäntöön. Täytäntöönpanon kohtuullista määräaika pidennettiin useaan kertaan Argentiinan ja Kanadan kanssa. Kanadan kanssa päästiin kesäkuussa 2009 yhteisymmärrykseen riidan päättämisestä ja dialogin aloittamisesta. Vastaavaan sopimukseen Argentiinan kanssa päästiin 18.3.2010. Yhdysvaltojen kanssa on käyty asiasta teknisen tason kokous heinäkuussa 2010.

GMO-tuotteita on ollut markkinoilla yli 10 vuotta. Kantajista 4 maata tuottavat 90 % koko maailman GMO-tuotteista. Yhdysvallat 55 %, Argentiina 19 %, Brasilia 10 % ja Kanada 6 %. EU osuus on noin 1 %.

Banaanit

Banaanikiistan ensimmäinen riitojenratkaisupaneeli perustettiin 1993 Kolumbian, Costa Rican, Guatemalan, Nicaraguan ja Venezuelan pyynnöstä. WTO:n perustamisen jälkeen riidan jatkuessa 1996 paneelipyynnön esittivät Ecuador, Guatemala, Honduras, Meksiko ja USA.

EU:n banaaneja koskeva markkinajärjestely on riitojenratkaisun eri vaiheissa todettu WTO:n vastaiseksi. Haastajat katsoivat myös EU:n banaaniasetuksen olevan monenkeskisen kaup-
pajärjestelmän keskeisen peruseriaatteen eli suosituimmuusperiaatteen vastainen.

Vuosina 1999–2000 Yhdysvallat ja Ecuador oikeutettiin EU:n vastaisiin sanktioihin. 2001 osa-
puolet pääsivät kuitenkin sopimukseen, jonka mukaan sanktioiden toimeenpanoa lykättäi-
siin ja EU siirtyisi banaanien tuontikohtelussa tariffikiintiöjärjestelmästä tariffijärjestelmään.

Vuoden 2005 loppuun mennessä EU asetti banaanitullinsa 176 €/tonni ja myönsi AKT-maille
tullittoman kiintiön 775 000 tonniin saakka. Riitojenratkaisuprosessi ja myös osapuolten kon-
sultaatiot jatkuivat seuraavina vuosina. Riitojenratkaisussa EU:n järjestely todettiin WTO:n
vastaiseksi.

Joulukuussa 2009 päästiin lopulta ratkaisuun kaikkien osapuolten kesken. Sopimuksen mu-
kaan banaanin tulli laskee asteittain 176 €:sta 114 €:oon vuoteen 2017 mennessä. Ensimmäi-
sessä vaiheessa tullia alennetaan 148 €:oon/tonni.

Hormonilihan tuontikielto Yhdysvalloista ja Kanadasta EU:n alueelle

Kauppakiista alkoi vuonna 1996, kun Yhdysvallat väitti EY:n hormonilihan tuontikieltoa kos-
kevan direktiivin olevan WTO-määräysten vastainen ja esitti EY:lle konsultaatiopyynnön. Pa-
neeli ja valituselin katsoivat tuontikiellon rikkovan WTO:n SPS-sopimuksen harmonisointia
ja riskinarviointia koskevia määräyksiä. EY muutti omaa lainsäädäntöään, mutta Yhdysvallat
ja Kanada katsoivat edelleen, että se ei vastaa SPS-sopimuksen määräyksiä. Lainsäädäntöä
ei myöskään muutettu riittävässä ajassa, jolloin vastapuoli sai oikeuden vastatoimiin.

USA jättää rangaistustullit alhaiselle tasolle sopimuksen ensimmäisessä vaiheessa ja lopettaa
niiden soveltamisen kokonaan, mikäli sopimusta jatketaan 3 vuotta kestävästä I-vaiheen jäl-
keenkin. Tuolloin lihakiintiön koko nousee 45 000 tonniin, mikä jää lopulliseksi tasoksi. Kuusi
kuukautta ennen 4 vuoden jakson päättymistä tilannetta katsotaan ja sovitaan siirtymisestä
viimeiseen vaiheeseen, jossa lihakiintiö siis pysyisi 45 000 tonnissa. EU neuvottelee Kanadan
kanssa vastaavan tyyppisestä järjestelystä, tosin lihakiintiöt jäisivät tässä järjestelyssä tuntu-
vasti pienemmiksi.

Lisätiedot: Lähetystöneuvos Pekka Kosonen puh. (09) 160 55598

11.4 LIITE 4; POLKUMYYNTI- JA TASOITUSTULLIT EU:SSA

Tilanne 21.3.2011

LOPULLISET TOIMENPITEET (voimassa 5 vuotta)

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
1516 20 98 (ex) 1518 00 91 (ex) 1518 00 99 (ex) 2710 19 41 (ex) 3824 90 91 3824 90 97 (ex)	Biodiesel	Yhdysvallat (AS)	Tasoitustulli 211,2–237 / tn	10.7.2009	L179/09 L211/10
2001 90 30 (ex) 2005 80 00 (ex)	Sokerimaissi jyvänä (valmistettu tai säilötty)	Thaimaa	Polkumyöntitulli 3,1–12,1 %	20.6.2007	L159/07 C7/08 C237/08 L260/08 L246/09
2008 30 55 2008 30 75 2008 30 90 (ex)	Valmistetut tai säilötyt sitrushedelmät (mandariinit)	Kiina	Polkumyöntitulli 361,4–531,2 / tn	30.12.2008	L350/08
2519 90 30	Magnesium (sintrattu)	Kiina	Polkumyöntitulli 120 / tn ja cif-hinnan erotus tai 63,3 %	12.12.1993 18.2.2000 5.5.2006	L306/93 L46/00 L143/03 C215/04 C38/05 L125/06 C322/10
2704 00 19 (ex)	Kivihiilikoksi (Coke 80+)	Kiina	Vähimmäistuontihinta 197 / tn	17.3.2008	L75/08
2804 69 00	Pii	Kiina	Polkumyöntitulli 16,3–19 %	17.12.1997 4.3.2004 29.5.2010	L198/90 L222/92 L345/97 L66/04 L132/05 L107/06 C254/08 C51/09 L131
2804 69 00	Pii	Korea	Polkumyöntitulli 19 %	15.1.2007 29.5.2010	L13/07 C254/08 L131/10
2820 10 00 (ex)	Mangaanidioksidi	Etelä-Afrikka	Polkumyöntitulli 17,1 %	10.3.2008	L69/08
2833 40 00 2842 90 80 (ex)	Peroksosulfaatti	Kiina	Polkumyöntitulli 0–71,8 %	9.10.2007	L265/07
2833 40 00 2842 90 80 (ex)	Peroksosulfaatti	Taiwan	Polkumyöntitulli 22,6 %	9.10.2007	L265/07
2833 40 00 2842 90 80 (ex)	Peroksosulfaatti	Yhdysvallat	Polkumyöntitulli 10,6–39,0 %	9.10.2007	L265/07
2836 60 00 (ex)	Bariumkarbonaatti	Kiina	Polkumyöntitulli 6,3–56,4 / tn	21.7.2005	L189/05 L181/06 C192/10

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
2849 20 00	Piikarbidi	Kiina	Polkumyyntitulli 52,6 %	14.4.1994 27.5.2000 21.8.2006	L94/94 L125/00 L232/06 C19/11
2849 90 30 3824 30 00 (ex)	Volframikarbidit	Kiina	Polkumyyntitulli 33 %	28.9.1990 10.4.1998 1.1.2005 3.8.2005 (tuotekate)	L264/90 L111/98 C84/03 L81/04 L395/04 L202/05 C115/09 C322/09
2905 22 90 (ex)	Dihydromyrsenoli	Intia	Polkumyyntitulli 3,1–7,5 %	21.1.2008	L23/08
2918 12 00 (ex)	Viinihappo	Kiina	Polkumyyntitulli 0–34,9 %	23.1.2006 18.2.2008 (tuotekate)	L23/06 C63/07 L312/07 L48/08 L200/08 C211/10 C24/11
2918 14 00 2918 15 00 (ex)	Sitruunahappo	Kiina	Polkumyyntitulli 6,6–42,7 % / sitoumukset	3.12.2008	L323/08
2918 16 00 (ex)	Natriumglukonaatti	Kiina	Polkumyyntitulli 5,6 – 53,2 %	28.10.2010	L282/10
2921 42 10 (ex)	Sulfaniilihappo	Intia	Polkumyyntitulli 0–18,3 % / sitoumus	26.7.2002 16.10.2008	L196/02 L80/04 C101/05 L22/06 C272/06 C171/07 L275/08
2921 42 10 (ex)	Sulfaniilihappo	Intia	Tasoitustulli 4,7 %	26.7.2002 16.10.2008	L96/02 C101/05 L22/06 C272/06 C171/07 L275/08
2921 42 10 (ex)	Sulfaniilihappo	Kiina	Polkumyyntitulli 33,7 %	10.2.2004 16.10.2008	L40/04 C272/06 C171/07 L275/08
2922 11 00 (ex) 2922 12 00 (ex) 2922 13 00 (ex)	Etanoliamiinit	Yhdysvallat	Polkumyyntitulli 59,25–111,25 / tn	3.2.1994 26.7.2000 23.10.2006 (2 vuotta) 22.1.2010 (2 vuotta)	L28/94 L185/00 C306/02 L25/03 C276/04 C183/05 L294/06 C71/08 C270/08 L17/10 C79/11
2922 42 00 (ex)	Mononatrium-gluta- maatti	Kiina	Polkumyyntitulli 33,8–39,7 %	2.12.2008	L322/08

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
2926 20 00	Disyaanidiamiidi (DCD)	Kiina	Polkumyyntitulli 49,1 %	13.11.2007	L296/07
2929 90 00 (ex)	Natriumsyklamaatti	Indonesia	Polkumyyntitulli 0,24–0,27 / tn	11.3.2004 8.6.2010	L72/04 C253/08 C56/09 L140/10
2929 90 00 (ex)	Natriumsyklamaatti	Kiina	Polkumyyntitulli 0–0,26 / tn	11.3.2004 8.6.2010	L72/04 C101/05 L342/05 C253/08 C56/09 L140/10
2932 12 00	Furfuraldehydi	Kiina	Polkumyyntitulli 352 / tn	22.1.1995 22.12.1999 28.4.2005	L15/95 L328/99 C72/03 C308/03 C296/04 L107/05 C107/10
2932 13 00 (ex)	Furfuraalialkoholi	Kiina	Polkumyyntitulli 84–250 / tn	31.10.2003 10.12.2009	L283/03 C111/08 C275/08 L323/09 60/10
2932 21 00 (ex)	Kumariini	Indonesia	Polkumyyntitulli 3 479 / tn	7.11.2006 29.4.2008	L311/06 L183/08
2932 21 00 (ex)	Kumariini	Intia	Polkumyyntitulli 3 479 / tn / sitou- mus	1.1.2005 29.4.2008	L396/04 L1/05 L183/08
2932 21 00 (ex)	Kumariini	Kiina	Polkumyyntitulli 3 479 / tn	5.4.1996 10.5.2002 29.4.2008	L86/96 L123/02 L272/03 L107/04 L396/04 L183/08
2932 21 00 (ex)	Kumariini	Malesia	Polkumyyntitulli 3 479 / tn	7.11.2006 29.4.2008	L311/06 L183/08
2932 21 00 (ex)	Kumariini	Thaimaa	Polkumyyntitulli 3 479 / tn	1.1.2005 29.4.2008	L396/04 L183/08
2933 69 80 (ex) 3808 40 20 (ex)	Trikloori-isosyanuuri- happo	Kiina	Polkumyyntitulli 7,3–40,5 %	3.10.2005	L261/05 C150/09 C104/10 L254/10 C270/10
2941 10 10 (ex) 2941 10 20 (ex) 2941 90 00 (ex)	Laajaspektriset antibiootit	Intia	Tasoitustulli 17,3–32 %	10.10.1998 10.5.2005	L273/98 C102/03 C241/03 L359/04 L121/05 C212/07 C21/10 C123/10

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
3102 30 90 3102 40 90 3102 29 00 (ex) 3102 60 00 (ex) 3102 90 00 (ex) 3105 10 00 (ex) 3105 20 10 (ex) 3105 51 00 (ex) 3105 59 00 (ex) 3105 90 91 (ex)	Ammoniumnitraatti	Ukraina	Polkumyyntitulli 29,26–33,25 / tn / sitoumus	26.1.2001 24.6.2005 (tuotekate) 19.4.2007 (2 vuotta) 16.6.2010 (2 vuotta)	L23/01 C70/04 L182/04 L183/04 C172/04 L344/04 C110/05 L160/05 C18/06 C311/06 L106/07 L75/08 L185/08 C94/09 L150/10
3102 30 90 3102 40 90 3102 29 00 (ex) 3102 60 00 (ex) 3102 90 00 (ex) 3105 10 00 (ex) 3105 20 10 (ex) 3105 51 00 (ex) 3105 59 00 (ex) 3105 90 91 (ex)	Ammoniumnitraatti	Venäjä	Polkumyyntitulli 41,42–47,07 / tn / sitoumukset	24.8.1995 15.4.2002 24.6.2005 (tuotekate) 8.7.2008	L198/95 L102/02 C70/04 L182/04 L183/04 C172/04 L344/04 L160/05 C300/05 C167/06 C311/06 L75/08 L185/08 C152/09 L278/09 L254/10
3102 80 00	Urea-ammonium- nitraattiliuos	Algeria	Polkumyyntitulli 6,88 / tn / sitoumus	23.9.2000 19.12.2006	L238/00 L63/01 L317/04 C312/04 L184/05 C233/05 L365/06 L213/08 C64/11
3102 80 00	Urea-ammonium- nitraattiliuos	Ukraina	Polkumyyntitulli 26,17 / tn	23.9.2000 19.12.2006	L238/00 L63/01 C312/04 C233/05 L365/06 L213/08 C64/11
3102 80 00	Urea-ammonium- nitraattiliuos	Valko-Venäjä	Polkumyyntitulli 17,80 / tn	23.9.2000 19.12.2006	L238/00 L63/01 C312/04 C233/05 L365/06 L213/08 C64/11

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
3102 80 00	Urea-ammonium-nitraattiliuos	Venäjä	Polkumyöntitulli 17,80–20,11 / tn / sitoumus	23.9.2000 19.12.2006	L238/00 L63/01 C312/04 C233/05 C311/06 L365/06 L75/08 L213/08 L249/47 L75/09 L338/09 C64/11
3104 20 10 3104 20 50 3104 20 90 3105 20 10 (ex) 3105 20 90 (ex) 3105 60 90 (ex) 3105 90 91 (ex) 3105 90 99 (ex)	Kaliumkloridi	Valko-Venäjä	Vähimmäistuonti- hinta 102,4–125,8 / tn Polkumyöntitulli 27,5 % (kun tuonti ylittää 700 000 tn / vuosi)	25.10.1992 12.5.2000 11.7.2006	L308/92 L112/00 L2/01 C70/04 C93/04 L182/04 L183/04 C249/04 C89/05 L98/05 L143/05 L191/06 L349/06 C323/10 C352/10
3104 20 10 3104 20 50 3104 20 90 3105 20 10 (ex) 3105 20 90 (ex) 3105 60 90 (ex) 3105 90 91 (ex) 3105 90 99 (ex)	Kaliumkloridi	Venäjä	Polkumyöntitulli 12,30–40,63 / tn (erityisseokset 26,01–39,33 / tn) / sitoumukset	25.10.1992 12.5.2000 11.7.2006	L308/92 L112/00 C70/04 L182/04 L183/04 C249/04 C89/05 L98/05 L143/05 L302/05 L191/06 C323/10 C352/10
3406 00 11 (ex) 3406 00 19 (ex) 3406 00 90 (ex)	Kynttilät	Kiina	Polkumyöntitulli 0–549,33 / tn	14.5.2009	L119/09
3802 10 00 (ex)	Jauhettu aktiivihiili	Kiina	Polkumyöntitulli 323 / tn	6.6.1996 15.6.2002 8.7.2008	L134/96 L155/02 L133/03 C228/06 C131/07 L181/08
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PÉT)	Indonesia	Polkumyöntitulli 92,1–187,7 / tn / sitoumus	1.12.2000 22.2.2007	L301/00 C52/05 C304/05 C129/06 L59/07 L215/07

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Intia	Polkumyyntitulli 87,5–153,6 / tn / sitoumukset	1.12.2000 22.2.2007 19.12.2008 (tullin muutos)	L301/00 L78/02 C8/05 C52/05 L63/05 L266/05 C304/05 C129/06 L59/07 L215/07 L340/08 C151/10
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Intia	Tasoitustulli 0–106,5 / tn	1.12.2000 22.2.2007 19.12.2008 (tullin muutos)	L301/00 C8/05 L266/05 L59/07 L340/08 C151/10
3907 60 20	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Kiina	Polkumyyntitulli 0–22,9 % / sitoumus	20.8.2004 17.11.2010	L271/04 L84/05 L345/05 C194/09 L300/10
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Korea	Polkumyyntitulli 0–148,3 / tn	1.12.2000 22.1.2005 22.2.2007	L301/00 C120/03 L19/05 C52/05 C304/05 C129/06 L163/06 L59/07 L215/07 L49/11
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Malesia	Polkumyyntitulli 36–160,1 / tn	1.12.2000 22.2.2007	L301/00 C52/05 C304/05 C129/06 L59/07 L215/07 L197/09
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Taiwan	Polkumyyntitulli 36,3–143,4 / tn	1.12.2000 22.1.2005 22.2.2007	L301/00 C120/03 L19/05 C52/05 C304/05 C129/06 L163/06 L59/07 L215/07

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
3907 60 20 3907 60 80 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Thaimaa	Polkumyyntitulli 83,2 / tn	1.12.2000 22.2.2007	L301/00 L181/03 L127/04 C52/05 C304/05 C129/06 L59/07 L215/07
3907 60 20	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Iran	Tasoitustulli 139,70/tn	29.9.2010	L254/10
3907 60 20	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Yhdistyneet Arabiemiirikun- nat	Tasoitustulli 42,34/tn	29.9.2010	L254/10
3907 60 20	Polyeteenitereftalaatti (PET)	Pakistan	Tasoitustulli 44,02/tn	29.9.2010	L254/10
3920 62 19 (ex) 3920 62 90 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET) -kalvo	Intia	Polkumyyntitulli 0-22,1 %	13.8.2001 27.2.2006 (tullin muutos) 30.10.2007 10.1.2009 (tullin muutos)	L227/01 L227/01 C189/02 C281/03 L49/04 C297/04 L321/04 L342/04 C1/05 C40/05 C321/05 L68/06 C197/06 C202/06 L236/06 L270/06 L288/07 L6/09 C215/09 C291/09 C8/10 L304/10 L15/11 L58/11
3920 62 19 (ex) 3920 62 90 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET) -kalvo	Israel	Polkumyyntitulli 0-53,3 %	19.11.2004 30.10.2007	L342/04 L218/05 L17/06 L288/07
3920 62 19 (ex) 3920 62 90 (ex)	Polyeteenitereftalaatti (PET) -kalvo	Israel	Tasoitustulli 0-19,1 %	19.11.2004	L342/04 L218/05 L68/06 L242/10

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
3923 21 00 (ex) 3923 29 10 (ex) 3923 29 90 (ex)	Muovisäkit, -kassit ja -pussit	Kiina	Polkumyöntitulli 4,8–28,8 %	25.9.2006	L270/06 L49/07 C54/07 C63/07 L233/07 L204/07 C176/08 L67/09 L197/09 C206/10 L219/10 C253/10 C22/11
3923 21 00 (ex) 3923 29 10 (ex) 3923 29 90 (ex)	Muovisäkit, -kassit ja -pussit	Thaimaa	Polkumyöntitulli 5,1–14,3 %	25.9.2006	L270/06 L49/07 C63/07 L233/07 L304/07 L67/09 C206/10 C22/11
3924 90 90 (ex) 4421 90 98 (ex) 7323 93 90 (ex) 7323 99 91 (ex) 7323 99 99 (ex) 8516 79 70 (ex) 8516 90 00 (ex)	Silityslaudat	Kiina	Polkumyöntitulli 0 – 42,3 %	23.4.2007 31.3.2010 (tullin muutos)	L109/07 C3/09 L109/09 C237/09 C308/09 L24/10 L84/10 L242/10 L338/10
3924 90 90 (ex) 4421 90 98 (ex) 7323 93 90 (ex) 7323 99 91 (ex) 7323 99 99 (ex) 8516 79 70 (ex) 8516 90 00 (ex)	Silityslaudat	Ukraina	Polkumyöntitulli 9,9 %	23.4.2007	L109/07 L168/10
4114 10 10 4114 10 90	Säämiskänahkat	Kiina	Polkumyöntitulli 58,9 %	8.9.2006	L251/06 L172/09 L338/09 C19/11
4412 13 10 (ex)	Okoumé-vaneri	Kiina	Polkumyöntitulli 6,5–66,7 %	13.11.2004 2.2.2011	L336/04 C291/06 C114/09 C270/09 L28/11
5402 20 00	Erityisluja polyesterilanka	Kiina	Polkumyöntitulli 0–9,8 %	1.12.2010	L315/10
5503 20 00	Polyesterikuidut (karstaamattomat, kampaamattomat ja muuten käsittelemättömät synteettikatkokuidut)	Kiina	Polkumyöntitulli 4,9–49,7 %	17.3.2005	L71/05 C325/05 L55/06 L311/06 L96/07 C202/07 L247/08 C249/09

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
5607 49 11 5607 49 19 5607 50 11 5607 50 19	Köydet, synteettikuitua	Intia	Polkumyyntitulli 53,0–82,0 %	27.6.1998 9.10.2004 22.12.2010	L183/98 C240/02 C149/03 L311/04 C118/09 C240/09 L338/10
6403 20 00 (ex) 6403 51 05 (ex) 6403 51 11 (ex) 6403 51 15 (ex) 6403 51 19 (ex) 6403 51 91 (ex) 6403 51 95 (ex) 6403 51 99 (ex) 6403 59 05 (ex) 6403 59 11 (ex) 6403 59 31 (ex) 6403 59 35 (ex) 6403 59 39 (ex) 6403 59 91 (ex) 6403 59 95 (ex) 6403 59 99 (ex) 6403 91 05 (ex) 6403 91 11 (ex) 6403 91 13 (ex) 6403 91 16 (ex) 6403 91 18 (ex) 6403 91 91 (ex) 6403 91 93 (ex) 6403 91 96 (ex) 6403 91 98 (ex) 6403 99 05 (ex) 6403 99 11 (ex) 6403 99 31 (ex) 6403 99 33 (ex) 6403 99 36 (ex) 6403 99 38 (ex) 6403 99 91 (ex) 6403 99 93 (ex) 6403 99 96 (ex) 6403 99 98 (ex) 6405 10 00 (ex)	Nahkapäälliset jalkineet	Kiina	Polkumyyntitulli 9,7–16,5 %	5.10.2006 (2 vuotta) 30.12.2009 (15 kuu- kautta)	L275/06 L130/07 L234/07 C75/08 L117/08 C251/08 L352/09 C345/10 C82/11

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite		
6403 20 00 (ex)	Nahkapäälliset jalkineet	Macao	Polkumyyntitulli 9,7–16,5 %	1.5.2008	L117/08		
6403 51 05 (ex)					C251/08		
6403 51 11 (ex)					L352/09		
6403 51 15 (ex)							
6403 51 19 (ex)							
6403 51 91 (ex)						30.12.2009 (15 kuu- kautta)	C345/10
6403 51 95 (ex)							C82/11
6403 51 99 (ex)							
6403 59 05 (ex)							
6403 59 11 (ex)							
6403 59 31 (ex)							
6403 59 35 (ex)							
6403 59 39 (ex)							
6403 59 91 (ex)							
6403 59 95 (ex)							
6403 59 99 (ex)							
6403 91 05 (ex)							
6403 91 11 (ex)							
6403 91 13 (ex)							
6403 91 16 (ex)							
6403 91 18 (ex)							
6403 91 91 (ex)							
6403 91 93 (ex)							
6403 91 96 (ex)							
6403 91 98 (ex)							
6403 99 05 (ex)							
6403 99 11 (ex)							
6403 99 31 (ex)							
6403 99 33 (ex)							
6403 99 36 (ex)							
6403 99 38 (ex)							
6403 99 91 (ex)							
6403 99 93 (ex)							
6403 99 96 (ex)							
6403 99 98 (ex)							
6405 10 00 (ex)							

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
6403 30 00 (ex) 6403 51 11 (ex) 6403 51 15 (ex) 6403 51 19 (ex) 6403 51 91 (ex) 6403 51 95 (ex) 6403 51 99 (ex) 6403 59 11 (ex) 6403 59 31 (ex) 6403 59 35 (ex) 6403 59 39 (ex) 6403 59 91 (ex) 6403 59 95 (ex) 6403 59 99 (ex) 6403 91 11 (ex) 6403 91 13 (ex) 6403 91 16 (ex) 6403 91 18 (ex) 6403 91 91 (ex) 6403 91 93 (ex) 6403 91 96 (ex) 6403 91 98 (ex) 6403 99 11 (ex) 6403 99 31 (ex) 6403 99 33 (ex) 6403 99 36 (ex) 6403 99 38 (ex) 6403 99 91 (ex) 6403 99 93 (ex) 6403 99 96 (ex) 6403 99 98 (ex) 6405 10 00 (ex)	Nahkapäälliset jalkineet	Vietnam	Polkumyöntitulli 10 %	5.10.2006 (2 vuotta) 30.12.2009 (15 kuu- kautta)	L275/06 L275/07 C75/08 C251/08 L352/09 C345/10 C82/11
6815 91 00 (ex) 6815 99 10 (ex) 6815 99 90 (ex)	Magnesiittitiilet	Kiina	Polkumyöntitulli 2,7–39,9 %	6.10.2005	L267/05 C106/06 C171/06 L164/07 L337/07 C146/08 L251/08 L240/09 L253/10 L272/10
7019 11 00 7019 12 00 7019 19 10 7019 31 00 (ex)	Tietyt lasikuitufilamentti- tuotteet	Kiina	Polkumyöntitulli 7,3 – 13,8 %	15.3.2011	L67/11
7202 21 00 7202 29 10 7202 29 90	Ferropii	Egypti	Polkumyöntitulli 15,4–18,0 %	25.2.2008	L55/08
7202 21 00 7202 29 10 7202 29 90	Ferropii	Kazakstan	Polkumyöntitulli 33,9 %	25.2.2008	L55/08
7202 21 00 7202 29 10 7202 29 90	Ferropii	Kiina	Polkumyöntitulli 15,6–31,2 %	25.2.2008	L55/08
7202 21 00 7202 29 10 7202 29 90	Ferropii	Venäjä	Polkumyöntitulli 17,8–22,7 %	25.2.2008	L55/08 C290/10
7202 30 00 8111 00 11 (ex)	Piimangaani	Kazakstan	Polkumyöntitulli 6,5 % / suspendointi	4.12.2007	L317/07 L237/08

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
7202 30 00 8111 00 11 (ex)	Piimangaani	Kiina	Polkumyöntitulli 8,2 % / suspendointi	4.12.2007	L317/07 L237/08
7213 10 00 7213 20 00 7213 91 10 7213 91 20 7213 91 41 7213 91 49 7213 91 70 7213 91 90 7213 99 10 7213 99 90 7227 10 00 7227 20 00 7227 90 10 7227 90 50 7227 90 95	Valssilanka	Kiina	Polkumyöntitulli 7,9–24,0 %	5.8.2009	L203/09
7217 10 90 (ex) 7217 20 90 (ex) 7312 10 61 (ex) 7312 10 65 (ex) 7312 10 69 (ex)	Esi- ja jälkijännitetyt langat ja säkeislangat	Kiina	Polkumyöntitulli 0–46,2 %	13.5.2009	L118/09
7304 10 10 (ex) 7304 10 30 (ex) 7304 21 00 (ex) 7304 29 11 (ex) 7304 31 80 (ex) 7304 39 58 (ex) 7304 39 92 (ex) 7304 39 93 (ex) 7304 51 89 (ex) 7304 59 92 (ex) 7304 59 93 (ex)	Saumattomat putket	Kroatia	Polkumyöntitulli 29,8 %	17.2.2000 17.2.2005 27.6.2006 (tuotekate)	L45/00 L228/02 L234/02 C246/02 C288/02 C215/04 L46/05 C77/05 L300/05 L175/06 C348/10
7304 10 10 (ex) 7304 10 30 (ex) 7304 21 00 (ex) 7304 29 11 (ex) 7304 31 80 (ex) 7304 39 58 (ex) 7304 39 92 (ex) 7304 39 93 (ex) 7304 51 89 (ex) 7304 59 92 (ex) 7304 59 93 (ex)	Saumattomat putket	Ukraina	Polkumyöntitulli 12,3–25,7 %	17.2.2000 17.2.2005 27.6.2006 (tuotekate)	L45/00 C198/01 L228/02 L234/02 C288/02 L178/03 L100/04 C215/04 L46/05 C77/05 L300/05 L175/06 C288/07 C348/10

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
7304 11 00 (ex) 7304 19 10 (ex) 7304 19 30 (ex) 7304 22 00 (ex) 7304 23 00 (ex) 7304 24 00 (ex) 7304 29 10 (ex) 7304 29 30 (ex) 7304 31 80 (ex) 7304 39 58 (ex) 7304 39 92 (ex) 7304 39 93 (ex) 7304 51 89 (ex) 7304 59 92 (ex) 7304 59 93 (ex)	Saumattomat putket	Kiina	Polkumyyntitulli 17,7–39,2 %	6.10.2009	L262/09
7304 11 00 (ex) 7304 19 10 (ex) 7304 19 30 (ex) 7304 22 00 (ex) 7304 23 00 (ex) 7304 24 00 (ex) 7304 29 10 (ex) 7204 29 30 (ex) 7304 31 80 (ex) 7304 39 93 (ex) 7304 51 89 (ex) 7304 59 92 (ex) 7304 59 93 (ex) 7304 59 92 (ex) 7304 59 93 (ex)	Saumattomat putket	Venäjä	Polkumyyntitulli 24,1–35,8 %	26.11.1997 27.6.2006 (tuotekate)	L322/97 L23/00 C288/02 L178/03 L100/04 L246/04 C77/05 L175/06 C138/07 L220/08
7306 30 41 (ex) 7306 30 49 (ex) 7306 30 72 (ex) 7306 30 77 (ex)	Hitsatut rauta- ja teräs- putket	Thaimaa	Polkumyyntitulli 21,7–35,2 %	28.9.2002 19.12.2008	L259/02 L351/02 C296/06 C226/07 L343/08
7306 30 41 (ex) 7306 30 49 (ex) 7306 30 72 (ex) 7306 30 77 (ex)	Hitsatut rauta- ja teräs- putket	Ukraina	Polkumyyntitulli 10,7–44,1 %	28.9.2002 19.12.2008	L259/02 L351/02 C296/06 C226/07 C17/08 L343/08
7306 30 41 (ex) 7306 30 49 (ex) 7306 30 72 (ex) 7306 30 77 (ex)	Hitsatut rauta- ja teräs- putket	Kiina	Polkumyyntitulli 90,6 %	19.12.2008	L343/08
7306 30 41 (ex) 7306 30 49 (ex) 7306 30 72 (ex) 7306 30 77 (ex)	Hitsatut rauta- ja teräs- putket	Venäjä	Polkumyyntitulli 10,1 -20,5 %	19.12.2008	L343/08
7306 30 41 (ex) 7306 30 49 (ex) 7306 30 72 (ex) 7306 30 77 (ex)	Hitsatut rauta- ja teräs- putket	Valko-Venäjä	Polkumyyntitulli 38,1 %	19.12.2008	L343/08

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Filippiinit	Polkumyyntitulli 58,6 %	27.4.2006	L116/06
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Indonesia	Polkumyyntitulli 58,6 %	2.12.2004	L355/04
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Kiina	Polkumyyntitulli 58,6 %	4.4.1996 7.6.2003 4.9.2009	L84/96 L139/03 L65/04 L355/04 C238/07 C138/08 L233/09
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Korea	Polkumyyntitulli 44 %	25.8.2002 16.10.2008	L228/02 L351/02 L53/03 L114/03 C286/06 C192/07 L275/08
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Malesia	Polkumyyntitulli 59,2–75,0 %	25.8.2002 16.10.2008	L228/02 L351/02 L53/03 C283/06 C192/07 L275/08 L107/10
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Sri Lanka	Polkumyyntitulli 58,6 %	2.12.2004	L355/04
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Taiwan	Polkumyyntitulli 58,6 %	15.4.2000 7.6.2003	L94/00 L114/03 L139/03 L332/03 C238/07 C138/08
7307 93 11 (ex) 7307 93 19 (ex) 7307 99 30 (ex) 7307 99 90 (ex)	Putkien liitos- ja muut osat	Thaimaa	Polkumyyntitulli 0–58,9 % / sitoumus	4.4.1996 7.6.2003 4.9.2009	L84/96 L18/00 L182/00 L267/00 C17/02 C56/03 L114/03 L139/03 L332/03 C96/04 L275/04 C238/07 C138/08 L233/09

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Etelä-Afrikka	Polkumyyntitulli 38,6 %	17.8.1999 16.11.2005	L217/99 C272/03 C207/04 L299/05 L312/07 L323/07 L326/07 L327/07 C123/10 C309/10
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Kiina	Polkumyyntitulli 60,4 %	17.8.1999 16.11.2005	L217/99 C272/03 L47/04 C207/04 L305/04 L328/04 L299/05 L323/07 L326/07 L208/09 C123/10 C309/10
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Korea	Polkumyyntitulli 0-60,4 %	11.5.2010	L117/10
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Marokko	Polkumyyntitulli 60,4 %	31.10.2004 16.11.2005	L328/04 L299/05 C123/10
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Moldova	Polkumyyntitulli 51,8 %	25.4.2004 16.11.2005	L120/04 L299/05 C123/10
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Ukraina	Polkumyyntitulli 51,8 %	17.8.1999 16.11.2005	L217/99 L190/03 L238/03 L272/03 L120/04 C207/04 L299/05 L323/07 L326/07 C123/10 C309/10
7312 10 82 7312 10 84 7312 10 86 7312 10 88 7312 10 99	Rauta- ja teräsköydet ja -teräskaapelit	Venäjä	Polkumyyntitulli 9,7-50,7 %	2.8.2001 30.10.2007	L211/01 C202/04 L97/05 C270/05 C51/06 C181/06 L285/07 L285/07 L326/07 L96/09

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
7318 12 10 7318 14 10 7318 15 30 7318 15 51 7318 15 61 7318 15 70 7318 16 30	Teräskiinnikkeet ja niiden osat ruostumattomasta teräksestä	Kiina	Polkumyöntitulli 11,4–27,4 %	14.11.2005	L302/05 C129/10 C315/10
7318 12 10 7318 14 10 7318 15 30 7318 15 51 7318 15 61 7318 15 70 7318 16 30	Teräskiinnikkeet ja niiden osat ruostumattomasta teräksestä	Taiwan	Polkumyöntitulli 8,8–23,6 %	14.11.2005	L302/05 C129/10 C315/10
7318 12 90 7318 14 91 7318 14 99 7318 15 59 7318 15 69 7318 15 81 7318 15 89 7318 15 90 7318 21 00 7318 22 00	Rauta- ja teräskiinnikkeet	Kiina	Polkumyöntitulli 0–85 %	31.1.2009	L29/09 L282/10
7325 10 50 7325 10 92 7325 10 99 7325 99 10 (ex)	Tietyt valukappaleet	Kiina	Polkumyöntitulli 0–47,8 % / sitoumus	29.7.2005 11.6.2009 (tuotekate)	L199/05 L47/06 L95/06 C74/08 L129/08 L153/08 L94/09 L151/09 72/10 77/10 L179/10 C203/10 C324/10
7607 11 10 (ex)	Alumiinifolio	Armenia	Polkumyöntitulli 13,4 %	6.10.2009	L262/09
7607 11 10 (ex)	Alumiinifolio	Brasilia	Polkumyöntitulli 17,6 %/ sitoumus	6.10.2009	L262/09
7607 11 10 (ex)	Alumiinifolio	Kiina	Polkumyöntitulli 6,4–30 %	6.10.2009	L262/09
8101 99 10 (ex) 8515 90 00 (ex)	Volframielektrodit	Kiina	Polkumyöntitulli 17,0 – 63,5 %	13.3.2007	L72/07
8102 96 00	Molybdeenilanka	Kiina	Polkumyöntitulli 64,3 %	16.6.2010	L150/10

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
8305 10 00 (ex)	Rengaskansio-mekanismit	Kiina	Polkumyyntitulli 51,2–78,8 %	25.1.1997 5.12.2004 (4 vuotta) 26.2.2010	L22/97 L250/00 L249/03 L127/04 L359/04 L379/04 L94/05 L320/07 C146/08 L221/08 C310/08 L49/10
8305 10 00 (ex)	Rengaskansio-mekanismit	Laos	Polkumyyntitulli 51,2–78,8 %	12.1.2006 26.2.2010	L7/06 L49/10
8305 10 00 (ex)	Rengaskansio-mekanismit	Vietnam	Polkumyyntitulli 51,2–78,8 %	2.7.2004 26.2.2010	L232/04 L49/10
8418 10 20 (ex)	Jääkaappi-pakastinyhdistelmät (side-by-side)	Korea	Polkumyyntitulli 0–12,2 %	25.8.2006	L236/06 C145/09 C5/11
8427 90 00 (ex) 8431 20 00 (ex)	Käsi­käyt­ttöiset haarukkat­rukit ja niiden keskeiset osat	Kiina	Polkumyyntitulli 7,6–46,7 %	21.7.2005	L189/05 C78/06 C127/06 L341/06 L109/07 C184/07 C308/07 L192/08 L252/08 L67/09 L151/09 L258/09 C70/10 C196/10
8427 90 00 (ex) 8431 20 00 (ex)	Käsi­käyt­ttöiset haarukkat­rukit ja niiden keskeiset osat	Thaimaa	Polkumyyntitulli 7,6–46,7 %	11.6.2009	L151/09
8545 11 00 (ex)	Grafiittielektrodi-järjestelmät	Intia	Polkumyyntitulli 0–9,4 %	13.9.2004 30.12.2008 (tullin muutos) 16.12.2010	L295/04 L62/07 L277/07 C164/08 L350/08 L185/09 C224/09 L332/10
8545 11 00 (ex)	Grafiittielektrodi-järjestelmät	Intia	Tasoitustulli 6,3–7,2 %	13.9.2004 30.12.2008 (tullin muutos) 16.12.2010	L295/04 L62/07 L277/07 L350/08 C224/09 L332/10
8705 90 90 (ex) 9022 19 00 (ex) 9022 29 00 (ex) 9022 29 00 (ex) 9027 80 17 (ex) 9030 10 00 (ex)	Rahdinvalvonta-järjestelmät	Kiina	Polkumyyntitulli 34 %	16.6.2010	L150/10

CN-nimike	Tuote	Alkuperämaa	Tulli	Annettu	Viite
9613 10 00 (ex) 9613 20 90 (ex)	Kaasukäyttöiset kerta- täyttöiset/ uudelleen täy- tettävät taskusytyttimet	Kiina	Polkumyyntitulli 0,065 / sytytin	5.5.1995 12.9.2001 10.10.2007	L101/95 L248/01 C153/02 L25/03 C321/05 C223/06 L326/07
9613 10 00 (ex) 9613 20 90 (ex)	Kaasukäyttöiset kerta- täyttöiset/ uudelleen täy- tettävät taskusytyttimet	Taiwan	Polkumyyntitulli €0,065 / sytytin	29.1.1999 12.9.2001 10.10.2007	L22/99 L195/01 L248/01 C153/02 L25/03 C321/05 C223/06 L326/07

11.5 LIITE 5; KANSAINVÄLISET VIENTIVALVONTAJÄRJESTELYT

Osallistujamaaluettelo

Maa	WA	NSG	MTCR	AG
Alankomaat	x	x	x	x
Argentiina	x	x	x	x
Australia	x	x	x	x
Belgia	x	x	x	x
Brasilia	-	x	x	-
Bulgaria	x	x	x	x
Espanja	x	x	x	x
Etelä-Afrikka	x	x	x	-
Irlanti	x	x	x	x
Islanti	-	x	x	x
Iso-Britannia	x	x	x	x
Italia	x	x	x	x
Itävalta	x	x	x	x
Japani	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x
Kazakstan	-	x	-	-
Kiina	-	x	-	-
Korean tasavalta	x	x	x	x
Kreikka	x	x	x	x
Kroatia	x	x	-	x
Kypros	-	x	-	x
Latvia	x	x	-	x
Liettua	x	x	-	x

Luxemburg	x	x	x	x
Malta	x	x	-	x
Norja	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x
Puola	x	x	x	x
Ranska	x	x	x	x
Romania	x	x	-	x
Ruotsi	x	x	x	x
Saksa	x	x	x	x
Slovakia	x	x	-	x
Slovenia	x	x	-	x
Suomi	x	x	x	x
Sveitsi	x	x	x	x
Tanska	x	x	x	x
Tšekki	x	x	x	x
Turkki	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x
Unkari	x	x	x	x
Uusi-Seelanti	x	x	x	x
Valko-Venäjä	x	-	-	
Venäjä	x	x	x	-
Yhdysvallat	x	x	x	x
Viro	x	x	-	x
Yhteensä	40	46	34	40

Lisäksi EU:n komissio on AG:n jäsen ja pysyvä tarkkailija NSG:ssä.

WA Wassenaar Arrangement
 NSG Nuclear Suppliers Group
 MTCR Missile Technology Control Regime
 AG Australia Group

Lisätiedot: Kaupallinen sihteeri Heikki Yrjölä puh. (09) 160 55048